

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

POTREBE ŽENSK PO ODHODU IZ VARNE HIŠE

Polonca Kapun

Mentorica: red. prof. dr. Darja Zaviršek

Ljubljana, 2010

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in Priimek: Polonca Kapun

Naslov naloge: Potrebe žensk po odhodu iz varne hiše

Kraj: Ljubljana

Leto: 2010

Št. strani: 105

Št. slik: 0

Št. tabel: 8

Št. bibl. opomb: 0

Št. prilog: 3

Mentorica: red. prof. dr. Darja Zaviršek

Deskriptorji: nasilje, ženske, neenakosti, spol, varna hiša, evalvacija, socialne službe, policija, sodstvo

Povzetek: Naloga prikazuje življenje žensk, žrtev nasilja, ki so se po bivanju v varni hiši odločile zaživeti avtonomno življenje brez nasilja. Naloga je evalvacija dela socialnih služb, policije in sodstva. Temeljni cilj naloge je ugotoviti, katere potrebe in pričakovanja žensk so bila izpolnjena s strani omenjenih služb in katera niso bila. Ugotovila sem, da so pričakovanja žensk bila le delno izpolnjena. Kljub temu pa varna hiša služi kot odskočna deska v avtonomno življenje brez nasilja. Ostaja pa nezaupanje v institucije, še posebej sodstva in policije.

Potrebe žensk, ko zapustijo varno hišo, pogosto postanejo neslišne. Ženske so prepuščene znanju in zaupanju, ki so ga pridobile v času bivanja v varni hiši.

Descriptors: violence, inequalities, gender, safe house, evaluation, social services, police, judiciary.

Summary: this task show life of women, victim of violence, who decided to begin an independent life without violence after existence in safe house. Task is an efficiency

evaluation of social services, police and judicature. The basic goal of this task is to find out which women's expectations and needs were fulfilled from mentioned side and which were not. I have discovered in this task that women expectation and needs were only partly fulfilled. In spite of this the safe house is still stepping stone for women's independent life without violence, but there is some distrust in mentioned institutions particular in police and judicature. Needs of women after they separate from safe house often became inaudible. Women are left to knowledge and trust, that they gained it in safe house within time of residence.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

POTREBE ŽENSK PO ODHODU IZ VARNE HIŠE

Polonca Kapun

Mentorica: red. prof. dr. Darja Zaviršek

Ljubljana, 2010

BODOČA SOCIALKA

*Naša Polona se je odločila,
da socialna bo postala,
trpečim pomagala,
to ni naloga mala.*

*Diplomsko nalogo piše,
vsako sredo obišče naše zavetišče.
Enkrat vsa vesela razigrana,
spet drugič na smrt bolna.*

*Ko smo prvič jo zagledali,
smo pomislili:
»Le kako bo ta frkljica mala z nami sodelovala?«*

*Pa kaj hitro smo odkrile,
da smo se zmotile.
Urno se po kuhinji je sukala,
nergala in posodo prala.*

*Je tako naneslo,
da pekli smo pecivo,
vsakega po malo
za novoletno zabavo.*

*Ta glavna hoče biti,
prav strogo nas učiti,
kako delajo se kifeljčki,
ne premajhni in ne veliki.*

*Fletno popestri nam dan,
če njen obraz je nasmejan.
Če pa spet bo kdaj bolna,
namesto kave čajčka bo dobila.*

*Prav od srca ji želimo,
da potrdi diplomo.
Polona, le tako naprej
in z optimizmom na življenje glej.*

Bivša stanovalka zavetišča Pepcin dom

KAZALO VSEBINE

PREDGOVOR	6
1 TEORETIČNI UVOD	7
1.1 DEFINICIJA NASILJA NAD ŽENSKAMI IN OTROKI	8
1.2 ZGODOVINA NASILJA	9
1.2.1 FEMINISTIČNI POGLEDI NA RAZVOJ NEENAKOSTI MED SPOLOMA	9
1.2.2 DRUŽBENA KONSTRUKCIJA SPOLA	13
1.2.3 DELITEV DELA GLEDE NA SPOL	15
1.2.4 PRODUKCIJA »ŽENSKIH BOLEZNI«	17
1.3 NASILJE NAD ŽENSKAMI	20
1.3.1 SPOLNA DOLOČENOST NASILJA	20
1.3.2 ZAKAJ ŽENSKO VZTRAJAJO V NASILNEM ODNOSU	22
1.3.3 KROG NASILJA	30
1.3.4 OSNOVNA NAČELA DELA Z ŽENSKAMI, KI PREŽIVLJAJO NASILJE	32
1.4 SLOVENSKA ZAKONODAJA NA PODROČJU NASILJA NAD ŽENSKAMI	35
1.4.1 OSNOVE KAZENSKEGA PRAVA	38
1.4.2 UKREPI SOCIALNIH SLUŽB OB NASILJU NAD ŽENSKAMI	47
1.4.3 UKREPI POLICIJE OB NASILJU NAD ŽENSKAMI	49
1.4.4. UKREPI SODSTVA OB NASILJU NAD ŽENSKAMI	51
1.5 VARNE HIŠE	52
1.5.1 NALOGE, KI SE OPRAVLJAJO V PROGRAMIH VARNIH HIŠ	55
1.5.2 METODE DE LA	58
1.5.3 VARNA HIŠA PTUJ	58
1.5.4 ZAVETIŠČE PEPCIN DOM	60
2 METODOLOGIJA	64
2.1 VRSTA RAZISKAVE	64
2.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	64
2.3 POPULACIJA IN VZORČENJE	64
2.4 ZBIRANJE PODATKOV	65
3 REZULTATI IN RAZPRAVA	67
3.1 PRED PRIHODOM V VARNO HIŠO	67
3.2 MED BIVANJEM V VARNI HIŠI	74
3.3 PO ODHODU IZ VARNE HIŠE	83

4 SKLEPI	93
5 PREDLOGI	97
6 LITERATURA	98
7 POVZETEK	102
8 DODATEK	103
8.1 VPRAŠANJA ZA INTERVJUJE	103
8.2 INTERVJUJI	104
8.3 KODIRANJE PODATKOV	146

PREDGOVOR

Nasilje nad ženskami je posledica neenakovredne porazdelitve družbene moči med ženske in moške, kar vodi v diskriminacijo žensk tako v družbi kot v družini. Nasilje v družini je zgodovinsko zakoreninjeno v družbi. Gre za posledico neenake porazdelitve moči med spoloma. Pogosto je nasilno vedenje naučeno že iz matične družine in se ne redko ponavlja iz generacije v generacijo.

Zanimanje za problematiko žensk, žrtev nasilja, je doseglo vrh z mojo diplomsko nalogo. Že v času študija sem pogrešala tematiko o socialnem delu z žrtvami nasilja. Zato sem svoje znanje želela dopolniti s praktičnim delom. Pričujoča diploma je nastala z namenom, da bi pomagala pri dopolnitvi dela socialnih služb, policije in sodstva in s tem pripomogla k večji zaščiti žensk, ki preživljajo nasilje.

Velika zahvala gre ženskam, ki so bile pripravljene govoriti z mano in so tako omogočile nastanek moje diplomske naloge. Zahvala gre tudi ženskam, ki so v času mojih prvih izkušenj s problematiko nasilja bile pripravljene svoje dragocene izkušnje deliti z mano. Prav posebna zahvala gre gospe Milici iz CSD Krško, ki mi je s svojimi bogatimi izkušnjami in spodbudo vedno bila pripravljena pomagati. Zahvala gre tudi moji mentorici red. prof. dr. Darji Zaviršek, ki je že v času študija predstavljala moj vzor in mi je bila s svojim znanjem zmeraj na razpolago.

1 TEORETIČNI UVOD

Najnevarnejša institucija za ženske je zakonska zveza, najnevarnejši prostor dom, najnevarnejša oseba partner – tako pravijo tisti, ki proučujejo problem nasilja v družini in nad ženskami, kajti več kot 90 % žrtev nasilja v družini so ženske in otroci (Dobnikar, 1997b: 17, v Plaz 2004: 37).

Nasilje nad ženskami je zgodovinsko in družbeno pogojen pereč problem, s katerim se dan za dnem spopada veliko ljudi, predvsem žensk in otrok, po celem svetu tudi danes. Najpogosteje ga srečamo v najvarnejši oziroma najnevarnejši instituciji, to je družini. To pomeni, da družina ni nujno zavetje varnosti, topline in spoštovanja, lahko je tudi brez pretiravanja smrtno nevarna institucija. Potrebno se je zavedati, da je nasilje vedno zavestno dejanje, ki služi podrejanju enega človeka drugemu, in prav to je zgodovinsko pogojeno, saj se je začelo daleč v zgodovini v času začetkov živinoreje in je ostalo močno prisotno v mnogih kulturah še danes. Nasilje nad ženskami je posledica neenake moči v odnosih med ženskami in moškimi, ki je pripeljala do prevlade nad ženskami in diskriminacije nasproti ženskam s strani moških ter do preprečitve polnega napredka žensk (Vučenović 2007: 87).

Že tekom študija me je zanimala problematika nasilja nad ženskami. Ker smo o tej problematiki dokaj malo govorili, sem se odločila, da o tem napišem svojo diplomsko nalogo. Po pomoč sem se obrnila na CSD Krško. Izrazili so željo po evalvaciji svojega dela v zavetišču Pepcin dom. Poleg tega so izrazili željo, da bi ugotovili, kaj se dogaja z ženskami po

odhodu iz zavetišča. Takšnih raziskav je v Sloveniji relativno malo, zato sem se odzvala njihovi želji. Zanimala me je vloga socialnih delavk, policije in sodišč v procesu od trenutka, ko se ženska prvič obrne po pomoč in do trenutka, ko morebiti ne potrebuje več nobene pomoči. Zanimalo me je tudi, s kakšnimi težavami so se ženske srečevale in ali so bile dovolj »opremljene« z znanjem, kako odreagirati ob morebitnih težavah, ko so zapustile varno hišo.

1.1 DEFINICIJA NASILJA NAD ŽENSKAMI IN OTROKI

Nasilje v družini je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja nasilja (ZPND Ur. l. RS, št. 16/2008: člen 3).

- *FIZIČNO NASILJE* je vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe. Ena od žensk je med pogovorom povedala: »Po mesecu in pol sem zanosila, od kar sem zanosila, me je prvič udaril. Pol je pa vedno bilo neko maltretiranje. Vedno na dnevnem redu. Sploh nič mira nisem imela« (Marija, oktober 2008).
- *SPOLNO NASILJE* so ravnanja s spolno vsebino, ki jim družinski član nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena. Med intervjujem je ena od žensk povedala: »Ona je mogla gledat pa poslušat, pa še tako malo punčko se jo je dotikal, to je katastrofa. Jaz imam na primer, mene se je zlorabljal dvanajst let, ampak jaz sem to nekako zdaj, ko sem odrasla, to sprejela, pač to se mi je zgodilo. Seveda imam težave v spolnosti« (Romana, september 2008).
- *PSIHIČNO NASILJE* so ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskem članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti in druge duševne stiske. Ena od žensk je povedala: »Jaz samo vem, da fizično nasilen ni bil, psihično pa strašno. To nisi bil za njega nič. To nisi bil človek za njega. Robot!« (Romana, september 2008).
- *EKONOMSKO NASILJE* je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinskega člana pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem, s katerim družinski član samostojno razpolaga oziroma upravlja, ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov (*ibid.*).

1.2 ZGODOVINA NASILJA

1.2.1 FEMINISTIČNI POGLEDI NA RAZVOJ NEENAKOSTI MED SPOLOMA

Čeprav so si feministične teorije med seboj zelo različne, je vsaka zase zanimiva in potrebna razlaga za razvoj neenakosti med spoloma.

Feminizem ima več pristopov. Najpogosteje uporabljeni so:

- Radikalni feminizem
- Marksistični in socialistični feminizem
- Liberalni feminizem
- Feminizem, ki upošteva barvo kože in je nastal kot gibanje temnopoltih žensk

Jedrna miselnost v radikalnem feminizmu je, da moški izkoriščajo ženske, ker imajo od tega koristi. Družbo vidijo kot patriarhalno, kar pomeni, da v njej prevladujejo in vladajo moški. »Patriarhalnost je moč očetov; družinsko-socialni, ideološki politični sistem, v katerem moški – s silo, neposrednim pritiskom ali prek rituala, tradicije in zakonov, jezika, običajev, predpisov o vedenju, izobrazbe in delitve dela odločajo, kakšno vlogo bodo imele ženske in kakšne ne bodo imele, in v katerem je vse, kar je žensko, povsod podrejeno moškemu. To še ne pomeni, da nobena ženska nima moči ali da posamezna ženska v kakšni kulturi nima določene moči« (Kelly po Milet 1996: 70). Glede izvora neenakosti si radikalne feministke nasprotujejo med seboj. Nekatere trdijo, da je bistvenega pomena pri tem biologija, kot recimo Shulamith Fireston. Avtorica (Fireston 1970; v Haralambos 1999: 604) meni, da neenakosti med spoloma ni mogoče popolnoma odstraniti, razen če bi lahko dojenčke zaplodili zunaj maternice. Potem ženske v delu svojega življenja ne bi bile prisiljene sprejeti odvisnosti od moškega. Temu nasprotuje Sherry B. Ortner, ki meni, da je za neenakost med spoloma odgovorna kulturna opredelitev ženske biologije, na pa biologija sama. Trdi, da je kultura nad naravo in ker se je žensko, ki ima proaktivne sposobnosti, videlo kot bližje naravi

v primerjavi z moškimi, ta avtomatično postane manjvredna. Temu pripisuje temeljni izvor neenakosti med spoloma. Michelle Z. Rosaldo pa meni, da je glavni razlog za izvor neenakosti iskati v delitvi na javno in zasebno. V katerem zasebno (domače) vključuje družino in dom, javno pa je torej zunaj tega in pomeni religijo, politiko in gospodarstvo. Tako spada v zasebno ženska, ker je pač v prvi vrsti mati, v javno pa moški. Ker imajo moški večjo moč v političnih in religioznih sferah, lahko izvajajo moč tudi nad domačo enoto, ki je središče življenja ženske (Fireston, Ortner, Rosaldo v Haralambos 1999: 600 – 606).

Prav tako kot v radikalnem feminizmu tudi v marksističnem in socialističnem obstaja več avtorjev, ki gradijo na podobnih predpostavkah, vendar se popolnoma ne strinjajo, kaj je povzročilo neenakost med spoloma. Najbolj vidni avtorji so Engels, Stephanie Coontz in Peta Henderson. Strinjajo se, da so se družbene neenakosti razvile kot posledica sprememb v lastništvu. Do pomembnih razlik pa prihaja, ker Engels trdi, da se je zgodovina začela z obdobjem ženske prevlade in je v času začetkov kmetijstva in živinoreje doživela popolno degradacijo in zgodovinski poraz, Coontzova in Hendersonova pa izhajata iz teorije, da je v zgodnjih družbah prevladovala enakopravnost med spoloma. Trdita, da je obstajala delitev dela glede na spol, vendar to ni pomenilo, da je en spol podrejen drugemu. Tako kot Engels trdita, da je najpomembnejši premik v zatiranje nastal v času začetkov živinoreje in kmetijstva in posledično z nastajanjem presežka. Tako so postale pomembne sorodstvene vezi in dedovanja, kar je privedlo v razredno delitev. Pomembno je postalo urejanje porok, v katerem so poznali patrilokalnost in matrilokalnost. Patrilokalnost je pomenila, da je ženska šla živeti k moškemu in je z njegovim sorodstvom delila vse, kar je ustvarila, matrilokalost pa ravno obratno. Vendar so patrilokalne družbe imele več možnosti za ustvarjanje presežka zaradi monogamnosti te skupnosti in posledično več delovne sile. Tako so se patrilokalne družbe širile na račun matrilokalnih in začelo je nastajati vedno več družb, kjer so bile ženske podrejene (Coontz, Engels, Henderson; v Haralambos 1999: 606 – 608). Engels v svoji knjigi *Izvor družine, privatne lastnine in države*, zgodovino družine povzema po Morganu in Bachofenu. Pravi, da do začetka šestdesetih let 18. stoletja ne moremo govoriti o zgodovini družine. Sicer so poleg patriarhalne družine poznali tudi orientalsko mnogoženstvo in indijansko tibetansko mnogomoštvo, vendar tega niso znali uvrstiti v nobeno zaporedje in nobeno povezavo. Zato Engels trdi, da zgodovina družine datira na izidu Bachofenove knjige »Materinsko pravo« iz leta 1861. Bachofen postavi naslednje pomembne trditve:

- Ljudje so prvotno živeli v neomejenem spolnem občevanju – heterizmu (Engels trdi, da je to ponesrečen izraz).
- Tako občevanje izključuje vsako zanesljivo očetovstvo, tako da se je pokolenje računalo v ženski liniji (materinsko pravo).
- Zaradi tega so ženam kot materam, edinim zanesljivo znanim roditeljem mlajše generacije, izkazovali veliko pozornost in spoštovanje, ki se je po Bachofenovem mnenju stopnjevalo do popolne vlade žena.
- Prehod k posamičnemu zakonu, v katerem pripada žena izključno enemu možu, vsebuje kršitev prastare verske zapovedi (kršitev starodavne pravice ostalih mož do iste žene), za katero so se morali pokoriti ali jo je bilo treba odkupiti s tem, da se je žena vdajala v teku nekega omejenega časa.

Te trditve Bachofen črpa iz skrbno zbrane stare klasične literature (Bachofen 1861; v Engels 1947: 10 – 11).

Leta 1887 Morgan v svoji knjigi *Ancient Society* odkrije novo osnovo za vso prazgodovino: materinskopravni gens, ki je predstopnja očetovskopravnega. Tako Morgan v prazgodovino vnese sistem, ki vsebuje 3 stopnje:

1. **Divjaštvo** – razdobje, v katerem se pretežno prisvajajo zreli proizvodi narave; človekovi umetni proizvodi so pretežno le orodje za to prisvajanje.
2. **Barbarstvo** – razdobje, v katerem postane človek živinorejec in poljedelec in v katerem se priuči načinov, da dvigne s svojim delom produkcijo naravnih proizvodov.
3. **Civilizacija** – razdobje, v katerem se človek nauči nadaljnje predelave naravnih proizvodov, prave industrije in umetnosti (Engels 1947: 20 – 24).

Morgan v svojih delih rekonstruira različne oblike pradžine in sorodstvenih sistemov. Trdi, da so na začetku družbe vladali neurejeni spolni odnosi. To pomeni, da ni bilo nobenih prepovedi glede spolnega občevanja. Ljudje niso poznali ne ljubosumnosti ne krvoskrunstva. To kaže na to, da se je čustvo ljubosumnosti relativno pozno razvilo. Isto velja za krvoskrunstvo. Prvotno sta bila mož in žena brat in sestra, prav tako ni bilo prepovedi glede spolnih odnosov med starši in otroci. Prva oblika družine je bila družina krvnega sorodstva. Bratje in sestre, bratranci in sestrične v prvi, drugi in še bolj oddaljeni stopnji so vsi med seboj bratje in sestre in prav zaradi tega drug drugemu možje in žene. Ko je družina krvnega

sorodstva izumrla, je nastala druga stopnja družine. To je družina punalua. To je bila medsebojna skupnost mož in žena v mejah določenega družinskega kroga, iz katerega pa so bili izključeni sprva rodni, pozneje pa tudi bolj oddaljeni bratje žena in tudi sestre mož. Tretja oblika družine je parna družina. Nastala je kot posledica gensa, ki je branil zakon med krvnimi sorodniki. Zaradi naraščanja števila sorodnikov je postalo sklepanje zakona vedno bolj zapleteno. Skupinski zakoni so postajali vedno manj mogoči, zato jih je izpodrinila parna družina. Na tej stopnji živi en mož z eno ženo, vendar smejo možje biti nezvesti, če tako nanese prilika. Žene pa morajo biti zveste ves čas zakona, sicer se njihova nezvestoba strogo kaznuje. Obema zakoncema pa se je lahko rešiti zakonskih vezi in otroci slej ko prej pripadajo samo materi. V prejšnjih oblikah zakona niso možje nikoli bili v zadregi za žene, sedaj pa so žene postale redke in iskane. Tako se začne ropanje in kupovanje žensk. Parna družina pa je še vedno prešibka, da bi lahko oskrbovala sebe, zato nikakor niso opustili komunističnega gospodinjstva. To pa pomeni gospostvo žena v hiši, prav tako kakor pomeni izključno priznanje rodne matere, ker ni mogoče z gotovostjo poznati rodnega očeta, visoko spoštovanje do žene. Običajno so v hiši gospodarile ženske. Parna družina je značilna oblika za družine za barbarstvo, kakor je skupinski zakon za divjaštvo in monogamija za civilizacijo. Monogamija nikakor ni bila plod individualne spolne ljubezni, s katero ni imela absolutno nič opraviti, ker so ostali zakoni slej ko prej zakoni konvencionalne. Bila je prva oblika družine, ki ni temeljila na naravnih, temveč na ekonomskih pogojih, na zmagi privatne lastnine nad prvotno samoraslo skupno lastnino. Gospostvo moža v družini in ploditev otrok, ki so mogli biti samo njegovi in ki so bili določeni za dediče njegovega bogastva – to so bili izključni cilji posamičnega zakona, ki so jih Grki brez ovinkov priznavali. Drugače jim je bil zakon breme, dolžnost do bogov, do države in lastnih prednikov, ki so jo pač morali izpolniti. Tako se posamični zakon nikakor ni pojavil v zgodovini kot sprava med možem in ženo, še mnogo manj kot najvišja oblika zakona. Nasprotno. Pojavil se je kot podjarmljenje enega spola po drugem spolu, kot proklamacija nekega, doslej v vsej prazgodovini neznanega nasprotja spolov (Engels 1947: 49 – 53). V starem komunističnem gospodinjstvu je bilo vodstvo hišnega gospodinjstva ženska stvar in je bilo prav tako priznано kot javno delo kakor pridobivanje življenjskih potrebščin. Ko se je pojavila monogamija, pa se je to spremenilo. Gospodinjstvo je postalo privatni posel. Žena je postala služkinja, odrinjena od sodelovanja v družbeni proizvodnji (Engels 1947: 58).

V liberalnem feminizmu pa trdijo, da nihče nima koristi od obstoječih neenakosti med spoloma. Trdijo, da je s tako vzpostavitvijo zavrt potencial tako moških kot žensk. Mnoge ženske, ki bi lahko bile uspešne, sploh ne dobijo možnosti, da bi razvile svoje talente, moškim pa se s tem odreka zadovoljstvo, ki bi ga imeli s tesnejšim stikom z otroki (Haralambos 1999: 601).

Feministična teorija nam ne glede na to, ali je radikalna, liberalna ali katerakoli druga, hoče povedati, da moški niso superiorni po naravi, ampak da se jim taka vloga množično pripisuje. Če njihovo mitsko podobo resno zadene dvom, za potrditev moči sežejo po nasilju (Adler; v Pezdir 2008).

1.2.2 DRUŽBENA KONSTRUKCIJA SPOLA

Telo določa fizično in socialno bivanje žensk in moških in se kot tako v različnih kulturah reprezentira in uporablja na različen način (Zaviršek 1997: 139).

Če pogledamo iz perspektive mnogih avtorjev, ki delijo spol na družbeni in biološki, med biti ženskega spola in biti »ženska«, ni nujno nobene povezanosti, prav tako kot ni nujno nobene povezanosti med biti moškega spola in biti »moški«. V zahodni civilizaciji sta biološki in družbeni spol dva različna, vendar tesno povezana koncepta. Biološki spol naj bi vključeval genitalije in ostale telesne značilnosti, ki jih navadno pripisujemo enemu ali drugemu spolu (Bolin 1996: 24; v Župevc 2007: 163). Družbeni spol je tako tesno povezan z biološkim, da naj bi oseba, rojena z moškimi genitalijami, brezkompromisno razvila »ustrezno« spolno identiteto, torej tisto, ki ustreza obliki genitalij (Župevc 2007: 164).

Ženski se zaradi njene reproduktivne vloge pripisuje večjo povezanost z naravo. Maca Jogan (1989: 268) poudarja, da ženske fiziološke sposobnosti, ki so podlaga za nadaljevanje vrste, dajejo ženski dejansko manj svobode pri razpolaganju s sabo. V večini kultur je ta vloga postavljena kot totalna, vseobsegajoča in omejujoča. Skozi socializacijo tako ženske ohranjajo njim vsiljene vloge in kontinuirano vplivajo na posebnosti ženske in moške psihe. »Socializacija je najpomembnejša komponenta identitete družbenega spola in najučinkovitejša metoda naše kulture za vzdrževanje dualnosti biološkega spola in posledično

dualnosti družbenega spola kot njegove identifikacije« (Gilbert 2001: 46; v Župevc 2007: 166).

Torej, ko govorimo o spolu, moramo paziti na samoumevnost, ki nas pri tem prežema. Kajti še tako zdravorazumski pojem, kot je spol, je družbeno konstruiran in ni nujno naravno dejstvo. Kako bi sicer lahko razložili, da v nekaterih kulturah obstaja še tretji spol. Glede na to, da obstaja cela vrsta hormonov, ki so tako v ženskah kot moških telesih in da tudi kromosomi niso nujno postavljeni v XY ali XX obliko, v mnogih severnoameriških družbah priznavajo tretji spol ali »berdache«. V zahodnih industrijskih družbah pa tega ne priznavamo radi. Želimo si jasne delitve na ženske in moške, ki jih določamo le s pomočjo genitalij, poleg tega pa ne priznavamo še mnogo vmesnih pozicij, ki prav tako obstajajo (kot npr. hermafroditizem) (Haralambos 1999: 597 – 599). Fiziološke razlike med moškimi in ženskimi telesi naj bi bile nekaj naravnega, nespremenljivega in določujočega (Župevc 2007: 164). Kljub taki definiciji spola se tudi v zahodni kulturi pojavlja vedno več zagovornikov vmesnih pozicij, ki se težko definirajo kot strogo moške ali strogo ženske. Moderno življenje ljudem omogoča, da imajo množico identitet, vendar je spolna identiteta še vedno ena izmed najbolj vplivnih pri oblikovanju kriterijev, ki jih imajo ljudje do sebe (Wharton 2005: 9; v Župevc 2007: 165). Amy Wharton razkriva kako, smo ljudje skorajda nezmožni medsebojne interakcije, če je spol zabrisan (*ibid.*).

Identiteto družbenega spola razumemo kot posledico vzgoje. Ideja ustvarjanja namesto posedovanja družbenega spola naj bi tako moškim kot ženskam omogočila, da si ustvarjajo svojo spolno identiteto kot družbeni in kulturni prostor. Če je torej družbeni spol zgolj in vselej že konstrukt, bi lahko bil konstruiran tudi drugače. Ko se neka kultura, ki je konstruirala spol, vidi v pogledu takega zakona, se zdi, da je družbeni spol tako določen in nespremenljiv. Moč kulture ni nič manj določujoča kot biološka dejstva. Lahko pa je celo še bolj deterministična, saj imajo ljudje občutek svobodne volje in izbire, med tem pa so oblikovani v rigidne identitete družbenega spola (Župevc 2007: 167). Kljub vsem biološkim in družbenim delitvam na moški in ženski spol mnogokrat pozabljamo na pomembno biološko dejstvo. Dva odstotka novorojencev je težko kategorizirati kot moške ali kot ženske, saj njihovi kromosomi, zunanje genitalije in notranji reproduktivni sistem odstopajo od standardov za moški in ženski spol. Te posameznike imenujemo interseksualci/interseksualni

ljudje (Wharton 2005: 19; v Župevc 2007: 169). Haynes nam pove, da obstaja neznansko število družbenih spolov. Moški in ženska sta vidna spola in imata identiteto, saj obstajata. Tisti pa, ki so nevidni v okviru sprejemljivih kulturnih konstruktov, ne obstajajo (Haynes 2001; v Župevc 2007: 172). Ameriška in evropska tradicija podpirata teorijo »nenaravne grozote«. Reakcija na to grozoto je navadno, da novorojenčku ob rojstvu pripišejo ali moški ali ženski spol. Če se dejstva ne skladajo s pričakovanji, jih je pač treba spremeniti, če se jih spremeniti ne da, jih je potrebno pa vsaj zakriti (Geertz, v Shaw 2005: 24, v Župevc 2007: 173).

1.2.3 DELITEV DELA GLEDE NA SPOL

Delitev dela glede na spol obstaja v večini znanih kultur. Vendar pa je ta delitev zelo različna. V zahodnih industrijskih družbah se še vedno srečujemo z vlogo ženske kot matere in gospodinje in moškega kot skrbnika in prinašalca denarja. Mnogi trdijo, da je ženska predvsem mati in da njena močna vez z otrokom ne dopušča zaposlovanja. To odločno izpodbija Ann Oakley, ki predstavi nekatere družbe, v katerih ženske niso vezane na naraščaj, kar pa za otroke nima nobenih škodljivih posledic. V zahodnih kulturah je široko prisotno prepričanje, da karierno uspešna ženska ne more biti dobra mati in/ali žena. Pogovorno temu pravimo, da »trpi družina«. Vendar se je potrebno vprašati, kdo je tisti, ki »trpi«. Je to mož, ki mora prevzeti del soodgovornosti za gospodinjenje, ali so to otroci, ki so izgubili »žrtvujočo« se in nezadovoljno mater (Sedmak, Medarič 2007: 94).

Iz 19. in 20. stoletja obstajajo nekatere zakonitosti, ki še vedno vplivajo na zaposlovanje žensk danes.

- Ženske so za svoje delo slabše plačane kot moški.
- Poklici, ki se feminizirajo, zdrknejo po statusni lestvici navzdol (nižje plače, manjši ugled in vpliv).
- Temeljna delitev dela na tipično moške in tipično ženske poklice (sklepa se, da so nekateri poklici že »po naravi« primernejši za moške ali za ženske).

Tako nekoč kot še danes (vsaj v večini poklicev) so ženske dobivale za svoje delo manjše plačilo kot moški. Sklepalo se je, da moški dobi plačilo, ki ne zadostuje le za njegove potrebe, ampak, mu omogoča vzdrževanje celotne družine. Ženina plača pa je bila manjša, saj se je

predvidevalo, da je namenjena le za lastne potrebe. Torej je bila nekakšen neobvezen družinski dodatek. Ker naj bi bile ženske že »po naravi« odvisne od moške pomoči, bi bilo seveda popolnoma nesmiselno in ekonomsko neupravičeno plačevati jih enako kakor moške (Žnidaršič 2000: 5 – 6). Tako nam avtorica jasno pokaže od kod izvira samoumevnost in »normalnost« neenakih plač za ženske in moške. Poleg tega nas avtorica opozori, da so se z nizkim plačilom za žensko in otroško delo zmanjševali delovni stroški za delodajalca. O pravičnosti takega početja ni govoriti. Opravičevalo pa se ga je z nižjo storilnostjo žensk zaradi domnevno manjše fizične moči. Tako so tudi danes feminizirani poklici (socialne delavke, delavke v tekstilni industriji, medicinske sestre, frizerke, trgovke ...) slabo plačani in omogočajo izkoriščanje delodajalcev za povečevanje lastnega dobička. To ženske dela tudi mnogo bolj odvisne od moških, saj pogosto zaradi nizkih dohodkov nimajo izbire, da bi živele avtonomno življenje, in so vezane na partnerja, pa čeprav so mnogokrat v službah, potem pa še doma glavne akterke dela v gospodinjstvu. Gospodinjsko delo je označeno kot »ne delo«, saj ga zaradi svoje narave neplačila ne moremo ovrednotiti. Tako ženske mnogokrat opravljajo »dva poklica«, dohodkov pa nimajo niti toliko, da bi si lahko zagotovile osnovne dobrine, ki so potrebne za življenje v moderni družbi (stanovanje, avto ...). Gardner (2002) opozarja, da se zaposlene matere mnogokrat kritizira, češ da »zanemarjajo« svoje otroke, nezaposlene pa da so »le gospodinje«. Tako se ženske lahko znajdejo v dilemi, za katero kakorkoli se odločijo, ni zadovoljive rešitve, kajti, kot pravi Tanja Rener (2000), »podoba junakinje našega časa je podoba ženske, ki je zaposlena, ki gospodinji, materini, skrbi za bolne in stare, pazi na zdravo prehrano, je informirana, izobražena in zabavna, reciklira embalažo ter vestno ločuje odpadke ...« (Rener 2000, v Sedmak 2007: 211). Ustreči taki podobi pa je praktično neizvedljivo in kaže na preobremenjenost, s katero se mnogokrat spopadajo ženske. Kot pravi Tamara Lah Turnšek (v Sedmak 2007: 287 – 290), bo samo znanost o ženskah in za ženske lahko spremenila položaj ženske - v znanosti in družbi. In to znanost še vedno ustvarjajo predvsem ženske same. K ravnotežju med spoloma se bomo lahko vrnili le takrat, ko bo to spoznano kot vrednost – ne nazadnje tudi kot ekonomska vrednost. Videti je, da se neoliberalistična usmeritev kapitalističnega tržnega gospodarstva tega še ne zaveda. S tem izgublja precejšnji del kapitala. Med doktorji znanosti je polovica žensk. Ta vložek državnega in privatnega kapitala je izgubljen, če ne prinaša civilizacijskega in ekonomskega napredka z zaposlovanjem in vplivom tega potenciala na položajih odločanja. Če povzamemo, je od države torej skrajno neracionalno vlagati v izobraževanje

žensk, če so le-te kasneje »potisnjene« v kuhinjo. Tako njihova izobrazba ostaja neizkoriščen potencial. Poleg tega se navkljub globalizacijski ideologiji, da se življenjski standard vseh ljudi relativno izboljšuje s povečevanjem storilnosti, širi koncept prizadetosti na vse večje segmente ljudi: starejše, tiste, ki ne obvladajo novih tehnologij, na osebe, ki ne dosegajo zahtevanih delovnih rezultatov (Zaviršek 2000: 30). »Hitrost življenja« je pogost dejavnik, ki povzroča prizadetosti. S hitrejšim tempom življenja se povečuje tudi število ljudi, ki postanejo invalidni, ker ne zmorejo hitrega tempa (Susan Wendell, v Zaviršek 2000: 30).

Moramo pa se zavedati, da nobena izobrazba, nobena služba in noben družbeni položaj ne izključuje nasilja nad ženskami. Po podatkih društva SOS telefon sicer ima večina žensk, ki so bile v varni hiši, osnovnošolsko izobrazbo, sledi poklicna in nato srednješolska izobrazba. Vendar pa z majhnim odstotkom se v varno hišo zatekajo tudi ženske z univerzitetno izobrazbo. To je spet en dokaz, da se nasilje dogaja v vseh družbenih slojih. Nasilje se v nižjih socialnih slojih pojavlja večkrat, vendar s tem ne moremo izključiti, da se ne dogaja tudi v višjih slojih tako zaposlenim kot nezaposlenim ženskam, tako upokojenkam, kot dijakinjam (Društvo SOS telefon 2007: 6 – 7).

1.2.4 PRODUKCIJA »ŽENSKIH BOLEZNI«

»Depresija je namesto agresije ženski odgovor na razočaranje in izgubo« (Chesler, v Zaviršek 1989: 309).

Družba je ženske naredila bolj dovzetne za duševne bolezni. To pomeni, da se pri ženskah skozi socializacijo spodbuja feminilnost, ki zajema učenje, da so popustljive, zanikajo sebe, potlačijo jezo in so tako odvisne od moškega priznanja in se podredijo moški avtoriteti. Tako se viktimizira ženske, da namesto da bi bile jezne, le sovražijo, da so žrtve (Gilbert in Webster, v Kelly 1996: 152). Avtorici se sklicujeta na teorijo o naučeni nemoči. Psihologija žensk se sklicuje na to, da so vse ženske enake. Potemtakem bi morale vse ženske enako doživljati tudi nasilje. To odločno kritizira Liz Kelly (*ibid.*), ki pravi, da izkušnje nasilja ne moremo posploševati, saj ne moremo izničiti družbenih in materialnih dejavnikov (razlike v starosti, rasna in razredna pripadnost, viri, ki jih imajo na razpolago pri obvladovanju nasilja), ki vplivajo na to kako ženske sprejemajo nasilje. Tisto, kar je definirano kot »naučena nemoč«, je pravzaprav oblika ravnanja v položaju, ko ni drugih možnosti (Kelly 1996: 171).

V zvezi s to temo je ena od žensk v pogovoru dejala: *»Pa tolažiš se, pa iščeš način, kako preživeti, pa kaj jaz vem, dobesedno mu služiš. Aha, če bom tako delala, kot on hoče, bo v redu. Ne bo nobenih problemov«* (Romana, september 2008).

Ženske imajo manj prostora za odstopanje od norm in za delanje napak. Tako je na primer žensko nasilje nad moškimi medikalizirano in kaže na patologijo, moško nasilje nad ženskami pa je po navadi označeno znotraj kazenskopравnih norm, je malo sankcionirano in je odraz spolne moči in ga do neke mere v svojih normah celo odobravamo. Moški se lahko bolj oddaljijo od svojih stereotipnih vlog, ne da bi bili označeni kot »duševno bolni« (Zaviršek 1989: 312). Fizično in spolno nasilje je praviloma moško ravnanje in je povezano s predstavo o tem, da je moško nasilje sprejemljiva posledica vsakdanjih stresov, naporov in odgovornosti. Z nasiljem moški usmerja svoja agresivna čustva navzven, ženska pa jih z naučenim vedenjem usmerja navznoter, k sebi, kar se pogosto manifestira v obliki psihosomatskih motenj (Zaviršek 1993: 42). Kar pa spet ne moremo posplošiti. Vse ženske se na različne načine upirajo proti nasilju. Razširjenost in oblika ženskega upora sta odvisni od okoliščin in od virov, o katerih čutijo, da jih lahko kdajkoli uporabijo. Upor je obvladovalna strategija, ki onemogoči nekatere oblike premoči, ki jo imajo izrabljajoči moški nad ženskami. To je lepo izrazila tudi ena od sogovornic, ki je v pogovoru povedala: *»No in zdaj proti koncu, ko sva bila skupaj bi naj imel neko drugo žensko in pol me je primerjal z njo in nisem pustila. Jaz sem se zdaj v zadnjem letu zelo upirala, ker to ko je on začel nakladati, to nisi smel ti nič govoriti, ti si za njega budala, ti moraš biti tiho. Jaz sem se kar zrihtala, pa sem samo rekla nasvidenje, pa sem šla. Pa sem nazaj prišla, pa je spet kaj norel, pa sem spet rekla nasvidenje, pa sem šla. No na tak način sem se mu začela upirat, ker drugače sem ga pa poslušala cele dneve, ko mu ni kaj pasalo«* (Romana, september 2008).

Pomembno je, da preusmerimo poudarek od žensk kot pasivnih žrtev k ženskam kot aktivnim preživelim. Tako usmerimo pozornost na moč, ki jo imajo, ne glede na izkušnjo viktimizacije (Kelly 1996: 150 – 151).

Dečki in deklice v času socializacije dobivajo različna sporočila, ki vplivajo na samopodobo, na ravnanja, na izražanje potreb, izražanje stisk in iskanje pomoči. Deklice se z opazovanjem matere že v otroštvu naučijo, da je skrb za druge in emocionalna razpoložljivost pogoj za to,

da so ljubljene (Zaviršek 1994, v Kikel 2002). Deklice imajo v dobi odraščanja manj pozitivnih identifikacijskih figur kot dečki. Na voljo so jim pasivnejše pravljичne figure in pogosto vidijo svoje matere kot odvisne in kot osebe z malo moči in malo želja za doseganje ciljev zunaj družine. Dečki imajo večjo paleto pozitivnih moških identifikacijskih figur in pogosteje vidijo svoje očete kot osebe, ki imajo moč in željo po doseganju ciljev izven družine (Zaviršek 1997: 355, v Plaz 2004: 35). To vlogo ženske nosijo s seboj v zakon in družino. Bolj kot sociokulturne razlage duševnih motenj pri ženskam se danes kažeta poroka in položaj, ki ga ženska zavzame v družini in ki se znotraj strukturne neenakosti utrjuje s pomočjo mreže drugih družbenih institucij, za tisto, ki žensko privedeta v duševno bolnico. Za moške pomeni poroka varovalni in zaščitni okvir, za ženske pa generiranje negativnih občutkov, ki jih je pridobila v času socializacije (Zaviršek 1989: 313). Vendar pri tem moramo obdržati določeno mero interpretativne previdnosti. Kajti niso vse ženske, ki so bile socializirane v »tipično ženske vloge«, pristale v duševnih bolnišnicah, niti nimajo vse kakršnikoli duševnih motenj in niso vse žrtve nasilja. Dejstvo pa je, da mnoge ženske ne morejo oditi iz nasilne situacije preprosto zato, ker jih družba neprestano vrača na mesto žrtve, namesto da bi jim omogočila pomoč institucij, ki bi ji bile v podporo (Plaz 2004: 40). Poleg tega ne smemo prezreti dejstva, da je v mnogih družinah, kjer se pojavlja nasilje nad ženskami, prisotno tudi nasilje nad otroki. Nekoliko starejša, pa vendar koristna študija Walkerja (1984, v Sedmak 2006: 176) nam pokaže, da je v raziskavi med 400, ženskami žrtvami nasilja 53 % očetov in 28 % mater fizično zlorabljalo svoje otroke. Na žalost v Sloveniji nimamo primerljive raziskave, ki bi nam dala podatke o tem, koliko otrok je zlorabljenih v nasilnih družinah. Podobne rezultate kot študija Walkerja nam pokaže tudi raziskava Strausa in Gallesa (1986, v Sedmak 2006: 176). Ugotovita, da je 50 % moških, ki so redno izvajali nasilje nad partnerico, to prav tako pogosto izvajalo tudi nad otroki. V isti raziskavi se je pokazalo, da so matere, ki so bile žrtve nasilja, dvakrat pogosteje izvajale nasilje nad otroki, kot matere, ki niso bile žrtve nasilja svojih mož. V Sloveniji ni raziskave, ki bi bila izvedena na sistemski ravni in do sedaj ni raziskav, ki bi preučile fenomen nasilja v vseh njegovih oblikah in obsegu (Bezenšek Lalić 2009: 67). Nacionalna raziskava o pojavnosti nasilja nad ženskami v zasebni sferi, ki jo izvaja Urad za enake možnosti, bo zaključena naslednje leto.

1.3 NASILJE NAD ŽENSKAMI

1.3.1 SPOLNA DOLOČENOST NASILJA

Če pogledamo v zgodovino nasilja, ugotovimo, da o fizičnem in spolnem nasilju molčijo tako moški kot ženske. To pomeni, da molčijo tako nasilneži kot žrtve, pa tudi zunanji opazovalci. Razlog za to obstaja v ideji o obstoju meje med zasebnim in javnim. Spolnost ima v tej ideji mesto v zasebnosti, tako tudi spolno nasilje, in tam mora seveda tudi ostati. Ta ideja je protislovna, ker nasilje pogosto opravičujemo z zunanjimi dejavniki. Konkreten primer tega je recimo: »Partner me je udaril, ker ima težave v službi in je pod stresom. Če bi bila tiho in ga ne bi še dodatno vznemirjala, tega ne bi storil.« Stres v službi, ki je javen, pa takoj postane zasebna stvar, ko se začne izvajati nasilje. In prav v tem je ideja o zasebnosti protislovna (Zaviršek, 1997: 131).

Razlogov za molk je torej več. Vsak ima svoje razloge. Ženske, ki preživljajo nasilje, po navadi molčijo, ker:

- Verjamejo, da se nasilje dogaja samo njim
- Menijo, da so nekaj posebnega in jim nihče ne bo verjel
- Verjamejo, da se nasilje dogaja večini žensk in da se nimajo pravice upreti
- Verjamejo, da jih bo storilec ubil, če bodo storile kaj, kar ga lahko razkrinka
- Verjamejo, da same sprožajo nasilje in da so odgovorne zanj
- Ne verjamejo, da je lahko njihovo življenje še kdaj drugačno in boljše
- Verjamejo, da so slabe in nevredne, da bi jih kdo poslušal in pomagal
- Se počutijo nemočne zaradi pomanjkanja znanja in informacij in ne vedo, kaj naj storijo

Tudi povzročitelji molčijo, ker:

- Se tako zavarujejo pred posledicami
- So prepričani, da niso storili ničesar napačnega
- V ženski vidijo manjvredno bitje
- V ženski vidijo krivca za svoj neuspeh in nezadovoljstvo

- Jim nasilje nad ženskami pomaga ustvarjati fantazije o svoji identiteti, za katero potrebujejo občutek in dokaz, da imajo moč nad drugo osebo
- Jim nasilje prinaša sprostitev in užitek

Tudi ženske in moški, ki sami niso ne storilci in ne žrtve o nasilju, molčijo, ker:

- Verjamejo, da nasilja ni veliko in da posledice niso hude
- Verjamejo, da moški varujejo ženske
- Verjamejo, da si ženske, ki doživljajo nasilje, to tudi zaslužijo
- Verjamejo, da si nekatere ženske želijo nasilja
- Nočejo zastaviti svoje besede za tistega, ki preživlja nasilje, in si s tem nakopati težave in posmeh pri drugih ljudeh
- Hočejo ostati lojalni drugim moškim, pa četudi gre za povzročitelje
- Se lažje poistovetijo s povzročiteljem kot z žrtvijo
- Jih je »groza« in nočejo verjeti v »navadnost« ljudi, ki so nasilni
- Se bojijo za svojo lastno varnost
- Jih povzročitelj s svojim videzom in družbenim položajem prepriča v svojo nedolžnost in v svoj položaj »žrtve«
- Se bojijo soočiti s svojimi agresivnimi potenciali
- Se bojijo soočiti s svojimi izkušnjami nasilja in spolnega izrabljanja (*ibid.*).

Nasilneži so tisti moški, ki žensk ne vidijo kot enakovrednih partnerk. Edina skupna lastnost nasilnežev je, da moči v partnerskem odnosu ne znajo deliti in mislijo, da si nasilje v »razumnih« mejah lahko privoščijo (Zabukovec 1999: 29). Tako nam odpadejo vsi stereotipi, ki govorijo, da so nasilneži ljudje z nizko izobrazbo, slabim ekonomskim statusom, alkoholiki, ljudje, ki niso naše veroizpovedi. Prav zato, ker so nasilneži morda naši sosedje in so tako zelo »navadni« kot mi, pogosto opravičujemo, racionaliziramo in minimaliziramo nasilje. Zunanji videz ljudi se odraža v ideologiji »lepo je dobro« (Zaviršek 1997: 133). Med teoretičnimi pristopi v grobem prevladujejo trije vzroki za nasilno ravnanje. Kot prvi je izpostavljen družbenopolitični pristop, ki ga zagovarjajo predvsem feministične teoretičarke. Izpostavljajo obstoječe patriarhalne vzorce in iz spola ter starosti izvirajočo neenakost družbene moči. Naslednji pristop temelji na teorijah, ki izhajajo iz individualnih razlagalnih modelov in psiholoških medosebnih razlik. Sem spada izpostavljenost nasilju v otroštvu kot

zadostnem razlogu za kasnejše nasilno ravnanje. Tretji pristop pa temelji na teoriji družinskih dinamik. Le-te izpostavljajo, da vzrok za nasilje izhaja iz vzorcev družinske interakcije, ki v splošnem temelji na šibki in neuspešni komunikaciji ter neprimernih strategijah reševanja medosebnih konfliktov (Mauricio, Gormley 2001, v Sedmak 2006: 184). Tako si težko predstavljamo šarmantnega gospoda, prijetnega videza, kako doma ustrahuje in pretepa ženo. Skozi socializacijo smo se naučili, da je dobro povezano z lepim in inteligentnim in slabo z grdim in zlom. Repräsentacije prizadetosti smo spoznavali na podobah starih in grdih čarovnic, v zgodbah revežev in hudobnih ljudi (»grdih ljudi«), pa tudi prek hudiča, ki ima namesto stopala kopito (Zaviršek 2000: 8).

1.3.2 ZAKAJ ŽENSKA VZTRAJAJO V NASILNEM ODNOSU

Nekatere raziskave so pokazale, da je povprečna doba zlorabljanja, preden ženska zapusti razmerje (tiste, ki seveda sprejmejo takšno odločitev), sedem let (Johnson, v Filipič 2002). Kot sem že navedla, realnih podatkov o razsežnosti nasilja v Sloveniji ni. Podatki, ki obstajajo, so delni. Zbirajo jih v okviru policije, nevladnih organizacij, zdravstvenih ustanov ... Policija zbira le podatke prijavljenih dejanj, zdravstvene ustanove nimajo sistematičnega zbiranja podatkov; spremljanje žensk, ki poiščejo pomoč zaradi nasilja, je prepuščeno posameznim enotam, društva in centri za socialno delo zbirajo le podatke o tistih, ki se obračajo na njih (Sedmak, Kralj 2006). Tudi sama sem iskala podatke tako po društvih, centrih za socialno delo, pri raznih ministrstvih in njihovih enotah in ugotovila, da podatkov, ki bi nam povedali, kakšno je stanje na področju celotne Slovenije, ni. Kot sem omenila, pa Urad za enake možnosti v tem trenutku raziskuje pojavnost nasilja za Slovenijo, vendar bo raziskava predvidoma zaključena šele naslednje leto. Proces zapustitve partnerja lahko traja tudi več kot desetletje. Ženske včasih kar šestkrat odidejo od nasilnega partnerja z namenom, da se ne bodo vrnile, in dokončno odidejo šele sedmič (Društvo DNK. www.drustvo-dnk.si). Vzroki, zakaj ženske tako dolgo vztrajajo, so številni in različni. Večinsko mnenje v družbi je, da bi se morala ženska takoj ločiti. S tem ženski naprtimo sokrivdo za nasilje, ki se ji dogaja. Hkrati s tem predpostavljamo, da se nasilje po odhodu od partnerja konča, čeprav je po navadi ravno obratno. Nasilje se po odhodu od partnerja po navadi zelo stopnjuje ali se v skrajnem primeru konča z umorom. Številne raziskave dokazujejo, da se največ umorov zgodi, ko ženska naznani ločitev ali odide od partnerja.

Razloge za ostajanje v nasilnem odnosu navajajo številni avtorji. Zelo dobro so povzeti v SOS priročniku iz leta 2004. Razlogov za ostajanje je veliko in so zelo kompleksni. Najpomembneje pri razumevanju tega problema je, da vemo, koliko poguma je potrebno, da se ženska odloči, da bo odšla. Razlogov za ostajanje je ogromno, navedla bom nekatere:

- **Spomin na »dobre stare čase«.** Po navadi so v vsakem odnosu na začetku lepi trenutki in mnogi povzročitelji nasilja so bili pred poroko in morda celo nekaj let po njej nežni in pozorni partnerji. V zvezi s to temo je ženska v pogovoru povedala: *»Predvsem sem iskala v moškem eno varnost, ker izhajam iz zelo velike družine. Veliko otrok nas je bilo, prepuščeni smo bili sami sebi in potem sem jaz iskala to, da bi nekomu pripadala, da bi me zmeraj ščitil in varoval. No tale moški je sicer bil takšen, postavil se je za mene, tudi na neki način je izkazoval ljubezen, tako kot sem si jo želela«* (Romana, september 2008).

Sicer je ženska ob prvem nasilnem dejanju šokirana, vendar ne more kar tako izbrisati vseh lepih trenutkov, ki sta jih preživela. Tudi kadar se nasilje nadaljuje, so med njima še vedno obdobja, ko se imata lepo, ko on ni nasilen, in ženske pogosto upajo, da je bilo tokrat res zadnjič, da jo je udaril. Vendar so taka obdobja vedno krajša in vedno manj jih je.

- **Napačno iskanje vzroka nasilja.** Ženske pogosto ne verjamejo, da je problem dejansko v partnerju. Vzroke za njegovo nasilje iščejo v njegovi službi, preobremenjenosti z delom, še posebej pa v sebi – o sebi pogosto mislijo, da niso »dobre žene, matere ...«, ker ne izpolnjujejo partnerjevih pričakovanj. Ena od intervjuvank je v pogovoru dejala: *»Ker moj bivši je bil pol leta v redu, dokler se ni alkohola dotaknil, pa je to enkrat naredil, te pa je to že skoraj vsaki tretji dan bilo«* (Lizika, oktober 2008).

Zato verjamejo, da bi se partner lahko spremenil, če bi le imele malo več potrpljenja z njim. Mislijo, da je njihova dolžnost, da mu stojijo ob strani, da bi partner lahko premagal to »začasno krizo« v svojem življenju.

- **Idealiziranje nasilnega partnerja.** Ženske pogosto verjamejo, da njihov partner ni »eden od tistih« in da so za njegovo nasilno obnašanje krivi zunanji dejavniki. Včasih ženske mislijo, da bi moral partner na zdravljenje zaradi alkoholizma ali pa na psihiatrično zdravljenje ali da bi mu pomagal razgovor v zakonski svetovalnici. Ena

- **Družbena pričakovanja.** Vse, kar se dogaja doma, velja za privatno sfero, v katero se družba nima pravice vtikati. Zakonska zveza velja v dobrem in slabem. Ali to pomeni, da mora žena trpeti nasilje kot slabo stran svoje zakonske zveze? Verovanje, da ženska »vzdržuje« družino, ji je vcepljeno v zgodnjem otroštvu, prav tako moškemu. Če ženska zapusti nasilnega moškega, je ona tista, ki je razbila družino. V pogovoru je ena od žensk povedala: *»V bistvu sem mela že prej namenit, samo sem rekla, niti nimam toliko moči, pa bom počakala, da bo sin polnoleten, da ne bo pol rekel, da sem ga jaz stran od njega dala«* (Ana, september 2008).

Družbeno sprejemanje nasilja v družini kot načina življenja ohranja pri ženski strah pred odhodom ali iskanjem rešitev iz situacije. Tako žrtve vlagajo ogromno energije v svoja prizadevanja, da bi pomagale partnerju, vendar je po navadi trud zaman.

- **Ženska pogosto verjame povzročitelju nasilja:** *»Nikoli več se ne bo ponovilo.«* Po vsakem nasilnem dejanju se partner ženski opravičuje, peče ga vest in obljublja, da se nasilje ne bo nikoli več ponovilo. Prosi jo, naj mu »samo še tokrat« oprost. Ona verjame, vendar pa kmalu pride ponovno do nasilja. Ženske vedno upajo, da se bo partner spremenil in držal obljubo. V zvezi s tem je ena od žensk povedala: *»Ker on je to gori vse priznal, pa rekel, da bo zdaj v redu, da se bo poboljšal. Samo kaj, ko se on tega ni držal«* (Lizika, oktober 2008).

Njihovo upanje temelji na predpostavki, da je povzročitelj nasilja pravzaprav dober človek, ki se lahko spreobrne z njeno pomočjo.

- **Zbujanje občutka krivde, če želi ženska zapustiti povzročitelja nasilja.** Povzročitelj nasilja svoje žrtve seveda noče izgubiti, zato se na vse načine trudi, da bi ji preprečil oditi. Grozi ji na primer s samomorom, s tem, da se bo nehal zdraviti, da ne bo več jemal zdravil ... Nekatere grožnje lahko celo uresniči. Ženska se že brez teh groženj počuti krivo, zato se začne spraševati, kako naj odide v takšnem položaju. Ena od sogovornic je povedala: *»Ker saj sva se znala tudi pogovarjat pa tako. Pa je rekel, ti bi mene pustila, zato ker sem jaz bolan«* (Romana, september 2008).
- **Strah zaradi groženj z umorom ali s še večjim nasiljem.** Največji pritisk doživlja ženska, če ji partner grozi, da jo bo ubil, jo iznakazil, porezal, da bo pobil vse v hiši, vključno z njunimi otroki ... Če ženska samo omeni razvezo, postane še bolj nasilen.

Ko ji uspe pobegniti, tako nikoli ne ve, kaj vse se ji lahko pripeti. V pogovoru je ena od žensk izjavila: *»Dobil je petnajst let. Nevarno pa je, saj kar naprej slišimo po televiziji, da kdo pobegne. Lahko pobegne in se mi maščuje. Kaj jaz vem, kaj ima v glavi. Pa naj pride, pa naj me ubije. Zmerom je pa grozil, če boš šla, bom to naredil. Jaz se še danes bojim, da bo prišel. In imam nočne more. Ponoči sanjam veliko pa tako«* (Romana, september 2008).

Pogosto se zgodi, da po razvezi nasilje postane še hujše, saj sama razveza na papirju partnerju ne prepreči nadaljnjega nasilniškega obnašanja. Druga ženska je dejala: *»Pa oni bedak je hodil noret sem. Pa non stop policija, pa zakaj nimate tega, pa zakaj nimate onega, pa sodišče sem mogla čakati. Ne vem, da to ni nekega zakona, da bi takega popatrali, pa bi ga odpeljali, da bi se ene tri mesece hladil tam noter. Da bi malo prišel k sebi. Kaj je te meni pomagala prepoved približevanja, pa sto jurjev globe, pa ne vem kaj vse, če on lahko pride, pa mi vrata gor zlomi, pa nas tu noter potolče, pa bo to v desetih minutah naredil, kaj te meni pol pomaga prepoved približevanja. Ker ko je nekdo nor, pa hoče nekaj narediti, njemu tisti papir nič ne pomeni, ker ko me bo dobil, me bo pa skup zlomil«* (Lizika, oktober 2008).

- **Zanikanje.** Včasih lastnosti žensk, ki jih njihovi partnerji pretepajo, zmedejo. Zgodi se, da se izogibajo poštenim odgovorom na naša vprašanja, ne želijo govoriti o nasilju, ki ga doživljajo, neredko zmanjšujejo njegov pomen s tem, da iščejo krivdo predvsem v sebi. Vse to so **strategije preživetja**. Z zanikanjem žrtev uporablja nekakšen obrambni mehanizem, tako da ignorira dejansko stanje. Če se ženska znajde v položaju, ko je njeno življenje ogroženo, se na vse načine trudi, da bi se izognila jezi partnerja. Ne dovoli si pokazati lastnih občutij, ker jo le-ta pripeljejo v še nevarnejšo situacijo. Pri tem ni pomembno, ali žrtev priznava, da trpi nasilje ali ne – težava pa je v tem, da dokler ne prizna obstoja nasilja, ne more ničesar storiti, da bi ga preprečila. Ženska, ki doživlja nasilje, s svojim obnašanjem pogosto zmede tiste, ki vedo, kaj se ji dogaja. Zato je izjemno pomembno za vse, ki na kakršen koli način prihajajo v stik z žrtvami, da poznajo razloge, zaradi katerih se le-te tako obnašajo. Zavedati se je potrebno, da ne gre za značaj ženske, ampak za strategijo preživetja, ki jo uporablja.
- **Naučena nebogljenost.** Ženske se v nasilnih situacijah počutijo nemočne. Leta trpljenja naredijo iz njih pasivne, nesamozavestne, prestrašene žrtve. V zvezi s tem je ena od žensk povedala: *»Jaz sem živela v takem strahu. Ko sem vedla, da misli priti*

Pogosta posledica dolgotrajnega nasilja je tudi depresija. Njena posledica pa, da ženska o svojih izkušnjah ne more govoriti, paralizirana je od strahu in zdi se ji, da sama ne more ničesar spremeniti v svojem življenju. Pomanjkanje podpore, strah in čustvena ter ekonomska odvisnost pripomorejo k učinkovitemu delovanju začaranega kroga nasilja, ki žrtev pripelje k naučeni neobgljenosti.

- **Pomanjkanje samospoštovanja in zaupanja vase.** Ženske, ki doživljajo nasilje, sčasoma izgubijo samospoštovanje, ne zaupajo vase, izgubijo samozavest – kar so vzroki, da ostajajo v nasilnem odnosu. Vse ženske odraščajo v mizogini kulturi: njihova vzgoja jim narekuje, da se vedno počutijo krive, sprašujejo se, kje so one storile napako. Ko se torej znajdejo v nasilni situaciji, je torej naravno, da se počutijo krive. Ena od intervjuvank je dejala: *»Jaz sem si življenje predstavljala z domom, otroki in družino, ne pa da tako nizko padeš, da moraš pomoč iskati na socialnem pa na policiji in nazadnje še pol pristaneš v varni hiši. To mi je bil tak kot en kiks velik v življenju, da sem tako nizko padla. Zelo se ti sramuješ tega, ker ti hočeš pokazat, da si ti čisto v redu človek«* (Romana, september 2008).

In če ne prepoznamo pravega vzroka problema, ga seveda ne moremo rešiti. Zavedati se je treba, da nasilje ni nekaj, kar se dogaja v »njeni glavi« in da za nasilje ni kriva žrtev, pač pa oseba, ki nasilje izvaja.

- **Omejitve, ki nastanejo zaradi »popolne kontrole in izoliranosti«.** Nasilje, ki ga preživljajo ženske, nikdar ni »samo« fizično nasilje. Gre za verigo dogodkov, povezanih s sistemom kontrole nad ženskami, gre za omejevanje in zmanjševanje njenega prostora, napadov nanjo in izrabljanje njene psihe. Povzročitelj nasilja žensko izolira od prijateljic in sorodstva. Pogosto jim odpirajo pošto, jo skrivajo in celo mečejo stran. Tako žrtve kmalu izgubijo stike s prijateljicami in prijatelji pa tudi s sorodniki. Izolacija je pogosto popolna – ženska nima nikogar, ki bi ji lahko pomagal iz nasilja. V pogovoru je ena od žensk povedala: *»Družbo nismo smeli imeti nobeno, k nam ni smel nobeden. Podnevi je spal, ponoči je čul in ni dal mira božjega. Nemiren je bil in mene je to vse motilo, smel pa nisi reči nič. Odrngal te je od domačih. Jaz nisem imela 15 let stikov z domačim«* (Romana, september 2008).

Pogosto ženske mislijo, da so edine, ki se jim dogaja nasilje. O sebi menijo, da so gotovo grozne osebnosti, saj so jih partnerji prepričali, da so za nasilje krive same. Tako ženske, ki preživljajo nasilje, potrebujejo ogromno poguma, predvsem pa podpore okolice, da zlomijo izolacijo.

- **Strah pred osamljenostjo in starostjo.** Ženske se pogosto bojijo osamljenosti in starosti, saj mislijo, da jih nihče ne bo maral, ko bodo stare. Enak problem se pojavlja tudi pri ženskah z otroki, saj se bojijo, da jih z otroki ne bo nihče hotel in bodo do smrti ostale same. Zdi se jim, da je morda bolje potrpeti v odnosu, kot partnerja izgubiti. Pogosto ne verjamejo, da bi se lahko same znašle v življenju in se bojijo, da ne bi mogle zaslužiti dovolj za preživetje. Pri tem pogosto pozabljajo na dejstvo, da so že v dani situaciji one tiste, ki skrbijo za vso družino, kajti partnerji, ki izvajajo nasilje, pogosto ne prispevajo denarja v skupno blagajno. Ena od žensk je povedala: *»Je pa tako, delal ni nikoli, jaz sem delala vedno. Ukvarjal se je samo s kriminalnimi zadevami«* (Romana, september 2008).
- **Fizična in psihična izčrpanost.** Rezultat dolgoletnega nasilja so pogosto različne bolezni (celo invalidnost) in psihična izčrpanost. Zapustitev povzročitelja nasilja pa seveda zahteva ogromno energije. Če ima ženska še otroke, je njen izhod iz nasilnega odnosa še toliko težji in zahteva dodatno energijo, ki pa je žrtev po vsem, kar je preživela, nima ali pa je ima zelo malo. Ženska je v intervjuju povedala: *»Nisem imela toliko energije, da bi šla, pa tud skos me je v strahu držal«* (Ana, september 2008).
- **Revščina in brezposelnost.** Ekonomska (ne)odvisnost je pomemben element, ko se ženska odloča, da bo zapustila partnerja, ki pogosto izvaja tudi ekonomsko kontrolo. To pomeni, da ima popolno kontrolo nad družinskim proračunom. Ženska se težko izvije iz ekonomske odvisnosti, še težje, če je v srednjih letih ali starejša. In tudi, če se delo najde, zaslužek pogosto ne zadostuje za vzdrževanje otrok in nje same. Ženske, ki povzročitelje zapustijo, se pogosto srečujejo z revščino. Ena od žensk v intervjuju je dejala: *»Trebalo si je nekaj nabavit, pa nisi vedel kje začeti. Pa s tistim denarjem nisi mogel skoraj nič. In zdaj dobim za oba otroka 42 EUR preživnine, in to je to. Pa kaj si moreš, nič. Če imaš 500 EUR na mesec vseh prihodkov in dva šoloobvezna otroka, ne gre ti. Dobro, da vem veliko sama narediti. Ker recimo, moka je bolj poceni kot kruh, pa pač sama pečem. Drugače pa res ne vem, kako bi mi šlo skozi«* (Fadila, oktober 2008).

- **Vera, običaji.** Nekatere ženske pripadajo ženskim skupnostim, ki ne dovoljujejo razveze. Poleg tega obstajajo mnoge predstave v družbi, češ da otroci potrebujejo očeta ipd. Ženske se bojijo, da jim bodo otroci kasneje očitali, da so jim vzele očeta, da bodo otroci slabše vzgojeni, če v družini ne bo očetove avtoritete, zato se enostavno ne upajo ločiti. Ženska je v intervjuju dejala: *»Ker jaz sem v tej vezi vztrajala samo zaradi hčerke, ne zaradi sebe«* (Marija, oktober 2008)

Za te ženske je dejstvo, da preostanek življenja preživijo s svojim možem, neizogiben pogoj za življenje.

- **Družinsko ozadje.** Mnoge ženske, ki so žrtve nasilja, so odrasle v nasilnih družinah. Te ženske imajo večjo toleranco do nasilja, saj zaradi preteklih izkušenj menijo, da je nasilje »normalni« del vsakodnevnega življenja. Ženska je med pogovorom dejala: *»Potem sem pa jaz dejansko nisem odreagirala na tiste stvari, ki so mi bile poznane iz otroštva, se pravi nasilje, pijača, zlorabe, na to nisem odreagirala. Ker meni je bilo to poznano«* (Romana, september 2008). Druga ženska je povedala: *»Glej, sam je imel tako otroštvo, ki so se doma rezali in je dobesedno gledal, kaj je stari delal mami. Pa je vedel, kak se on počuti kot otrok, ki je to zraven gledal. Zakaj to svojemu otroku lahko privoščiš. Jaz tega ne zastopim, pa nikdar ne bom mogla. Naša stara dva sta se tudi rezala, pa sta se lovila, pa vse živo, pa jaz tega svojim otrokom ne delam«* (Lizika, oktober 2008).

Ne vedo, kako naj se nasilju uprejo, hkrati pa ne razumejo, da imajo pravico biti zaščitene pred nasiljem. Če ženske ne poznajo svojih pravic, si ne morejo niti zamisliti, da bi odšle zaradi zaščite svojih pravic.

- **Pomanjkanje učinkovitih institucij, ki bi žrtev zaščitile.** Policija, razne zdravstvene ustanove, centri za socialno delo, sodišča, tožilstvo, odvetniki se po navadi z nejevoljo ukvarjajo z žrtvami nasilja. Pogosto je zelo pomembno, da ima žrtev »zveze« na pravih mestih, saj so razne službe vpete v birokracijo in formalnosti, postopki pa so dolgotrajni in včasih tudi neučinkoviti. Ena od žensk je v zvezi s to temo v pogovoru povedala: *»Jaz ne bom nikoli pozabila, ko sem šla prvič na socialno, ko sem našla od punce dnevnik. Seveda jaz sem bila čisto fertik in sem to socialni povedala. Ona pa je samo rekla: Ime priimek ... Sploh ni dala nobenega občutka tistega, gospa v ste pa tako korajžni, da ste prišli. Nobenega stiska za roko, da bi se usedla na pol metra k tebi pa te prijela za roko. Ona je samo sedela za računalnikom, vzela podatke,*

poklicala na policijo, če je ta kriminalist, ki ima te zadeve preko, v službi. Nič, da bi rekla, takoj grem z vami, lahko ste ponosni, da ste ta korak naredili, nič. Nobene spodbude, nič. Jaz sem šla peš na policijo, sem tam sedela kot neka budala, preden je kriminalistka prišla. Cele hajke so bile na policiji, preden sva sploh ostale same. Pol pa vmes te motijo, ene milijonkrat je prišel noter policaj. Namesto da bi rekla poslušaj, ni me. Nobeden mi ne sme noter priti, ker imam eno zelo pomembno zadevo. Skos so hodli noter. Vem, da sem neki sok pila, da sem bila žejna od tistih živcev. Da bi ti rekli, gospa, niti sekunde čakati. Takoj ukrepati. Kje je punca, je v šoli? Takoj po njo, na licu mesta. Jaz bi bila pripravljena to narediti. Ker takrat, ko si ti prišel že enkrat tja in si to povedal, si največ pripravljen narediti. Ne čez en teden. Čez en teden se ti že ohladiš. No in ker so ga pol zaprli, sem jaz to zadevo umaknila, sem rekla, da ni res, da se je punca zlagala. No, saj tudi zdaj, ko sem drugič šla, ne pokažejo nobenega zanimanja. Sem rekla, da sem bila 12 let spolno zlorabljen, pa njih to sploh ne zanima. Njih bolj zanima, kdo te je, ime priimek, kako te je, kje te je. Njih nič ne zanima, kako se ti počutiš, imaš kake težave zdaj, ko si odrasla, pa kdaj je to bilo, koliko si bila stara. To nobenega nič ne zanima. Njih samo zanima ovadba ... aha, ta oseba ti je to naredila in naprej bo sodnica razsodila, ali je kriv ali ni» (Romana, september 2008).

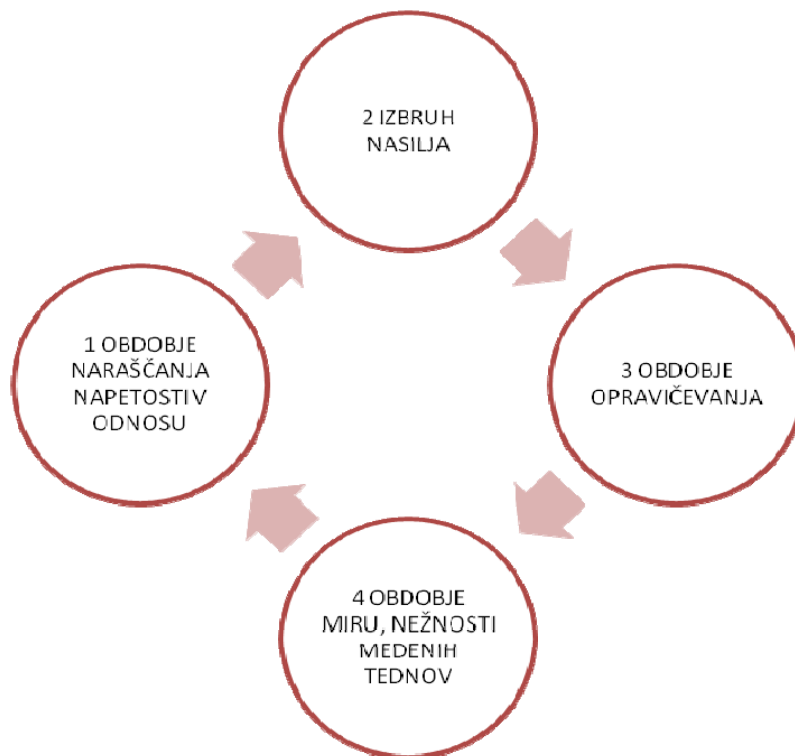
Pogosto se celo ženske, ki so se trdno odločile, da zapustijo povzročitelja nasilja, premislijo zaradi neučinkovitosti služb, ki naj bi jim pomagale.

- **Družba še vedno ne verjame zgodbi ženske, ki doživlja nasilje.** Tako se namesto z razumevanjem in podporo sreča s posmehom, podcenjevanjem, za nasilje družba pogosto krivi kar žrtev samo, neredko pa ženske označuje za »nore, histerične, hipohondrične, paranoične«. Ženske, ki se odločajo oditi od povzročitelja nasilja, dobro vedo, čemu vse bodo morda izpostavljene.
- **Pomanjkanje informacij.** Mnoge ženske, tudi tiste z visoko izobrazbo, so pomanjkljivo informirane o svojem položaju, o zakonskih pravicah in dolžnostih. Mnoge so resnično prepričane, da ne bodo nikoli več videle svojih otrok, če bodo odšle, da ne bodo imele pravice do preživnine, da bodo izgubile pravico do skupnega stanovanja. Mnoge ne poznajo pravnih predpisov, hkrati pa tudi nimajo dostopa do informacij, ki bi jim pomagale iz začaranega kroga. Seveda je tudi v interesu povzročiteljev nasilja, da žrtve čim manj vedo o svojih pravicah, saj lahko njihovo

nevednost izkoristijo sebi v prid. Ravno nevednost vzbuja v ženskah velik občutek strahu in jih ovira, da bi se osamosvojile in začele same odločati o svojem življenju. Ženska je v pogovoru povedala: »Ampak nihče se ne zaveda, da veliko nasilnežev ne pusti, da to gledaš in to bereš in ti do tega sploh ne prideš, ko si v tem krogu nasilja« (Romana, september 2008).

(SOS priročnik 2004: 50 – 55)

1.3.3 KROG NASILJA

(Društvo za nenasilno komunikacijo 2007)

1. OBDOBJE NARAŠČANJA NAPETOSTI

Povzročitelj nasilja je nestrpen in zajedljiv, kar prerašča v nespoštljivo vedenje in govorjenje. Za svojo jezo krivi žrtev in napetost postaja nevzdržna. Žrtev poskuša povzročitelja pomiriti. Prepričana je, da s svojim vedenjem lahko prepreči izbruh nasilja. Zahteve povzročitelja nasilja so vse večje.

2. IZBRUH NASILJA

Iz napetosti izbruhne nasilje, ki zmede žrtev. Žrtev krivi sebe, ker s svojim vedenjem ni uspela ustaviti nasilja.

3. OBDOBJE OPRAVIČEVANJA

Povzročitelj se žrtvi opravičuje. Zagotavlja ji, da brez nje ne more živeti in da se bo poboljšal. Obljublja ji, da se nasilje ne bo več ponovilo. Za nasilje krivi žrtev v smislu, da je rekla kaj takega, kar ga je razburilo, ali da česa ni naredila tako, kot je naročil. Povzročitelj zanika, da je bil nasilen in žrtev prepričuje, da ni tako hudo, kot misli.

4. OBDOBJE MIRU, NEŽNOSTI, MEDENIH TEDNOV

Žrtev se počuti bolje in verjame, da je ljubezen zmagala. Prepričana je, da bo lahko preprečila nove izbruhe nasilja, če se bo dovolj lepo vedla. Povzročitelj v tem obdobju ne povzroča nasilja, žrtvi kupuje darila, ji pomaga v gospodinjstvu. V tem obdobju je najtežje pretrgati odnos, saj žrtev upa in verjame, da se nasilje ne bo ponovilo.

5. SLEDI NOVO OBDOBJE NARAŠČANJA NAPETOSTI IN KROG NASILJA JE STRJEN

Dlje ko traja odnos, krajša so obdobja med posameznimi fazami, dokler pogosto popolnoma ne izgine faza medenih tednov. Do nasilja prihaja vedno pogosteje in njegove oblike so vse hujše. Žrtev v imenu ljubezni v vsem ugodi nasilnežu in tako krči svoj življenjski prostor. Tako je njena socialna mreža vse manjša.

Pomembno se je zavedati, da je nasilje proces, v katerem povzročitelj nasilja počasi, a vztrajno, omejuje družabno življenje žrtve in uničuje njeno samospoštovanje.

Zato je popolnoma vseeno, kako se vede žrtev. Kajti nasilje ni posledica njene nesposobnosti, ampak je izraz izkazovanja povzročiteljeve moči nad njo (*ibid.*).

1.3.4 OSNOVNA NAČELA DELA Z ŽENSKAMI, KI PREŽIVLJAJO NASILJE

Bistvo pomoči je v tem, da omogočimo varno okolje, v katerem ženska, ki išče pomoč, skozi razmišljanje z nami definira svoje težave, možne rešitve teh težav in poti do teh rešitev (Dobnikar 2000: 63).

Za delo z ženskami, ki preživljajo nasilje, je potrebno upoštevati nekatera načela.

- **Razumevanje vpliva socializacije na doživljanje nasilja v odraslosti.** Če hočemo razumeti ženske, ki po večini dolga leta preživljajo nasilje, moramo v prvi vrsti razumeti vpliv socializacije na doživljanje nasilja v odraslosti. Ženske in moške dojenčke se že od rojstva naprej vzgaja na različne načine. Deklice že kot dojenčke usmerjamo k večji mirnosti, pridnosti, ubogljivosti in čistoči kot dečke. S takim vedenjem po večini tudi dosežajo boljše rezultate v osnovnih šolah. V kasnejšem izobraževanju, kjer se zahteva kreativnost, ambicioznost, tveganje in medsebojno povezovanje, pa boljše rezultate dosežajo dečki. Tako se verjame, da imajo dečki »naravno« več intelektualnih sposobnosti kot ženske. Moški preko socializacije o sebi dobivajo sporočila, da so racionalni, sposobni za tehnične in naravoslovne predmete, ambiciozni in poklicno uspešni, kar je v družbi sprejeto kot pozitivno. Ženske pa dobivajo sporočila, da morajo skrbeti za druge, so čustvene, materinske, manj ambiciozne in poklicno uspešne, kar se smatra kot negativno in je temu primerno tudi manj ali pa sploh ni plačano. Bolj ko se ženske identificirajo s takim likom ženske, večja je možnost, da doživljajo nasilje. Tako moški, ki so nasilni, kot ženske, ki nasilje preživljajo, težko razumejo, da je njihova vloga moškosti, ki jo sestavlja izvajanje nasilja, kot vloga ženske, ki jo sestavljata žrtvovanje in trpljenje, družbeno konstruirana.
- **Informacije.** Pri delu z ženskami, ki preživljajo nasilje, moramo biti opremljeni z informacijami. Pomembno je, da dobijo temeljne informacije, kako se lahko zavarujejo pred nasiljem in katere službe jim pri tem lahko pomagajo. Upoštevati moramo dejstvo, da so ženske, ki se obračajo na nas, negotove, prestrašene in ne vedo, kam naj se obrnejo.
- **Kako povedati.** Pri delu z ženskami, ki preživljajo nasilje, moramo upoštevati, da je za mnoge zelo težko povedati, kaj se jim dogaja. Mnogim se zdi, da izraz nasilje ne more pojasniti vsega, kar se jim dogaja, saj ima nasilje lahko mnogo oblik. Pri svojem delu

- ***Psihična stiska.*** Ko imamo pred sabo žensko, ki preživlja nasilje, se moramo zavedati, da je psihična stiska povsem običajna posledica nasilja in zlorab. Ženska po dvojnih sporočilih, ki jih dobiva od storilca, začne dvomiti v resničnost svojih občutkov. To mnogokrat pripelje v depresijo in tesnobo, ki še dodatno otežujeta, da bi ženska ubežala zlorabi.
- ***Pomoč ženski pomeni pomoč otroku.*** Pri delu z ženskami, ki doživljajo nasilje, moramo paziti, da se ne osredotočimo zgolj na otroka. Mnogokrat se zgodi, da se ženski otroka odvzame in to seveda ni dobra rešitev. Tako otroku odvzamemo osebo, kateri zaupa, žensko pa privedemo do tega, da ne bo iskala pomoči. Opominjati se moramo, da ne prezremo potreb žensk, kajti ne moremo pričakovati, da se bo ženska odločila le v otrokovo korist, ne da bi gledala tudi nase.
- ***Zaupati oceni situacije, ki jo naredi prizadeta.*** Zavedati se moramo, da vsaka ženska zase najbolj ve, v kaki nevarnosti se nahaja. Če trdi, da je življenjsko ogrožena ji to tudi verjamemo, preden začnemo načrtovati karkoli drugega.
- ***Procesi opolnomočenja.*** Opolnomočenje se začne takrat, ko ženska spozna, da za nasilje, ki se ji dogaja, ni odgovorna sama oziroma njena nesposobnost, ampak da gre za diskriminacijo, ki preveva vse strukture družbenega življenja. Kot pravi Zaviršek: »Šele razumevanje struktur, ki reproducirajo zatiranje, daje prostor, da ljudje namesto samoobtoževanja razvijejo občutek osebne moči.«

Proces vzpodbujanja opolnomočenja zajema:

- ***Razumevanje.*** Prizadeta ženska mora razumeti, kaj se dogaja. Nasilneži hočejo ženske popolnoma osamiti, samo da ne bi razumele, kaj se dogaja.
- ***Zaupanje.*** Zavedati se moramo, da je zaupanje nova izkušnja za žensko, ki preživlja nasilje. Paziti moramo, da ne postavljamo nepotrebnih vprašanj, saj ženska želi, da bi ji nekdo pomagal, ne pa poizvedoval o intimnih dogodkih. Poizvedovanje njeno nezaupanje samo še stopnjuje. Zaupanje si moramo šele pridobiti. Eden od dejavnikov za pridobivanje zaupanja je, da ne spreminjamo besed žensk, ampak jih ohranjamo.
- ***Razbremenitev krivde.*** Ženski moramo dati jasno sporočilo, da ni kriva za to, kar se ji dogaja. Storilec ji vsiljuje krivdo in razumeti mora, da podpiramo stališče, da

je kakršnokoli nasilje nesprejemljivo in jo podpiramo v odločitvi, da se mu aktivno upre. Pri tem upoštevamo pristop zavestne pristranskosti, ki nam omogoča, da ko izvajamo pomoč ženski, ki se želi umakniti pred nasiljem, ne iščemo »resnice« oziroma »izjav druge strani«.

- Vpliv struktur. Sami moramo razumeti, kako individualna izkušnja nasilja ni nikoli zgolj posledica osebne ranljivosti za nasilje, temveč vedno tudi del delujočih struktur, ki obstajajo v moško središčnih družbah.
- Podpora skupin. Uspeh v praksi se poveča, če gre za delo v skupini. To je potrebno upoštevati pri svojem delu.
- Pravica do zgodbe. Upoštevati moramo, da ima oseba pravico do svoje osebne zgodbe, tako da ne pridajamo svojih pomenov.
- Izdelovanje načrtov za varnost. Verjetnost, da se ženska vrne k nasilnežu, je zelo velika. Za mnoge je to pač edina možnost, ki jo v tistem hipu imajo. Zato je pomembno, da se načrt varnosti naredi, še preden se ženska vrne k storilcu.

Vsebovati mora:

- Najnujnejše podatke, kje ženska lahko dobi hitro pomoč (telefonske številke policije, varnih hiš, zdravnika, nujne naslove).
- Dogovore z ljudmi, ki so pripravljeni ženski nemudoma pomagati (člani sorodstvene mreže, sosedi, prijatelji).
- Dogovor z varno hišo, da nemudoma pomagajo.
- Dogovor s socialno službo in policijo, da nemudoma intervenirajo, ko jih ženska pokliče, in zaustavijo storilca.
- Dogovor o podpori, da bodo otroci utrpeli čim manjšo škodo.
- Dogovor o tem, kaj lahko ženska stori, če ji storilec onemogoči uporabo telefona.
- Dogovor, kako naj se zavaruje na delovnem mestu, kamor storilci pogosto prihajajo in grozijo (dogovor s sodelavko, naj ne veže telefona, če je na liniji storilec).
- Dogovor z vrtcem, kjer ima otroke, da delavke v vrtcu preprečijo, da bi storilec odpeljal otroke.

- Soudeležnost v procesih pomoči. Za mnogo žensk pomeni soudeležnost v procesih pomoči korak k opolnomočenosti, saj se mnoge počutijo koristnejše in manj odvisne (Zaviršek 1997: 333 – 340).

V teh načelih socialne delavke, ki delajo na področju nasilja, najdejo oporo za svoje delo. Problem pa nastane v glavnem pri tem, da nevladne organizacije delajo po zgoraj naštetih načelih, centri za socialno delo pa še vedno mnogokrat uporabljajo sistemski pristop. To je pokazala tudi raziskava Olge Bezenšek Lalić (2009), ki je bila izpeljana na vzorcu 106 socialnih delavk in delavcev iz 61 centrov za socialno delo iz vseh 12 regij, kot jih opredeljuje Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve. Raziskava je pokazala, da je kar 55,6 odstotka socialnih delavk in delavcev usmerjenih k sistemskemu pristopu reševanja problematike nasilja v družini (Bezenšek Lalić 2009: 129). To pomeni, da izhajajo iz predpostavke, da imata ženska in moški enak položaj znotraj družinskega sistema. Ne upoštevajo zgodovinsko in družbeno pogojenega položaja moškega in ženske. Posledica takega pristopa je, da ženska mnogokrat ne dobi ustrezne oblike pomoči. Poudarjena je pomoč ženski, da bo bolje izpolnjevala svoje vloge in se s tem izognila nasilju, ne pa popolna nesprejemljivost nasilnega obnašanja njenega partnerja in njegovo sprejemanje odgovornosti za nasilna dejanja (Božac Deležan 2003: 14 – 15). Na to kaže tudi strinjanje 47,2 odstotka socialnih delavk in delavcev s trditvijo, da je v primeru nasilja v družini (in dela s primerom) treba dobro razmisliti, kdo je pravzaprav žrtev in kdo povzročitelj nasilja, ker se te vloge pogosto menjajo. Le 26,4 odstotka socialnih delavk in delavcev je izrazilo nestrinjanje s to trditvijo. To kaže na zakoreninjen tradicionalni pristop k socialnemu delu, ki izhaja iz iskanja vzrokov in iskanja »resničnega pobudnika za nasilje« ter raziskuje »drugo stran zgodbe o ženski – žrtvi nasilja (Bezenšek Lalić 2009: 129) in obstoju stereotipov tudi v praksi socialnega dela.

1.4 SLOVENSKA ZAKONODAJA NA PODROČJU NASILJA NAD ŽENSKAMI

Ko gre za nasilje nad ženskami, je potrebno upoštevati mnoge pravne predpise in zakone. Naštela bom glavne zakone, ki so največkrat uporabljeni pri delu z ženskami žrtvami nasilja:

- Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) Ur. l. RS, št. 16/2008
- Zakon o socialnem varstvu (ZSV) Ur. l. RS, št. 54/1992 (56/1992 popr.)
Spremembe: Ur. l. RS, št. 42/1994 Odl. US: U-I-137/93-24, 1/1999-ZNIDC, 41/1999, 60/1999 Odl.US: U-I-273/98, 36/2000-ZPDZC, 54/2000-ZUOPP, 26/2001, 110/2002-ZIRD, 2/2004 (7/2004 popr.), 36/2004-UPB1, 21/2006 Odl. US: U-I-116/03-22, 105/2006, 114/2006-ZUTPG, 3/2007-UPB2 (23/2007 popr., 41/2007 popr.), 122/2007 Odl. US: U-I-11/07-45
- Zakon o policiji (ZPol) Ur. l. RS, št. 49/1998 (66/1998 popr.)
Spremembe: Ur. l. RS. št. 43/2001 Odl. US: U-I-407-98-25, 93/2001, 56/2002-ZJU, 26/2003-ZPNOVS, 48/2003 Odl. US: U-I-272/98-26, 79/2003, 110/2003-UPB1, 43/2004-ZKP-F, 50/2004, 54/2004-ZDoh-1 (56/2004 popr., 62/2004 popr., 63/2004 popr.), 102/2004-UPB2 (14/2005 popr.), 53/2005, 70/2005-UPB4, 98/2005, 113/2005-ZJU-B, 3/2006-UPB5, 36/2006 Odl. US: U-I-152/03-13, 78/2006, 107/2006-UPB6, 14/2007-ZSV, 42/2009, 47/2009 Odl. US: U-I-54/06-32 (48/2009 popr.), -UPB7
- Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM) Ur. l. RS. št. 59/2002 (Ur. l. RS. št. 61/2007)
Spremembe: Ur. l. RS, št. 61/2007-ZUNEO-A
- Kazenski zakonik Republike Slovenije (KZ) Ur. l. RS. št. 63/1994, (70/1994 popr.)
Spremembe: Ur. l. RS, št. 23/1999, 60/1999 Odl. US: U-I-226/95, 40/2004, 95/2004-UPB1, 37/2005 Odl. US: U-I-335/02-20, 17/2006 Odl. US: U-I-192/04-16, 55/2008 (66/2008 popr.), 89/2008 Odl. US: U-I-25/07-43, 5/2009 Odl. US: U-I-88/07-17
- Zakon o pravdnem postopku (ZPP) Ur.l. RS, št. 26/1999
Spremembe: Ur. l. RS, št. 83/2002 Skl. US: U-I-21/02-6, 96/2002, 12/2003-UPB1, 58/2003 Odl. US: U-I-255/99-28, 73/2003 Skl. US: U-I-137/00-21, 2/2004, 2/2004-ZDSS-1 (10/2004 popr.), 36/2004-UPB2, 69/2005 Odl. US: U-I-145/03-9, 90/2005 Odl. US: Up-258/03-14, U-I-74/05, 43/2006 Odl. US: U-I-55/04-10, Up-90/04-15, 69/2006 Odl. US: Up-236/04-16, U-I-314/06, 52/2007, 73/2007-UPB3, 101/2007 Odl. US:Up-679/06-66, U-I-20/07, 102/2007 Odl. US: Up-2089/06-31, U-I-106/07, 45/2008-ZArbit, 45/2008, 62/2008 Skl. US:U-I-275/06-7, Up-811/07-7, 111/2008 Odl. US: U-I-146/07-34, 116/2008 Skl. US: U-I-253/07-6, Up-2118/06-6, 121/2008 Skl.US.U-I-279/08-8, 47/2009 Odl. US: U-I-54/06-32 (48/2009 popr.), 57/2009 Odl. US: U-I-279/08-14

- **Zakon o brezplačni pravni pomoči (ZBPP) Ur. l. RS, št. 48/2001**
Spremembe: Ur. l. RS, št. 50/2004, 96/2004-UPB1, 23/2008, 47/2009 Odl. US: U-I-54/06-32 (48/2009 popr.)
- **Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1) Ur. l. RS, št. 86/2004**
Spremembe: Ur. l. RS, št. 113/2005-ZInfP, 51/2007-ZUstS-A, 67/2007, 94/2007-UPB1
- **Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1) Ur. l. RS, št. 22/2000**
Spremembe: Ur. l. RS, št. 59/2002, 113/2005-ZJU-B, 70/2006, 110/2006-UPB1, 76/2008, 40/2009
- **Zakon o kazenskem postopku (ZKP) Ur. l. RS, št. 63/1994 (70/1994 popr.)**
Spremembe: Ur. l. RS, št. 25/1996 Odl. US: U-I-18/93, 39/1996 Odl. US: U-I-33/95-12, 5/1998 Odl. US: U-I-25/95, 49/1998-ZPol (66/1998 popr.), 72/1998, 6/1999, 42/2000 Odl. US: U-I-282/99, 66/2000, 111/2001, 32/2002 Odl. US: U-I-149/99-15, 56/2003, 92/2003 Odl. US: U-I-319/00-21, 114/2003 Odl. US: U-I-426/02, Up-546/01-21, 116/2003-UPB1, 43/2004, 68/2004 Odl. US: U-I-296/02, 83/2004 Odl. US: Up-729/03, U-I-187/04, 96/2004-UPB2, 101/2005, 8/2006-UPB3, 14/2007, 32/2007-UPB4, 102/2007-ZSKZDČEU, 21/2008 Odl. US: U-I-96/06-13, 23/2008-ZBPP-B, 65/2008 Odl. US: U-I-328/04-22, 66/2008, 89/2008 Odl. US: U-I-25/07-43, 77/2009
- **Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) Ur. l. RS, št. 15/1976**
Spremembe: Ur. l. RS, št. 30/1986-ZNP (20/1988 popr.), 1/1989, 14/1989, RS, št. 13/1994-ZN, 82/1994-ZN-B, 29/1995-ZPDF, 26/1999-ZPP, 60/1999 Odl. US: U-I-273/98, 70/2000-ZNNPOB, 64/2001, 110/2002-ZIRD, 42/2003 Odl. US: U-I-312/00-40, 16/2004, 69/2004-UPB1, 101/2007 Odl. US: U-I-328/05-12, 122/2007 Odl. US: U-I-11/07-45
- **Zakon o duševnem zdravju (ZDZdr) Ur. l. RS, št. 77/2008**
- **Stanovanjski zakon (SZ-1) Ur. l. RS, št. 69/2003**
Spremembe: Ur. l. RS, št. 18/2004-ZVKSES, 47/2006-ZEN, 9/2007 Odl. US: P-31/06-4, 18/2007 Skl. US: U-I-70/04-18, 45/2008-ZVEtL 57/2008
- **Zakon o prekrških (ZP-1) Ur. l. RS, št. 7/2003**
Spremembe: Ur. l. RS, št. 45/2004-ZdZPKG, 86/2004, 7/2005 Skl. US: U-I-19/05-5, 23/2005-UPB1, 34/2005 Odl. US: U-I-19/05-11, 44/2005, 55/2005-UPB2, 40/2006

(51/2006 popr.), 70/2006-UPB3, 115/2006, 139/2006 Odl. US: U-I-69/06-16, 3/2007-UPB4, 29/2007 Odl. US: U-I-56/06-31, 58/2007 Odl. US: U-I-34/05-9, 16/2008 Odl. US: U-I-414/06-7, 17/2008 (21/2008 popr.), 76/2008-ZIKS-1C

- Resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje od 2007 – 2011 (ReNPPZK0711) Ur. l. RS, št. 40/2007
- Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2005-2013 (ReNPEMZM) Ur. l. RS, št. 100/2005

Mučenje žensk je še vedno realnost. Ni omejeno na tisti svet, ki ga včasih imenujemo drugi, pač pa je tudi praksa držav, ki se rade označujejo za civilizirane (Turin 2008: 6 – 9). Kot demokratična država, katere sestavni del je spoštovanje pravne države in prava človekovih pravic, so organi in organizacije dolžni izvesti vse postopke in ukrepe, ki so potrebni za zaščito žrtve glede na stopnjo njene ogroženosti in zaščito njenih koristi, in pri tem zagotoviti spoštovanje integritete žrtve (ZPND. Ur. l. RS, št. 16/2008: 5. člen).

1.4.1 OSNOVE KAZENSKEGA PRAVA

Kazensko pravo na področju nasilja urejajo naslednji zakoni in pravni predpisi:

- Kazenski zakonik Republike Slovenije (KZ) Ur. l. RS, št. 63/1994, (70/1994 popr.)
Spremembe: Ur. l. RS, št. 23/1999, 60/1999 Odl. US: U-I-226/95, 40/2004, 95/2004-UPB1, 37/2005 Odl. US: U-I-335/02-20, 17/2006 Odl. US: U-I-192/04-16, 55/2008 (66/2008 popr.), 89/2008 Odl. US: U-I-25/07-43, 5/2009 Odl. US: U-I-88/07-17
- Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1) Ur. l. RS, št. 22/2000
Spremembe: Ur. l. RS, št. 59/2002, 113/2005-ZJU-B, 70/2006, 110/2006-UPB1, 76/2008, 40/2009
- Zakon o kazenskem postopku (ZKP) Ur. l. RS, št. 63/1994 (70/1994 popr.)
Spremembe: Ur. l. RS, št. 25/1996 Odl. US: U-I-18/93, 39/1996 Odl. US: U-I-33/95-12, 5/1998 Odl. US: U-I-25/95, 49/1998-ZPol (66/1998 popr.), 72/1998, 6/1999, 42/2000 Odl. US: U-I-282/99, 66/2000, 111/2001, 32/2002 Odl. US: U-I-149/99-15, 56/2003, 92/2003 Odl. US: U-I-319/00-21, 114/2003 Odl. US: U-I-426/02, Up-546/01-21, 116/2003-UPB1, 43/2004, 68/2004 Odl. US: U-I-296/02, 83/2004 Odl. US: Up-729/03, U-I-187/04, 96/2004-UPB2, 101/2005, 8/2006-UPB3, 14/2007,

32/2007-UPB4, 102/2007-ZSKZDČEU, 21/2008 Odl. US: U-I-96/06-13, 23/2008-ZBPP-B, 65/2008 Odl. US: U-I-328/04-22, 66/2008, 89/2008 Odl. US: U-I-25/07-43, 77/2009

➤ **Zakon o prekrških (ZP-1)** Ur. l. RS, št. 7/2003

Spremembe: Ur. l. RS, št. 45/2004-ZdZPKG, 86/2004, 7/2005 Skl.US: U-I-19/05-5, 23/2005-UPB1, 34/2005 Odl. US: U-I-19/05-11, 44/2005, 55/2005-UPB2, 40/2006 (51/2006 popr.), 70/2006-UPB3, 115/2006, 139/2006 Odl. US: U-I-69/06-16, 3/2007-UPB4, 29/2007 Odl. US: U-I-56/06-31, 58/2007 Odl. US: U-I-34/05-9, 16/2008 Odl. US: U-I-414/06-7, 17/2008 (21/2008 popr.), 76/2008-ZIKS-1C

KAZNIVO DEJANJE (KZ, Ur. l. RS, št. 55/2008: člen 7 in 16) je protipravno dejanje, ki ga zakon zaradi njegove nevarnosti določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake in kazni zanj. Za obsodbo storilca kaznivega dejanja se uporablja zakon, ki je veljal ob storitvi kaznivega dejanja. Če se po storitvi kaznivega dejanja zakon spremeni, se uporablja zakon, ki je za storilca milejši. Storilcu se sme izreči kazen (zaporna, pogojna, denarna) samo, če je dokazana njegova krivda.

Kaznivo dejanje se lahko prijavi na policiji, kriminalistični službi (UNZ) in na državnem tožilstvu.

Kazniva dejanja se lahko preganjajo kot *javni pregon*, *na predlog* ali *kot zasebna tožba*.

Javni pregon: opravlja državni tožilec. Predpisan je v primerih, ko je javni interes zelo prizadet oziroma ko je teža kaznivega dejanja tolikšna, da država preganja storilca. V teh primerih je potrebna samo prijava kaznivega dejanja na policiji ali pri tožilcu, če obstaja utemeljen sum (zadostno število dokazov) za obstoj kaznivega dejanja, tožilec prevzame pregon in nastopa proti storilcu oziroma osumljencu. Za žrtev to pomeni, da ji ni treba plačevati pravne pomoči.

Pregon na predlog: javni interes za pregon teh kaznivih dejanj je manjši, a še vedno tolikšen, da država preganja storilca, če žrtev tako želi. Žrtev prijavi kaznivo dejanje pri tožilcu (tudi če je prej že bila na policiji) in tožilec vodi primer na sodišču pod enakimi pogoji kot pri javnem pregonu.

Zasebna tožba: odvetnica/-ik proti plačilu zastopa žrtev na sodišču.

Kazniva dejanja in kazni zanje v Sloveniji ureja KAZENSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE.

KAZNIVA DEJANJA ZOPER ŽIVLJENJE IN TELO				
UBOJ	115. člen			Od 5 do 15 let zaporne kazni
UMOR	116. člen	Javni pregon		Najmanj 15 let zaporne kazni
UBOJ NA MAH	117. člen	Javni pregon	Storilec je bil izzvan brez svoje krivde	Od 1 do 10 let zaporne kazni
LAHKA TELESNA POŠKODBA	122. člen	Pregon na predlog	Začasno poškodovan kakšen del telesa ali organ, začasno oslABLJENO zdravje ali zmožnost za delo	Denarna kazen ali zapor do 1 leta
HUDA TELESNA POŠKODBA	123. člen	Javni pregon	Uničen ali znatno oslABLJEN kakšen del telesa, začasna nezmožnost za vsakršno delo, začasna huda okvara zdravja; možna posledica je tudi smrt	Zaporna kazen 6 mesecev do 5 let, ob smrti tudi do 10 let

POSEBNO HUDA TELESNA POŠKODBA	124. člen	Javni pregon	Uničen ali znatno oslavljen pomemben del telesa ali pomemben organ, trajna nezmožnost za vsakršno delo, huda okvara zdravja; možna tudi smrt	Zaporna kazen od 1 do 10 let, ob smrti do 15 let
OGROŽANJE Z NEVARNIM ORODJEM PRI PRETEPU ALI PREPIRU	127. člen	Pregon na predlog		Denarna kazen ali zaporna kazen do 6 mesecev

KAZNIVA DEJANJA ZOPER ČLOVEKOVE PRAVICE IN SVOBOŠČINE

PRISILJENJE	132. člen	Pregon na predlog	Uporaba sile ali grožnje	Zaporna kazen do 1 leta
OGROŽANJE VARNOSTI	135. člen	Pregon na predlog	Z grožnjo storilca, da bo napadel življenje in telo	Denarna kazen ali zaporna kazen do 1 leta

KAZNIVA DEJANJA ZOPER SPOLNO NEDOTAKLJIVOST				
POSILSTVO	170. člen	Javni pregon	Posilstvo osebe drugega ali istega spola	Od 1 do 10 let
		Pregon na predlog	Posilstvo v zakonu ali v izvenzakonski skupnost	
SPOLNO NASILJE	171. člen	Javni pregon	Enako kot pri posilstvu, le da ne pride do spolnega občevanja	Zaporna kazen od 6 mesecev do 10 let
		Pregon na predlog		
SPOLNA ZLORABA SLABOTNE OSEBE	172. člen	Javni pregon	Kdor stori kakšno spolno dejanje z osebo drugega ali istega spola, tako da zlorabi duševno bolezen ali slabost	Zaporna kazen od 1 do 8 let
SPOLNI NAPAD NA OSEBO MLAJŠO OD 15 LET	173. člen	Javni pregon		Zaporna kazen od 3 do osmih let

KRŠITEV SPOLNE NEDOTAKLJIVOSTI Z ZLORABO POLOŽAJA	174. člen	Javni pregon	Sem spada tudi spolni napad na mladoletnika, starega nad 14 let, s strani učitelja, vzgojitelja, roditelja ipd.	Zaporna kazen do 5 let

KAZNIVA DEJANJA ZOPER JAVNI RED IN MIR				
NASILNIŠTVO	296. člen	Javni pregon	Žalitev, grdo ravnanje, ogrožanje varnosti druge osebe	Zaporna kazen do dveh let

(KZ Ur. l. RS, št. 55/2008)

Nasilje nad ženskami v zakonski ali izvenzakonski skupnosti se, kot je razvidno iz zgornjih tabel, v Sloveniji v večini primerov obravnava na predlog žrtve in ne po uradni dolžnosti. V letu 2004 je bilo izrečenih 107 prepovedi približevanja, v letu 2005 - 123, v letu 2006 - 142, v letu 2007 - 147, v letu 2008 pa 64 ukrepov prepovedi približevanja. Za leto 2009 še ni podatkov.

V Sloveniji niso tako problematične najvišje zagrožene kazni, ampak so problematične predvsem najnižje. Praksa naših sodišč namreč kaže na izrekanje kazni, ki so na spodnji meji predpisanih kazni (Barbara Žgajner Tavš 2007: 49). V letu 2008 je znašal delež vseh pogojnih obsodilnih obsodb 74 %, 15 % zapornih in 8 % denarnih (Brezigar 2008). Pogojna obsodba naj bi po Kazenskem zakoniku bila izrečena v primeru, ko glede na osebnost storilca, njegovo prejšnje življenje, njegovo obnašanje po storjenem kaznivem dejanju, stopnjo kazenske odgovornosti in glede na druge okoliščine, v katerih je dejanje storil, sodišče spozna, da je mogoče pričakovati, da ne bo več ponavljal kaznivih dejanj. Če poznamo krog nasilja, vemo, da obdobju izbruha nasilja večinoma sledi obdobje opravičevanja in obdobje miru ter medenih tednov. Torej povzročitelji nasilja opravičilo oziroma priznanje krivde lahko

uporabijo kot olajševalno okoliščino. Kot olajševalno okoliščino lahko uporabijo tudi alkoholiziranost, ki se lahko šteje kot zmanjšana stopnja kazenske odgovornosti. Po 41. členu Kazenskega zakonika se storilcu kaznivega dejanja odmeri kazen v mejah, ki so z zakonom določene za to dejanje glede na težo storjenega dejanja in storilčevo krivdo. Pri tem upošteva sodišče vse okoliščine, ki vplivajo na to, ali naj bo kazen manjša ali večja (olajševalne in obteževalne okoliščine), zlasti pa:

- stopnjo storilčeve kazenske odgovornosti,
- nagibe, iz katerih je dejanje storil,
- stopnjo ogrožanja ali kršitve zavarovane dobrine,
- okoliščine, v katerih je bilo dejanje storjeno,
- prejšnje življenje storilca,
- njegove osebne in premoženjske razmere,
- njegovo obnašanje po storjenem kaznivem dejanju, zlasti ali je poravnal škodo,
- druge okoliščine, ki se nanašajo na storilčevo osebnost.

Sodišče sme storilcu odmeriti kazen pod mejo, ki je predpisana z zakonom, ali pa uporabiti milejšo vrsto kazni, če zakon določa, da se sme storilec mileje kaznovati, če ugotovi, da so podane posebne okoliščine, ki utemeljuje izrek omiljene kazni (KZ Ur. l. RS, št. 55/2008).

Žrtve kaznivih dejanj (torej tudi ženske, žrtve nasilja) imajo pravico:

- Do informacij o policijski preiskavi in njenem zaključku
- Da so seznanjene s svojo vlogo v postopku policijske preiskave
- Do izvoda zapisnika o prijavi kaznivega dejanja, ki jo podajo policiji
- Da ob prijavi kaznivega dejanja na policiji vložijo predlog za uveljavitev premoženjskopravnega zahtevka
- Da si zagotovijo pravno pomoč odvetnika
- Do pomoči in podpore zaupne osebe, ki jo lahko spremlja v postopkih na policiji, sodišču, centru za socialno delo in drugje, kjer to želijo
- Do pomoči in podpore pristojnih vladnih institucij in nevladnih organizacij za pomoč žrtvam kaznivega dejanja (MNZ RS 2007)

Na policiji vodijo podatke v zvezi s kaznivimi dejanji, v katerih so žrtve ženske. Od leta 2000 do vključno s polletjem 2009 je bilo obravnavanih 23349 kaznivih dejanj, v katerih je bila žrtev ženska in so bila storjena v okviru družine. Najlepše so podatki prikazani v spodnji tabeli (Podatki so pridobljeni iz Generalne policijske uprave). Pri tem pa se je vendarle potrebno zavedati, da to še zdaleč ni realna slika, ki bi nam pokazala, koliko nasilja se dogaja nad ženskami v Sloveniji. Kajti mnogokrat ženske ne prijavijo povzročiteljev nasilja. Po nekaterih ocenah je v Sloveniji vsaka peta ženska pretepena in vsaka sedma posiljena.

Število izbranih obravnavanih KD, v katerih so bile žrtve ženske in so bila storjena v okviru družine.

Število KD	Leto										Skupaj
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*	
Huda telesna poškodba	38	40	35	18	32	32	24	31	13	21	284
Izsiljevanje	4	8	23	9	10	8	15	18	18	12	125
Kršitev družinskih obveznosti	0	2	3	8	5	3	4	0	1	2	28
Kršitev nedotakljivosti stanovanja	21	22	28	15	24	26	22	22	24	17	221
Krvoskrunstvo	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Lahka telesna poškodba	170	184	216	216	214	230	215	249	219	135	2048
Napeljevanje k samomoru in pomoč pri samomoru	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	4
Nasilje v družini	0	0	0	0	0	0	0	0	96	1048	1144
Nasilništvo	151	187	313	513	422	442	444	654	817	210	4153
Neplačevanje preživnine	45	28	70	272	88	224	246	694	1362	1230	4259
Nezakonita vselitev	0	1	1	0	2	1	0	1	3	0	9
Odvzem mladoletne osebe	10	9	9	20	10	35	38	70	83	45	329
Ogrožanje varnosti	348	481	531	618	822	976	940	1100	951	363	7130

Ogrožanje z nevarnim orodjem pri pretepu ali prepiru	35	53	44	49	39	24	39	22	22	16	343
Opustitev pomoči	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Posebno huda telesna poškodba	1	3	5	1	0	0	2	1	1	0	14
Posilstvo	24	22	24	31	25	25	20	36	24	24	255
Poškodovanje tuje stvari	23	33	36	33	27	38	32	41	36	31	330
Povzročitev smrti iz malomarnosti	1	0	0	3	0	1	1	1	3	1	11
Prisiljenje	4	2	3	2	4	3	4	6	13	2	43
Spolna zloraba slabotne osebe	0	2	7	3	4	3	2	1	4	0	26
Spolni napad na osebo, mlajšo od 15. Let	42	67	59	66	70	43	52	59	38	27	523
Spolno nasilje	14	8	22	9	12	10	12	12	23	5	127
Spravljanje v suženjsko razmerje	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
Tatvina	32	14	15	21	29	14	20	26	17	46	234
Uboj	18	11	13	12	12	12	6	9	5	1	99
Uboj na mah	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2
Ugrabitev	1	3	0	0	0	1	0	1	0	0	6
Umor	3	0	2	4	3	1	1	2	2	3	21
Velika tatvina	7	76	3	3	6	3	5	5	22	117	247
Zanemarjanje otroka in surovo ravnanje	74	95	114	140	112	123	146	139	170	158	1271
Zapustitev slabotne osebe	0	0	1	0	0	1	2	0	0	0	4
Zloraba prostitucije	1	5	0	0	0	1	1	0	0	1	9
Skupaj	1068	1356	1578	2066	1974	2280	2294	3202	3969	3516	23349

*polletje 2009

1.4.2 UKREPI SOCIALNIH SLUŽB OB NASILJU NAD ŽENSKAMI

Država in njeni organi morajo delati na osveščanju in izobraževanju strokovne in druge javnosti. Žrtvam je potrebno ustvariti zaupanje v podporo institucij, ki delajo na področju nasilja. Tako se lahko počasi začne krog nasilja, ki se prenaša iz generacije v generacijo, krčiti.

Centri za socialno delo so javni socialnovarstveni zavodi, ki jih je ustanovila država. Storitve, ki jih nudijo uporabnikom, so določene v zakonu o socialnem varstvu v 49. členu.

- socialna preventiva,
- prva socialna pomoč (ZSV – člani od 11, 12, 14, Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev – člena 1 in 3),
- osebna pomoč (ZSV – člani 11, 13, 14, Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev – člena 1 in 4),
- pomoč družini (pomoč družini na domu ZSV – člena 11 in 15, Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev – člena 1 in 6), pomoč družini za dom (ZSV – člena 11 in 15, Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev – člena 1 in 5)

(Ignatov 2004: 176).

Primarna naloga centrov za socialno delo je pomagati vsem, ki se znajdejo v težavah. Žrtvam nasilja nudijo pomoč v obliki prepoznavanja socialne stiske, skupnem iskanju rešitev ter podajanju informacij o drugih programih in izvajalcih (prva socialna pomoč). Žrtve nasilja se lahko odločijo za svetovanje, pomoč družini in družinskim članom, ko stiske in težave zaradi neurejenih odnosov postanejo prehude (pomoč družini za dom). Poleg tega so tako kot drugi uporabniki upravičene do socialnih dajatev, kot so enkratna denarna pomoč za premostitev trenutne materialne stiske, denarna pomoč kot edini vir preživljanja in denarni dodatek (*ibid.*).

Nevladne organizacije nudijo pomoč in psihosocialno podporo tudi po odhodu iz varne hiše, na centrih za socialno delo pa je to siva lisa. Ženske so tako po odhodu iz varne hiše mnogokrat prepuščene same sebi in svoji iznajdljivosti, kar je razvidno tudi iz moje raziskave.

- Na centrih za socialno delo so dolžni skupaj z žensko izdelati varnostni načrt.

- Ponuditi morajo informacije v zvezi s postopkom prijave nasilja v družini na policijski postaji.
- Ponuditi morajo informacije o poteku kazenskega postopka.
- Ponuditi morajo informacije o postopku pridobitve brezplačne pravne pomoči, razveze zakonske zveze, razpada izvenzakonske skupnosti, postopku dodelitve mladoletnih otrok, določanja preživnine, stikov in delitve skupnega premoženja (Društvo za nenasilno komunikacijo 2007).

Določbe najdemo v:

- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) – Ur. l. RS, št. 69/2004 – člen 10
  - Kazenski zakonik Republike Slovenije (KZ) Ur. l. RS, št. 55/2008 – člen 230
  - Zakon o policiji (ZPol) Ur. l. RS, št. 47/2009 – člena 39 a in 39 b
  - Konvencija Zn o otrokovih pravicah
  - Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) Ur. l. RS, št. 16/2008
  - Zakon o socialnem varstvu (ZSV) Ur. l. RS, št. 3/2007
- Na centrih za socialno delo lahko ženske zaprosijo za denarno socialno pomoč. Lahko se pridobijo informacije o dodatnih oblikah pomoči ter potrdila o trenutni življenjski situaciji za prijavo za razpis za bivalno enoto ali neprofitno stanovanje (*ibid.*).

Določbe v zvezi z dodeljevanjem denarnih pomoči najdemo v Zakonu o socialnem varstvu – členu od 19 do 41.

- Centri za socialno delo se povezujejo z vladnimi in nevladnimi organizacijami, ki sodelujejo pri izvajanju ukrepov za povečanje žrtvine varnosti in z njimi izmenjujejo informacije o poteku postopkov, povezanih z varnostjo žrtve (*ibid.*).

Če se center za socialno delo poveže na primer s policijo, to res pomeni dodatno varnost za ženske. Policisti mnogokrat žensk ne jemljejo resno, zato je lahko samo v pomoč, če žensko podpira center za socialno delo. Tako mnogi policisti opravljajo delo bolj vestno in v skladu s predpisi. Isto velja za zdravnike. Žal je takih povezav bolj malo oziroma se jih socialne delavke ne poslužujejo pogosto. Tako pravijo ženske, s katerimi sem se pogovarjala. Nevladni sektor pa mnogokrat zapolnjuje vrzel v nujenju pomoči. Ženskam in otrokom, žrtvam nasilja,

nudijo psihosocialno pomoč. Večina organizacij nudi uporabnicam možnost zagovorništva, ki zajema spremljanje na različne institucije, informiranje in predvsem nudenje podpore. Poleg tega ozaveščajo in izobražujejo strokovno in širšo javnost o problematiki nasilja nad ženskami in otroki.

1.4.3 UKREPI POLICIJE OB NASILJU NAD ŽENSKAMI

Temeljna naloga policije je varovanje življenja, osebne varnosti in premoženja ljudi (MNZ RS 2007).

Policisti so dolžni zagotavljati in varovati človekove pravice in temeljne svoboščine. Človekovo osebnost in dostojanstvo so dolžni varovati s preprečevanjem kakršnega koli nasilja, nečloveškega ravnanja in drugih dejanj, ki so ponižujoča za ljudi (Kodeks policijske etike 2008, www.policija.si).

- Policisti so dolžni ob vsakem času preprečevati nezakonita dejanja ter ukrepati in uporabiti z zakonom določena pooblastila, če je zaradi nezakonitega dejanja ali zaradi splošne nevarnosti neposredno ogroženo življenje, osebna varnost ali premoženje ljudi (Zpol. Ur. l. RS, št. 107/2006: 30. člen). Med intervjujem je ena od žensk na to temo dejala: *»V pogojni je že bil, pa so mu povedli enkrat nekaj naredi, pa ga bodo odpeljali. Te pa je tam šipo zlomil, zjutraj je prišel najprej sem težit, te je šel tja, pa je šipo zlomil, pa so me klicali zakleni se. Jaz pa kličem policijo, pa mi je rekel en policaj: »mi nismo varnostniki«. Jaz pa dva otroka tu notri, pa v tretjem štoku. In mi je rekel na 113, mi nismo varnostniki«* (Lizika, oktober 2008).

To torej pomeni, da policisti ne smejo odkloniti intervencije, če smo jih pozvali, ker se počutimo ogroženi. Če je podan sum, da je oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek z elementi nasilja ali je bila zalotena pri takem kaznivem dejanju ali prekršku in obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozila življenje, osebno varnost ali svobodo osebe, s katero je ali je bila v bližnjem razmerju, vključno z izvenzakonskim partnerjem, smejo odrediti prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi, ki je kršitelj namerno ne sme prekoračiti. Ena od žensk je povedala: *»Kaj je te meni pomagala prepoved približevanja, pa sto jurjev globe, pa ne vem kaj vse, če on lahko pride, pa mi vrata gor zlomi, pa nas tu noter potolče, pa bo to*

v desetih minutah naredil, kaj te meni pol pomaga prepoved približevanja. Ker ko je nekdo nor, pa hoče nekaj narediti, njemu tisti papir nič ne pomeni, ker ko me bo dobil, me bo pa skup zlomil. Te pa sem po mesti hodila, pa je že imel prepoved približevanja, pa je sem jaz po totu strani hodila, on pa po drugi. 50 metrov je glih bilo, tak da nisem mogla nič. Tak je hodil po tisti strani, ko taka hijena napihnjena. Veš, kaki občutek je to, ko boš poklical policijo, pa on hodi po svoji strani, to ti bodo rekli. Ko pa bo že enkrat skočil v mene, te je pa tak prepozno, pa ljudje na cesti se ne vtikajo» (Lizika, oktober 2008).

Prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi zajema tudi prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih. Prepoved približevanja policist odredi za 48 ur in jo takoj pošlje v presojo preiskovalnemu sodniku okrožnega sodišča. Le-ta lahko ukrep potrdi, spremeni ali razveljavi. Preiskovalni sodnik mora o zadevi odločiti najkasneje v 24 urah. Ukrep lahko izreče za čas do 10 dni. Policija ima pravico kršitelja prepovedi približevanja takoj odstraniti s tega območja. Če s kršitvijo ne preneha, se ga privede v takojšen postopek pristojnemu sodišču za prekrške. Če so podani razlogi za sum, da bo kršitelj nadaljeval z ogrožanjem tudi po preteku 10 dni, lahko preiskovalni sodnik na predlog žrtve podaljša ukrep do 60 dni. Kršitelj, ki ne upošteva odredbe o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi, oziroma v času odrejenega ukrepa nadleguje oškodovanca po komunikacijskih sredstvih, se kaznuje za prekršek z globo najmanj 400 EUR (Zpol. Ur. l. RS, št. 107/2006: 39 a – 39 b člen).

- Policisti lahko osebo, ki moti javni red in mir (k čemur spada tudi nasilje nad ženskami), če reda ne morejo drugače vzpostaviti, pridržijo za največ 24 ur (Zpol. Ur. l. RS, št. 107/2006: 43. člen).

To pomeni, da policija nasilneža, če se ne umiri, odpelje na pridržanje. V praksi se to po navadi izvaja tako, da če se nasilnež umiri ob prvi intervenciji, ga samo opozorijo, če se noče ga odpeljejo takoj. Na pridržanje pa v večini primerov nasilneža odpeljejo, ko pridejo na intervencijo drugič v istem dnevu oziroma približno v roku enega dneva. To za ženske pomeni razlog manj, da se obračajo na policijo. Nasilnež se po navadi v času, ko je prisoten policist, umiri, kasneje pa nadaljuje s svojim nasiljem. Ženske so na to temo povedale: *»Policija bi lahko malo bolj resno jemala to vse skupaj. Odvisno sicer od vsakega, ampak večina se jih ni kaj dosti zavzemala. Tisto je napisal, kar je mogel, pa če je bil pijan, ga je*

odpeljal. Razen nekaj izjem. Enih par je res bilo v redu» (Fadila, oktober 2008). »Mene je celo policija kot eno tarčo naštimavala. Njim je bilo važno, da bodo njega dobili, kaj bo pa z menoj, pa ni važno. Če te ubije, hvala bogu, ga bodo imeli vsaj dvajset let v zaporu. Njim nisem bila jaz pomembna, ampak on, da ga zaprejo. Ker je pa ogrožal vse okrog, to so se ga vsi bali« (Romana, september 2008).

1.4.4. UKREPI SODSTVA OB NASILJU NAD ŽENSKAMI

Ob pojavu nasilja nad ženskami oziroma kriminalitete nasploh bi sodstvo oziroma uslužbenci, ki izvajajo programe ob upoštevanju Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2007 – 2011, morali pridobiti dodatno znanje o vrstah in oblikah težav, ki lahko nastopijo pri žrtvi po storjenem kaznivem dejanju, morali skrajšati čas med storitvijo kaznivega dejanja in pravnomočnostjo sodne odločbe. Na glavni obravnavi bi morali odločati o vseh zahtevkih za povrnitev škode, ki jo je utrpela žrtev kaznivega dejanja, v vseh fazah postopka pa bi bilo potrebno skrbeti za primerno obravnavo, ki bi zagotavljala diskretnost, varstvo zasebnosti in učinkovito varstvo žrtvinih pravic (ReNPPZK 2007 – 2011. Ur. l. RS, št. 40/2007). Ena od žensk je na to temo povedala: *»Za videvanje otrok pa za preživnino se je začelo takoj, ko sva šla narazen. Ni hotel podpisati, ni hotel preživnine plačevati, nič. Zdaj te po dveh letih sem dobila papir, da so deca moji, pa da bi jih on lahko videl enkrat na teden pod nadzorom centra za socialno delo. Je pa odvetnica rekla in sodnica tudi, če bo on toliko pameten, mu jaz otroke lahko dam, če bo pa kaka svinjarija se pa tako takoj policija pokliče. Te bo jih pa res lahko videl samo pod nadzorom centra. On se pa centra izogiblje. Ker mislim, da so toliko videli, da je imel toliko napak in da je krivec on, pa čeprav jaz sebe ne mislim ven vleči. Za nasilništvo pa mislim, da je bilo kaki mesec. Letos je to vse steklo, so bile vse obravnave pa vse. Vse obravnave so bile letos januarja za nasilništvo. 3 obravnave. Od januarja pa do zdaj (maj). Dve leti pa je trajalo prej, ko smo trpeli pa vse prenašali, ne da bi mu nekdo neki papir dal. Malo bolj bi ga lahko zašili, kot so ga. Ker on je zelo političen. On ko bo prišel kam, tak on se bo ponižal, bo vse priznal, se bo krivega počutil in zato je dobil tak milo kazen. Saj ko je recimo policija prišla, on se je umiril, je bil v redu, samo ko je policija šla, te pa drugič, ne bi bila sposobna klicat, to pa vem, da ne bi. Pa to na sodiščih traja. Pa saj se tak vse iz zapisnikov vidi, kaj je bilo, pa kdaj je bilo. Pol pa tam moreš za vsaki datum posebej govoriti kaj je bilo pa vse obnavljati. Te pa te je za*

kateri datum vprašal, kaj je bilo takrat, pa si še mogel študirati, kaj je bilo, da si isto povedal, kot je bilo zapisano. Zdaj se pa ti zmisli za 2006 leta nazaj točno kak, je bilo. Sicer pa to kaj je na tutih papirjih napisano, to je malo. To je kapljica v morje proti tem, kaj je bilo. Kolikokrat jaz policije nisem mogla klicati» (Lizika, oktober 2008).

Če je ženska, žrtev nasilja, ogrožena ima pravico do brezplačne pravne pomoči ne glede na določbe zakona o brezplačni pravni pomoči. Mnenje o njeni ogroženosti pa poda pristojni center za socialno delo. Pristojni organ za brezplačno pravno pomoč mora prošnje, ki izhajajo iz Zakona o preprečevanju nasilja nad ženskami, obravnavati prednostno. Koliko žensk dejansko izkoristi pravico do brezplačne pravne pomoči, ni znano. Na okrožnem državnem tožilstvu v Ljubljani hranijo le podatke koliko ljudi nasploh zaprosi za brezplačno pravno pomoč, sicer tudi po spolu, vendar iz tega ni razvidno, koliko od tega je žensk, ki so žrtve nasilja. Prav tako takih podatkov nimajo na nobenem društvu, ki se ukvarja z brezplačno pravno pomočjo.

O prepovedi približevanja in o prepustitvi stanovanja v skupni uporabi odloča okrožno sodišče v nepravdnem postopku prednostno in z izključitvijo javnosti. Prepustitev stanovanja v skupni uporabi pomeni, da mora nasilnež žrtvi prepustiti stanovanje v skupni lasti. Ta ukrep sodišče časovno omeji, če sta oba lastnika stanovanja ali sta skupna najemnika. Do največ šest mesecev se ukrep omeji, če je lastnik stanovanja ali najemnik nasilnež. Žrtev nasilja v času uporabe stanovanja nosi stroške rednega upravljanja (ZPND. Ur. l. RS, št. 16/2008: člen 19-22).

1.5 VARNE HIŠE

Materinski domovi, varne hiše in zavetišča sodijo v mrežo javnih socialno varstvenih programov po Resoluciji o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006 –2010. Njihovi izvajalci so predvsem nevladne in humanitarne organizacije ter zasebniki. Nekaj pa jih upravljajo tudi centri za socialno delo. Programi so namenjeni reševanju socialnih stisk posameznikov in skupin. Poskušajo kar najbolj upoštevati potrebe uporabnikov in konkretne potrebe lokalnega okolja, v katerem se izvajajo. Zato je v lanskem letu društvo SOS odprlo prvo varno hišo, ki je prilagojena hendikepiranim ženskam. Prav tako je društvo Vizija v lanskem letu odprlo prvo varno stanovanje, ki je namenjeno umiku hendikepiranih na varno.

Programe financira država, lokalna skupnost in uporabniki ali drugi zainteresirani subjekti (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, www.mdds.gov.si). Mesečni prispevek za stroške bivanja je poenoten za vse varne hiše in znaša 63,89 €, če ženska nima otrok. Ženska z enim otrokom mora prispevati 85,19 €, ženska z dvema otrokoma pa 95,84 €. V primeru, da se ženska znajde v hudi finančni stiski, se plačilo bivanja ureja v skladu z njenimi finančnimi zmožnostmi (www.drustvo-dnk.si).

Številčno stanje uporabnic in njihovih otrok v materinskih domovih, varnih hišah, kriznih centrih in zatočiščih v obdobju med letoma 2000 in 2009.

Materinski domovi

Naziv programa	Leto										Skupaj
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Materinski dom Solkan in Dom na cesti	*						32	45	38	39	154
Materinski dom Ljubljana	15	24	53	19	29	23	24	22	26	23	238
Materinski dom Mozirje in Žalec	0	0	0	0	0	0	5	22	25	53	105
Materinski dom Maribor	0	0	0	2	4	48	49	39	51	47	240
Materinski dom Škofljica in Višnja Gora	59	56	56	64	52	49	45	48	39	57	525
Materinski dom	0	0	0	15	16	18	40	41	52	38	220
	Skupaj										1482

Varne hiše

Naziv programa	Leto										Skupaj
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Varne hiše	20	64	105	117		125	98	118	104	88	959
Varna hiša Gorenjske	0	0	0	38	45	44	42	32	46	50	297
Varna hiša	41	32	30	37	37	33	45	28	46	40	369
Varna hiša Maribor	51	68	55	35	63	47	55	57	38	37	506
Varna hiša	0	0	0	0	0	44	36	40	32	27	179
Varna hiša za starejše žrtve nasilja	33	7	19	2	8	5	3	13	8	0	98
Varna hiša Ptuj	0	0	0	0	5	14	19	26	21	33	118
Zatočišče za ženske in otroke žrtve nasilja	40	48	46	46	34	65	50	51	71	49	500
Zavetišče za ženske in otroke žrtve nasilja - Pepcin dom	10	17	20	33	24	21	32	11	27	27	222
Varna hiša Pomurja	0	0	17	43	48	29	48	52	22	37	296
Varna hiša Karitas za Primorsko	0	0	0	0	0	11	23	14	19	17	84
	Skupaj										3628

Krizni centri in zatočišča

Naziv programa	Leto										Skupaj
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Varna hiša/krizni center v Piranu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	105	1056
Krizni center ženske svetovalnice	0	0	0	0	0	23	97	81	119	79	399
Krizni center Maribor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	198	198
	Skupaj										702

*V tem obdobju je bilo sprejetih 89 uporabnic in njihovih otrok.

V Sloveniji imamo 6 materinskih domov, ki so v obdobju od leta 2000 do leta 2009 sprejeli 1482 uporabnic in njihovih otrok. Imamo 11 varnih hiš, ki so v istem obdobju sprejele 3628 uporabnic in njihovih otrok. Imamo pa tudi 3 krizne centre, ki so v istem obdobju sprejeli 702 uporabnici in njihove otroke (podatki, pridobljeni iz MDDSZ).

1.5.1 NALOGE, KI SE OPRAVLJAJO V PROGRAMIH VARNIH HIŠ

V varnih hišah se poleg bivanja nudi tudi psihosocialna strokovna pomoč. Da bi se ženski zagotovilo celostno pomoč na vseh ravneh, se v programih varnih hiš opravljajo naslednje naloge:

(Interno gradivo CSD Krško)

- *INFORMATIVNI RAZGOVOR*: Namenjen je predvsem ženskam, ki se zanimajo za varno hišo in potrebujejo osnovne informacije, vzpodbudo in razumevanje. Tako ima ženska priložnost dobiti pravilne informacije o varnih hišah. Pomaga se ji razbiti stereotipe in strahove, ki jih ženske pogosto imajo, ko slišijo za varno hišo. Ženska na informativnem razgovoru vedno dobi tudi zloženko z vsemi telefonskimi številkami varnih hiš in materinskih domov po Sloveniji. Če je potrebno, se izdelata tudi načrt varnosti.

- *SVETOVALNI RAZGOVOR PRED SPREJEMOM*: Je namenjen raziskovanju trenutne situacije. Pri svetovalnem razgovoru je zelo pomembna podpora in razumevanje za ženske stiske, težave, strah, dvome. Pomembno je izvedeti, ali jo bo nasilnež iskal, da se na podlagi tega izdelata nadaljnji načrt varnosti (obvestilo policiji za poostren nadzor).
- *SPREJEM, NAMESTITEV*: ženski se predstavi hiša in sostanovalke. Podpisati mora izjavo o namestitvi in pogodbo o bivanju. Opozori se jo na pomembnost varovanja tajnosti lokacije. Pomembno je tudi, da se ji predstavi kraj, če ga ne pozna, in se jo odpelje do pomembnih točk (trgovina, pošta, šola).
- *OBLIKOVANJE IN SPREMLJANJE INDIVIDUALNEGA NAČRTA*: Po namestitvi se skupaj z žensko izdelata individualni načrt pomoči. Zajema konkretne cilje, ki jih ženska želi doseči v določenem razdobju. Raziskuje se njena socialna mreža in njeni močni resursi. Cilje se redno preverja. Če niso doseženi, se pogledajo razlogi, zakaj niso doseženi. Cilji se lahko tudi spreminjajo, dopolnjujejo.
- *REŠEVANJE MATERIALNE STISKE*: Ženske v varno hišo pogosto pridejo brez osebnih predmetov, brez denarja, brez hrane. Potrebno je hitro reševanje stiske. Ženski je potrebno pomagati pri pridobivanju izredne denarne socialne pomoči, potrebno je poskrbeti za hrano in obleko.
- *PSIHOSOCIALNA PODPORA ŽENSK*: V času bivanja v varni hiši je ženskam zelo pomembna psihosocialna podpora. Ko intenzivnost začetnih močnih čustev jeze in strahu pojenja, se pri ženskah pogosto pojavijo dvomi, občutki krivde in slabe vesti. V tem času ženske potrebujejo stalno podporo, spodbudo in razumevanje.
- *ZAGOVORNIŠTVO IN SPREMSTVO*: Zagovorništvo pride do izraza predvsem v različnih postopkih na centru za socialno delo, policiji, sodišču. Skozi zagovorništvo se lahko bistveno prispeva k opolnomočenju žensk.
- *DELAVNICE*: So namenjene predvsem učenju skupinskega dela, povezovanju.
- *HIŠNI SESTANKI*: So namenjeni predvsem reševanju akutnih težav znotraj hiše oziroma skupine žensk, ki bivajo v hiši.
- *PROSTOČASNE DEJAVNOSTI*: Namenjene so razbremenjevanju in povezovanju skupine, učenju kvalitetnega preživljanja prostega časa, pridobivanju novih izkušenj, izpolnjevanju neuresničenih želja.

- *MEDINSTITUCIONALNO SODELOVANJE*: za reševanje aktualnih težav žensk je potrebno aktivno sodelovanje z mnogimi institucijami, kot so center za socialno delo, šole, vrtci, zdravstveni domovi, sodišča, tožilstvo, policija, odvetniki, humanitarne organizacije in nevladne organizacije, ki se ukvarjajo z nasiljem, duševnim zdravjem, nenasilno komunikacijo ipd.
- *TIMSKO DELO*: Timsko delo je pomembna oblika dela, saj se skozi tim rešujejo kompleksne situacije posamezne uporabnice.
- *KRIZNE INTERVENCIJE*: Interventna služba je na voljo 24 ur dnevno, vse dni v tednu.
- *VARSTVO OTROK IN UČNA POMOČ*: Varstvo otrok in učno pomoč v večini varnih hiš izvajajo prostovoljci. Problem je pri vsebinskem delu z otroki, kateremu prostovoljci niso kos. Zato se na vsebinsko delo z otroki mnogokrat pozabi oziroma se ga potisne ob stran. Tako si zakrijemo oči pred resnico, da je z otroki, ki so preživeli nasilje, še kako potrebno delati svetovalno in terapevtsko. Delo bi moralo biti usmerjeno v:
  - *razbremenitev in razumevanje njihovih stisk, kot posledic izkušenj nasilja,*
  - *predelavo travmatskih izkušenj ter*
  - *pridobivanje novih izkušenj doživljanja, izražanja, ravnanja, ki so pomembne za njihov osebnostni razvoj (Ženska svetovalnica: www.drustvo-zenska-svetovalnica.si).*
- *POMOČ PRI VZGOJI*: Ženske, žrtve nasilja, imajo pogosto težave s postavljanjem meja in z uporabo neprimernih vzgojnih metod. Ženske potrebujejo veliko podpore, spodbude in tudi vzgleda pri vzgoji otrok.
- *PRIPRAVA NA ODHOD IZ VARNE HIŠE*: V času bivanja v varni hiši se ženskam pomaga pri usposabljanju za novo življenje. Predvsem potrebujejo pomoč pri reševanju stanovanjskih težav in organiziranju novega življenja.
- *PRAKTIČNA POMOČ PRI UREJANJU ŽIVLJENJA PO ODHODU IZ VARNE HIŠE*: To vključuje pomoč pri reševanju stanovanjskega problema, pomoč pri iskanju primernega pohištva, pomoč pri organiziranju prevoza in selitve, pomoč pri iskanju dodatnih materialnih sredstev.

1.5.2 METODE DELA

- *SVETOVALNO DELO*: Gre za definiranje problema, razumevanje življenjske situacije, doseganje boljšega delovanja, reševanje konfliktov, reševanje situacije v kratkoročnem in dolgoročnem smislu.
- *INDIVIDUALNO NAČRTOVANJE*: gre za izdelavo individualnega načrta pomoči in obravnave, načrtovanje samostojnega življenja, načrtovanje nadaljnjega življenja, oblikovanje individualnih ciljev.
- *SKUPINSKO DELO*: Učenje novih vzorcev komunikacije, učenje reševanja konfliktov, usposabljanje za asertivno delovanje v skupini, s pomočjo delavnic.
- *ZAGOVORNIŠTVO*: Gre za zagovorništvo pred različnimi institucijami (sodišča, CSD, policija, bolnišnica ...).
- *SKUPNOSTNO DELO*: Gre za preventivno delovanje, ugotavljanje potreb v lokalni skupnosti in širše opozarjanje na problem nasilja v družini.
- *DOKUMENTIRANJE*: Gre za urejanje dokumentacije (pisanje poročil, zaznamkov, vodenje spisov, pisanje dopisov, zapisnikov ...) (Interno gradivo CSD Krško 2008).

1.5.3 VARNA HIŠA PTUJ

Ker sem svojo diplomsko nalogo delala s pomočjo žensk, ki so prebivale v varni hiši Ptuj in v zavetišču Pepcin dom Krško, se mi zdi potrebno, da dodam nekaj osnovnih informacij o njihovi organizaciji dela. Kajti delo varnih hiš se razlikuje glede na njihovo organizacijo.

Varna hiša je v Ptuj, lahko rečemo, nov program, ki ga izvajajo od novembra 2004. Je program, ki je nastal na pobudo CSD Ptuj, ki se je odzval na potrebe uporabnic in stroke, saj CSD Ptuj pri obravnavi nasilja v tistem času še ni mogel ogroženim ženskam in otrokom ponuditi možnost umika na varno, brez katere ni učinkovite zaščite. Namenjen je ženskam in njihovim otrokom, ki doživljajo kakršnokoli obliko nasilja v odnosu. Ženske se lahko v krizni situaciji, ko jih spremljajo občutki ogroženosti in nemoči, umaknejo v varno okolje, se umirijo, ojačajo in ob strokovni pomoči ter podpori same izberejo smer nadaljnje življenjske poti in same postanejo kreatorke svojega življenja.

Sprejem v Varno hišo Ptuj je odvisen od prostih mest. Na voljo je 7 sob in 18 ležišč na dveh lokacijah. Prednost imajo ženske z otroki in občanke iz Upravne enote Ptuj. Sprejem je možen

24 ur dnevno, vse dni v tednu, po predhodnem razgovoru. Prošnje za sprejem sprejema Center za socialno delo Ptuj. Čas do sprejema v varno hišo je odvisen od prostih kapacitet. Sprejem je možen tudi takoj, če imajo prostor v varni hiši. Bivanje je mogoče do enega leta. Gospodinjstvo vodijo ženske same.

Ženske imajo v okviru programa Varna hiša Ptuj možnost individualnih in skupinskih razgovorov, ki jih vodijo strokovne delavke, svetovalke. V programu sodelujejo tudi prostovoljci. Ženske lahko aktivno sodelujejo pri oblikovanju življenja v varni hiši v okviru pravilnika o delovanju Varne hiše Ptuj in hišnega reda. Po izselitvi lahko ohranijo stik s svetovalkami (www.csd-ptuj.si).

Zgradbi, v katerih se program izvaja, nista bili načrtovani za bivanje gibalno oviranih oseb, tako prostori niso prilagojeni njihovim specifičnim potrebam, zato sprejem težje gibalno oviranih ni mogoč. To je lahko velika pomanjkljivost. Zaenkrat na območju Ptujja še ni bilo primera gibalno ovirane ženske, ki bi potrebovala umik v varno hišo. V program pa so večkrat vključene ženske s težavami v duševnem zdravju, v kolikor so sposobne samostojnega življenja in so vključene v ustrezní terapevtski program. Mnogokrat so težave v duševnem zdravju neposredna posledica nasilja, ki so ga preživele. Pri izvajanju programa varne hiše ni pomembno državljanstvo ali etnična pripadnost ženske. Tako se je v varno hišo umaknila tudi ženska, državljanka Republike Kosovo. Ker je imela dovoljenje za bivanje v Sloveniji, je imela po Zakonu o socialnem varstvu pravico do denarne socialne pomoči, tako da je bivanje plačala sama. Če ne bi imela sredstev za preživetje, bi bilo po pravilniku o delovanju varne hiše bivanje brezplačno. Z jezikom ni bilo težav, saj je že nekaj časa živela v Sloveniji, imela pa je tudi 4 otroke, od tega sta dva obiskovala osnovno šolo in sta po potrebi pomagala pri prevodih.

Varna hiša Ptuj deluje v okviru Centra za socialno delo Ptuj in je dokaj nova med varnimi hišami po Sloveniji. Strokovne delavke imajo za vodenje varne hiše določen čas, v katerem je potrebno izvesti različne naloge. To pomeni, da niso veliko prisotne v varni hiši. Sicer so vedno na razpolago po telefonu, vendar, kot so ženske same povedale, to ni dovolj. Ženske, s katerimi sem se pogovarjala, so si želele, da bi bila socialna delavka v varni hiši prisotna več časa. S tem bi bila več časa na razpolago za nudenje psihosocialne pomoči. Po moji oceni bi se varne hiše in njihovo strokovno osebje, ki delujejo pod okriljem centrov za socialno delo, moralo učiti iz zgleda nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo samo s problemom nasilja.

Načine dela je potrebno prilagajati uporabnicam in se ves čas izobraževati. Strokovni svet za problematiko nasilja pri Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve je leta 2003 objavil rezultate raziskave Nasilje nad ženskami v družini, analizo stanja. Raziskava je zajemala 53 centrov za socialno delo. Iz raziskave je razvidno, da je obravnava nasilja le ena od strokovnih nalog socialnih delavk in delavcev. V majhnem številu centrov se z ženskami z izkušnjo nasilja ukvarja izključno ena socialna delavka. To pomeni, da je delo organizirano tako, da socialne delavke in delavci izvajajo vse socialno varstvene storitve (Robnik 2003, v Bezenšek Lalić 2009: 64). Kar pa po drugi strani pomeni pomanjkanje znanja za specifično področje, kot je področje nasilja nad ženskami.

1.5.4 ZAVETIŠČE PEPCIN DOM

Program je namenjen ženskam in njihovim otrokom, ki doživljajo kakršnokoli obliko nasilja v družini ali partnerskem odnosu in se želijo umakniti pred izvajalcem nasilja. Primaren namen varne hiše je zagotoviti ženski in otrokom občutek, varnosti, spoštovanja, predvsem pa da ženska dobi novo izkušnjo življenja brez nasilja. Izhaja se iz predpostavke, da je varen prostor temeljno izhodišče reševanja življenjskih težav. Ženska ima možnost, da ob strokovni pomoči predela izkušnjo nasilnega odnosa, da pride do uvida kaj je nasilje, da poišče svoje močne notranje resurse in se okrepi za nadaljnje konstruktivno reševanje svoje problemske situacije. Pobudo za ustanovitev varne hiše v Krškem nosi gospa Marjana Sečen, direktorica CSD Krško. Sama o tej temi spregovori v biltenu CSD Krško in rada bi dodala njene besede, ker veliko povedo o ustanovitvi Pepcinega doma.

KAM?

Najtežje je bilo ob ponedeljkih. Podplute, objokane, jezne so prihajale, jaz pa sem lahko le poslušala, jih razumela, sočustvovala z njimi, spraševala o možnostih, skupaj z njimi iskala rešitev, vendar jim ponuditi nisem mogla nič konkretnega. Zlile so svojo bolečino in olajšane odšle, prepričane, da se tako in tako ne da nič spremeniti. Ob odhodu je bilo sicer videti v njihovih očeh malo olajšanja, saj so lahko povedale kar jih je težilo, a hkrati tudi brezupa, da jim v njihovih težavah tako ne more nihče pomagati. In čez mesec ali dva ponovno enaka zgodba in naša skupna nemoč.

*»Ali je to res vse, kar lahko naredim?« sem se neredko spraševala in si odgovarjala:
»Potrebujem pravzaprav nekaj konkretnega, nisem namreč zadovoljna s tem, da ne morem
ženski ponuditi možnosti – možnosti za umik, možnosti za odločitev, možnosti za nov začetek,
za to, da si nabere novih moči in o vsem v miru razmisli. Hočem nekaj več. Potrebujem
prostor – sobo, stanovanje, hišo«.*

Prejeli smo oporoko gospe Pepce: »... svoje premoženje podarjam v socialne namene...«

*Hiška je bila majhna, brez kopalnice, brez ogrevanja, sanitarije zunaj, streha slaba. Vendar
- obstajala je možnost.*

*Izkušenj v Sloveniji ni bilo. Na Gumnišču je Karitas gradil materinski dom, o zavetiščih za
žrtve nasilja smo izvedeli le iz tuje literature (Avstrija, Anglija ...)*

*Vendar imeli smo POTREBE in imeli smo MOŽNOST. In vedeli smo, da socialne delavke
veliko zmoremo – tudi streho smo sposobne prekriti, če je to potrebno.*

Ni minilo leto od prejetega sklepa o dedovanju, že so bila vrata PEPCINEGA DOMA odprta.

*28. 11. 1991 sem vanj namestila prvo mamo z dvema otrokoma. Bilo me je strah. Porajalo se
mi je veliko vprašanj, na katera nisem imela odgovora. Kako se bo znašla, ko bom odšla?
Ostala bo sama v tujem, neznanem kraju, preplašena in negotova, kaj če jo mož najde, ali jo
bo kdo izdal, kako zagotoviti tajnost lokacije, ni telefona, kako naj si pomaga, če ...?*

*In kaj reči njemu, kdaj mu povedati, kako urediti stike z otrokoma, kaj če mu bosta povedala
otroka, kaj če bo grozil meni, kako naj zaščitim sebe in svojo družino, ali bo policija
sodelovala, kako hitro se bodo odzvali na naš klic, kako jo bodo sprejeli sosedge, na koga se
lahko obrnem ...?*

*25. 12. 1991 sem namestila že drugo mamo z dvema otrokoma in hiša je bila polna. Potrebe
so se večale, in – morali smo iti naprej. Iskala sem donatorje in tudi te mi je uspelo najti.*

Danes smo ponosni na naš Pepcin dom (M. Sečen 2008).

Pomembno načelo programa je načelo soudeležnosti, kar pomeni, da so ženske same aktivne soustvarjalke svojega nadaljnjega življenja.

V Zavetišču Pepcin dom sta vsakodnevno prisotni dve strokovni delavki, ki nudita ženskam prvo socialno pomoč, osebno pomoč, zagovorništvo, spremstvo, podporo, pomoč pri vzgoji otrok in praktično pomoč. Med uporabnicami pa se krepi občutek za samopomoč. Z vsako žensko se izdelava individualni načrt pomoči, v katerem se definirajo potrebe ženske, poti reševanja, razdelijo se naloge.

V zavetišču lahko naenkrat biva največ štiri do pet žensk in šest do osem otrok. Zavetišče ni prilagojeno za sprejem težje gibalno oviranih oseb (v hišo vodijo stopnice). Sprejme pa vse ženske s težavami v duševnem zdravju, saj so te težave mnogokrat posledica nasilja, ki so ga preživele. Če je v zavetišču prostor, se seveda sprejme vse ženske ne glede na njihovo državljanstvo ali »raso«. V varni hiši je že prebivala tudi Rominja.

Program je načeloma namenjen ženskam od osemnajstega leta starosti dalje (do osemnajstega leta jim je na voljo krizni center za otroke in mlade) do starosti, ko še lahko skrbijo zase (za osebno higieno, kuhanje ...). Program je namenjen izključno ženskam in otrokom. Otroci moškega spola, ki so starejši od petnajst let, lahko v hiši bivajo le izjemoma. V primeru, da ima ženska sina, starejšega od petnajst let, se mu ponudi krizni center za otroke in mlade.

V okviru programa deluje tudi skupina za samopomoč, v katero so vključene ženske, ki so trenutno vključene v program. Skupina deluje enkrat tedensko po dve uri. Pomoč za samopomoč je eno od glavnih načel dela v zavetišču. Pomembno je, da se med uporabnicami programa tudi v času, ko strokovna delavka ni prisotna razvija solidarnost, samopomočno delovanje. Zavest, da so vse v Zavetišču zaradi podobne izkušnje, ženske povezuje. V času bivanja obstaja prostor, da se ženske naučijo novih odnosov, postavljanja mej in novih vzorcev ravnanja. V medsebojni solidarnosti ženske premagujejo socialno izključenost, ki je pogosto posledica dolgotrajnega življenja v nasilnem odnosu.

Od drugih varnih hiš se Zavetišče Pepcin dom razlikuje predvsem po te, da je hiša v manjšem podeželskem okolju. Deluje od leta 1991. Krajanje poznajo program in dobro sprejemajo ženske. Ženske imajo možnost, da pomagajo na bližnjih kmetijah in v zameno dobijo

brezplačno hrano, pridelke, oblačila. Poleg tega ima hiša vrt, ki ga imajo ženske možnost obdelovati (Interno gradivo CSD Krško 2008).

Ključna razlika med Varno hišo na Ptuju in Zavetiščem Pepcin dom je predvsem v organizaciji dela. V Zavetišču Pepcin dom ima socialna delavka na razpolago več časa, da pomaga ženskam pri premostitvi njihovih stisk. Več časa preživi v samem zavetišču, medtem ko se na Ptuju ženske, ki imajo težave, po večini naročajo na pogovore na center za socialno delo. To so ženske, s katerimi sem govorila označile za moteče, saj do takrat po navadi že same prebrodijo stisko. Ženska pokliče in se dogovori za sestanek. V Zavetišču Pepcin dom pa je socialna delavka na razpolago veliko časa, tako ženske ne rabijo čakati na prost termin. V Zavetišču Pepcin dom so socialni delavki uredili tudi pisarno. Tako bo res ves svoj delovni čas preživela v neposredni bližini žensk.

2 METODOLOGIJA

2.1 VRSTA RAZISKAVE

Raziskovalno delo v okviru diplomske naloge je uporabljalo kvalitativno metodologijo in deskriptivno analizo. Raziskava se je osredotočala na pomen in dožemanje udeležencev v konkretnem okolju in kako se te komponente povezujejo v celoto – holistični pristop. Uporabila sem majhen, namenski vzorec in ga merila v realnem okolju. Moj raziskovalni načrt je bil prilagodljiv in se je spreminjal tekom raziskave. Uporabila pa sem tudi opisno, razlagalno analizo podatkov.

Deskriptivna je, ker obstaja jakost zveze med pomočjo, ki so jo ženske dobile in njihovim življenjem po odhodu iz varne hiše.

2.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Podatke sem zbirala s pomočjo poglobljenih intervjujev. Osnovni vprašalnik sem sestavila vnaprej, da mi je služil kot vodilo oziroma oporne točke skozi pogovor. Če so se mi porajala kaka dodatna vprašanja, sem jih spraševala sproti. Tako lahko rečemo, da je bil vprašalnik delno standardiziran. Standardiziran je zato, ker sem želela čim bolj zanesljive, točne, objektivne, zanesljive in natančne podatke. Vseboval je 14 vprašanj in 14 podvprašanj. Vprašanja so zajemala življenje žensk pred prihodom, med bivanjem in po odhodu iz varne hiše. Vprašalnik je priložen v poglavju Dodatek.

2.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacija iz Zavetišča Pepcin dom zajema 4 ženske, ki so v obdobju od 1991 do 2008 bivale v varni hiši. Kriterij, ki sem ga uporabila za izbiro populacije žensk, je bil, da se niso vrstile k nasilnežu, da so zaživele avtonomno življenje in da so v varni hiši bivale po letu 2004.

Populacija iz Varne hiše v Ptujju zajema 6 žensk, ki so v obdobju od 2004 do 2008 bivale v varni hiši. Kriterij, ki sem ga uporabila za izbiro žensk, je bil prav tako, da se niso vrstile k nasilnežu in so zaživele avtonomno življenje.

Torej moja populacija zajema 10 žensk, to pa pomeni 10 dragocenih intervjujev z dragoceno vsebino, ki nam daje dokaj podroben vpogled v življenja žensk, žrtev nasilja.

2.4 ZBIRANJE PODATKOV

Do žensk, s katerimi sem delala intervjuje, so mi pomagali na CSD Krško in CSD Ptuj. Prosila sem jih za pomoč, ker nisem vedela, kako naj pridem do žensk, ki so zapustile varne hiše. CSD Krško sem izbrala za to, ker sem v času začetkov pisanja moje diplomske naloge tam živela. CSD Ptuj pa zato, ker od tod izhajam in sem se kasneje sem tudi preselila. Poklicali so vse ženske, ki so v varni hiši prebivale od leta 2004 naprej. To letnico smo izbrali, ker se je program varne hiše v Ptujju začel izvajati šele leta 2004. Tako smo se v Krškem temu prilagodili, da bi dobili čim bolj relevantne podatke. Kar nekaj žensk ni privolilo v pogovor. Po privolitvi žensk so mi posredovali telefonske številke. Privolilo je 11 žensk. 4 iz okolice Krškega in 7 iz okolice Ptujja. Tako nisem imela več izbire in sem intervjuje opravila z vsemi, ki so bile pripravljene govoriti z mano, saj se mi je populacija že tako zdela majhna. Zaradi tega sem nekaj časa razmišljala, da bi se po pomoč obrnila še na VH Maribor, vendar sem ta namen po treh intervjujih z ženskami opustila. Videla sem, da so intervjuji zelo obsežni in da bo gradiva temu primerno dovolj za obdelavo. Po predhodnem telefonskem dogovoru smo se dobile na različnih krajih. Ženske sem že po telefonu seznanila z mojim delom in čemu bo služilo. Zagotovila sem jim anonimnost. Večino pogovorov sem opravila pri ženskah na domu. Ena ženska mi je obljubila intervju, ko pa sem prišla tja in sva opravili uvodni neformalni pogovor, ki je bil zelo prijeten, so prišli domov še drugi njeni družinski člani. Dobila sem občutek, da motim in da bi bilo bolje, če pridem kdaj drugič. Ženska je bila takoj za to. Potem se mi več ni oglašala na telefon oziroma je pogosto imela nedosegljivo številko, tako, da sem končala že z vsemi ženskami in sem se odločila, da je ne bom nadlegovala. Zdelo se mi je neprimerno, da bi jo silila v nekaj, kar noče ali ji povzroča težave doma, zato sem nehala klicati in sem se zadovoljila z desetimi intervjuji. Z dvema ženskama sem se dobila v mirnih lokalih. Z eno žensko sem pogovor opravila na CSD Krško. Ena ženska pa je na njeno izrecno željo na moja vprašanja odgovorila v pisni obliki. Z vsemi ženskami sem se dobila na krajih, kjer je njim najbolj odgovarjalo. Včasih je bilo težko najti skupen termin že zaradi oddaljenosti krajev, kjer ženske prebivajo. Tako se je stvar zavlekla

malo dalje, kot sem pričakovala. Pogovore sem po predhodni privolitvi žensk snemala na diktafon.

Tako sama kot tudi ženske smo v začetku bile nekoliko negotove, saj smo vse bile postavljene v položaj, ko ne veš točno, kaj lahko pričakuješ. Zato sem na začetku vedno razbila to negotovost z neformalnim pogovorom, kjer sem povedala tudi marsikaj o sebi. To se mi je zdelo nujno, ker se z ženskami prej nismo poznale in se mi zdi, da si tako najlažje lahko pridobiš zaupanje. Kajti zavedala sem se dileme, zakaj bi prav jaz bila tista, ki ji je vredno zaupati. Pri dveh ženskah so bili doma tudi otroci. Pri eni ženski je med najinim pogovorom punčka delala domačo nalogo v sosednji sobi. Kadar je prišla kaj vprašat, sva prekinili najin pogovor. Pri drugi ženski pa sva se v času, ko so bili otroci doma, samo spoznavali in sva šele, ko sta oba odšla na treninge, začeli z intervjujem. Otroci so me zelo lepo sprejeli. Vsi so mi pokazali svoje sobe in igrače. Tako da sem se poigrala tudi z njimi. Vsaka ženska mi je skuhala kavico, tako se je takoj vzbudilo bolj domačno vzdušje in primerna klima za pogovor. Svoj vprašalnik sem načrtno sestavila tako, da sem na začetku spraševala »lažja« vprašanja kot na primer, kje so dobile informacijo za možnost bivanja v varni hiši. Tako smo se prvo razgovorile o lažjih temah in šele pozneje o tem, kaj se ji je dogajalo in kako dolgo je trajalo nasilje. Proti koncu se vprašanja spet prevesijo v malo lažja kot na primer vprašanja v zvezi z zakonodajo, tako da smo končale v dobrem vzdušju. Po končanem intervjuju sem po navadi še malo posedela in smo spet malo neformalno poklepetale. Poslovile smo se z obljubo, da vsaka ženska dobi svojo nalogo, da bo videla, k čemu je prispevala. Intervjuji so trajali od ure in pol do treh ur. Odvisno od tega, koliko je ženska imela za povedati. Intervjuje sem opravljala v septembru in oktobru leta 2008. Pač odvisno od tega, kako mi je dopuščal čas in kako smo se z ženskami lahko uskladile.

3 REZULTATI IN RAZPRAVA

Intervjuje sem vsebinsko razdelila na tri sklope, ki se nanašajo na različna življenjska obdobja žensk in iz njih pridobljene izkušnje pomoči: pred prihodom, med bivanjem, po odhodu iz varne hiše. Skupaj s socialno delavko, ki mi je pomagala pri oblikovanju ideje in po prebrani literaturi, se mi je taka razdelitev zdela najbolj nazorna.

3.1 PRED PRIHODOM V VARNO HIŠO

Čas pred prihodom v varno hišo se nanaša na čas, ko je ženska živela v nasilnem odnosu. To je sklop, v katerem so ženske opisale, kako dolgo so živele v nasilnem odnosu, kaj jih je držalo v njem, kako so ukrepale ob nasilju, vrsto nasilja, s katerim so se spopadale. Ta del pa je zajemal tudi, kje so izvedele za varno hišo in kakšno predstavo so imele o njej.

Za ženske, žrtve nasilja, njihovo življenje pomeni obup, grozo in strah. Življenje se jim zdi črno, deluje veliko obrambnih mehanizmov, da lahko preživijo. Včasih pa stres in nevezdržnost situacije lahko pripeljeta tudi v različne krize, ki jih danes najpogosteje imenujemo duševne bolezni. Sama raje uporabljam termin kriza, ki ga v svoji knjigah uporablja tudi Tanja Lamovec, saj nam ta pove, da se ženske občasno znajdejo v kriznih situacijah, niso pa trajno nezmožne poskrbeti zase. Večino časa pa se ženske znajdejo tako, da si prikrivajo realno sliko. Pogosto mislijo, če bodo delale tako, kot partner hoče, bo vse v redu. Pa ni. Nasilni partnerji hočejo vedno več tako, da ženske pogosto omenjajo, da se počutijo kot roboti. Nasilneži jih pogosto odtrgajo od domačih tako, da nimajo nobenih stikov ali pa se sestajajo na skrivaj. Gre za načrtno izolacijo moških z namenom povečevanja nadzora nad žensko. Poglavitna razloga, ki jih ženske navajajo kot »tisto«, kar jih je držalo v odnosu, sta strah in otroci. Na stres, ki ga doživljajo, seveda reagirajo na različne načine in vsaka ga doživlja drugače. Vseeno pa stresna reakcija poteka v predvidljivih fazah. Najprej nastane alarmna reakcija, ki mobilizira energijo za beg ali boj. Ker so problemi praviloma dolgotrajni, je naslednja reakcija reakcija odpornosti. Večino svoje energije ženska porabi za to, da vztraja v neznojni situaciji. Na koncu sledi faza izčrpanosti in lahko se pojavijo psihične ali fizične motnje (Lamovec 1998: 203). Ženske vložijo veliko truda, da bi zaščitile sebe in otroke pred nasiljem. Veliko truda vložijo v to, da do nasilja ne bi prihajalo in da bi normalizirale situacijo. To je seveda nemogoče, saj je izbruh povzročitelja popolnoma

neodvisen o ravnanja žrtve (Na poti iz nasilja 2007: 8). Ženske so o tem dejale: *»Nisem imela toliko energije, da bi šla. V bistvu sem mela že prej namen it, samo sem rekla, niti nimam toliko moči, pa bom počakala, da bo sin polnoleten, da ne bo pol rekel, da sem ga jaz stran od njega dala«* (Ana, september 2008). *»Ko imaš enkrat otroke, misliš na vsemogoče, pa misliš, saj se bo nehalo«* (Fadila, oktober 2008). *»Jaz sem v tej vezi vztrajala samo zaradi hčerke ne zaradi sebe. Jaz sem živela v takem strahu«* (Marija, oktober 2008). *»Psihično me je tako ustraševal, da nisem upala, da bi ga zapustila«* (Romana, september 2008).

Ženske mislijo, da bo po nekih ključnih življenjskih dogodkih, kot sta rojstvo otroka ali preselitev, nasilje ponehalo. To lepo povzame izjava ženske, s katero sem se pogovarjala: *»Te pa sva kar naenkrat dobila to stanovanje, pa sem si mislila, pa dva otroka imama, pa saj ga bo pamet srečala«* (Lizika, oktober 2008).

Poleg tega je pomemben razlog tudi stanovanjske narave. Nekatere vztrajajo, ker nimajo kam iti, druge ker so stanovanje same izplačale in ga nočejo izgubiti. Premoženje je eden od bistvenih dejavnikov, ki vplivajo na odločitev o razvezi zakonske zveze oziroma razpadu zunajzakonske skupnosti. Ni malo žensk, ki trpijo v nevzdržni skupnosti prav zato, ker se bojijo, da bodo sicer ostale *»na cesti«* brez strehe na glavo (Glušič Terbovc 2004: 163). Ena ženska je povedala: *»Večinoma sem vztrajala samo zaradi tega stanovanja. Meni je tako veliko pomenilo stanovanje, da imam svoj dom«* (Romana, september 2008).

Včasih ženske dosežejo, da partner za nekaj časa preneha s pitjem in kajenjem marihuane. Pogosto povejo, da je čas, ko se ni omamljal, bil lep. Ta čas se po navadi hitro izteče in krog nasilja se nadaljuje. Dve ženski sta v intervjujih na to temo dejali: *»Po štirih letih in pol sem se jaz njemu prvič gor postavila. Sem šla na vse ali nič, mi je bilo vseeno za vse, pa čeprav bi me ubil. Sem mu tako klofuto primazala, da sem u ustnico presekala. Pol sem ga pa še enkrat tak med noge brcnila, da ne vem, kak dolgo ni mogel k sebi priti. Lahko pa rečem, da je takrat nehal piti. Te je nekaj časa bilo v redu«* (Marija, oktober 2008). *»Sem bila pa pri moji mami tri mesece. Samo ni bilo miru, je skos zvonil, pa klicaril pa tako no, da je mogla tud policija večkrat prit. Takrat se je pol odločil, da bo šel na zdravljenje in je pol šel na zdravljenje. Tako, da ni pil pol deset let«* (Ana, september 2008).

Nasilnežem pomenijo ženske manjvredno oziroma kar brezvredno bitje, s katerim se sme početi vse. Ženska pač – za kremenite može iz patriarhalnega okolja – predmet ne samo

poželenja, temveč tudi nasilja vseh oblik in možnosti (Kmecl, v Nussdorfer 2005: 101). Tanja Lamovec v svoji knjigi *Kako misliti drugačnost* (1999) govori o rasizmu kot o nalezljivih »norosti«. Prav tako bi lahko gledali na nasilje v zgodovini, mi pa nosimo posledice, ki jih še vedno iztrebljamo. Nasilni moški se obnašajo kot, da jim je od boga dano poslanstvo, da vladajo ženski. Moški, po drugi strani še vedno tudi vladajo svetu in se še mnogokrat obnašajo kot superiorna skupina naproti ženskam. Življenje uspešnih moških in njihove vrednote so postale norma. To je kriterij po katerem se presoja tudi ženske. Nastavljen je tako, da ga ženska praktično ne more doseči, če si želi otroka. Kajti ženske smo še vedno tiste, ki smo noseče in tako vsaj za kratek čas moramo zapustiti svojo kariero in tukaj že izpademo in odstopamo od norme, ki jo predstavlja uspešen moški. Ali je že kdo kdaj slišal, da bi katerega moškega na razgovoru za službo vprašali, kdaj misli imeti otroke? Ženske to doživljamo vsakodnevno: »Stari ste 25 let, kdaj pa si mislite ustvariti družino?«, čeprav je vprašanje protizakonito, se mu ženske podrejamo, ker v večini primerov, če za nami stoji moški, pa tudi če je mogoče manj kvalificiran, dobi službo. Kajti on seveda ne more zanositi. Tako si torej postavljen pred dejstvo, ali se zlažeš, da ne boš kmalu imel otroka, ali pa si brez službe. In to je svet vladanja moških, to je svet, kjer je ena skupina superiorna drugi in to je svet, kjer bi se morale vse ženske temu upreti. Ko stalno govorimo o razlikah med spoloma, pozabljamo na dejstvo, da nam je ljudem skupnih tri četrtine lastnosti, le četrtina se mogoče razlikuje, pa še ta se nanaša na reprodukcijo. Razlike so znotraj spola mnogokrat večje kot med spoloma. Torej nam razlike, ki nam jih vsiljujejo moški oziroma nosilci družbene moči, le spirajo možgane z namenom, da dosežejo svoj cilj: ohranjati svojo moč. Isto se dogaja v nasilnem odnosu (Lamovec 1999: 27 – 30). Moški ženski tako dolgo spira možgane, da na koncu res verjame, da je slaba, da ona dela kaj narobe, da on vse, kar z njo počne, počne v imenu ljubezni. Tako moški dobi moč, ki jo podpira tudi z grožnjami in tako ženske mnoga leta ostajajo v nasilnem odnosu. Le redke se za odhod odločijo po prvi klofuti. Mnoge ženske poudarjamo, da bi odšle po prvi klofuti, le redke to dejansko storijo. Pri nasilju gre mnogokrat za različne kombinacije psihičnega in fizičnega nasilja, mnogokrat pa se pojavljajo tudi elementi spolnega nasilja in celo spolnega nasilja nad otroki. Ženske glede nasilja ukrepajo na različne načine. Mnoge se zatekajo k prijateljicam in sorodnikom. Nekatere v kritičnih trenutkih pokličejo policijo, druge se zatekajo na centre za socialno delo. Pojavijo pa se tudi ženske, ki na fizično nasilje odgovorijo z nasprotnim napadom ali pa ženske, ki sploh ne odreagirajo na nasilje, ker jim je tako poznano že od otroštva. Ena od

žensk je v zvezi s to temo povedala: *»Kmalu v osnovni šoli sem jaz našla dnevnik od hčerke, nekje tam osem let je bila punca stara, v katerem je napisala, da je bila zlorabljenka. S svojimi besedami je napisala. Ker sem sama tudi doživela spolno zlorabo, in sicer se me je zlorabljal dvanajst let, sem jaz takrat doživela bolj svojo zlorabo, ne glih njeno«* (Romana, september 2008).

Karin Frei (1996) trdi, da ženska, ki je bila spolno zlorabljenka v otroštvu, pogosto naleti na partnerja, ki jo zlorablja ali posiljuje. Ali pa zlorablja njenega ali skupnega otroka. To je tudi znak, da ji kot spolno zlorabljeni deklici ni nobeden pomagal in je celo življenje ujeta v vlogo žrtve. Nikoli ji nobeden ni pomagal izstopiti iz te vloge, zato tudi ni znala odreagirati na spolno zlorabo hčere in je kljub prvotni prijavi partnerja odstopila od prijave in je trajalo še deset let, preden se ga je rešila. O tem je povedala: *»Jaz sem bila čisto v šoku, to se ne da opisat, jaz sem menda ene dve leti samo jokala vsak dan. Ti si čisto nemočen. Ti sploh ne veš, kaj bi naredil oziroma ne to ti veš, da imaš policijo, da imaš socialno, ampak tebe je tako sram, tako sram to povedat, da je neka oseba, ki jo imaš rad, ki ji zaupaš, šla to tvojemu otroku naredit. Iz sramu ne greš to naredit«* (Romana, september 2008). Pri soočenju s takim problemom ženska občuti neprijetne občutke sramu, strahu, neuspeha, zmedenosti, neorientiranosti in izgube. S takšnimi občutki je težko najti energijo za spremembo in s tem pomoč otroku. Soočenje s tem, da je otrok preživel spolno zlorabo, pretrese sistem, na katerem temelji občutek osebne varnosti in stalnosti, zato je vsako razkritje povezano s hudo stisko (Društvo DNK. www.drustvo-dnk.si). Socialne delavke in delavci morajo paziti, da ne izenačujejo pristopov do ogroženih otrok in žensk. Kajti otrok je odvisen od drugih, medtem ko je mama odrasla, samostojna oseba, ki je obenem odgovorna za zaščito otrokove fizične in čustvene varnosti. Vendar se velikokrat zgodi, da zaradi svoje ogroženosti te zaščite ne zmore nuditi. Zaščita otrok je najučinkovitejša, kadar je povezana z zaščito in zagotavljanjem varnosti otrokove mame. To sicer ne sme pomeniti, da izenačimo otrokove in materine potrebe. Pomeni pa, da so za zaščito mame in otroka potrebne povezane intervencije, ki se zaradi svoje kompleksnosti tudi obdelujejo integrirano (Bezenšek Lalić 2009: 38 – 39). Ženska tudi pogosto ne vidi, da ima posledice zaradi spolne zlorabe, zato ne razmišlja o tem, da bo posledice nosil tudi njen otrok. Karin Frei poda tudi razlago, ki pove, kako pomembna je za žrtve pri reševanju svojih duševnih težav jeza in bes na mater, ker jih ni znala zaščititi in jih je pustila na cedilu. To je seveda pomembno, prav in celo nujno potrebno. Kljub temu pa se je potrebno zavedati, da je krivda za spolno zlorabo otroka izključno na strani storilca (Frei

1996: 50 – 56). Poleg tega ženska zaradi dogodka, kot je spolna zloraba, občuti tudi stigmo in sram, da se ji je to zgodilo. Takšna stigma sicer nima začetnega učinka na neposredno interakcijo. Na odnose in interakcije ima vpliv šele takrat, ko si posameznik prizadeva skriti svojo drugačnost v sebi, vendar ni prepričan, če mu bo to uspelo. Na interakcije pa vpliva tudi, kadar drugi vedo za spolno zlorabo, ki se je zgodila, pa si bolešno prizadevajo, da bi se izogibali vsemu, kar je povezano s tem dogodkom. Interakcije tako lahko postanejo mučne, boleče, moteče in nesproščene. Tako včasih pride tudi do osamitve stigmatiziranega posameznika, pa čeprav njegova stigma na prvi pogled ni vidna. Vprašanje vidnosti pa vendarle moramo ločiti od tega, ali je lastnost drugim znana, ali je vpadljiva in kje je njeno začetno žarišče (Goffman 2008: 50). Tako se ženska, ki se mora spopadati z nasiljem, z samoobtoževanjem zaradi otrokove zlorabe, mora spopadati še s stigmo, ki je s tem povezana. Večkrat ženske tožijo o tem, da imajo občutek, da jih nobeden ne razume, zato raje ne govorijo o svojih težavah. Družba ženskam tako, namesto da bi jim pomagala, naloži še dodatno breme, breme stigme, ki ga je v že tako težki situaciji težko nositi. Zato je še toliko bolj pomembno, da socialne delavke in delavci v vseh vladnih in nevladnih organizacijah, policisti na intervencijah in tisti, ki sprejemajo prijave odreagirajo s potrebno občutljivostjo in razumevanjem, če ne se bo ženska še težje odločila za odhod in sprejela ponujeno pomoč, pa čeprav bo vedela, da obstajajo različne možnosti. Za možnost bivanja v varni hiši večina žensk izve na centrih za socialno delo, nekatere od socialnih delavk, druge preberejo zloženke, ki se nahajajo na hodnikih. Ženske pa za možnost bivanja v varni hiši izvejo tudi od policistov na intervencijah, iz medijev, kot so časopisi, radio in internet, nekatere pa tudi od prijateljic. Varno hišo si po večini predstavljajo kot zapor. Predstavljajo si, da je tam policija, varnostniki, da nimaš izhodov in si zaklenjen. Ženske so v zvezi s tem dejale: *»Jaz sem imela predstavo, da je to nek zapor od začetka. Da to prideš tam in si zaklenjen in ne vem, nimaš izhoda nikamor. Da si pol skos tam noter«* (Ana, oktober 2008). *»Jaz sem pa vse sorte slišala. Sem si predstavljala, da so tam varnostniki, pa da ne moreš ven nič. Zato me je bilo tak strah. Predstavljala sem si kot zapor«* (Mandy, september 2008). *»To je bil za mene kot neki zapor, policija«* (Romana, oktober 2008).

Socialnemu delu torej manjka ozavešcanja na področju nasilja. Potrebno bi bilo ne samo povedati, da varne hiše, obstajajo ampak tudi kakšen je sistem življenja v njih. Varna hiša ženskam predstavlja nek tabu in je zadnji izhod, ko res ne gre drugače. Imajo pomisleke, kako bodo zmogle, ko bodo prišle tja brez vsega. Zato se s strahom odločijo za to alternativo.

Ženske se po pomoč zatekajo k raznim oblikam neformalnih pomoči, kot so sorodniki in prijatelji. Mnogokrat pa jim ne preostane nič drugega in so se prisiljene obrniti po pomoč na centre za socialno delo, policijo in sodišča. Poleg tega se po pomoč obračajo tudi na šolske psihologe, psihiatre, nasvete pa iščejo tudi pri zdravnikih. Nekatere se obračajo tudi na zavod EMMA in druge nevladne organizacije, Karitas in Rdeči križ. Večina žensk išče pomoč na CSD-jih. Nekatere so z njihovim delom zadovoljne, druge ne. Primerjava praks institucij pri obravnavi nasilja nad ženskami kaže na velike razlike pri obravnavi posameznih primerov. Te razlike se kažejo tako med institucijami samimi kot tudi znotraj ene institucije oz. enega področja pomoči. Očitna je razlika v delovanju posameznih predstavnic iste institucije, saj je večinoma od njihove osebne odločitve odvisno, ali in kako intenzivno se bodo zavzeli za primer ter na kakšen način bodo interpretirali svoje pristojnosti. To pa je z vidika strokovnega dela nesprejemljivo (Papež, Hočevar 2007: 12). Mnogokrat so strokovnjaki »vratarji« ali pazniki, ki ljudem onemogočajo dostop do dobrin in socialnih storitev, ki jih potrebujejo. Strokovno osebje v socialnih službah mnogokrat trdi, da ljudje državo izkoriščajo, in se pogosto zavarujejo s frazo »nuditi pomoč za samopomoč« (Zaviršek 2000: 52). Tako del odgovornosti, ki jih nosijo, prenesejo na uporabnike in uporabnice. Podton te ideološke floskule je, da bo človek s spremembo svojih značajskih potez spremenil tudi zunanje okoliščine gospostva (si našel plačano zaposlitev, če bo zares hotel; zmoget plačati stanovanje, če noče živeti v instituciji ...). S tem strokovnjaki prikrivajo strukturne neenakosti, ki vplivajo na iskalce pomoči (*ibid.*). Pomoč je odvisna tudi od tega, kakšno organizacijo ima posamezna varna hiša. V mojem primeru, kjer obe varni hiši delujeta pod okriljem centrov za socialno delo, je mnogokrat problem, ki se pojavlja, premalo zaposlenih. Socialne delavke so preobremenjene z delom in pogosto delujejo na več področjih hkrati. Tako ne najdejo časa, ki bi bil tako nujno potreben za delo z ženskami. Pri premagovanju konfliktnih situacij v družini je v socialnem varstvu uveljavljen sistemski pristop, po katerem velja, da je za rešitev težav v družini potrebna sprememba v funkcioniranju družine kot celote. Če torej nasilje v družini razumemo kot disfunkcijo posameznih delov sistema, je potrebno uporabiti pristop, ki bo celoten sistem uravnovesil, odpravil posamezne okvare in težil k integraciji družinskih članic in članov v družino kot celoto. Vztrajanje pri skupnem dogovarjanju žrtve in povzročitelja nasilja in poskus reintegracije družine, v kateri je eden izmed članov zlorabil svojo (pre)moč, pa pomeni dodatno ogrožanje žrtev nasilja in njihovo nadaljnjo izpostavljenost nasilju (Aničić 2007: 101). Ker delo s polnoletnimi žrtvami nasilja ne sodi v okvir javnih pooblastil centrov

za socialno delo, pripisujejo različen pomen obravnavam žensk, ki so žrtve nasilja. Pomoč ženskam, žrtvam nasilja je po navadi omejena na prvo socialno pomoč in posredovanje informacij o možnih oblikah pomoči in namestitve, na upravni postopek pri dodeljevanju denarne pomoči in premostitev trenutne stiske ter na nudenje osebne pomoči. Pri tem se nasilje nad žensko obravnava kot njena lastna težava, ki jo bo morala rešiti sama. Pomanjkljivosti v zakonodaji in trenutno obstoječi sistem znotraj, katerega naj bi žrtev nasilja prejela kakovostno pomoč za izhod iz nasilne situacije in za preprečevanje nasilja, kažejo na široko nepoznavanje specifične funkcioniranja žrtve in povzročitelja nasilja in na nerazumevanje specifične sistema tankočutne medsebojne povezanosti in odnosov (pre)moči in nadzora, ki posegajo globoko v človeško intimo (*ibid.*). Stroka v socialnem varstvu mora jasno in enotno opredeliti svojo doktrino na področju obravnave nasilja nad ženskami, ki bo akcijsko usmerjena in bo upoštevala feministična načela socialnega dela z uporabnicami. To je izjemnega pomena. Le tako bomo omogočili, da se bodo v centrih za socialno delo s problematiko nasilja nad ženskami ukvarjale strokovne delavke in delavci, ki bodo za to posebej usposobljeni in bodo imeli primerna znanja o položaju žensk v družbi (*ibid.*). Ženske so o tem povedale: »Nič mi niso povedale niti kje to je niti kako to izgleda. Čisto nič« (Marija, oktober 2008). »Na začetku so mi samo povedali, da sem prišla noter. Nič pa kako to izgleda« (Mandy, oktober 2008).

Institucije nimajo izdelanega mehanizma za prepoznavanje nasilja v družini. V praksi se dogaja, da institucije težave »slišijo« in »vidijo« šele takrat, ko so razmere za žrtve že zelo nevarne (Papež, Hočevar 2007: 12). Pogosto so ženske na institucijah na hitro odpravljene, ker ne znajo ali ne upajo povedati, kaj se pri njih doma dogaja. To pomeni, da jim niso na primeren način postavljali pravih vprašanj, s katerimi bi jih usmerjali in jim pomagali razkriti, kaj se jim dogaja. Obenem jih niso opremili z zadostnimi informacijami o tem, kaj lahko pričakujejo od posamezne institucije (*ibid.*). Socialne delavke in delavci morajo paziti, da se bodo čim bolj izognili pomanjkljivemu svetovanju, da s tem ženske ne odvrnejo od namere, da zapusti nasilen odnos. Poleg tega morajo biti odprti za vsa vprašanja žensk oziroma morajo znati ustvariti varen prostor, kjer si bodo ženske upale vprašati in povedati svoje dvome z namenom, da si ženske ne bodo ustvarjale napačne predstave o varni hiši kot zaporu.

3.2 MED BIVANJEM V VARNI HIŠI

Čas med bivanjem se nanaša na čas, ko je ženska zapustila nasilen odnos in se naselila v varni hiši. Nanaša se na dogajanje v varni hiši, na razumevanje s sostanovalkami in zaposlenimi, na počutje in zadovoljstvo v varni hiši, na trajanje bivanja ter na odločitev za odhod iz varne hiše.

V VH so ženske bile v večini zadovoljne, da so imele kje biti. To je ugotovila tudi Zdenka Nosan (2006), ki je v zborniku *Varna hiša Maribor* zapisala: »Uporabnice so izrazile, da jim je veliko pomenilo, da so imele možnost bivanja v varni hiši in da je pomembno, da takšne raziskave sploh obstajajo, saj jim je omogočala varen prostor, kjer so lahko živele v miru, hodile v službo, skrbele za otroke, imele možnost predelave svojih občutkov, omogočen jim je bil prostor za pogovor in sprejemanje pomembnih odločitev v svojem življenju. V tem času so se tudi lahko preizkusile glede svojih sposobnosti in zmožnosti za samostojno življenje.« V moji raziskavi pa so nekatere ženske povedale, da razen denarnih pomoči in bivanja v VH od socialnih delavk, ki so zaposlene za delo v VH, niso dobile veliko, kar je povezano predvsem s tem, da so ure, ki jih preživijo v varni hiši, skopo odmerjene in da nimajo časa ženskam pomagati tako, kot bi si želele. Poleg tega je problem pomanjkanje specifičnega znanja o dinamiki nasilja in o odnosu nasilnež – preživela. Strokovne delavke bi morale biti izbrane med tistimi, ki so kritične in razumejo družbeno ustvarjeno neenakost med spoloma in nasilje kot njegovo posledico. Ženske, ki živijo v varnih hišah, se pogosto vrnejo v nasilen odnos. Ponekod socialne delavke take ženske poimenujejo »povratnice«. Beseda stigmatizira in kaže na nestrokovno izražanje. Delavka, ki ima razširjeno znanje o delu z ženskami, ki so preživele nasilje, razume krog izstopa in vstopa. Tako od ženske ne pričakuje, da se bodo za vedno »ozdravile« nasilja in jih ne obsoja, če se vrnejo (Zaviršek 2006: 34 – 35). Ženske si želijo podpore pri iskanju službe in stanovanja ter psihično podporo ob stiskah, ki jih doživljajo. Predvsem na začetku bivanja v VH si želijo mnogo pogovorov in informacij. Strokovno delo v varni hiši bi moralo biti organizirano tako, da se žensko spodbuja, da odkriva lastne notranje resurse, da krepí svojo moč, samostojnost, in da si pridobi nove izkušnje (živeti sama na primer), pridobi pozitivne modele, spozna ženske, ki imajo podobno izkušnjo, in tiste, ki so bile pri umiku iz nasilja uspešne. Strokovna delavka bi morala v strokovnih srečanjih sporočati: »Tudi če se vrnete k nasilnežu, to ne pomeni, da ste nas razočarale; vedno se lahko ponovno vrnete v varen prostor« (*ibid.*). Ženske so na to temo povedale: »V varni hiši na

primer je bilo pa tako. Ko ti prideš, vsekakor naredijo neki zapisnik, kaj se je sploh dogajalo, zakaj si se odločila, če rabiš kako pomoč, te usmerijo. Recimo rada bi prijavila, rada bi za premoženje, usklajujejo glede otrok, stike z očetom pa tako. Če si bolna, te zapeljejo k zdravniku. Oni ti ne pomagajo psihično, da bi te usmerjali, da bi ti dali eno luč, da življenje je šele pred tabo» (Romana, september 2008). »Saj sem dobila to denarno pomoč, druge pomoči pa ni bilo. Od prostovoljk že, od socialnih delavk pa ne bi rekla. Niso imele pravega pristopa. Ni bilo to tisto, da bi se odprla nekemu, ki mi ni do tega« (Marija, oktober 2008). »Ker tud ženska sploh od začetka ful rabi pogovorov. Od začetka je to manjkalo. Od začetka, ko ti prideš, ko si tak sesipan, pa ne znajdeš se tako, pa marsikaj bi vprašal. One so pa recimo samo 2 x, 3 x na teden prišle pa še takrat se jim je zmeraj mudilo pa tako malo na hitrico, M ... si je pa vzela čas. Meni se je zdelo od začetka, da sem premalo dobila. Premalo informacij za naprej, kako recimo. Kako je s temi odvetniki, sodišči, postopki. Premalo je bilo informacij glede stanovanja« (Ana, september 2008).

Ženske potrebujejo podporo. Najprej pri odločitvi za iskanje pomoči, potem pa pri izbiri določene oblike pomoči. Pomembno je, da imajo ženske možnost izbirati obliko organizirane pomoči. Pomembno je aktivno poslušanje, vzpostavitev zaupanja, občutek varnosti in dialoga. Pomembno je, da socialne delavke ženske čustveno razbremenijo. To pomeni, da jo razbremenijo občutka krivde in sramu in ji nudijo podporo pri predelavi izkušenj nasilja. Pomembno je, da ji pomagajo razviti samospoštovanje, pozitivno samopodobo in samozaupanje. Ženskam je potrebna pomoč, moralna podpora in opogumljanje, da si začnejo iskati stanovanje, da dosežejo spremembo svoje življenjske situacije. Prav tako je zelo pomembno zagovorništvo. Poleg tega pa se je potrebno do žrtve obnašati kot do celovite osebnosti. Kajti ženska ni samo žrtev ampak je tudi preživela in ima moč. Socialne delavke morajo paziti, da nimajo nerealnih pričakovanj do žrtve. Poleg tega pa je nujno potrebno, da bi vsaka služba, ki se sooča z nasiljem, morala oblikovati standarde dela, sistem nadzora kakovosti dela, supervizijo in sistem vrednotenja dobre prakse (Selič 2006: 54).

Mnogo ženskam se zdi moteče, da morajo socialnim delavkam javljati, če kam grejo in kako dolgo bodo ostale. Za večino to predstavlja sredstvo kontrole, ne pa pomoči. Same so povedale naslednje: »To, da smo mogle poklicat, ko smo šle kam, to se mi je zdelo nikakor. To je bilo moteče. To se je meni zdela kontrola« (Vijolica, oktober 2008). »Mogle smo vse

javljati, če smo šle kam. Pač javit sem mogla, od kdaj do kdaj me nebo. Po eni strani mi ni bilo v redu, tak sem se počutila, kot da sem 5 – letni otrok» (Mandy, oktober 2008).

Skratka nekatere ženske so s pomočjo, ki jo dobijo v VH, zelo zadovoljne, spet druge dobijo premalo. To je spet odvisno tako od socialnih delavk, ki delajo v VH, kot tudi od vsake posameznice posebej. Predvsem ženske zelo pohvalijo konkretno eno socialno delavko iz VH Krško, ker jim poleg bivanja pomaga tudi s psihično podporo, predvsem pa je na razpolago več časa, kot so ostale socialne delavke iz VH Ptuj in Krško. To je povezano s tem, da so na CSD Krško uspeli pridobiti podporo ministrstva za delo družino in socialne zadeve in tako imajo na razpolago socialno delavko, ki je praktično večino časa prisotna v varni hiši. Čas je pri delu z ženskami bistvenega pomena. In ženske so zelo zadovoljne, da je delavka tam prisotna in vedno na razpolago za pogovore, za informacije ... V kratkem bodo delavki v varni hiši uredili tudi malo pisarno, kamor se bo lahko umaknila, da bo uredila svoje birokratične zadeve in bo imela tudi prostorček zase, če bo to potrebovala. Kajti delo z ženskami je izpolnjujoče, je pa tudi naporno in zahteva mnogo energije. Zato je pomembno, da tudi socialna delavka dobi prostor, kamor se bo lahko umaknila. Hkrati pa je za delo z ženskami zelo pomemben tudi pristop posamezne socialne delavke in njeno znanje in razumevanje specifike nasilnega odnosa. Pri svojem delu bi se socialne delavke iz centrov za socialno delo morale zgledovati po načinih in metodah dela, ki so jih v teku let razvile strokovne socialne službe nevladnih organizacij:

- Strokovno pomoč in podporo nudi strokovna delavka, ki je vedno ženska;
- Ženska in otroci, ki preživljajo nasilje, potrebujejo takojšnjo intervencijo brez institucionalnih procedur (nizkopražni programi, 24-urno pokritje, regijska dostopnost, šolske stiske);
- Pomoč ženski temelji na multiprofesionalnem svetovanju, ki zahteva, da ima strokovna delavka paleto različnih znanj; svetovalno znanje z elementi psihološkega razumevanja doživljanja preživele, praktična znanja o vrstah socialnih transferjev, ki jih ženska lahko dobi; pravna znanja o formalnih postopkih v zvezi s prijavi nasilja, ločitvami, otroki; znanja o resursih, ki obstajajo v lokalni skupnosti (oblike pomoči, neformalne mreže, prostovoljna podpora, brezplačne usluge ipd.);

- Do ženske je potrebno pristopiti na zagovorniški način, kar pomeni, da se žensko poslušša, se ji verjame, se jo opogumlja, ji daje informacije, jo spremlja na poteh, ki jih sama ne zmore, se ji omogoči ustrezna pomoč pri skrbi za otroke;
- Tudi odnos do otroka je zagovorniški, kar je angleški psihoanalitik, ki dela z zlorabljenimi otroki, John Southgate, opisal kot proces, ki mora vsebovati naslednje elemente: poslušanje z nedeljeno pozornostjo; sporočilo »verjamem ti«, sporočilo »žal mi je, za to kar se ti je zgodilo«, sporočilo »za to kar se ti je zgodilo, nisi ti kriv/kriva, sporočilo »kot poslušalka sem priča dogodkov, ki so se zgodili, »imaš pravico, da si jezen/jezna in da nasilnežu ne oprostiš«, »tvoje telo pripada tebi«, »imaš pravico, da živiš varno in mirno«, »imaš pravico do podpore in pomoči«;
- Ženska, ki preživlja nasilje, ob umiku pred nasiljem ni obvarovana prihodnjih nasilnih dejanj, prav nasprotno, nasilje se praviloma še stopnjuje, zato je potrebno izdelati individualni načrt za varnost, ki ga strokovna delavka izvede skupaj z žensko;
- Podpora ženski mora biti hitra in dolgotrajna, saj je izhod iz nasilnega odnosa eden od najtežjih korakov, ki ga ženska, ki se je deloma prilagodila nasilju, ne more storiti sama, temveč potrebuje kontinuirano strokovno podporo skozi daljše časovno obdobje;
- Podpora ženski je individualna (nestandardizirana) in polna ustvarjalnih, kreativnih potez v situacijah majhnih izbir in težke ekonomske situacije, v kateri je večina žensk in otrok, ki preživljajo nasilje (kreativni načini iskanja virov zaposlitve, otroškega varstva, stanovanja in začasnih namestitev, oblik podpore s strani drugih preživelih ipd.);
- Podpora ženski in otrokom, da ponovno vzpostavijo spoštovanje do sebe, občutek lastne vrednosti, da se naučijo asertivnejšega obnašanja, da se postavijo zase (Zaviršek 2005: 559). Ženske so med intervjuji povedale: *»Zelo lepe spomine imam iz varne hiše. Sigurno mi je zelo pomagalo. Take samozavesti kot jo imam zdaj, nikoli nisem imela. Ki bi se jaz njemu upala postaviti po robu. Nikoli. Ampak me je V... tako daleč spravila«* (Fadila, oktober 2008). *»Jaz pravim, da sem dobila pomoč, koliko sem je le lahko. Ker kak je to tisto soboto steklo, mi ne more nihče reči, da ti ne pomagajo. Pomagajo, samo, ko ti oni rečejo, tak pa tak moreš narediti, jih moreš poslušati. Če si ti pameten, jih poslušáš, ko ti svetujejo in boš od tega nekaj naredil. Ker namesto tebe pa nihče ne bo rekel, tak zdaj pa odidi«* (Lizika, oktober 2008). *»No pol, ko je pa M...*

prišla, je bilo pa čist drugače. Ta sistem se mi veliko bolj dopade, ko ga je M... imela. Da je prišla vsak dan in je bila vsak dan z nami. In tud drugačen način dela. Bolj se mi dopade, recimo njen način dela kot prejšnji. Ona je imela tud te individualne pogovore. Prej je bilo pa to samo takrat, če je katero kaj težilo, pa si pol tako pač kaj pojамral, če si imel kaj pojамrat ali pa če si imel kaj za vprašat ... ne prej mi ni bilo tako všeč. Se mi zdi, da M... ima prav sistem. Sam je preobremenjena s papirji. Ona si pa res vzame čas» (Ana, september 2008).

Ženskam je pomagala predvsem podpora in spremljanje. Pomagalo je, da si je socialna delavka vzela čas, da jih je aktivno poslušala, da jih je opogumljala, jim pomagala do večjega samozaupanja in samospoštovanja. Pomagalo je, da so vedele, da se lahko vedno na koga obrnejo, da niso same. Pomagalo je, da jih nihče ni obsojal, da je vsa pozornost bila usmerjena k njim in njihovim problemom, ne pa k nasilnežu. Pomagalo je, da se njihovih čustvenih stanj ni obsojalo kot patološko, ampak se je na njihovo stanje gledalo kot na normalno posledico reakcije na preživeto nasilje. Ženskam veliko pomeni že to, da imajo možnost bivanja v varni hiši. To jim omogoča varen prostor, kjer so lahko živele v miru, hodile v službo, skrbele za otroke, imele možnost predelave svojih občutkov (Nosan 2006: 64). Za ženske je zelo pomembno, da se lahko umaknejo in imajo mir. Na začetku se počutijo zelo izgubljene. Prvi korak naredijo, naprej pa ne znajo. Vse se jim zdi črno in ne vidijo nobene prihodnosti. Psihično so uničene in potrebujejo veliko miru, zato jih velikokrat motijo otroci drugih žensk. Veliko jokajo in mnoge imajo težave s spanjem. Ne upajo ven, ker se bojijo, da bi kje srečale partnerja. Nekatere življenje brez nasilja nekaj časa doživljajo kot boleče in moteče, ker je za njih novo in nepoznano. Svetovanje je poleg varnega prostora najpomembnejša oblika pomoči za ženske z izkušnjo nasilja. Svetovanje bi moralo zajemati načrt nadaljnjih korakov, ki ga ženska po premisleku o svojem problemu naredi skupaj s svetovalko. Ženske mnogokrat že v začetku izražajo veliko potrebo po pogovoru, ki jim pomaga zmanjševati stiske (*ibid.*). Med pogovorom so ženske povedale: »*Ti prideš tako psihično uničen in ti rabiš mir. Jaz sem hotela imeti mir*« (Romana, september 2008). »*Jaz sem včasih, ko mi je tista močna kriza nastopila, po dva dni sem se jokala. Nihče me niti ni smel pogledati, takoj sem bila solzna. Ko sem prišla v varno hišo, sem spala samo po dve tri ure. Nisem mogla*« (Marija, oktober 2008). »*Takrat sem bila brez energije*« (Ana, september 2008).

Ženske ob prihodu v varno hišo predvsem dobijo informacije o načinu življenja v varni hiši, spoznajo sostanovalke in hišni red. Dobijo informacije o tem, kaj lahko pričakujejo. O oblikah organizirane pomoči, ki so jim na razpolago. Opravi se individualni pogovor, pri katerem se izdelata individualni načrt pomoči. Poleg tega se ji pomaga do materialnih resursov, kjer se hitro rešujejo stiske, saj ženske pogosto pridejo brez osebnih predmetov, denarja in hrane. Na začetku se pri ženskah pojavljajo močna čustva jeze in strahu, tako da potrebujejo predvsem mir in ljudi, ki so na razpolago, če potrebujejo pogovor ali kakršnokoli svetovanje. Predvsem je pomembno veliko razumevanja situacije in spremljanje, da postopoma začnejo razmišljati o prihodnosti. Pomembno pa je, da ženski na začetku po prihodu v varno hišo pustimo nekaj časa, da se umiri. Ženske so mnenja, da bi socialne delavke morale biti več prisotne v VH. Morale bi se več pogovarjati, morale bi pomagati iskati stanovanje. Predvsem pa bi morale pomagati na začetku, ko ženska pride in nima ničesar. Predvsem bi morale priskrbeti hrano ali pa denar zanjo. Ob prihodu v večini primerov ženske nimajo ničesar, ne denarja, ne hrane. Mnoge so dejale, da so bile, dokler niso dobile prve socialne pomoči ali pa prve plače, lačne in da niso imele od kod vzeti hrane. Zato bi bilo zelo pomembno, da se na začetku ob prihodu priskrbijo vsaj osnovna živila, da ženska lahko preživi to obdobje, do prvega dohodka. Tu gre za hitro reševanje stisk. Gre za reševanje materialne stiske, ki je v začetku bistvenega pomena, da ženske sploh lahko preživijo. Če nimajo niti hrane, še bolj povečamo njihovo stisko. Ženske imajo po večini lepe spomine na varno hišo. Nekatere pa tudi ne. Nekatere se niso razumele z ženskami, niti se niso posebno razumele z zaposlenimi. To je dejansko problem. V Sloveniji so varne hiše skoraj vedno zasedene, zaposlenih je pa le malo. Tako ženske, če naletijo na svetovalko, s katero niso zadovoljne, težko odreagirajo, ker se zavedajo, da imajo malo izbire. Zato se nemalokrat sprijaznijo z dejstvom in s svetovalko govorijo, kolikor je pač nujno potrebno. Ali pa čim prej zapustijo varno hišo, ne glede na to, ali gredo nazaj k nasilnežu ali v lastno stanovanje. Ženske je motilo, da niso imele miru, da so po hiši tekali otroci. Nekaterim je pomembno, da niso nikoli same, ker jim to daje občutek varnosti, druge je to motilo. V okviru zmožnosti, ki so na razpolago, je ženskam težko zagotoviti prostor, kjer bi lahko bile same in imele popolni mir. Mir imajo samo v svoji sobi, razen če imajo zraven otroke. Vendar tudi v sobo veliko slišijo od ostalih, saj so hiše toliko majhne, da se je težko izolirati od ostalih. To je problem, o katerem bi morali razmišljati v prihodnosti, da bi bolj kvalitetno nudili pomoč. Po drugi strani tudi tiste, ki jim je bilo pomembno, da niso bile nikoli same, so to doživljale kot moteče, saj izgubijo veliko zasebnosti. Poleg tega je nekatere motil

sam način dela v varni hiši. Zdelo se jim je, da socialne delavke nimajo dovolj časa, da jim ne stojijo ob strani, da jim ne nudijo nobene psihosocialne podpore. Žal to ni bilo jasno izraženo ali pa socialne delavke niso hotele slišati. Ženskam bi bilo potrebno dati varen prostor, kjer lahko brez zadržkov govorijo o svojih težavah, tudi če so te povezane z bivanjem v varni hiši. Vendar se je potrebno zavedati, da je zaupanje za ženske nova izkušnja. Ženska želi, da bi ji kdo pomagal, ne želi pa za vsako ceno socialni delavki povedati o intimnih dogodkih v svojem življenju. Zaupanje je potrebno pridobiti in ne samoumevno pričakovati (Zaviršek 1997: 338). Delo z ženskami bi se v okviru zmožnosti moralo prilagajati potrebam žensk. Na vsako žensko je potrebno gledati kot na individualno bitje, ki ima svoje potrebe in te je potrebno čim bolj podrobno upoštevati in ustvarjati možnosti za njihovo upoštevanje. Ko se ustanavljajo varne hiše, bi morali imeti primerno izobražen kader, specializiran za razumevanje dinamike nasilja, ki bi bil pristojen samo za varno hišo, ne pa še za druge vrste pomoči na centru za socialno delo. S tem ko center za socialno delo ustanovi varno hišo, potem pa nima dovolj sredstev, da bi zaposlil socialno delavko, ki bi bila pristojna samo za varno hišo kaže na dejansko nerazumevanje pomembnosti svetovanja in nudenja psihosocialne podpore ženskam, ki so preživele nasilje. S tem ko ženski damo varen prostor, smo naredili le okvir za možnost dela z njo. Če ženski, ki se je zatekla v varno hišo, potem nismo na razpolago, jo spet prepustimo sami sebi. Tako spet dobi sporočilo, da je nasilje, ki ga je preživela, njen problem in ne družbeni. Centri s takim ravnanjem nasilju nad ženskami še vedno zmanjšujejo pomen. Za večino žensk se zdi moteče, da morajo socialnim delavkam vedno javiti, kam grejo. To doživljajo kot sredstvo kontrole in ne pomoči. Vprašanje, ki se ob tem pojavlja, je, zakaj mora človek, ki potrebuje pomoč za umik pred nasiljem, prenašati tudi nadzor (*ibid.*). O tem sem govorila tudi z ženskami, ki so povedale: *»Tudi ne vem, zakaj je bilo njim v interesu, če si bil več kot osem uro odsoten javit. Pa njim se je fučkalo, kje si ti«* (Romana, september 2008). *»To, da smo mogle poklicat, ko smo šle kam, to se mi je zdelo nikakor. Res je, da bi one te vedele, če do česa pride. Proti koncu sem si našla partnerja, pa sem bila večinoma tam. Bi se mogla skoraj oglasiti te, ko sem bila v VH, ne te ko me ni bilo. To je bilo moteče. To se je meni zdela kontrola«* (Marija, oktober 2008). *»Socialna nam je vedno govorila, da nismo v zaporu. Po eni strani si se pa ravno tak počutil. Ker si mogel povedati čisto vse, kam greš«* (Vijolica, oktober 2008). *»Mogle smo vse javljati, če smo šle kam. Po eni strani mi ni bilo v redu, tak sem se počutila, kot da sem 5 – letni otrok«* (Mandy, oktober 2008).

Pravila, ki so v varni hiši, bi morala biti bolj fleksibilna. Vsake toliko časa bi se moralo pravila preveriti, ali so še učinkovita, kakšen namen imajo, kako vplivajo na življenje žensk, ali se ženskam zdijo potrebna. Tako bi lahko preprečili, da bi se ženske z odnosom socialnih delavk in pravili, ki so postavljena, počutile kot otroci. Za socialno delo je bistvenega pomena, da izstopi iz primeža socialnega nadzora nad ljudmi. Akcijsko usmerjeno socialno delo bi moralo začeti uvajati feministična načela dela (Aničić 2007: 103). Ženskam je potrebno dati občutek, da se jih spoštuje in sprejema in da je tisto, kar nam želijo povedati, pomembno. Včasih ženske težko povejo, kaj jih teži in zelo pomembno je, da svetovalka ne postane nestrpna. Z zbranim poslušanjem, spodbujanjem in razumevanjem jim pomagamo, da ubesedijo, kar jih teži. Če svetovalka ni prepričana, da je žensko razumela, je zelo pomembno, da povpraša in razjasni, kaj ne razume. Razlago ženske je potrebno sprejeti in ji ne vsiljevati lastnih interpretacij. Predvsem pa se je potrebno izogibati sodbam in moraliziranju ter zmanjševanju njenih problemov. Bistvo problema je potrebno izluščiti skupaj z žensko. Vsekakor pa je potrebno ženski prepustiti, kaj bo storila s svojim življenjem, zato mora svetovalka biti pozorna, da ne daje receptov za njene odločitve (Plaz 2000: 73 – 76). Kot pravi Tanja Lamovec, bodimo strokovnjaki, ki bomo pripravljene sprejeti načela samoodločanja, opolnomočenja in enakovrednosti in namesto svoje moči ponudimo ljudem svoje znanje. Tako bo naše delo postalo zares koristno in odpadli bodo številni negativni učinki naučene nemoči. In na koncu se bomo strokovnjaki le tako lahko razbremenili nadzora (Lamovec 1998: 137 – 138). Tako bomo tudi bolj dostopni za vsa vprašanja, ki jih imajo ženske. Tako se ženske ne bodo rabile spopadati s strahovi, kot so npr., da jih bodo iz varne hiše vrgli na cesto, če si v enem letu ne bodo mogle poiskati stanovanja, kar kaže na to, da socialne delavke ne razložijo dovolj nazorno, da omejen rok enega leta služi temu, da se ženske zavedajo, da bo potrebno nekam iti, da pa nikoli nobene ne vržejo na cesto, če ji v tem roku ne uspe najti stanovanja. Ženkam se mnogokrat sploh v začetku zdijo moteči otroci drugih žensk, zato predlagajo, da bi ločili ženske z otroki in tiste brez njih. Tako bi si lahko na začetku bolje odpočile. Poleg tega ženske menijo, da ni dobro, da je VH na tako domačem kraju, ker se prehitro razve za lokacijo in so tako izpostavljene, da jih nasilneži najdejo. Predlagajo, da bi bil vedno prisoten policist ali varnostnik, kar bi povečalo občutek varnosti, po drugi strani pa zmanjšalo občutek domačnosti in bi potrdilo začetni občutek žensk, da je varna hiša podobna zaporu. Večina žensk se dobro razume z zaposlenimi in z večino sostanovalk. Dve ženski pa sta povedali, da se nista najbolje razumeli s sostanovalkami. Tega

socialne delavke ne bi smele prezreti. Če bi bile v varni hiši več prisotne, bi kaj takega lahko opazile. Skupaj z ženskami bi morale ugotoviti, v čem je problem in kako se ga da rešiti. Poleg tega pa se je vseeno potrebno zavedati, da od žensk ne moremo pričakovati, da se bodo nujno razumele le zato, ker imajo nekaj podobnih izkušenj. Socialne delavke v varni hiši bi morale vedeti, da ima prizadeta pravico do izbire intervencije in do vseh nadaljnjih odločitev, pa čeprav živi v varni hiši. Ženske morajo imeti pravico soodločati o skupinskih dejavnostih, ki se odvijajo v hiši. To, da ženska preživlja nasilje, je še ne dela nekompetentne za sprejemanje odločitev o svojem življenju in da nima pravice odločati o stvareh, ki so zanjo pomembne (Zaviršek 1997: 339). Večina je bila zadovoljna, ker so si pomagale med sabo. In ko se odločijo za odhod, jim je po navadi težko zapustiti prav ženske, na katere so se navezale v času bivanja. Večina žensk se je za odhod iz varne hiše odločila zaradi omejenega roka, ki se jim je iztekal. Ena je imela težave z plačilom svojega stanovanja in VH. Več se jih je kar na hitro odločilo, treba bo iti in so šle. Večina jih je ob odhodu občutila strah pred tem, kako bo in kako bo z denarjem. Tega strahu ženski ne moremo vzeti. Lahko pa jo informiramo o možnih oblikah pomoči tudi v prihodnje. Preden odide, preverimo, ali ima vse naslove in vsa potrebna znanja, kam se lahko obrne, če bo potrebovala pomoč. Žensko je potrebno razumeti, opogumljati in informirati tudi v fazi, ko zapušča varno hišo. Večini je bilo težko iti, edino ena je dejala, da se je odhoda resnično veselila. Ženske so o odhodu povedale: *»Hudo mi je bilo. Tak sem se jokala. Bil si navajen vsega«* (Fadila, oktober 2008). *»Strah me je bilo. Ker on je tak nepredvidljiv, da nikoli ne veš, kdaj, pa kje, pa kak bo naredil«* (Lizika, oktober 2008). *»Malo me je bilo strah, kak bo z denarjem. Tam mi je bilo fajn, tak da mi je bilo težko iti«* (Mandy, oktober 2008). *»Ob odhodu sem bila malo zbegana, spet nekam na novo. Spet ne veš, kako bo in spet se prilagajat. Mešani občutki so bili zadnje dneve, preden sem šla. Skrbelo me je, če se bom znala zdaj spet na novo vživeti, ustaliti«* (Ana, september 2008).

Strah je po navadi reakcija na negotovo prihodnost. Večina nas tako odreagira, ko se znajde v neki novi vlogi. Sploh, če je tej vlogi pripisana tudi neka določena stigma in bomo to vlogo stigmatiziranega mogli igrati večkrat kot doslej. Goffman pravi, da ne obstajata dva pola, ki bi delila ljudi na normalne in stigmatizirane. To sta le dve perspektivi, neko igranje vlog, ki jo igramo v življenju. Nekateri so večkrat v vlogi stigmatiziranih kot drugi, vsi pa se verjetno znajdemo kdaj v vlogi stigmatiziranega nasproti normalnemu. Kajti stigma obstaja povsod, kjer obstajajo identitetne norme in žal je tako tudi v naši družbi.

3.3 PO ODHODU IZ VARNE HIŠE

Čas po odhodu iz varne hiše se nanaša na čas, ko je ženska zaživela samostojno življenje. Tukaj sem se z ženskami pogovarjala o življenju, ki so si ga same ustvarile v okviru zmožnosti, ki jih imajo. Govorile smo o tem, kakšno pomoč še potrebujejo, kakšne težave se še pojavljajo in kam se zatekajo po pomoč. Zajele smo tudi stike, ki jih še gojijo do sostanovalk in socialnih delavk iz varne hiše. Pogovarjale pa smo se tudi o spremembah zakonodaje.

Ženskam po odhodu iz VH veliko pomeni, da lahko gredo, kam hočejo, in delajo kaj hočejo. Največji vrednoti sta jim mir in možnost, da lahko po svoje urejajo vsakodnevne obveznosti in načrtujejo svoj prosti čas. Tudi to, da vedo, kam se lahko obrnejo, jim daje neko gotovost. Hitro se navadijo. Vse se nekako postavi na noge in zaživijo novo življenje. Čeprav večini ni lahko, jim uspe preživeti in v večini so kar zadovoljne. Realnost ženske je, da kljub temu da so prekinile odnos več let nazaj, povzročitelj nasilja vsaj pri večini žensk še vedno vpliva na njihovo življenje. Največkrat je to preko otrok in stikov, ki jih ima povzročitelj z njimi, ali pa zaradi nedokončanih sodnih postopkov, kot je recimo delitev premoženja. Tako povzročitelji nasilja s svojimi namernimi dejanji še vedno otežujejo življenje ženskam. Odnos povzročitelja nasilja do žensk se pogosto ne spreminja, pogosto izkoristijo vse, pa naj gre za legalne ali ilegalne možnosti, da bi ženski škodovali (Papež, Hočevnar 2007: 11). Nekatere ženske pa po odhodu iz VH nimajo nobenih težav. O tem so same povedale naslednje: »Nič mi ni povzročalo močnih težav, ko sem zapustila varno hišo« (Petra, september 2008). »Ker prej nisem imela nič, zdaj pa naenkrat praktično vse. Leto dni po tistem, kar sem šla, sem mela izpit za avto, sem imela šolo, sem imela vse« (Marija, oktober 2008).

Nekaterim pa se po odhodu iz varne hiše največje težave šele začnejo. O tem lepo govori citat ženske, s katero sem se pogovarjala: »Meni se je največji problem začel takrat, ko sem prišla nazaj iz varne hiše. Te pa je trebalo stike, preživnina, te se pa to vleče na sodišču. Pa oni bedak je hodil noret sem. Pa non stop policija, pa zakaj nimate tega, pa zakaj nimate onega, pa sodišče sem mogla čakati« (Lizika, oktober 2008).

Največje težave imajo s strahom. Strahom pred tem, ker jim partner še vedno grozi. Strah pred tem, da bi pobegnil z zapora. Strah pred srečanjem z njim, pred vlomom v stanovanje. Nekatere se bojijo celo za svoja življenja. Strah ženske hromi, jim jemlje energijo, jim vliva

nezaupanje in negotovost. Ženske se zavedajo, da so zelo ogrožene. Partnerji so nepredvidljivi. Kadar so nekaj časa mirni, se še bolj bojijo, da bodo izbruhnili za vse nazaj. V času po odhodu iz varne hiše se po navadi najbolj bojijo. Mnogi partnerji še nimajo izrečenih kazni, če pa že imajo, so to zgolj pogojne obsodbe. Strah je posledica dolgotrajnih travmatičnih dogodkov in ženske spremlja še dalj časa. Kljub strahu, ki je še vedno prisoten, znajo ženske v primeru ogroženosti ravnati drugače, kot so ravnale pred prihodom v varno hišo in vedo, kam se lahko obrnejo po pomoč (Nosan 2006: 70). Dejansko pa je v Sloveniji še vedno problem, ker so ženske premalo zaščitene glede pravnih norm in osebne varnosti (Zaviršek 1994: 77). Same ženske so o tem povedale naslednje: *»Poleg tega si najmanj pol leta v strahu, da se ne bi kje pojavil. Je bil primer, ko je eden iz Doba pobegnil. Jaz sem bila celi dan zaklenjena, pa vsa panična«* (Romana, september 2008). *»Samo strah mi je povzročal težave. Ampak čedalje manj, vsak mesec je boljše«* (Ana, september 2008).

Pri predelavi strahu pomembno vlogo igrajo tudi policisti in njihovo zavzemanje. Večina žensk je mnenja, da je zavzemanje policistov odvisno od vsakega policista posebej. Ženske pogosto tožijo, da jim policisti ne verjamejo in da nasilja ne jemljejo resno. Na policiste, ki se zavzemajo za njih, gledajo kot na izjeme. Večkrat se zgodi, da nočejo priti na intervencijo z izgovorom, da ne hodijo za vsako malenkost, da niso varnostniki ali pa da oni pridejo samo takrat, ko se že kaj zgodi. Edino ena ženska je res bila zadovoljna s policijo. Ker je imela zelo dobrega kriminalista, ki se je vedno zavzemal in jo skozi spremljal. Vse ostale so imele mešane izkušnje. Z nekaterimi izjemami dobre, z vsemi ostalimi slabe. Ženska, ki je bila zadovoljna s policisti, je povedala, da večkrat vidi policiste, ki se vozijo blizu njene hiše, da preverjajo, kako je stanje. Ve, da se lahko zanese, da bodo prišli, kadarkoli jih bo poklicala. To ji daje dodaten občutek varnosti in zmanjšuje njen strah. To pomeni, da če bi se policisti bolj zavzemali, bi lahko zmanjšali strah žensk. Kajti nezanesljivost, ali bodo prišli na intervencijo ali ne, povečuje strah in ženski daje občutek, da je prepuščena sama sebi in svoji iznajdljivosti. Od policistov ženske pričakujejo, da jih fizično zaščitijo in da prestrašijo nasilneža tako, da jih bo pustil v miru. Poleg tega si od njih želijo, da bi jim dali informacije glede tega, kje se nasilnež nahaja. Predvsem pa, da bi bolj resno jemali problematiko nasilja, da bi končno zaupale, da jim bodo verjeli. Tukaj se kot učinkovito pokaže sodelovanje med policisti in nevladnimi organizacijami. Medsebojna pomoč in podpora pomembno prispevata h kakovostnejši obravnavi nasilja in žrtev nasilja, obenem pa povečujeta možnost, da bo ženska zmogla podati prijavo zoper storilca in zaživeti življenje brez nasilja (Čulk 2007: 104). Med

intervjuji sem o tem govorila tudi z ženskami: *»Večinoma s policijo nisem bila najbolj zadovoljna, ker so se obnašali, kot da ti niso verjeli. Pri policiji pa je odvisno tudi, kateri je prišel na intervencijo. Eni so se res zavzeli, drugi pa kot da ti niso verjeli«* (Fadila, oktober 2008). *»Včasih je že prišel kateri taki policaj, da me je že minilo in sem že vedela, da ne bom nič dosegla. Kvečjemu sem še jaz bila pol kaznovana. Sem dobila sodnika za prekrške«* (Tadeja, oktober 2008). *»Te veš kaki občutek je to, ko veš, da ti je vrata že dvakrat utrgal, pa je tu notri. V pogojni je že bil, pa so mu povedli, enkrat nekaj naredi, pa ga bodo odpeljali. Te pa je tam šipo zlomil, zjutraj je prišel najprej sem težit, te je šel tja, pa je šipo zlomil, pa so me klicali, zakleni se. Jaz pa kličem policijo, pa mi je rekel en policaj: »Mi nismo varnostniki«. Jaz pa dva otroka tu notri, pa v tretjem štoku. In mi je rekel na 113, mi nismo varnostniki. Jaz pa tak zmešana, da sem v enem stavku povedala, kdo sem, kaj sem pa kaj se dogaja«* (Lizika, oktober 2008). *»Imam zelo dobrega kriminalista, ki je skos spremljal to moje potekanje in tudi bil v VH 2 x. In tud, ko sem mu povedla, da me je strah priti nazaj, mi je rekel pejd in ko se boš odločila, da boš prišla, nam javi in bomo tud bolj pozorni in bilo kaj bi bilo, ali bo prišel zvonit ali karkoli, nam javljaj in bomo takoj tam. Tako, da mi je tud to dalo malo tistega občutka samozavesti. Še zdaj me včasih pokliče ta kriminalist in me vpraša, kako kaj poteka na sodišču, kaj se je že kaj rešilo, če se kaj z partnerjem srečam. Tako, da non stop spremlja in res vsaka jim čast. Res sem zelo zadovoljna. Slišala sem pa tako od ostalih, da nimajo takih izkušenj«* (Ana, september 2008).

Pomembne težave, ki se pojavljajo pri večini žensk, so tudi finance. Problemi so z nakupi knjig za šolo, krediti, opremljanjem stanovanja. Večina žensk živi na eksistenčnem minimumu. Socialne podpore so nizke, partnerji plačujejo zelo nizke preživnine (ali jih pa sploh ne plačujejo). Tako se nekateri partnerji maščujejo za to, ker so od njih odšle. Tudi plače zaposlenih žensk so tako male, da je z njimi težko preživeti. V najtežjem položaju so tiste, ki so se primorane nastaniti v najemniškem stanovanju, še posebej tiste, ki so prejemnice denarne socialne pomoči. Primorane so si v kratkem času zagotoviti vse osnovne dobrine, za kar so prej potrebovale več let. Zadovoljiti se morajo s tem, kar dobijo po ugodnih cenah ali zastonj, ob tem pa plačevati drage najemnine (Nosan 2007: 68). Tako so ženske prepuščene predvsem svoji iznajdljivosti. In same so o tem povedale: *»Finance ne, kaj pa drugo. Trebalo si je nekaj nabavit, pa nisi vedel, kje začeti. Pa s tistim denarjem nisi mogel skoraj nič«* (Fadila, oktober 2008). *»Težave so bile s plačilom. Največje težave so bile z denarjem, ko je bilo treba za tri mesece naprej plačati. Če bom jaz to zmogla. Te sem zaprosila za pomoč, pa*

sem dobila. Najbolj je bil problem zdaj za šolo. Ko je bilo treba knjige kupiti» (Mandy, oktober 2008).

Pri finančnih težavah ženske pogosto zaprosijo za enkratno denarno pomoč. Znajdejo se na različne načine. Nekatere veliko naredijo doma, da tako čim bolj znižajo stroške gospodinjstva. Ob strahu in psihičnih težavah reagirajo na različne načine. Nekatere se ob vožnji z avtomobilom zaklenejo, druge zavpijejo, se poskušajo pogovoriti s partnerjem na lep način, da ne bi bile več v strahu, hodijo ven, da se zamotijo, obvestijo policijo, da so se vrnile v okoliš, si nabavijo solzivec in počasi predelujejo stvari. Ena ženska je to zelo lepo povzela z naslednjimi besedami: *»Gledam tako, da nekje za 100 % spremenim življenje. Tudi, da se odselim, da me nič ne spominja tudi iz samega kraja« (Romana, september 2008).*

Ženska se lahko znajde v položaju, ko ni diskreditirana oseba, ampak je oseba, ki jo je mogoče diskreditirati, kot pravi Goffman. Tako se mnogokrat pojavi problem, kako nadzirati informacije o svoji preteklosti. Jo razkriti ali ne? Povedati ali ne? Zaupati ali ne? Lagati ali ne? Lahko se pojavi se dvom: komu, kako, kdaj in kje povedati? (Goffman 2008: 43). Tako mnoge ženske svoje življenje spreminjajo za 100 %, se selijo, menjajo prijatelje, službo, otrokov vrtec, šolo ... Tako se mnogokrat izognejo pripovedovanju o svoji preteklosti in zmanjšajo možnost za svojo diskreditacijo. Mnoge pa se po odhodu počutijo bolj samozavestne, bolj močne, polne energije. Dobijo občutek, da šele zdaj znajo živeti, da jim nič ne manjka. Počutijo se bolj varne, razgledane in pogumne. Nekatere veliko govorijo o tem, da predelujejo. Pri nekaterih se pojavljajo nočne more. Večina jih doživlja občasne krize. Predvsem na začetku tudi občutki nezaupanja in brezupnosti situacije. Pa vendar ženske izražajo, da so zadovoljne s sedanjim življenjem. Po tolikih letih, ki so jih preživele v strahu, lahko končno živijo v miru in svobodi, ki ju znajo ceniti. Opažajo spremembe pri sebi, ki se odražajo v tem, da so bolj samozavestne, odločne, močnejše, znajo izbirati, kaj je zanje dobro in kaj ne in znajo poskrbeti zase. Razvijajo bolj pozitiven odnos do sebe, kajti prej so se vedno trudile, da so zadovoljevale potrebe drugih, na sebe pa so pozabile (Nosan 2007: 68).

Pojavljajo pa se tudi težave z otroki. Pojavljajo se težave v šolah. Težave z nasilnostjo. Ena ženska je o tem tudi sama povedala: *»Ker otrok je že zdaj čisto isti karakter kot foter. Ne smeš mu čisto nič reči. Kaj je, kaj bi rada. Bi me kar udaril. Bojim se, kaj bo, ko bo že tam star osemnajst« (Tadeja, oktober 2008).*

Ženske vsaka po svoje iščejo način, da se soočajo s svojimi in otrokovimi težavami. Predvsem pri otrocih so pogosto nemočne in si ne znajo pomagati. Ženske se znajdejo v situaciji, ko težko najdejo energijo že za reševanje svojih težav, potem zraven pridejo še finance in otroci in spet se začne neki začaran krog. Otroci so pogosto priča nasilju ali pa celo sami doživljajo zlorabe. Jouriles, Murphy in O'Leary so ugotovili, da imajo otroci, katerih očetje so zlorabljali matere, več čustvenih in vedenjskih težav, kot so tesnoba, depresivnost, slabši učni uspeh, nizek občutek lastne vrednosti, motnje spanja (zlasti nočne more) in zdravstvene težave. Otroci trpinčenih žensk imajo tako rekoč enake čustvene in vedenjske motnje kot tisti, ki so bili sami zlorabljeni (Selič 2006: 45). Potrebno bi bilo z otroki neposredno delati po principu zagovorništva. Temeljna načela zagovorništva pa so: poslušanje z nedeljeno pozornostjo, pričevanje, protest, prevajanje, podpiranje notranjega otroka v osebi in podpiranje človekove ustvarjalnosti (Zaviršek 1994: 83, po Soutgate 1990 a: 90, 1990 b, White 1990). Moira Walker (1992) poudarja pomen razumevanja izkušenj otrokovega sveta, ki so nujne za razumevanje posledic, ki jih nosi otrok tako v otroštvu kot tudi v odrasli dobi. Otroku, ki je odvisen, ki potrebuje zaupanje, ljubezen, varnost, skrb in občutek, da je pomemben, doživi zlorabo izkušnjo izgube tega varnega sveta. Socialne delavke bi morale osebam, ki so z otrokom povezane, posredovati informacije, novo znanje, razvidnejši vpogled v problematiko ter učenje tega, kako naj v takšni situaciji ravnajo kot otrokovi zagovorniki (Zaviršek 1994: 89). Z otroki je potrebno delati vsebinsko, kar se v varnih hišah mnogokrat postavi na stran. V ospredje stopi varstvo otroka in učna pomoč, kar pa še zdaleč ni vse, če vemo, da je otrok bil priča zlorabam ali pa celo sam bil zlorabljen. Otrokom in mladostnikom bi morali nuditi pomoč v obliki odprtega prostora, ki nudi priložnost za skupno reševanje nastalih težav, raziskovanje vprašanj in odkrivanje za spremembe. Svetovalka mora otroku pomagati pri raziskovanju, ki je usmerjeno v raziskovanje zavedanja svojih vzorcev vedenja, razumevanje, kako oblikujemo misli, čustva, motivacijo in spremembe, izboljšanje komunikacije z drugimi, odkrivanje tehnik in strategij za doseganje lastnega zadovoljstva (www.cpm-drustvo.si). Zelo pomembna je psihosocialna pomoč otrokom. Tu gre za svetovalne razgovore, spodbujanje k razvijanju zdrave samopodobe, pomoč pri širjenju socialne mreže in dvig kakovosti vsakdanjega življenja (Horvat 2008 - Pomoč otrokov, ki preživljajo nasilje v družini- Ciciban za starše – spletni vodnik po revijah Cicido in Ciciban, marec 2008). Ženske kljub vsem težavam, ki se pojavljajo, vendarle trdijo, da je življenje, ki ga živijo po odhodu iz varne hiše, veliko lepše od tistega, ki so ga doživljale, preden so se odločile zapustiti povzročitelja

nasilja. Med intervjujem je ena od žensk dejala: *»Tega več ne bo, da bi jaz trepetala. Mene je njega še zdaj strah, ker je tak hudo nepredvidljiv, ampak drugi, drugi ga pa nima kaj sрати. Bolj samozavestna se počutim. Zdaj meni nekdo ne more pravit, kaj lahko pa kaj ne. Jaz bom šla, kam bo meni pasalo«* (Lizika, oktober 2008).

Ko ženske odidejo od partnerja, se mnogokrat začnejo tudi postopki na sodiščih. Postopki na sodiščih so mučni in predolgo trajajo. Ženske imajo na sodišču postopke za stike z otroki in preživnine, nasilništvo in delitev premoženja. Ženske dobijo občutek, da jih ne poslušajo, da jih ne jemljejo resno. To po eni strani lahko pomeni, da je sodnik ali sodnica na obravnavi bil pristranski, za kar ženska lahko zahteva izločitev sodnika ali sodnice ali pa da ženske niso bile podučene o načinih obravnave v sodnih postopkih. Sodnice in sodniki namreč ne smejo pokazati naklonjenosti nobenemu udeležencu v nobenem postopku. Stranki na sodišču imata enake pravice in dolžnosti, kar se ženskam lahko zdi krivično. Vendar se je potrebno zavedati, da velja v kazenskem postopku vsak obdolženec za nedolžnega, dokler njegova krivda ni ugotovljena s pravnomočno sodbo (3. člen ZKP – domneva nedolžnosti). Ženske bi morale biti seznanjene s tem, da od sodnika ali sodnice torej ne bodo obravnavane ugodneje kot povzročitelj nasilja. V nasprotnem primeru lahko ženska, kljub temu da sodnik ali sodnica opravlja svoje delo v skladu s pravili, doživi postopek kot ponižujoč. Ženske bodo morda manj razočarane, če bodo seznanjene s pravili in potekom postopka (Terbovc 2007: 113 – 114). Na sodiščih pa se je že zgodilo, da so poskušali nasilneža in žensko spravljati skupaj pod okriljem družine. Predlagali so, da bi se še pomenila in da bi nasilnež malo manj pil. Dolžnost pravosodja bi poleg zagotavljanja poštenega sojenja, enakega obravnavanja vseh in spoštovanja človekovih pravic morala biti, da zagotovi ustrezno izobraževanje sodnic in sodnikov o problematiki nasilja. S poznavanjem dinamike nasilja bi sodniki in sodnice lažje razumeli, zakaj ženska odlaša s prijavo in koliko poguma je morala zbrati, da je podala prijavo. Poleg tega bi sodniki tako drugače tehtali olajševalne okoliščine, kot so, da se je nasilje zgodilo prvič in da je povzročitelj morda predhodno popolnoma nekaznovan. Prav tako bi drugače gledali na vlogo žrtve oziroma njen prispevek, da se je nasilje zgodilo, ki je lahko tudi olajševalna okoliščina pri odmeri kazni (Terbovc 2007: 115). Ženske so veliko govorile o tem. Povedale so: *»Kaj dosti oni ne naredijo. Tudi, ko sva mela za to preživnino, so mi samo poslali, koliko mi je dolžen in to je to. In zdaj dobim za oba otroka 42 EUR preživnine, in to je to. Pa kaj si moreš, nič«* (Fadila, oktober 2008). *»Meni se zdi, da resno ne jemljejo tega, da so bolj na moški strani. Niso imeli časa poslušat. Smo kar na hitro tisto podpisali, pa je to to«*

(Mojca, september 2008). *»Nič niso naredili. To se predolgo vleče. To je strašno moteče. Ampak vseeno ta sodišča, ta mesec pa drug mesec pa pol tisto, ko ga tam vidiš, tisto te spet iztiri. Pa sploh, če imaš strah pred njim, greš že na sodišče s strahom, pa še na sodišču ti grozi. Ko mi on tako grozi pa tako, to sodnica nič ne sliši«* (Ana, september 2008). *»So na sodišču naju še vedno hoteli skupaj spravljati. Ker je to pač družina pa otroci. Pa so hoteli, da se pobotava. Pa so mu rekli, zakaj ne bi malo manj pili«* (Tadeja, oktober 2008).

Ženske so po večini mnenja, da denarne kazni in prepoved približevanja niso prava pomoč, ker ne pomenijo fizične zaščite. Poleg tega imajo občutek, da se vrtijo v začaranem krogu, ker se velikokrat zdi, da nasilnežu nobeden nič ne more. Ženske imajo zelo konkretna pričakovanja, da bi sodstvo skrajšalo in pospešilo postopke. Poleg tega si želijo, da bi jih bolj resno jemali, da bi jim pomagali pri določanju ustreznih preživnin in pri pravični delitvi premoženja. Ženske so predlagale tudi ločene obravnave ženske in nasilneža. Pojavi pa se tudi želja po podpori socialnih delavk tudi pri sami obravnavi. Ženske zahtevajo predvsem bolj konkretne in ostre nove zakone, ki bi dejansko pripomogli tudi k fizični zaščiti ženske. Predvsem si želijo bolj trdih kazni za nasilneže. To pomeni v očeh žensk predvsem zaporno kazen, ne pa kazni denarne narave. Poleg tega si želijo, da bi zakoni določali odstranitev nasilneža iz stanovanja, ne pa, tako kot v sedanji praksi, da bežijo ženske z otroki. Kakovostna analiza pravnomočnih obsodilnih sodb za kazniva dejanja z elementi nasilja z vidika izrečenih kazenskih sankcij in višine kazni bi nam lahko prinesla vsaj delni odgovor na vprašanje, ali je družba, ko gre za nasilje nad ženskami, s stopnje ignorance prešla vsaj že na stopnjo strpnosti in ali ji morda ni več vseeno. Dolgi postopki, ki se vlečejo na sodiščih, so posledica neustrezne postopkovne zakonodaje, na nekaterih sodiščih pa tudi sodnih zaostankov. Kljub temu da so postopki različni in jih je več (postopki policije, postopki tožilstva in postopki sodišča), se moramo zavedati, da to ženski ne pomeni ničesar. Za njo se postopek začne s prijavo na policiji in rzsodbo na sodišču. In če pogledamo s tega vidika, so postopki absolutno predolgi (Terbovc 2007: 116). Ženske so na to temo povedale: *»Kaj je te meni pomagala prepoved približevanja, pa sto jurjev globe pa ne vem kaj vse, če on lahko pride, pa mi vrata gor zlomi, pa nas tu noter potolče, pa bo to v desetih minutah naredil, kaj te meni pol pomaga prepoved približevanja. Eh bili so tu, pa so rekli, ne moremo mu nič, dokler je tu prijavljen. Rekel mi je, naj grem drugi dan na policijo in ga naj kazensko ovadim. Drugi dan pa sem prišla gor, pa sem hotela dati ovadbo, pa so mi rekli, da ne morem, ker sva prijavljena v istem gospodinjstvu. Te pa se je začel taki začarani krog«* (Lizika, oktober

2008). *»Jaz mislim, da tukaj bodo mogli vse naredit na novo. Nove zakone. To se predolgo vleče. To je strašno moteče. Po tolikem času, ko si ti v VH, se že nekako postaviš na svoje noge in tudi si drugačen. Ampak vseeno ta sodišča, ta mesec pa drug mesec pa pol tisto, ko ga tam vidiš, tisto te spet iztiri«* (Ana, september 2008).

Ženske po večini še imajo stike z bivšimi sostanovalkami ali vsaj s katero izmed njih, če ne gre drugače pa vsaj preko telefona: *»Pa tudi v stikih sem še z marsikatero. Še vedno imam v varni hiši kolegico. Eno pa celo obiskujem doma«* (Marija, oktober 2008). *»Stike mam skoraj z vsemi. Z dvema sploh, z eno sva sodelavki, z dvema hodimo skupaj na EMMO. Pa tud tak kak vikend gremo kam. Z drugimi se pa slišim«* (Ana, september 2008).

Iz skupnega bivanja in podobnih težav mnogokrat nastanejo trajna prijateljstva. Ženske pomagajo druga drugi že s tem, da veliko bolje kot ostali razumejo in na nek način vedo, kako je drugi, ker so same preživele podobne stvari. Podobno se znajdejo v negotovosti, ko zapustijo varno hišo in tako so si po navadi najboljša pomoč prav druga drugi. S strokovnimi delavkami ženske po večini nimajo stikov. Edino ena ženska ima redne stike s strokovno delavko. Večkrat se srečajo slučajno ali pa ko ženske nesejo kakšno vlogo za denarni dodatek ali otroški dodatek. Ženske, s katerimi sem govorila, so povedale: *»Nimam stikov, razen ko kaj nesem za otroške noter. Nobeden ne pokliče, kak si, pa kako se imaš«* (Mandy, oktober 2008). *»Enkrat ali dvakrat smo se še dobile za poravnavo računov pa za izpis iz varne hiše, drugo pa ne«* (Marija, oktober 2008).

Po odhodu iz VH po večini ženske nimajo več veliko stikov s socialnimi delavkami iz VH. Pokličejo, če rabijo kake informacije ali pa iščejo denarne pomoči. Izražajo željo, da bi jih socialne delavke po odhodu iz VH še kdaj poklicale in ohranjale stik. Dve ženski sta se po odhodu obrnili tudi na zavod EMMA. Z njihovim delom sta zelo zadovoljni. Predvsem jima na EMMI nudijo podporo in zaupanje. Pomagajo s pogovorom in usmerjanjem, ženske pa dejansko na koncu naredijo vse same. Ženskam pomagajo k razvoju in da nekje še vidijo smisel življenja. Nevladne organizacije so oblikovale modele pomoči, ki se realizirajo v obliki programov individualnega psihosocialnega svetovanja, telefonskega psihosocialnega informativnega svetovanja, skupin za samopomoč in podpornih skupin zagovorništva in spremstva, varnih hiš in kriznih centrov in drugih specializiranih oblik pomoči (Vučenović 2007: 84). Ena ženska je o tem povedala: *»Največ psihično so mi pomagali pri tem zavodu EMMA, ker so mi nudili predvsem varnost in pa zaupanje. Kadarkoli se lahko na njih obrneš,*

kadarkoli. Če bi rekel, da rabiš iti v zdravstveni dom po recept, pa te bi peljali ali pa bilo kaj. Tu smo vsi na ti. Pogovarjamo se, oni te usmerjajo. Ti to vse sam narediš, samo oni te usmerjajo» (Romana, september 2008).

Spremembe glede stikov s socialnimi delavkami se dogajajo prav v tem trenutku v Krškem. Socialna delavka, ki je bila tudi pobudnica za nastanek moje diplomske naloge, ustanavlja skupino za samopomoč za ženske, ki so že odšle iz varne hiše in prav tako za tiste, ki še vedno bivajo v njej. Na prvo srečanje je povabila 10 žensk, da vidi, kakšen bo odziv in da se dogovorijo, ali je skupino smiselno nadaljevati. Odziv je bil 100 -odstoten. Samo ena ženska ni prišla, pa še tista se je opravičila. Zanimanje je bilo zelo veliko in je naletelo na plodna tla, tako da zgleda, da bo skupina zaživela. Sama to vidim kot priložnost, da ženske naprej vzdržujejo stike in niso vržene iz ene skrajnosti v drugo. To kaže tudi na to, da na centrih za socialno delo po vzoru nevladnih organizacij posvečajo vedno več dela tudi svetovanju žrtvam nasilja. Predvsem stanovalke, ki v varni hiši bivajo dlje časa, se navežejo na zaposlene in sostanovalke. Tako jim ni treba takoj prekiniti stikov in s tem dobijo občutek, da socialnim delavkam ni vseeno. Ženske imajo v varni hiši vedno na razpolago koga za pogovor, za informacije, skratka za vse, kar potrebujejo. Po odhodu pa so vržene v situacijo, ki je že tako stresna, ker je povezana s preselitvijo, z denarnimi težavami in mnogokrat je stanovanje, v katerega se selijo, prazno in vanj ni kaj postaviti, poleg tega pa ostanejo prepuščene same sebi. Ni več tiste podpore, ki so je bile deležne v času bivanja v varni hiši. Zato se mi zdi taka skupina dober premik za lažji prehod v samostojno življenje. Poleg tega je dobra priložnost za ženske, ki še bivajo v varni hiši, da spoznajo ženske, ki jim je uspelo postaviti se na noge (sodelovanje žensk pri izvajanju socialnega dela). Tako dobijo priložnost videti, da se da preživeti, da niso same in da jim bo vedno nekdo na razpolago, tudi ko bodo šle. Ženske izražajo veliko željo po čim več informiranju. Pomembne so vse možne informacije o VH, vse informacije pravne narave, informacije, kako gre drugim ženskam, ki so VH že zapustile. Skratka informacije so za ženske bistvenega pomena. In v takih skupinah je priložnost, da dobijo vse informacije, ki jih potrebujejo.

V svoji diplomski nalogi sem hotela doseči, da bi bil končno slišan glas žensk. Njihove potrebe, njihova pričakovanja, njihove želje in njihove zahteve. Bolj kot sem govorila z ženskami, bolj sem se zavedala, da imajo podobne zahteve, da pa je kljub temu potrebno slišati vsako žensko posebej. Ženske imajo zahtevo po ustrežnejši stanovanjski politiki, ki bi

ženskam po odhodu omogočila prehodna stanovanja ali možnost dodelitve najemnega stanovanja, zahtevo po prioritetni obravnavi zadev na sodišču za ženske, ki se morajo umakniti v varen prostor, kjer je bivanje časovno omejeno, zahtevo po spremembi zakonodaje, kjer bi se v primeru nasilja moral izseliti nasilnež ne pa ženske z otroki in zahtevo po nudenju svetovalne pomoči in zagovorništva tudi po odhodu iz varne hiše (Nosan 2006: 71). Ni enega recepta pomoči, ni ene poti, ki bi bila enaka drugi. Morda so si nekatere poti podobne, vendar nas to ne sme zavesti. Ko bomo pripravljene poslušati in slišati vsako žensko posebej, bomo začeli tudi resnično pomagati. Če bomo znali prisluhniti, nam bo vsaka ženska sama povedala, kaj najbolj potrebuje in ne bomo potrebovali nobenih posebnih darov, da bi ugotovili, kaj je tisto, kar ji je potrebno.

S podatki sem opravila kvalitativno analizo. Upoštevala sem načelo, da teorij ne moremo graditi iz surovih podatkov, zato sem dogodke analizirala kot možne indikatorje pojavov in jim pri tem dala pojmovne nazive. Podatke sem nato sortirala in kategorizirala v 3 kategorije ali časovne kode. Nato pa je sledila propozicija, razlaga podatkov in izgradnja teorije, ki se bere kot pripoved o ženskah, ki so bile žrtve nasilja. Ker ne obstaja eden sam splošnoveljavni postopek, ki bi ga lahko mehanično ponovili, je pri analizi potrebno biti domiselna in prilagodljiva. Kajti ni jamstva, da bomo prišli do teorije, če se bomo strogo držali tehnik kodiranja, pa čeprav jih bomo dosledno in skrbno izvedli. Edino pravilo, ki ga je pri kvalitativni analizi potrebno upoštevati, je zastavljanje vprašanj na vsakem koraku. To pomeni, da se skozi celotno analizo sprašujemo, s kakšnimi pojavi imamo opraviti, kakšne so njihove značilnosti, kako jih imenovati, kako so povezani, ali eno dejanje spada k enemu ali drugemu tipu ravnanj, ali naj ga pojasnimo tako ali drugače (Mesec 1997: 19 – 21).

4 SKLEPI

V vseh fazah, tako v življenju žensk, preden se odločijo za varno hišo, med bivanjem in po odhodu, se pojavlja strah. Med življenjem z nasilnim partnerjem se pojavlja strah pred nasilnim partnerjem, večna napetost, ki ji navadno ni videti konca.

- Za ženske, žrtve nasilja, pomeni njihovo življenje obup, grozo in strah.

Ko se odločijo za odhod, je močno prisoten strah pred negotovo prihodnostjo, strah pred tem, kako bodo zmogle, strah pred revščino. Enak strah se pojavlja, ko se ženske odločijo za odhod iz varne hiše.

- Ob odhodu iz varne hiše ženske po večini občutijo strah pred negotovo prihodnostjo.

Poleg tega se med bivanjem večkrat pojavi strah, da jih bo partner našel, pa tudi strah, da v enem letu ne bodo uspele najti stanovanja. Ko se ženske odselijo iz varne hiše, se velikokrat pojavlja strah pred partnerjem.

Mnogokrat nasilje namreč ne preneha, ko se ženska odloči za odhod, ampak se še stopnjuje. Največ umorov in hudih telesnih poškodb se zgodi, ko ženska napove odhod, vloži ločitveni postopek ali enostavno odide. V varni hiši so še nekako zaščitene in imajo podporo socialnih služb, praviloma je obveščena tudi policija, tako da je strah nekoliko manjši. Po odhodu pa v sedanji praksi nekako ostanejo prepuščene same sebi. Policija se mnogokrat ne odziva na grožnje in jih ne jemlje s potrebno resnostjo.

- Policisti, ki se zavzemajo za ženske, žrtve nasilja, so bolj izjema kot pravilo.

Življenje, ki je skoz in skoz prežeto s strahom, pa mnogokrat vodi tudi v različne duševne bolezni oziroma krize, ki so lahko tudi zelo hude. Mnoge ženske se tako po pomoč zatekajo tudi v psihiatrične bolnišnice, k psihiatrom, psihologom, jemljejo tablete.

Vprašanje duševnega zdravja je vedno sporno vprašanje, na katerega se ne da odgovoriti, dokler ne poznamo točne definicije, kaj duševno zdravje sploh naj bilo. Verjetno je normalno reakcija na dolgoletno poniževanje in občutek manjvrednosti, iz tega izhajajoča se kriza.

Življenje žensk, ki preživljajo nasilje, je mnogokrat povezane z neko določeno stigmatiziranostjo. Življenje z nasilnežem je že tako težko, še težje postane, ker družbi manjka

občutljivosti in razumevanja, na koncu pa po navadi okrivi žensko za to, da jih je dobila. Ali ima predolgi jezik ali pa že ni tako hudo, če ga ne zapusti. Za družbo obstaja le črno ali belo, torej ostala je »kriva je«, ali pa šla je »nedolžna je«. Če zraven ne zmore vzeti otrok, je grozna mama. Skratka vedno se najde kaj, da ji lahko naprtimo krivdo.

- Večina jih v nasilju živi mnoga leta, preden se odločijo za odhod.
- Pri nasilju gre mnogokrat za različne kombinacije psihičnega in fizičnega nasilja, mnogokrat pa se pojavljajo tudi elementi spolnega nasilja in celo spolnega nasilja nad otroki.

Ko se ženska enkrat odloči in gre, se ji pogosto postavlja vprašanja, zakaj ni šla prej. In tu družba spet ne sprejme nobenega izgovora, pa naj si je to ljubezen do njega, strah, otroci ali hiša, z vsem pomete, le da se sama kot družba počuti boljše in je lahko ženska tista, ki odstopa od norme.

Seveda se pozabi, da ženska mnogokrat res nima kam iti, da je potrebno ogromno poguma, da zapusti povzročitelja nasilja, da tudi prihodnost, ki jo čaka, po navadi ni posuta z rožicami, da je potrebno ogromno energije in volje, da ženska preživi in dobi tisto samozavest, ki je potrebna za samostojno življenje.

Če se ženska vrne k partnerju, ko je šla, je tako označena kot čisto nora. Nasilje se pogosto ponovi in potem je za žensko še težje oditi. Še težje ji je priznati, da se je zgodilo to, kar so mnogi napovedovali, ona je pa verjela, da bo bolje. Tako se pogosto zgodi, da si ne upa še enkrat zaprositi za pomoč, ker jo je preveč sram. Ženska je v odnosu z moškim v podrejenem in odvisnem položaju, iz katerega je težko najti pot, še posebej, ker sam nasilnež in tudi družba vsak njen poskus, ki ne uspe, 100 - odstotno (s tem mislim na odselitev) popolnoma razvrednoti. Poleg tega so obdobja prehoda že tako stresna in pogosto imajo občutek, da izgubijo tla pod nogami. Zato so ženske v obdobju, ko se naselijo v varno hišo, še posebej ranljive in brez ustrezne socialne opore lahko zapadejo v krize.

- Za ženske je zelo pomembno, da se lahko umaknejo in imajo mir.
- Na začetku se jim zdi vse črno in ne vidijo nobene prihodnosti.
- Pomembno jim je, da niso nikoli same, ker jim to daje občutek varnosti.

Ko govorim o krizi, mislim na krizo, ki je *resna, akutna* in je ne moremo rešiti z *navadnimi načini spoprijemanja*. Tako definicijo uporablja Tanja Lamovec in se mi zdi najbližje temu, s čimer se ženske spoprijemajo. Še posebej je problem v tem, ker so za ženske prehodi po navadi multipli, kar pomeni, da se morajo spopadati z več težavami hkrati (odseliijo se, izgubijo partnerja, skrivajo se, hkrati pa morajo skrbeti za otroke in jim dajati čustveno oporo). Brez ustrezne socialne opore, ki lahko pripelje do osebne rasti, se ženske pogosto vrnejo nazaj k partnerju. Za spoprijemanje s krizo je potrebno poznavanje stresorjev, ki so krizo povzročili, in tako ko se kriza umiri, lahko že imamo nakazano pot, po kateri bomo posameznici pomagali. Tako se bomo izognili pogostemu hospitaliziranju žensk, ko odidejo od partnerja. Socialne delavke, ki delajo v varni hiši, bi z ustrezno količino časa imele možnost pomagati ženski izkoptati se iz krize brez hospitalizacije.

- Od zavzemanja posameznih socialnih delavk in od sistema, ki določa, koliko časa ima socialna delavka na razpolago za sodelovanje z ženskami, je odvisno, kako so ženske zadovoljne z dobljeno pomočjo in koliko jim ta pomaga.

Ženske, ki se uspejo izkoptati iz krize, so pogosto vzor energije, volje in moči.

- Ženskam po odhodu iz varne hiše veliko pomeni, da lahko delajo, kar hočejo in grejo, kam hočejo.
- Nekatere nimajo nobenih težav, drugim pa se težave šele začnejo.
- Vse, ki se odločijo za življenje brez nasilja, pa se nekako postavijo na noge in zaživijo novo življenje.
- Ženske se po odhodu iz varne hiše počutijo bolj samozavestne, bolj močne, polne energije.

Po odhodu iz varne hiše ženske, s katerimi sem govorila, ohranjajo stike z bivšimi sostanovalkami. Iz skupnega bivanja se mnogokrat ustvarijo trajna prijateljstva. Imajo tudi potrebe po stikih s socialnimi delavkami, ki so delale v varni hiši, vendar so taki stiki le redki. Ženske predvsem hočejo spremeniti svoje življenje. Mnogokrat jim to otežujejo sodišča s svojimi dolgimi postopki. Obravnave jih vedno znova vržejo s tira kar je povezano predvsem s tem, da se tam srečajo s partnerjem.

Potrebe žensk po odhodu iz varne hiše je težko strniti v nekaj enotnega. Vsaka ženska ima svoje potrebe, svoja pričakovanja in svoje življenje. Nekako pa sem skozi diplomu le spoznala, da ženskam življenje po odhodu iz varne hiše otežuje strah, družba in mnogokrat tudi sodišča. Potrebujemo blažji prehod iz varne hiše v svoje stanovanje. Kar pomeni, predvsem spremljanje socialnih delavk še naprej. Potrebujemo zakone, ki bi jih tudi fizično zaščitili, kar pomeni predvsem strožje kazni za nasilneže in večje spremljanje policistov. Potrebujemo zakone, ki bi določali višje preživnine, da bi lažje preživele sebe in otroke. Predvsem pa potrebujemo bolj odprto družbo, ki ne bo sklanjala glav za njihovimi hrbti, ampak se bo pripravljena zavzemati za človeka vredno življenje vseh ljudi. Zaščita žensk pred nasiljem, soočenje povzročiteljev nasilja z odgovornostjo za povzročeno nasilje in ukrepanje proti povzročiteljem nasilja so lahko učinkoviti samo pod pogojem, da v organizacijah, ki najpogosteje prihajajo v stik z ženskami z izkušnjo nasilja in povzročitelji nasilja, obstaja znanje, poznavanje načel dobre prakse in predpisani postopki za doseg zaščite žrtev (Nacionalni načrt dela proti nasilju nad ženskami v Na poti iz nasilja 2007: 155). Za učinkovito zaščito žensk so nujno potrebna jasna navodila in pravila o načinih reagiranja delavk in delavcev, ki se srečujejo s problematiko nasilja, medsebojno sodelovanje znotraj institucij in organizacij (timsko delo) ter med institucijami, organizacijami, posamezniki in posameznicami, razvijanje in izpopolnjevanje praks dela in mehanizmov pomoči (Nacionalni načrt dela proti nasilju nad ženskami v Na poti iz nasilja 2007: 157).

5 PREDLOGI

- Socialne delavke bi morale biti bolj prisotne v varnih hišah. To pomeni, da bi ženskam in otrokom morale nuditi poleg varnega prostora tudi več psihosocialne pomoči in podpore pri iskanju novih možnosti (glej raziskovalni material str. 74).
- Po odhodu iz varne hiše bi bilo dobro, da bi socialne delavke ohranjale stike z ženskami, ki so varno hišo zapustile. Ta predlog so izrazile ženske, s katerimi sem govorila in je podrobneje opisan v delu z naslovom Po odhodu iz varne hiše str. 90.
- Kot so že povedali mnogi avtorji, med drugimi tudi Maja Plaz in Duška Vojvodić (2000), je za žensko zelo pomembno informiranje. Ženske potrebujejo veliko informacij. Gre za vse vrste informacij o varni hiši, informacije pravne narave, informacije o ženskah, ki so zapustile varno hišo, in njihovem življenju po odhodu. Zato je smiseln predlog, da je ženskam potrebno priskrbeti vse informacije, ki jih potrebujejo za življenje po odhodu iz nasilnega odnosa.
- Policisti bi mogli bolj resno jemati problematiko nasilja. Ženskam bi morali verjeti in vedno, kadar jih pokličejo, priti na intervencijo, saj ženskam veliko pomeni fizična zaščita. V ta namen bi bilo potrebno policiste redno izobraževati o problematiki nasilja nad ženskami in otroki (glej raziskovalni material str. 50).
- Sodstvo bi moralo skrajšati in pospešiti postopke ali pa bi morali zadeve obravnavati prioritarno, še posebej kadar so se ženske primorane umakniti v varen prostor, kjer je bivanje omejeno (glej raziskovalni material str. 52).
- Smiseln in potreben se mi zdi predlog, o katerem je govorila že Zdenka Nosan (2000), da je v Sloveniji nujno potrebna sprememba zakonodaje, ki bi zagotavljala da bi se iz skupnega stanovanja moral izseliti povzročitelj nasilja, ne pa ženska in otroci.
- Kazni za nasilneže bi morale biti bolj ostre, kar pomeni, da bi bilo več kazni zaporne kot denarne narave in bi tako pomenile fizično zaščito ženske (glej raziskovalni material str. 89).

6 LITERATURA

- Bezenšek Lalić, Olga. 2009, Odzivanje socialnih delavk in delavcev na nasilje v družini. Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja. Ljubljana.
- Božac Deležan, Lorena. 2003, Svetovalno delo z ženskami, ki doživljajo nasilje. *Diplomska naloga*. Ljubljana.
- ur. Dobnikar, Mojca. 1997, Priročnik za usposabljanje prostovoljk. Društvo SOS telefon. Ljubljana.
- ur. Dobnikar, Mojca. 2000, Priročnik za svetovalno delo z ženskami in otroki, ki so preživeli nasilje. Društvo SOS telefon. Ljubljana.
- Engels, F. The Origin of the Family, Private Property and the State (Lawrence & Wishart, London, 1976), »On the history of early Cristianity« v Birnbaum in Lenzer (1969). The Condition of the working Class in England in 1844 (Progress Publishers, Moscow 1973).
- Filipčič, Katja. 2002, Nasilje v družini. Ljubljana.
- Goffman, Erving. 2008, Stigma. Zapiski o upravljanju poškodovane identitete. Aristej. Maribor.
- Haralambos, Michael. 1999, Sociologija: Teme in pogledi. Ljubljana.
- Jogan, Maca. 1989, K problematizaciji tradicije: Produkcije ženske (naravne) identitete. *Socialno delo* 28: 3.
- K. Zabukovec, Katja. 1999, Roka, ki včasih udari in včasih boža. 24 – 31. Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad Vlade Republike Slovenije za žensko politiko. Ljubljana.
- Kozmik, Vera. Dobnikar, Mojca. 1999, Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad Vlade Republike Slovenije za žensko politiko. Ljubljana.
- Lamovec, Tanja. 1999, Kako misliti drugačnost. Visoka šola za socialno delo. Ljubljana.
- Lamovec, Tanja. 1998, Psihosocialna pomoč v duševni stiski. Visoka šola za socialno delo. Ljubljana.
- Sečen, Marjana. 2008, Kam?. Mozaik življenja 2007/2008. CSD Krško.
- Turin, Jerneja. 2008, Mučenje sodi na smetišče zgodovine, a ostaja mora sedanjosti. *Amnesty International* 5. 3: 6 – 9.
- ur. Veselič, Špela. 2007, Na poti iz nasilja: Prakse dela proti nasilju nad ženskami. Ljubljana.

- ur. Veselič, Špela. 2004, Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje. Društvo SOS telefon. Ljubljana.
- Zaviršek, Darja. 1989, Ženske v politiki duševnega zdravja. *Socialno delo* 28: 3.
- Zaviršek, Darja. Judith, Lewis, Herman. Carol-Ann, Hooper. Liz, Kelly. Birgit, Rommelspacher. Valerie, Sinason. Moira, Walker. 1996. Spolno nasilje. Feministične raziskave za socialno delo. Visoka šola za socialno delo. Ljubljana.
- Zaviršek, Darja. 1997, Učenje veščin za delo z ženskami in otroki, ki preživljajo nasilje: (izbrano gradivo s seminarja Moire Walker). *Socialno delo* 36: 5 – 6.
- Zaviršek, Darja. 1997, Diskurzi o nasilju in pomoči. *Socialno delo* 3: 5 – 6.
- Zaviršek, Darja. 1997, Vse tvoje fantazije. *Delta* 3: 3 – 4.
- Zaviršek, Darja. 2000, Hendikep kot kulturna travma: historizacija podob, teles in vsakdanjih praks prizadetih ljudi. Ljubljana.
- Zaviršek, Darja. 2005, Vloga služb socialnega varstva pri obravnavi nasilja nad ženskami in otroki. *Javna uprava* 41: 2 – 3.
- Ž. Žnidaršič, Sabina. 2000, Ora et labora – in molči, ženska!. Ljubljana.
- Župevc, Katarina. 2007, Roza ali modro?. *Delta* 13: 1 – 2.
- Varna hiša Maribor. 2006, Jubilejni zbornik. Center za socialno delo Maribor.
- Zakon o socialnem varstvu (ZSV) Ur. l. RS, št. 54/1992 (56/1992 popr.)
Spremembe: Ur. l. RS, št. 42/1994 Odl. US: U-I-137/93-24, 1/1999-ZNIDC, 41/1999, 60/1999 Odl. US: U-I-273/98, 36/2000-ZPDZC, 54/2000-ZUOPP, 26/2001, 110/2002-ZIRD, 2/2004 (7/2004 popr.), 36/2004-UPB1, 21/2006 Odl. US: U-I-116/03-22, 105/2006, 114/2006-ZUTPG, 3/2007-UPB2 (23/2007 popr., 41/2007 popr.), 122/2007 Odl. US: U-I-11/07-45
- Zakon o policiji (ZPol) Ur. l. RS, št. 49/1998 (66/1998 popr.)
Spremembe: Ur. l. RS, št. 43/2001 Odl. US: U-I-407-98-25, 93/2001, 56/2002-ZJU, 26/2003-ZPNOVS, 48/2003 Odl. US: U-I-272/98-26, 79/2003, 110/2003-UPB1, 43/2004-ZKP-F, 50/2004, 54/2004-ZDoh-1 (56/2004 popr., 62/2004 popr., 63/2004 popr.), 102/2004-UPB2 (14/2005 popr.), 53/2005, 70/2005-UPB4, 98/2005, 113/2005-ZJU-B, 3/2006-UPB5, 36/2006 Odl. US: U-I-152/03-13, 78/2006, 107/2006-UPB6, 14/2007-ZSV, 42/2009, 47/2009 Odl. US: U-I-54/06-32 (48/2009 popr.), -UPB7
- Kazenski zakonik Republike Slovenije (KZ) Ur. l. RS.št. 63/1994, (70/1994 popr.)

- Spremembe:* Ur. l. RS, št. 23/1999, 60/1999 Odl. US: U-I-226/95, 40/2004, 95/2004-UPB1, 37/2005 Odl. US: U-I-335/02-20, 17/2006 Odl. US: U-I-192/04-16, 55/2008 (66/2008 popr.), 89/2008 Odl. US: U-I-25/07-43, 5/2009 Odl. US: U-I-88/07-17
- Zakon o kazenskem postopku (ZKP) Ur. l. RS, št. 63/1994 (70/1994 popr.)
Spremembe: Ur.l. RS, št. 25/1996 Odl. US: U-I-18/93, 39/1996 Odl. US: U-I-33/95-12, 5/1998 Odl. US: U-I-25/95, 49/1998-ZPol (66/1998 popr.), 72/1998, 6/1999, 42/2000 Odl. US: U-I-282/99, 66/2000, 111/2001, 32/2002 Odl. US: U-I-149/99-15, 56/2003, 92/2003 Odl. US: U-I-319/00-21, 114/2003 Odl. US: U-I-426/02, Up-546/01-21, 116/2003-UPB1, 43/2004, 68/2004 Odl. US: U-I-296/02, 83/2004 Odl. US: Up-729/03, U-I-187/04, 96/2004-UPB2, 101/2005, 8/2006-UPB3, 14/2007, 32/2007-UPB4, 102/2007-ZSKZDČEU, 21/2008 Odl. US: U-I-96/06-13, 23/2008-ZBPP-B, 65/2008 Odl. US: U-I-328/04-22, 66/2008, 89/2008 Odl. US: U-I-25/07-43, 77/2009
  - Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2007 – 2011 (ReNPPZK0711) Ur. l. RS, št. 40/2007
  - Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2005 –2013 (ReNPEMZM) Ur.l. RS, št. 100/2005
  - RS. Ministrstvo za notranje zadeve. Policija. 2008. Kodeks policijske etike. Ljubljana.
  - Ko postanem žrtev kaznivega dejanja. 2007. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Policija.
  - Nasilje! Kaj lahko storim?. 2007. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.
  - Horvat 2008 - Pomoč otrokov, ki preživljajo nasilje v družini - Ciciban za starše – spletni vodnik po revijah Cicido in Ciciban, marec 2008.
  - Interno gradivo CSD Krško 2008.
  - Barbara Brezigar. Skupno poročilo o delu državnih tožilcev 2008. [online]. [Uporabljeno 2010-02-06]. Dostopno na URL: <http://www.dt-rs.si>.
  - Center za socialno delo Ptuj. Varna hiša. [online]. [Uporabljeno 2009-08-20]. Dostopno na URL: <http://www.csd-ptuj.si>.
  - Černič Istenič, M. 2003. »Nasilje nad ženskami ali kako doseči ničelno toleranco«: Poročilo raziskave. Ljubljana. Inštitut za medicinske vede [online]. [Uporabljeno 2009-06-15]. Dostopno na URL: <http://www.mddsz.gov.si>.

- Pezdir Zala. 2008. Feminizem, antropologija in raziskovanje moških. Kula, 1 : 1. [online]. [Uporabljeno 2010-02-01]. Dostopno na URL: <http://www.kula.si>.
- Sedmak, Kralj. 2006. Nevarna zasebnost – nasilje v družinah v Sloveniji. Družboslovne razprave. [online]. [Uporabljeno 2010-02-17]. Dostopno na URL: <http://www.druzboslovnerazprave.org>.
- Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja. 2007. Predstavitev in statistika Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja. [online]. [Uporabljeno 2009-10-13]. Dostopno na URL: <http://www.drustvo-sos.si>.
- Ministrstvo za notranje zadeve. Policija. 2008. Kodeks policijske etike. [online]. [Uporabljeno 2009-11-21]. Dostopno na URL: <http://www.policija.si>.
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Vlada Republike Slovenije. [online]. [Uporabljeno 2009-11-21]. Dostopno na URL: <http://www.mddsz.gov.si>.
- Društvo za nenasilno komunikacijo. [online]. [Uporabljeno 2009-10-12]. Dostopno na URL: <http://www.drustvo-dnk.si>.
- Ženska svetovalnica. Društvo ženska svetovalnica. Ljubljana. [online]. [Uporabljeno 2009-06-23]. Dostopno na URL: <http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si/>.
- Društvo center za pomoč mladim. [online]. [Uporabljeno 2009-05-29]. Dostopno na URL: <http://www.cpm-drustvo.si>.

7 POVZETEK

V uvodnem delu diplomske naloge, sem podrobneje pojasnila pojem in zgodovino nasilja. Pri tem, sem se opirala predvsem na feministične teorije in na Engelsovo knjigo, Izvori družine (1947). Podrobno sem opisala kako je nastajala družina in kako je prišlo do podreditve ženskega spola, moškemu. Hotela sem obrazložiti, da moški niso superiorni po naravi, ampak da se jim taka vloga množično pripisuje. Če njihovo mitsko podobo resno zadene dvom, za potrditev moči sežejo po nasilju (Adler; v Pezdir 2008).

V nadaljevanju sem obdelala slovensko zakonodajo na področju nasilja. Dotaknila sem se dela v socialnovarstvenih institucijah, na policiji in v sodstvu. Srečala sem se s problemom pomanjkljivih statistik v zvezi z nasiljem nad ženskami. Najbolj podrobne statistike vodijo na policiji.

V teoretični uvod sem zajela tudi splošna izhodišča za strokovno pomoč, ženskam, žrtvam nasilja. Pojasnila sem načela dela v varnih hišah, še posebej Zavetišča Pepcin dom in Varne hiše Ptuj, s katerima sem sodelovala in iz katerih izhajajo ženske, s katerimi sem delala intervjuje.

V drugem delu diplomske naloge, sem se osredotočila na rezultate moje raziskave. Tako drugi del vključuje izjave žensk, interpretacijo njihovih izjav in povezovanje s teorijo socialnega dela.

Pri raziskovanju sem naletela na mnogo ovir, prav tako pa tudi na mnogo prijetnih presenečenj. Ovire so se pojavljale predvsem pri iskanju statističnih podatkov o pojavnosti nasilja v Sloveniji. Prav tako pri statistikah obsodb storilcev. Prijetno pa sem bila presenečena nad pripravljenostjo sodelovanja žensk. Nad njihovo pripravljenostjo prispevati k boljši politiki preprečevanja nasilja nad ženskami, predvsem pa nad njihovo pripravljenostjo pomagati meni, da izpeljem diplomsko nalogo, pa čeprav me niso poznale. Prav tako sem bila prijetno presenečena nad pripravljenostjo in sodelovanjem različnih organizacij. Vedno so mi bili pripravljeni pomagati in me usmerjati, kam se naj obračam po različne podatke. Na tak način sem pridobila ogromno dodatnega znanja, ki ga bom lahko uporabila tudi na svoji poklicni poti.

8 DODATEK

8.1 VPRAŠANJA ZA INTERVJUJE

- 1) Kje ste dobili informacijo za možnost bivanja v varni hiši?
- 2) Ali ste pred prihodom že kdaj iskali pomoč in kje?
- 3) Opišite pomoč, ki ste jo dobili!
  - a) Kako ste bili zadovoljni?
  - b) Kaj se vam je zdelo dobro in kaj ne?
- 4) Kako dolgo se vam je dogajalo nasilje, preden ste odšli v varno hišo?
- 5) Kaj se je dogajalo v varni hiši?
  - a) Kaj vam je bilo všeč in kaj ne?
  - b) Mi mogoče lahko poveste kak dogodek, ki se vam je še posebej vtisnil v spomin?
- 6) Kako ste se razumeli z zaposlenimi?
  - a) Se vam zdi, da ste kdaj kaj nujno rabili, pa niste dobili?
  - b) Kaj bi lahko naredili boljše?
- 7) Kakšne so bile sostanovalke?
  - a) Kako ste se razumeli z njimi?
  - b) Imate še vedno stike s katero izmed njih?
- 8) Kako ste se odločili za odhod iz varne hiše?
  - a) Kako je bilo ob odhodu?
  - b) Se vam zdi, da ste imeli kaj več znanja, kje iskati pomoč, kaj storiti, če se nasilje spet ponovi, kot pred prihodom v varno hišo?
  - c) Ste se počutili bolj varno in samozavestno?
- 9) Kaj vam je povzročalo največje težave, ko ste zapustili varno hišo?
- 10) Ali ste še imeli stike s strokovnimi delavkami?
  - a) Kaj ste od njih dobili?
  - b) Kaj bi socialne delavke lahko storile, da bi vam olajšale življenje po odhodu iz varne hiše?
- 11) Kaj bi policija lahko storila, da bi vam olajšala življenje po odhodu iz varne hiše?
- 12) Ali ste s partnerjem imeli kakšen postopek na sodišču (delitev premoženja, prijava nasilništva)?
  - a) Kako dolgo je trajal?

- 13) Kaj bi sodstvo lahko storilo, da bi vam olajšalo življenje po odhodu iz varne hiše?
14) Kaj mislite, da bi v Sloveniji morali narediti, da bi so počutili bolj zaščiteni?

8.2 INTERVJUJI

INTERVJU S FADILO

1) Kje ste dobili informacijo za možnost bivanja v varni hiši?

To mi je socialna delavka povedala dve leti, preden sem šla potem v varno hišo. Samo ne za to tu na Ptuju ampak za Ljutomer. Za to tu na Ptuju, mi je policaj povedal, ko so prišli na intervencijo, ko me je pretepel.

2) Ali ste pred prihodom že kdaj iskali pomoč in kje?

Ja, seveda, ja. Na centru pa policija je non stop hodila na intervencije. No, saj pravim, imela sem možnost, da bi šla, pa takrat pač nisem šla.

3) Opišite pomoč, ki ste jo dobili!

a) Kako ste bili zadovoljni?

b) Kaj se vam je zdelo dobro in kaj ne?

Večinoma s policijo nisem bila najbolj zadovoljna, ker so se obnašali, kot da ti niso verjeli. S centrom pa sem bila zadovoljna. Pri policiji pa je odvisno tudi, kateri je prišel na intervencijo. Eni so se res zavzeli, drugi pa kot da ti niso verjeli. Dostikrat so ga tudi odpeljali. Pa dostikrat je tudi kazni plačal. Na centru pa svetovali so ti, pomagali so ti, v varno hišo so te spravili na primer. Pomagali so ti do boljše samopodobe in samozavesti.

4) Kako dolgo se vam je dogajalo nasilje, preden ste odšli v varno hišo?

Dobrih petnajst let. Ko imaš enkrat otroke, misliš na vsemogoče, pa misliš, saj se bo nehalo. Dokler ne vidiš na koncu, da res ne gre nikamor. No in pol sem šla v varno hišo. Najprej k zdravniku me je socialna delavka peljala, potem pa v varno hišo. To je bila sreda, pa me je podnevi, ker je bil pijan in me je sosedka tak daleč spravila, pa je rekla pa idi na center. Pa sem jaz rekla, pa glej kaka sem, saj ne morem taka. Ona pa je rekla, naj le vidijo kaki je in kaj se dogaja. Te sem pa šla. Pa te V... ni bilo, pa sem šla k M..., pa sem tam počakala, da V... pride nazaj. Pol me je pa ona peljala k zdravniku. Pol pa naravnost v varno hišo.

5) Kaj se je dogajalo v varni hiši?

a) Kaj vam je bilo všeč in kaj ne?

Dopadlo se mi je vse, kar se je dogajalo. Vedno se je nekaj dogajalo. Nikoli nisi bil sam tak da res skozi se je nekaj dogajalo. Pa prostovoljke so hodile tudi. 2 prostovoljki sta hodili in z obema se obdržala stike. Še vedno pridejo na kako kavico pa tak. V glavnem vedno si imel kaj za početi.

a1) Je bilo kaj takega, kar vas je recimo motilo?

Ne nič ni bilo takega. S tem, da je treba plačati varno hišo, se učiš odgovornosti za pol, ko prideš ven, ko moreš sam plačati vse. Jaz sem bila na začetku mesec, dva sama. Pol je prišla ena mamica z otrokom. Ampak ona ni prišla zaradi nasilja, ampak za to, ker ni imela kje biti. Dobrega pol leta je

bila. Pol je pa šla in si vzela stanovanje v najem. Ker ni bila taki tip, da bi se držala pravil. Ker nisi smel iti vsaki teden ven. Lahko si šel vsakih štirinajst dni ali pa ne vem točno kak, vsaki teden pa ne. In njo je to motilo. Mene pa to ni motilo, ker jaz sploh nisem imela nobene želje, da bi kam šla. To, da smo mogle poklicati, pa povedati, kam gremo se je meni zdelo po eni strani dobro. Saj so ti povedli, kaj naredi, če ga slučajno srečaš. Samo vseeno nikoli ne veš. Povedali so ti, da moraš iti tja kjer je dosti ljudi, pa nikoli v tisti vhod kjer je varna hiša. Tak, da meni se to ni zdelo sporno. Saj, če si hotel recimo iti v mesto, ni bilo problema. Samo si mogel poklicat, pa povedat, kak dolgo boš, pa ni bilo problemov. To mene ni motilo, res ne. Zelo lepe spomine imam iz varne hiše. Sigurno mi je zelo pomagalo. Take samozavesti, kot jo imam zdaj, nikoli nisem imela. Ki bi se jaz njemu upala postaviti po robu. Nikoli. Ampak me je V... tako daleč spravila. Ker od začetka jaz nisem upala niti ven iti, če sem mogla kaj zrihtat. Bala sem se, da ga bom kje srečala in ne vem, kaj bi naredil, če bi se. Pa mi je rekla ti se nič ne boj, pa če ga boš kje srečala, ti samo idi tja, kjer je dosti ljudi. In res se je zgodilo, da sem ga srečala, ko sem hodila mali kupovat bicikel na sejmu. Pa sem z eno kolegico prišla skupaj, pa je rekla, daj gremo na pijačo. Pa sva prišli noter, pa je on bil noter. Prvo je bil šok, nisem vedela, naj grem naprej ali naj grem rajši nazaj ven. Pol sem si pa mislila, ne moreš mi nič, saj pa če je polna gostilna, mi ne moreš. Pa sva se usedle za mizo in je prišel in se tako pogovarjal, kot da nikoli nič ni bilo. Kak si, kak se maš, kaj boš pila pa tak. Pa sem mu rekla. Veš, če bom kaj pila, si bom sama plačala, toliko še vedno imam denarja. Dobro sem, boljše kot pri tebi in tak. No, to še morem povedat. Sin se ni prepisal in je hodil še naprej tja v šolo kot prej in je imel zvečer verouk. Pa ga je dobil na cesti in je letel za njim in se je mali tak ustrašil, tak da sem takoj poklicala V... in je takoj zrihtala prepoved približevanja. No pol po tistem v gostilni dolgo nisva imela nič stikov, ker sem si zamenjala telefonsko, tak da me ni mogel nič klicat pa nič. No pol mi je pa rekel prek sosede, da če rabim kake stvari, da si naj pridem. Pa sem rekla, daj, ti njemu reči, da jaz njegovih stvari ne rabim, ker on je vedno trdil, da je vse njegovo, da jaz ne bi popolnoma nič imela, ker sem preveč zabita. Tak, da nisem hotela nič odnesti, razen knjig, kaj jih je sin imel, pa tisto kaj sem imela oblečeno. Drugega pa čisto nič. No pol pa dolgo cajta nič. Pol pa, ko sem že dobila to stanovanje, sem hodila sem gledat, kaj delajo, pa sva se srečala. Te pa je rekel, če greva na pijačo. Pa sem rekla ja. Te pa je rekel, da je slišal, da sem dobila stanovanje. Pa sem rekla ja in. Pa je rekel, da upa, da ga bom na kako kavico kdaj povabila. Te pa sem rekla. Da ti razložim, ne delaj si nekih upov. Ti si vedno govoril, da je vse tvoje in tvoje stanovanje. Mojega praga pa ti ne boš nikoli prestopil. Nikoli. Lahko me pokličeš, kaj se tiče otrok, ti nikoli ne bom branila, ker navsezadnje si njihov oče. To me lahko pokličeš, pa ti jih pripeljem, pa isto po njih pridem. Drugače pa boljše, da po tej ulici sploh ne hodiš, ker ti bom takoj policijo za vrat obesila. In pol nikoli več ni poskušal. No pol sva pa tako imela ločitev na sodišču. Takrat mi je tudi bilo rečeno, da če ne bo plačeval preživnine, imam pravico, da mu prepovem stike z otroki, ampak nisem taki človek. Dejstvo pa je, da otroka nočeta iti. Tak, da sem V... klicala, da mi pove, kaj zdaj naj naredim, ker sin noče iti. Ker je rekel, da on teh njegovih pijancev ne bo tam gledal. Takrat je V... rekla, naj otrok ne silim. Če sama izrazita željo, naj gresta, če pa ne pa ne. Zdaj pa on tudi hudo poredko, da pokliče.

b) Mi mogoče lahko poveste kak dogodek, ki se vam je še posebej vtisnil v spomin?

Edino, kar se mi je vtisnilo v spomin, kak so eno gospo starejšo pripeljali. Te pa so jo pripeljali, pa so ji dali denar pa so nas prosili, naj malo popazimo, ker baje, da ni bila sposobna za sebe poskrbeti. Pa je vedno govorila, glej, kaj mi je naredil, pa glej, kaj mi je naredil, pa je bila cela plava pa popikana. Pa vseeno je non stop visela na telefonu pa ga klicala. Te pa sva midve z ono mamico nesle k žegnu, pa sva vprašali, če gre zraven. Pa je rekla, da ne, da ona ne gre. Pa sva prišle nazaj, pa je varna hiša bila odklenjena, ženske pa nikjer. Te pa sva jo videle pri banki in si je taksi naročila, da jo je nazaj domu odpeljal. No to se mi je najbolj vtisnilo v spomin, ko mi je kazala, kak jo je z nožem pikal, pa je vseeno šla nazaj. Pa fajn je bilo, ko je kaki otrok praznoval rojstni dan, pa smo priredile kako fešto, pa smo povabile te naše socialne delavke pa prostovoljke. Fajn je bilo, res.

6) Kako ste se razumeli z zaposlenimi?

Zelo v redu.

a) Se vam zdi, da ste kdaj kaj nujno rabili, pa niste dobili?

Ne, ne. Vedno so mi šli na roko. Po mojem je to tudi odvisno od tebe same, kak se ti do njih obnašaš, tak so oni do tebe. Vedno sem vse dobila, nikoli nisem imela problemov, res ne.

b) Kaj bi lahko naredili boljše?

Saj pravim. Takrat, ko sem bila jaz, je bilo vse super, ok. Ne vem pa, kako je zdaj. Takrat pa res nič ne bi spremenila.

7) Kakšne so bile sestanovalke?

a) Kako ste se razumeli z njimi?

Večinoma sem se dobro razumela. Enih par je bilo takih, da pač nisi mogel. Drugače pa so bile fajn. Smilile so se mi take ženske, ki so šle nazaj, da niso imele toliko moči, da bi ostale. Dosti je bilo takih, da so bile po par dni, pa so šle nazaj. No drugače pa smo se vedno, ko je kaka ženska prišla, sploh če je prišla z otroki, zmenile, da smo si kuhale skupaj. Ko smo dobile nakazila, je vsaka dala pol denarja, pa se je kupilo vse, kar si rabil. Pa je bil en hladilnik, pa kaj je bilo v hladilniku, je bilo od vseh. Ko je prišla ona mamica z otrokom, sem jo vprašala, če bi skup kuhale, pa je rekla, da ja samo, da ne zna kuhat. No, pa sem rekla, dobro kuhala bom jaz, pa kuhinjo imela prek, pospravljala pa boš ti. Ona je pospravljala pa peglala, jaz pa sem kuhala pa prala pa take stvari.

b) Imate še vedno stike s katero izmed njih?

Skoraj z vsemi, kaj smo bile v varni hiši, še imam stike. Fajn je bilo, da nas je bilo več. Da si imel komu kaj povedati, če ti je bilo težko.

8) Kako ste se odločili za odhod iz varne hiše?

Ja mogel si iti. Ker si imel omejen rok. Pa enkrat si se mogel na svoje noge postaviti.

a) Kako je bilo ob odhodu?

Hudo mi je bilo. Tak sem se jokala. Bil si navajen vsega. Pol pa naenkrat si prišel sem nisi mel kaj postaviti noter. Stanovanje si imel, nisi pa imel popolnoma nič za postaviti noter skoraj. To je to. Ampak mogel si začeti. Pol sem se pa navadila, tako da ni bilo nič spornega.

b) Se vam zdi, da ste imeli kaj več znanja, kje iskati pomoč, kaj storiti, če se nasilje spet ponovi, kot pred prihodom v varno hišo?

To definitivno, da si bolj podkovan. Veš, kam se lahko obrneš pa vse.

c) Ste se počutili bolj varno in samozavestno?

Samozavestna sigurno pa bolj varna tudi. Ker on mi je sam rekel, ti pa si nekam bolj samozavestna postala.

9) Kaj vam je povzročalo največje težave, ko ste zapustili varno hišo?

Finance ne, kaj pa drugo. Trebalo si je nekaj nabavit, pa nisi vedel, kje začeti. Pa s tistim denarjem nisi mogel skoraj nič. Pa vseeno te sem pač šla na Karitas pa na Rdeči križ. Pol sem pa naletela na enega fajn gospoda, ki je imel čistilnico in hišo. Pa mi je rekel, da hišo prodajajo, pohištvo pa če hočem, mi ga da, samo naj si sama prevoz zrihtam. No, pa smo pol šli in odpeljali, da sem te imela kaj postaviti noter. Ker tu je bila ena velika kuhinja pa ena velika soba tako, da bi lahko nogomet igral. Pol smo pa to nekaj pregradili z omarami, da so te bile spalnica pa otroške. No, zdaj smo si pa te nekaj prišparali, tak da smo si lahko naredili stene, da imamo spalnico pa dve otroški sobi. Zdaj bo že dve leti, kaj sem jaz tu. Pa pol mi je od našega malega, ki rokomet trenira, od njegovega trenerja sestra rekla, da če ne bom užaljena, mi da kuhinjo. In mi je skoraj novo kuhinjo dala, pa mizo pa stole, pa štedilnik ta vgradni. Trener pa je prišel delat sem, ko smo te stene postavljali, pa vse zastonj, tak da so mi res dosti pomagali.

10) Ali ste še imeli stike s strokovnimi delavkami?

Ja, z vsemi.

a) Kaj ste od njih dobili?

Podporo in svojo osebnost sem si bolj izdelala. Bolj samozavestna sem postala, bolj razgledana. Vem, kam se lahko obrnem. Skratka marsikaj. Dosti so mi pomagale.

b) Kaj bi socialne delavke lahko storile, da bi vam olajšale življenje po odhodu iz varne hiše?

Če zdaj jaz rabim kaj, ni nobenih težav. Vem, h komu se lahko obrnem, pa vem, koga lahko vprašam.

11) Kaj bi policija lahko storila, da bi vam olajšala življenje po odhodu iz varne hiše?

Policija bi lahko malo bolj resno jemala to vse skupaj. Odvisno sicer od vsakega, ampak večina se jih ni kaj dosti zavzemala. Tisto je napisal, kar je mogel, pa če je bil pijan, ga je odpeljal. Razen nekaj izjem. Enih par je res bilo v redu.

12) Ali ste s partnerjem imeli kakšen postopek na sodišču (delitev premoženja, prijava nasilništva)?

Ja, ločitev sem imela.

a) Kako dolgo je trajal?

Več kot eno leto.

13) Kaj bi sodstvo lahko storilo, da bi vam olajšalo življenje po odhodu iz varne hiše?

Kaj dosti oni ne naredijo. Tudi, ko sva mela za to preživnino, so mi samo poslali, koliko mi je dolžen in to je to. In zdaj dobim za oba otroka 42 EUR preživnine, in to je to. Pa kaj si moreš, nič.

14) Kaj mislite, da bi v Sloveniji morali narediti, da bi so počutili bolj zaščiteni?

Skrajšati postopke. Malo bolj hitro bi to lahko delalo. Pa malo bolj resno take stvari jemati. Recimo glede preživnine pa to. On je, recimo, zdaj bil v Belgiji, ne vem, kak dolgo je delal gori. Sicer ne vem, ali je bil prijavljen ali ne, samo otrok nobeden ni dobil nič. Vsaj po en evro, da bi vsakemu dal. Država bi se mogla nasploh bolj zavzemati. Jaz si sicer zrihtam vse subvencije, kjer je le možno, pa vseeno. Če imaš 500 EUR na mesec vseh prihodkov in dva šoloobvezna otroka, ne gre ti. Dobro, da vem veliko sama narediti. Ker recimo moka je bolj poceni kot kruh pa pač sama pečem. Drugače pa res ne

vem, kako bi mi šlo skozi. Drugače pa mogli bi te nasilneže bolj trdo prijeti. On bi mogel iti ven iz stanovanja, ne pa da mora iti mama z otroki, on se pa lepo šopiri pa se norca dela.

INTERVJU S PETRO

Petra je imela željo, da se ne dobiva, ampak da ji pošljem vprašanja in mi ona potem napiše in pošlje nazaj. Njeno željo sem seveda upoštevala.

1) Kje ste dobili informacijo za možnost bivanja v varni hiši?

Informacijo sem dobila od socialne delavke.

2) Ali ste pred prihodom že kdaj iskali pomoč in kje?

Pomoč sem iskala na CSD Novo mesto.

3) Opišite pomoč, ki ste jo dobili!

Ponudili so mi pomoč za bivanje. Povedali so mi, da je tam varno in povedali so mi, kakšna so pravila v varni hiši.

a) Kaj se vam je zdelo dobro in kaj ne?

Ni mi bilo všeč, da sem se oddaljila od staršev. Všeč pa mi je bilo, da sem spoznala različne ljudi.

b) Kako ste bili zadovoljni?

Na začetku mi ni bilo fajn, kasneje pa sem bila zadovoljna.

4) Kako dolgo se vam je dogajalo nasilje, preden ste odšli v varno hišo?

To nasilje se mi je zgodilo prvič v življenju. Ni dolgo trajalo. Trajalo je okoli dva tedna, kolikor se spomnim, saj me je večkrat nadlegoval.

5) Kaj se je dogajalo v varni hiši?

V varni hiši je bilo kot običajno. Najprej smo se predstavile in spoznale, potem pa se je veliko dogajalo.

a) Kaj vam je bilo všeč in kaj ne?

Ni mi bilo všeč le to, da niso bile natančne pri hiši in nekatere so bile tudi zahrbtnne in zahtevne. Všeč pa mi je bilo, ko mi je ena oseba pomagala okopati mojo punčko. Vedno oziroma včasih mi je ponudila pomoč. Takrat sem bila brez energije.

b) Mi mogoče lahko poveste kak dogodek, ki se vam je še posebej vtisnil v spomin?

Ostal mi je spomin, ko smo praznovali moj rojstni dan in sem spoznala tebe. Bil je najlepši rojstni dan. Hvala vsem v varni hiši. Ostal mi je tudi spomin, ko sem se s kuharico naučila nekaj kuhati.

6) Kako ste se razumeli z zaposlenimi?

Smo se lepo razumeli.

a) Se vam zdi, da ste kdaj kaj nujno rabili, pa niste dobili?

Sem nekaj nujno rabila, pa se ne spomnim kaj. Seveda pa nisem ničesar dobila.

b) Kaj bi lahko naredili boljše?

Ne vem, kaj bi naredili boljše. Težko bi opisala.

7) Kakšne so bile sestanovalke?

Sestanovalke so bile nekatere sramežljive, zahtevne, prijazne, hecne, ampak so bile tudi one žrtve nasilja.

a) Kako ste se razumeli z njim?

Ne najbolje.

b) Imate še vedno stike s katero izmed njih?

Da, z eno osebo se slišiva. To je ta prijazna Z... in sva se zmeraj slišale. Zdaj pa sva obe zaposleni pa malo manj, piševa sms.

8) Kako ste se odločili za odhod iz varne hiše?

Odhoda iz varne hiše sem se resnično veselila in bila sem srečna. Ampak priznam, da mi je bilo težko zapustiti sestanovalke, saj so mi bile pri srcu. In v spominu imam tudi socialno delavko M ..., tebe in kuharico M ...

a) Kako je bilo ob odhodu?

Ob odhodu so mi zaželeli veliko sreče in lepih želja. Ena izmed sestanovalk je jokala, druga se smejala, bilo je veliko objemov itd.

b) Se vam zdi, da ste imeli kaj več znanja, kje iskati pomoč in kaj storiti, če se nasilje spet ponovi, kot pred prihodom v varno hišo?

Dobila sem znanja in vem, kaj morem storiti, če se nasilje zopet zgodi. Če se nasilje zopet ponovi, vem, kam moram iti in kaj storiti, ni me več strah, zbrala sem poguma in se ne skrivam več. Samo pokličem policijo, na pomoč sosede ali zavpijem ali pa ga ustrašim s predmetom.

c) Ste se počutili bolj varno in samozavestno?

Počutim se veliko bolj varna in bolj sem samozavestna. Še nikdar nisem pomislila, da bom tako pogumna. V zahvalo gre M... in Poloni, za zbranost poguma in za svetovanje za naprej za prihodnost.

9) Kaj vam je povzročalo največje težave, ko ste zapustili varno hišo?

Nič mi ni povzročalo močnih težav, ko sem zapustila varno hišo.

10) Ali ste imeli še stike s strokovnimi delavkami?

S strokovnimi delavkami sem se zadnjič dobila ob odhodu iz varne hiše. Od takrat naprej pa nič več.

a) Kaj ste od njih dobili?

Kot vedno so mi ponudili pomoč, da se na njih lahko obrnem.

b) Kaj bi socialne delavke lahko storile, da bi vam olajšale življenje po odhodu iz varne hiše?

Da bi lahko socialne delavke prihajale k nam domov, da vsaj vprašajo, kako nam gre, ko smo zapustili hišo. Par besed, nam kaj svetovali in to bi že nekako olajšalo življenje.

11) Kaj bi policija lahko storila, da bi vam olajšala življenje po odhodu iz varne hiše?

Policisti bi nam lahko povedali, ali smo varne, da lahko zapustimo varno hišo. Lahko bi nas opozorili, če je tisti nasilnež še v Sloveniji ali pa nam povedali, ali ima prepoved približevanja ali da je zapustil državo. Opozoriti bi nas morali, da pazimo nase in nam povedali, da če se kaj zgodi moramo takoj sporočiti in bodo takoj ukrepali in nam zaščitili življenja.

12) Ali ste s partnerjem imeli kak postopek na sodišču? (delitev premoženja, prijava nasilništva)

Postopek na sodišču imam.

a) Kako dolgo je trajal?

Traja pa že zelo dolgo.

13) Kaj bi sodstvo lahko storilo, da bi vam olajšalo življenje po odhodu iz varne hiše?

Mogli bi strogo kaznovati nasilneže, ne pa jim samo izrekati opomine, kot se to dogaja v sedanji praksi.

14) Kaj mislite, da bi v Sloveniji morali narediti, da bi se počutili bolj zaščiteni?

Žrtve nasilja trenutno nismo zaščitene, policija in sodstvo ne naredi nič na tem področju. Razen socialna služba.

INTERVJU Z ROMANO

Romana je imela željo povedati svojo zgodbo sama, brez da jo sprašujem. Zato sva se v začetku dogovorili, da ona pove, kaj želi, potem pa če je še kaj takega, kar me zanima oziroma kar je izpustila, vprašam na koncu.

Jaz sem živela 15 let v nasilju z moškim. Nisva bila poročena in tudi otrok nisva imela skupaj. Se pravi hčerko, ki jo imam, je iz prvega zakona oziroma iz prve veze, ker nikoli nisem bila poročena. Predvsem sem iskala v moškem eno varnost, ker izhajam iz zelo velike družine. Veliko otrok nas je bilo, prepuščeni smo bili sami sebi in potem sem jaz iskala to, da bi nekomu pripadala, da bi me zmeraj ščitil in varoval. No, tale moški je sicer bil takšen, postavil se je za mene, tudi na neki način je izkazoval ljubezen, tako kot sem si jo želela. Ampak problem je bil, hčerka je bila tri leta stara, ko sva prišla skupaj. In kmalu v osnovni šoli sem jaz našla dnevnik od hčerke, nekje tam osem let je bila punca stara, v katerem je napisala, da je bila zlorabljen. S svojimi besedami je napisala. Ker sem sama tudi doživela spolno zlorabo, in sicer se me je zlorabljalo dvanajst let, sem jaz takrat doživela bolj svojo zlorabo, ne glih njeno. Jaz sem v glavnem bila v šoku, šle smo na policijo, zadevo prijavile, ampak sem jaz nekako odstopila. In sem rekla nič, jaz bom probala tako narediti, da se ga rešimo. Nisem pa razmišljala o tem, da bi ji to lahko posledice pustilo, jaz tudi pri sebi nisem videla, da imam posledice zaradi tega, šele zdaj to vidim. No in to je tako še trajalo deset let. Med tem času je bil

parkrat v zaporu. Nismo bili tako veliko skupaj. Bil je v zaporu, pa je šel v tujino. V glavnem jaz sem skos tako delala, da je bil čim dlje od hčerke. Potem sem pa jaz dejansko odreagirala na tiste stvari, ki so mi bile poznane iz otroštva, se pravi nasilje, pijača, zlorabe, na to nisem odreagirala. Ker meni je bilo to poznano. Odreagirala pa sem, ko me je napadel z nožem, takrat sem pa jaz začela razmišljati, da se razidemo. No moj partner je bil težki duševni bolnik. Jaz sem hodila z njim k psihiatru. Tudi sam psihiater mi je svetoval, da bi ga zapustila in mi predlagal varno hišo kot en izhod. Večinoma sem vztrajala samo zaradi tega stanovanja. Meni je tako veliko pomenilo stanovanje, da imam svoj dom. Potem pa hvala bogu imam eno zelo dobro zdravnico, oba je zdravila. In mi je ona rekla, morate pretehtati, kaj vam več pomeni, stanovanje ali vaša sreča. In takrat sem jaz rekla, boljše da jaz to vse skupaj pustim, pa mam jaz mir. Je pa tako, delal ni nikoli, jaz sem delala vedno. Ukvarjal se je samo s kriminalnimi zadevami. Družbo nismo smeli imeti nobeno, k nam ni smel nobeden. Podnevi je spal, ponoči je čul in ni dal mira božjega. Nemiren je bil in mene je to vse motilo, smel pa nisi rečt nič. Odtrgal te je od domačih. Jaz nisem imela 15 let stikov z domačimi. No, potem pa hvala bogu, da sem jaz imela eno sošolko iz srednje šole, ki je zaposlena na centru za socialno delo v Krškem. In sem tudi takrat zbrala malo več korajže, da sem šla k njej in sem ji vso zadevo povedla, kako stoji. Seveda mi je takoj rekla v varno hišo in pa seveda policijo, takoj. Dobro, jaz sem rekla v redu, naj pride, ampak jaz ne mislim dati nobene ovadbe. Ker jaz sem rekla, da po sodiščih ne bom hodila. No, jaz sem nekaj časa, preden sem prišla do varne hiše, bila pri sestri. Ampak je bila še njena družina ogrožena, ker je tudi k njej hodil pa spraševal, kje sem, ker jaz sem se skrivala. In je rekla pri meni ni in jaz sem rekla nič, najboljše bo, če jaz grem v varno hišo, pa kaj bo, bo. Eden od bratov mi je posodil avto oziroma mi ga dal, da ga izplačam po obrokih, ker drugače ne bi mogla v službo hodit. Čeprav so rekli na centru, da imajo organizirano nekega prostovoljca, da me bo vozil in po mene hodil, ampak to ni nič res. Jaz sploh ne vem, kako bi v službo hodila, da mi niso avta res tako dali. No, potem pa te v teh zavetiščih, ali pač kako bi temu rekli, nagovarjajo ovadba, ovadba, ovadba, češ da bo kaznovan. Ampak, da si pa ti vsak dan v nevarnosti, da te on lahko ubije, mene je celo policija kot eno tarčo naštimavala. Njim je bilo važno, da bodo njega dobili, kaj bo pa z menoj, pa ni važno. Če te ubije hvala bogu, ga bodo imeli vsaj dvajset let v zaporu. Njim nisem bila jaz pomembna, ampak on, da ga zaprejo. Ker je pa ogrožal vse okrog, to so se ga vsi bali. Dvakrat je bil obsojen za umor, nedokazano baje. Jaz ne bom rekla, je bil ni bil, jaz samo vem, da fizično nasilen ni bil, psihično pa strašno. To nisi bil za njega nič. To nisi bil človek za njega. Robot! Moraš mi služiti, tako piše v svetem pismu, žena mora svojem možu služiti. Hvala bogu, da me ni nasankal, da bi imela z njim otroka. Toliko sem bila pametna, da nisem na to pristala. No, se pravi, napad z nožem, to je bilo meni najhujše. Pa potem, da nisi bil nič vreden. Prišel domov ob polnoči, ob enih, norel. Saj dokler je bil na tabletah, je bilo vse v redu, ampak tablet pa ni hotel jemati, ker so ga čisto omrtvile. In je potem nehal in je začel pit, se drogirat z marihuano. Nikoli nisem pristala na to, da bi to delal. Da ga umirja ali sploh ni bilo res, ker to ti je ure in ure nakladal ene in iste stvari. Jaz sem bila utrujena, jaz sem ob petih se vstajala, pa sem hodila v službo. Nikdar nisi smel rečt, da rabiš kake dnarje, to smo se na smrt skregali. In enostavno jaz sem se ga tako bala, da si enostavno nisem upala naredit ta korak, da ga zapustim. Rečejo pa, saj ti ni nikoli nič naredil ... ja psihično te je ustrahoval. Psihično me je tako ustrahoval, da nisem upala, da bi ga zapustila. Pa tolažiš se, pa iščeš način, kako preživeti, pa kaj jaz vem, dobesedno mu služiš. Aha, če bom tako delala, kot on hoče, bo v redu. Ne bo nobenih problemov. Samo ni bilo. Vedno več hočejo. No, in najhuje je bilo to, jaz to ne morem verjeti, da mi je punco zlorabil. Saj vsega skupaj smo se enkrat pogovarjale o tem in ima zelo velike težave, tudi v šoli je imela težave, pobegnili mi je od doma, drogirala se je. Jaz zdaj nekako iščem način, da bi se pogovarjale, ker nimava odnosa. Normalno ona veliko sovraštvo čuti do mene, ker sem jaz tako dolgo vztrajala, ker njega ni imela rada, ne. Ne razume in normalno, da ne razume, če jaz rečem, da sem se ga bala. To otrok ne more razumeti, če je to tvojemu otroku naredil, kako si ti mogla vztrajati. No, in ne vem, kako se bomo iz tega spacale, ker moram in sebi pomagat in punc. No v glavnem smo pa živeli tako samotarsko. Saj rečem, fizičnega nasilja ni bilo, psihično pa strašno. Tudi je bil zaprt tri leta, pa sem k njemu hodila, pa je bil v tujini, pa sem spet k njemu hodila. Samo da ni bil doma. No, in zdaj proti koncu, ko sva bila skupaj, bi naj imel neko drugo žensko in pol me je primerjal z njo in nisem pustila. Jaz sem se zdaj v zadnjem letu zelo upirala, ker to ko je on začel nakladati, to nisi smel ti nič govoriti, ti si za njega budala, ti moraš biti tiho. Jaz sem se kar zrihtala, pa sem samo rekla nasvidenje pa sem šla. Pa sem nazaj prišla,

pa je spet kaj norel, pa sem spet rekla nasvidenje pa sem šla. No na tak način sem se mu začela upirat, ker drugače sem ga pa poslušala cele dneve, ko mu ni kaj pasalo. Pasalo mu ni pa nič, niti rolete, ko si dvignil, pa se ni prav zavrtela, pa je že norel. To bog nas varuj, če si grdo pogledal, bog nas varuj, če si šel na zabavi s kom plesat. Jaz sem mogla bit popolni robot. Jaz sem mogla vedet po njegovih pogledih, kako se naj obnašam. Drugače je pa ure in ure doma kričal, me zmerjal, pa ni bilo važno, ali je punca spala ali je bil to dan ali noč. Da bi pa rekel, da se bo zaposlil pa šel delat, to pa ni šans. On nikoli ni delal. Jaz sem pa delala skos. Skos sem delala, pa privoščit si nisi smel nič, kupit si nisi smel nič to, samo hrana, trikrat na dan kuhat pa trikrat na dan različno. Njemu sem fino hrano kuhala, medtem ko sva midve kakšen kruh pa sir ali pa kruh namazan jedle. Pa to iz službe, bog nas varuj, da bi 5 minut zamudila. To nisi imel izgovora. V glavnem nikoli ni bilo prav. Kaj šele, da bi rekel socialna ali pa policija, to je bilo vse najslabše za povedat. Pa politiko spremljat pa samo o tem se pogovarjat. Največ psihično so mi pomagali pri tem zavodu EMMA, ker so mi nudili predvsem varnost in pa zaupanje. Kadarkoli se lahko na njih obrneš, kadarkoli. Če bi rekel, da rabiš iti v zdravstveni dom po recept, pa te bi peljali ali pa bilo kaj. Ker ko prideš na socialno, je pač tako, da ti rečejo, ja gospa, veste, to morate, tega pri njih ni. Tu smo vsi na ti. Pogovarjamo se, oni te usmerjajo. Ti to vse sam narediš, samo oni te usmerjajo. Ker dejansko se ob teh nasilnih moških niti nismo mogle razvijati. Ostale smo na eni stopnji in zdaj nam pomagajo, da se razvijamo in da nekeje še vedno vidimo smisel življenja. Center ti tega ne nudi. Partnerja so zaprli in jaz sem morala izseliti vse obleke. Meni je bilo to zelo težko to narediti. Zelo težko sem se za to odločila. In sem ga izselila, vse odpeljala k njemu domov. Vse, karkoli je bilo možno, od avta pa imeli smo en vikend v najem, jaz sem vse vstran dala. To je težko, ko si bolan. Poleg tega si najmanj pol leta v strahu, da se ne bi kje pojavil. Je bil primer, ko je eden iz Doba pobegnil. Jaz sem bila celi dan zaklenjena pa vsa panična. Pol pa le sestra pokliče ob desetih, kaj veš, da je en pobegnil, sem rekla, vem. Ja, pa kaj pa nisi poklicala. Sem rekla, jaz sem bila čisto fertik. Ona je takoj na policijo poklicala in povedala, da se pač počutim ogrožena, če lahko povejo, če je to on. So rekli ne. No, saj so mi potem rekli na zavodu, da drugič naj njih pokličem in oni pol dobijo informacijo. So me vprašali, če sem kaj povezana s policijo, da če bi pobegnil, da bi me prišli obvestit. Ne, oni niso dolžni, ker jaz več z njim nič nimam. Niti jaz nisem prijave dala za nasilništvo. Oni se lahko zgovarjajo na to. V glavnem policija je katastrofa. No takrat, ko mi je sledil do varne hiše, jaz sem bila tako zmešana, da sem napačne ključke vzela od hiše, pa nisem mogla vrat odklenit. Je čisto do hiše prišel in rekel, kaj se skrivam, pa sem pa tam. Jaz sem rekla, tukaj se ne smeš zadrževati, sem rekla, tukaj je zaščiteno območje. No in med tem časom je že ena poklicala policijo in ko so prišli, nič. Niti ga niso šli obvestit, da bi rekli, ženska je šla, tam se ti zadrževati ne smeš, mamu pravico te zapreti ali kake pač že imajo pravice. Ne, nič. No in potem je on vedel, kje je to in se je pripeljal, kadarkoli se mu nisem javila na telefon. Pripeljal se je pred hišo in trobil. Jaz sem gledala, da sem vedno, ko je prišel, telefon imela pri sebi in vključen, da sva se pogovarjala. Po vrhu tega glede na to, da sem bila v varni hiši, sem se z njim dobivala zato, da sem zvedela kako čim več informacij dobiti pa jih dati kriminalistu, da je šlo to naprej na tožilstvo in da se ga je zaprlo. On je vsepovsod rovaril. In z orožjem in tako, nikjer ni imel miru. Dobil je petnajst let. Nevarno pa je, saj kar naprej slišimo po televiziji, da kdo pobegne. Ker on ima 50 let in če bo tako dolgo noter je tudi vprašanje, če bo preživel. Lahko pobegne in se mi maščuje. Kaj jaz vem, kaj ima v glavi. On je bolan. Da je njegovo otroštvo bilo katastrofalno, to se ve, ampak treba mu nekako pomagat. Jaz ne vem. Ko sem šla v varno hišo, sem rekla socialni, dajte ga poklicat pa se z njim pogovorit. Pa so rekle, nimamo se me z njim kaj. Ja, v redu, pol pa nič pa naj bo tako. Potem pa naj pride, pa naj me ubije. Pa so rekli, pa imejte vedno telefon pri sebi pa takoj pritisnite in bomo prišli. Pa ni to film. A teh primerov je vse več. In njega so tudi imeli zapisanega kot nevarno osebo in ni dal miru ne na policiji ne ljudem v Krškem. Je rekel en policaj, da mnogi ne pridejo v Krško samo zaradi njega. To mu ni kaj pasalo, pa to te je kar napadel. To nisi smel nič reči, besedno te je napadel. Saj te ni on fizično, on je bil tak droben. Neke stvari, je ko je bil mlad, treniral, ampak to je že daleč od tega. On je bil tak, da te je psihično znal uničiti. Zmerom je pa grozil, če boš šla, bom to naredil. Jaz se še danes bojim, da bo prišel. In imam nočne more. Ponoči sanjam veliko pa tako. Pa problem recimo je tudi to ... bom rekla spet center. Ko ostanemo same, nam po navadi tej moški pustijo mnogo dolgov. Jaz imam kredit, moram odplačevati od njega, potem pa še sama imam za stanovanje kredit. Tako, da ti pričakuješ od njih neko pomoč takšno in drugačno. Večinoma te silijo delat, pa kaj naj delam, saj

sem v službi. Ne morem pa cele dneve v takem duševnem stanju delat. Vsaj na začetku bi mogli se usest in se pomenit, kako bi to rešili. Ne vem, nekako oni se tako držijo teh zakonov. Nočem biti nesramna do njih, ker še vedno jih rabim, še vedno se obrnem na njih, ko me denarno stisne. Drugače bi se jaz z njimi orenk zgrabila. Hočem to povedat, kako so izkoristili moje zaupanje. Jaz sem povedala, da se moj partner bavil z marihuano in da to daje moji hčerki in njenem pobu, da ona dva to preprodajata. Jaz sem bila strašno proti. In seveda meni to ni pasalo, je pa trajalo približno eno leto. Zato sem šla in sem povedala in so rekli, da bodo naredili preiskavo. In seveda, zašili so mojo punco, ker so edino njej našli. Ampak ta informacija prihaja od mene in jaz ne bi šla svojega otroka zaribat. In še zdaj ne vem, kako se bo razpletlo. Njemu pa nekaj malega so mu tukaj našli, koliko se je govorilo, bi morala biti jaz prisotna pri preiskavi, ker sem lastnica stanovanja, pa nisem bila. Potem so mi rekli, da dobro, da nisem bila prisotna, ker bi bila še jaz kriva. Za mene je trava droga, pa čeprav pravijo, da ni škodljiva. Moji so, ko sem prihajala iz službe, bili vsi nakajeni, pa so samo čakali, kje bo kaj za jest. Polne vrečke hrane požrli v desetih minutah pa spet iskali, kje bodo kaj dobili. Jaz sem tega imela dosti, sem rekla, tako ne more it. Pri nas je bilo tako, da ni znal za hčerko nikdar lepe besede povedat. On je znal lepše psa poklicat kot pa mojo punco. Moja punca je bila zmerom »faček«, »razmaženo deriš«. Jaz sem recimo delala cele dneve, on je spal, punca pa zunaj kolovratila, dokler nisem jaz prišla domov. In ulica je svoje naredila. Včasih kdo reče, ko se tako pogovarjamo, pa ne pozna ozadja in se jezim, ker noče delat, jaz bi jo nagnal. Kaj ti veš, ti ne poznaš ozadja, zakaj je to tako. Ima posledice od tega vsega. Ona je mogla gledat pa poslušat, pa še tako malo punčko se jo je dotikal, to je katastrofa. Jaz imam na primer, mene se je zlorabljal dvanajst let, ampak jaz sem to nekako zdaj, ko sem odrasla, to sprejela, pač to se mi je zgodilo. Seveda imam težave v spolnosti. Ampak to sem sprejela. To se mi je zgodilo. Ampak jaz ne delam tega, da bi zdaj zaradi tega moške sovražila, ampak s tem probam živeti. Medtem ko moja punca pa ne. Ona pa veliko fantov menja in seveda ne ve zakaj. Ker jaz ji dobesedno ne povem. Jaz razumem, zakaj to dela in probam jo nekako, da bi tudi hodila tule na EMMO. Ker je na center hodila in so ji takoj policijo pripeljali in so jo takoj prijeli, zdaj je pa tega dosti, zdaj boš pa povedala, kaj je bilo in takoj policijo in takoj povedat. In se ji je strašno zamerilo. In ko ji jaz rečem, da bi šla, pa to reče, jaz se tega spominjat nočem in o tem ne bom nobenemu govorila. Da ima pa posledice, tega se pa ne zaveda. In seveda, ker ima vzorec iz otroštva, tudi nadaljuje to življenje. Isto jo privlačijo nasilneži, kriminalci in jo poskušam na lep način odvrniti od tega, češ da ima to sliko samo pred sabo. Ampak ne vem, ne vem, kako bo. Zaradi nje se strašno krivo počutim, da nisem pravilno odreagirala. Jaz sem bila čisto v šoku, to se ne da opisat, jaz sem menda ene dve leti samo jokala vsak dan. Ti si čisto nemočen. Ti sploh ne veš, kaj bi naredil oziroma ne to ti veš, da imaš policijo, da imaš socialno ampak, tebe je tako sram, tako sram to povedat, da je neka oseba, ki jo imaš rad, ki ji zaupaš, šla to tvojemu otroku naredit. Iz sramu ne greš to naredit. Moram reči, da jaz sem sicer strašno nerada o tem govorila, sem tako skrivala, ko sem našla ta dnevnik, sem takoj odreagirala in sem šla čez dva dni na policijo. In ker je moral iti na prestajanje zaporne kazni, smo tako naredili, da ni vedel, da sem to jaz naštimala. Jaz sem mislila, da bom v tem času, ko bo on na prestajanju zaporne kazni, nekam za sebe šla živet, pa mi ni uspelo. Potem je prišel domov, jaz sem spet probala nekako z lepimi pogovori, da se pač razideva. Ni šlo. Edino to je naredil, da je pač šel v tujino in se umaknil, da nismo bili skupaj, ker punca ga ni marala, ona ga je sovražila od prvega dneva. In tudi zdaj recimo imam težave, dobro jaz si nekih moških ne iščem, nimam ne spolnih potreb, niti tako da bi. Jaz sem si komaj malo opomogla, da lahko malo diham. Ampak punca, če rečem, da grem na pijačo, si kar domišlja, da grem s kakim moškim. Pa sem bila pred kratkim na pijači, pa sploh nisem vedela, kako ji naj to povem, tako da sem se zlagala, kar sploh ni v moji navadi, da imam en sestanek. Je rekla, če mi ne poveš, s kom greš na pijačo, pol je sigurno nek butelj. Zadnjič sem ji rekla, da imam danes ta pogovor, pa je samo rekla, no pol boš pa spet depresivna cel teden. Pa sploh ne, ker jaz se zelo rada o teh stvareh pogovarjam, ker se mi zdi, da večkrat, ko o tem govorim, bolj se čistim. Saj jaz na primer tudi nisem skrivala, kaj se je doma dogajalo. Tako kot ene ženske, ko potem rečejo, pa na zunaj pa nikoli nič ni rekla. Jaz sem vsakemu povedala in vsak kateremu sem zaupala, predvsem pa sestri, pa v službi sem tudi povedala, so rekli, daj pojdi od njega v stran. Nihče ni rekel, ti, kako ti lahko pomagam. Vsi samo pojdi od njega v stran. Jaz pa ... punca v šoli, kam, jaz si tega sploh nisem predstavljala. Ves čas sem bila pa v strahu, kaj pa če puncu kaj naredi. Ker on je vedno rekel, jaz te bom preko otroka prizadel. In mene je bilo vedno strah, kaj če puncu kaj naredi. In sem to zavlačevala

in zavlačevala. Jaz sem še zdaj, ko so ga zaprli, šla parkrat k njemu, da sem mu odnesla par oblek, pa da sva nekatere stvari razčistila. Še vedno iz enega straha sem hodila. In potem so mi tule, ko sem se prijavila na ta individualni razgovor na zavodu EMMA, so mi rekli, zakaj hodim, zakaj obleke ne odpeljem in ko sem povedala, je rekla: »Tebe nič ne zanima ali bodo te obleke na smetišču ali bodo splesnele, ali bodo zgnile. Ti jih umakni.« Pa zakaj k njemu hodiš, pa so spet rekle: »Tebe ne zanima, ali je on bolan ali rabi zdravila, čisto nič. Kaj je njega zanimalo, kako se ti počutiš?« Tako so mi dali misliti. V varni hiši na primer je bilo pa tako. Ko ti prideš, vsekakor naredijo neki zapisnik, kaj se je sploh dogajalo, zakaj si se odločila, če rabiš kako pomoč, te usmerijo. Recimo, rada bi prijavila, rada bi za premoženje, usklajujejo glede otrok, stike z očetom pa tako. Če si bolna, te zapeljejo k zdravniku. Oni ti ne pomagajo psihično, da bi te usmerjali, da bi ti dali eno luč, da življenje je šele pred tabo. Socialna je prva stopnička pa čim manj jim povedati, ker oni vsako stvar izkoristijo. Potem pa seveda zna se zgoditi, da ti tudi kikse narediš, se pravi, da se vrneš, to je zelo pogosto. Oni ti ne rečejo R ..., če bodo težave, veš, kje smo. Nazaj greš, hvala bogu pojdi, če si neumna. Tako se oni s tabo pogovarjajo, ne pa da bi rekli, dobro tak si se odločila. To te ni nobeden na primer, da bi te kdaj objel. Tukaj na zavodu tukaj se objamemo, polupčkamo. Kaj rabiš, bolna si, takoj pridemo. Pokliči. Pa če zdaj pokličem, pa rečem, perilo se mi je pobarvalo, kaj pa naj naredim. Ti bodo povedali. Ni mus, da ti samo kličeš zaradi sebe, ni važno. Jaz pokličem pa rečem, daj me nazaj pokliči, nimam denarja, ni problema. Pa se pol lahko pogovarjamo dve uri ali pa tri ure. Dali so nam na centru, da napišemo pripombe in pohvale. In jaz sem kot pripombo dala to, da to, ko pridejo ženske z otroki, to ne bi smelo bit skupaj. To je živa katastrofa. Ker ti prideš tako psihično uničen in ti rabiš mir. To so pa tudi mali otroci, to se dere, to je nevzgojeno, mame se pa niti ne zavedajo, da so nasilne do svojih otrok. In mi moramo to poslušat, potem se še skregamo, se druga pred drugo skrivamo pa tako. Tudi ne vem, zakaj je bilo njim v interesu, če si bil več kot osem uro odsoten javit. Pa njim se je fučkalo, kje si ti. Jaz sem bila veliko odsotna, nisem bila veliko v varni hiši, ker je pač bila taka skupina žensk, da mi je bilo težko z njimi biti. Mene so živcirale. Jaz sem hotela imeti mir. Večinoma sem bila pri sestri pa očeta sem imela v domu, pa sem šla k njemu. Samo, da jih nisem videla, da sem hodila samo domov spat. To so večinoma ženske, ki niso v službi, ki cele dni poležavajo, spijo, ponoči pa ne dajo miru. Takrat bi pa pospravljale, likale, delale in seveda meni je šlo to na živce, jaz sem morala spat, pa vstat zjutraj in že tako sem bila psihično uničena. Če si pa kdaj kaj rekel, se je pa reklo, ja hišni red je tak. Spat bi mogle, pa so se po telefonu pogovarjale pa muzika pa vse sorte. Bilo mi je hudo prvi mesec. Eno z drugim. Šel si stran od doma, nisi se mogel svobodno gibati, ker si bil vedno na preži, kje te bo videl pa ti kaj naredil. Hčerka je bila pa v tem času pri fantu. Moram reči, da hčerka se ga ni bala. Ona ga je na nek način zaradi te spolne zlorabe imela na vajejih. Ona se mu je znala postaviti. Ona je zmeraj rekla, mami, zakaj se ga ti bojiš, saj nič noče. Od petnajstega leta naprej se je nje on bolj bal kot ona njega. Jaz sem bila pa čisto fertik. Joj, kako me je maltretiral. Pa v avtu, to nisi ne vozit znal, je kar volan prijel, pa joj to je bilo res katastrofa. Boljše, da se podrobnosti človek sploh ne spominja. Jaz če začnem razmišljat, tako ko sem sama, jaz kar nekam grem, da se zamotim. Samo zanimivo je, da sem ga imela vseeno rada. Ne glede na to, kaj vse se je dogajalo. Pa še zdaj mi je včasih hudo, pa si rečem, bentiš, zakaj je moglo do tega priti. Ker saj sva se znala tudi pogovarjat pa tako. Pa je rekel, ti bi mene pustila, zato ker sem jaz bolan. Pa ne zato, ampak zato, ker se noče zdraviti. Preden sem šla v varno hišo, sem večkrat hodila na center, ker sem imela probleme s punco. Na primer, ko mi je pobegnila za dva dni, sem na policijo prijavila. Sicer je sama prišla domov, ampak sem jo morala na policijo pripeljati, pa še dve socialni sta bili zraven. In ko smo to tako razpravljali, kaj in zakaj me je na koncu socialna vprašala, kaj bi jaz rada od nje. In sem rekla, kakšen nasvet strokovni. Nobeden mi ni rekel, če vam punca to pa to pa to dela, je doma nekaj krepko narobe. Tudi v šoli sem hodila k psihologinji in iskala način, kako bi pomagali puncici, ker so jo iz šole vrgli in zaostala je in drogirala se je, pa nobene pomoči od nikogar. Pogovarjajte se z njo. Pa sem rekla socialni, da sva se dve uri pogovarjale, pa mi je rekla, da se nimam kaj z njo dve uri pogovarjat, da to samo na ostro, kratko. Pa če ti veš, kaj je ozadje vsega skupaj, si boš vzela čas. Jaz ne bom nikoli pozabila, ko sem šla prvič na socialno, ko sem našla od punce dnevnik. Seveda jaz sem bila čisto fertik in sem to socialni povedala. Ona pa je samo rekla: Ime priimek ... Sploh ni dala nobenega občutka tistega, gospa vi ste pa tako korajžni, da ste prišli. Nobenega stiska za roko, da bi se usedla na pol metra k tebi pa te prišla za roko. Ona je samo sedela za računalnikom, vzela podatke, poklicala na policijo, če je ta kriminalist, ki ima te

zadeve preko, v službi. Nič, da bi rekla takoj grem z vami, lahko ste ponosni, da ste ta korak naredili, nič. Nobene spodbude, nič. Jaz sem šla peš na policijo, sem tam sedela kot neka budala, preden je kriminalistka prišla. Cele hajke so bile na policiji, preden sva sploh ostale same. Pol pa vmes te motijo, ene milijonkrat je prišel noter policaj. Namesto da bi rekla, poslušaj, ni me. Nobeden mi ne sme noter priti, ker imam eno zelo pomembno zadevo. Skos so hodli noter. Vem, da sem neki sok pila, da sem bila žejna od tistih živcev. Da bi ti rekli gospa niti sekunde čakati. Takoj ukrepat. Kje je punca, je v šoli? Takoj po njo, na licu mesta. Jaz bi bila pripravljena to narediti. Ker takrat, ko si ti prišel že enkrat tja in si to povedal, si največ pripravljen narediti. Ne čez en teden. Čez en teden se ti že ohladiš. No in ker so ga pol zaprli, sem jaz to zadevo umaknila, sem rekla, da ni res, da se je punca zlagala. No, saj tudi zdaj, ko sem drugič šla, ne pokažejo nobenega zanimanja. Sem rekla, da sem bila 12 let spolno zlorabljenka, pa njih to sploh ne zanima. Njih bolj zanima, kdo te je, ime priimek, kako te je, kje te je. Njih nič ne zanima, kako se ti počutiš, imaš kake težave zdaj, ko si odrasla, pa kdaj je to bilo, koliko si bila stara. To nobenega nič ne zanima. Njih samo zanima ovadba ... aha ta oseba ti je to naredila in naprej bo sodnica razsodila, ali je kriv ali ni.

V varni hiši mi je bilo vseeno dobro to, da si se lahko umaknil, čeprav se je vse slišalo, da si lahko šel na sprehod. Pa lahko si se v miru stuširal pa perilo opral, pa zlikal, pa dobili smo razne stvari. Na primer, če nisi imel za obleči, so priskrbeli, pa vložke, pa darila smo dobivali, to se mi je fajn zdelo. Drugače pa morem reči, da sem bila nervozna, ko je prišla v varno hišo kaka socialna. No, pa fajn je to, ko prideš pa si brez denarja, ti pomagajo, ti dajo kaj. Jaz sem recimo tudi vprašala, če bi lahko hčerka prišla, ker sem jo nagovarjala, da bi. Ker tam pri fantu ji ni bilo všeč, pa sem rekla, pa pridi, pa ti bo lepo, pa ti bodo malo pomagali pa tako. Pa so rekli ne. Zato, ker ona takrat, ko sem jaz šla v varno hišo, ona takrat doma ni bila. In ko so naredili preiskavo, so sicer rekli, pojdi, boš bila tam z mamico, pa ni pristala in potem ni imela pravice. Ker sem jo jaz poskušala pregovoriti, naj gre z mano in lahko bi se tam z njo delalo. Ker je veliko bolj potrebna pomoči kot jaz. Ker sem starejša, je le malo drugače, si znam malo bolj pomagat. Ona bo pa verjetno skozi bolečino pozneje poiskati pomoč. Da bi vsaj lahko s kom govorila in vso to jezo in sovraštvo dala ven, ki ga nosi v sebi. Mi je povedala, da je mnogokrat imela nož v roki, da naju bi oba zaklala. Tak, da je to strašno sovraštvo. Saj si je na primer tudi dolgo časa rezala roke z žiletko. To bi morali tudi v šoli ali učiteljica ali socialna videt, da je nekaj strašno narobe. To otrok ne dela zaradi lepote. Če ne druga, bi morali poklicati pa reči, čujte, tule je pa nekaj zelo narobe. Oni bi lahko videli, da je nekaj narobe in bi probali mogoče na prijateljski način izvrtat, kaj je narobe. Na primer lahko se mi zaupate, bomo probali najti rešitev. No, jaz sem za varno hišo zvedela, ko sem hodila na socialno po te denarne pomoči, ker ni bilo nikdar denarja, pa sem videla te zloženke. Ampak nisem si jaz to tako predstavljala. To je bil za mene kot neki zapor, policija. Medtem ko potem si ti popolnoma svoboden. Zelo narobe je, ker to ni skrita lokacija. Dejansko ne bi to smela biti tako domačem kraju. Večinoma ljudi, ki so bili v varni hiši, to vse povejo. Ja, to je pa tam. Poleg tega mislim, da bi vedno mogla biti tam ena socialna delavka. Ženske, ko so bile noter, to pol velikokrat tudi od zunaj razlagajo, ja, veš, ona je tudi bila. Mnogi si ne znajo predstavljat, kaj je to varna hiša. To si predstavljajo, da si zaprt ali pa kaj jaz vem, da si nekaj naredil in tudi zato mi probamo to prikriti. Ena je bila tu v bloku, pa je rekla, ja z R ... smo bili pa skupaj v varni hiši, pa me je pol vprašala, joj, kaj je prav, da sem povedala. Ja, kaj ti naj zdaj rečem. Pusti pri miru, ni ti treba to govorit. Saj so videli, da je divjak in verjetno so rekli, končno se ga je rešila. Ker je ustrahoval vse stanovalce. Ko je odprl vrata, so vsi gledali, da se niso srečali z njim. In jaz sem to poskušala na neki način prikriti. Jaz sem si življenje predstavljala z domom, otroki in družino, ne pa da tako nizko padeš, da moraš pomoč iskati na socialnem pa na policiji in nazadnje še pol pristaneš v varni hiši. To mi je bil tak kot en kiks velik v življenju, da sem tako nizko padla. Zelo se ti sramuješ tega, ker ti hočeš pokazat, da si ti čisto v redu človek. Tako je, da velikokrat v teh zloženkah piše, spregovorite, povejte. Vendar ljudje tega ne razumejo. Na EMMI so nas na to opozorili, ne govorite o tem prijateljici ne partnerju, nobenemu, ker ne razumejo. Zato pa jaz ne govorim o tem nobenemu. Pa me sprašujejo, kako to, da sva se razšla ... ja pa sva se pač razšla. Gledam tako, da nekje za 100 % spremenim življenje. Tudi, da se odselim, da me nič ne spominja tudi iz samega kraja.

V varni hiši sem se razumela edino z A..., ko je prišla. Njej sem se največ zaupala. In ona me je tudi zmeraj potegnila, da je rekla: »Ne«. Ko sem jaz imela take želje, da bi se vrnila, njej sem vse povedala. Da sem šla k njemu, kaj mi je povedal. Je rekla, S... ne it. To pa to pa to se bo zgodilo. Ona me je vlekla nazaj. Pa ko sem bila v kakih takih težkih situacijah, ker na začetku se je dobro držala, ni se niti videlo, da ima kake težave, pa je rekla, ajde zrihtaj se, gremo. Pa smo šle ali na pico ali na kosilo ali na pijačo ali na sprehod. Nekako me je potegnila ven. Ker jaz sem bila čisto fertik, jaz sem samo ležala. Punca mi je skos sporočila pošiljala, vsa objokana vsa žalostna, samo da pridem domov. Na vse je pristala, pa bodi z njim, samo da si doma. Pa sem rekla ne. Nekak bo že. Saj jaz nisem bila tako dolgo, jaz sem bila samo tri mesece. Moram povedati, kaj se mi je zgodilo. To je nekaj za mene zelo sramotnega, saj sploh ne vem, kako bi to povedala, ali sem to naredila iz neke neumnosti ali ne vem. No, jaz sem se z njim dobivala. Tam v bližini smo imeli mi vikend. Ampak to samo zato, da bi zrežirala, da bi ga ..., pa da sem navezala z njim stik, a bi dala stanovanje v najem. Da bi sama šla pozneje nekam v najem. No, in jaz grem enkrat k njemu in telefon sem pustila v avtu, ker sem se bala, da bi lahko prišel do moje nove številke. No, in sem bila celo popoldne tam in še v noč, saj ne vem, sem prišla ob dveh ali treh nazaj v varno hišo. Punca me je pa medtem časom klicala in me ni dobila in je na socialno klicala in je povedala pač, da jo skrbi, da me ni dobila na telefon in da se boji, da bi se mi kaj zgodilo, da mi je kaj naredil. In seveda pridejo v varno hišo in sprašujejo ženske, če kaj vejo. In seveda A ... je vedela, ki sem. Klicala me je, jaz se nisem javila in jo je že skrbelo. Policija je svoj krog naredila. Videli so moj avto pri njemu in čao. In jaz pridem nazaj. Ženske vse panične, ki pa si, policija je bila tukaj. In evo me kliče socialna in me nadere ko cucka. Potem so mi rekli, da se naj odločim, ali bom varni hiši ali grem domov. Da, očitno nisem ogrožena če se z njim dobivam, da lahko grem domov in jaz sem bila čisto fertik. Ker jaz sem to drugače doživljala, kot so one videle. Ne vem kaj so si predstavljale, da sem jaz v varni hiši pa sem z njim. Jaz sem pa vso zadevo igrala samo zato, da bi vse naredila tako, da bi se dobro končalo. Ker oni niso nič pomagali. Midva sva bila v sporu in sem to potem socialni tudi povedala. Sem rekla, midva sva v sporu jaz do stanovanja priti ne morem. Med tem časom, ko bom jaz tukaj, se bo nabralo dolgovi, kdo mi bo pomagal to plačati. In tako je tudi bilo. Ko sem prišla domov, so že od elektra prišli, da bodo izklopili elektriko. Ker jaz, dokler sem bila v varni hiši, tudi nisem plačevala. Kaj on se bo hodil kopat, rihtat, spat, jaz bom pa plačevala.

Socialna mi je pol rekla, ja si boste mogli koga poiskati. Sami ne boste mogli skos živeti. NE, ker ga nočem. Medtem ko na EMMI rečejo. Evo list papirja, pa gremo. Kakšen je tvoj problem? Aha, ekonomski. Dajmo pogledat, kaj se da narediti. Aha, plačo imaš tako, kaj bi se še dalo narediti. Bi ti to pomagalo, če bi dobila enih dvesto evrov? Ja, nekaj bi. Dobro, gremo naprej. Nič ti ne rečejo, ne boš mogla celo življenje razmišljati, da si bila v nasilju. Pa ne vem, ti rečejo. Aha, nimaš oblek. Dajmo, bom jaz to vprašala, pa jaz ono vprašala. Jaz sem avto prodajala. Je rekla, ste slišale, R ... prodaja avto. Povej R ..., koliko denarja, povejte okrog, pomagajmo ji. Ker je bil od njega avto, BMW in to nisi mogel kot fičkota prodat. Pa še strah me je bilo. Kaj če ne bom dovolj dobila, kaj če me bo kdo nasankal, kaj če mi bo dal kdo, kaj jaz vem, ponarejen denar. V glavnem pomagajo ti. Na socialnem pa enkrat so edino poklicali, kako sem zdaj, pa nobeden več nič. Po mojem čakajo, če bom sama kaj prišla, pa povedala, kako sem. Včasih ti pride, da bi res samo tablete jedel pa samo spal. Jaz sem bila bolna v varni hiši, vročino, to so mi te ženske noter pomagale, da so mi kak čaj prinesle pa tako. Skratka, ko prideš tja, si strašno izgubljen. Ti ne vidiš nobenega izhoda. To se tako nekako nakopiči vse. Ti si prvi korak naredil naprej, dalje pa ne znaš. Ko se ti rešiš nasilja, ti zaživiš čisto neko drugo življenje tebi nepoznano. Nepoznano sploh, če ga živiš od otroštva in je za tebe boleče in moteče. Pa tista svoboda, ki jo čutiš. Tisto si ti želiš mesec dni, ko prideš k sebi, bi ti šel nazaj isto živeti. Tako kot na primer primerjava narkomani, ko se grejo zdraviti. Njemu je tisto čisto novo življenje za njega boleče in zato se spet vrne v omamo. Ker mu je tisto lažje. Nam je bilo pa tisto. Tako smo bile navajene in smo samo rinile nazaj. Ti, ko greš od doma, greš, brez da bi on vedel. Je pa dobro, da ga ti obvestiš. In jaz sem potem tudi to naredila, sem mu poslala sporočilo, da sem ga zapustila in da se vrnila ne bom. Ker jaz, ko sem šla, je potem po policiji norel pa prijave dajal, da me je nekdo ugrabil. Šele po enem tednu, ko je bil zaprt, sem se odločila, da grem iz varne hiše. Jaz sem šele tri mesece potem navadila. Ker meni je bilo strašno težko oditi od doma in isto težko se mi je bilo potemtudi vrniti. Nisem mogla zdržati doma. Nisem se počutila dobro. On me je poklical iz policije v službo in mi

rekel, da ga peljejo domov, da je dobil napisano, da je bil nasilen do mene. Pa je rekel, kakšne stvari si ti to njim govorila. Kdaj sem jaz bil do tebe nasilen? Sem rekla, jaz sem vse stvari povedala na socialnem. Nobene ovadbe nisem dala zoper tebe. Dobro je rekel. Pridi na policijo, da boš avto odpeljala pa mobitel pa te stvari. Jaz sem šla naslednji dan, to odpeljala in potem sem šla k njemu v zapor 4 - krat. Da razčistimo, kaj zdaj narediti. Kaj z avtom, kaj z onim, kaj s tretjim. On je vso zadevo meni prepustil, da jo rešim, kakor hočem. Ker jaz enostavno nisem vedela, kaj narediti. Da ne bom nekaj po svoje naredila, pa bo prišel ven pa bo znorel. Enkrat na mesec, vse skupaj 4 - krat sem šla. Potem sem mu pa samo kratko pismo napisala, da se pač nimamo več kaj pogovarjat. Da se ne bom javljala na telefon. Napisala sem, da sem njegove stvari odpeljala k njemu domov, da bom avto prodala. In potem mi je samo pismo napisal, da se mi opravičuje za vse, kar mi je naredil. Tako, da sem na neki način videla, da je sprejel, da je končano. Sem poskusila na lep način, da ne bi ves čas bila v strahu. In nič me ne kliče in nič. Zdaj da bi šla v zapor in mu to povedala, ni šlo, ker bi me verjetno probal prepričati. Sem pa pač tako. Na EMMI so mi ponudili pomoč, da če ne bi zmogla obleke k njemu domov odpeljati sama, da mi pomagajo. Sem rekla, da ne, da jaz to moram sama. Vedno, kadar sem nekaj naredila, sem se boljše počutila. Bolj močno. Zdaj delam na tem, da bi samo zamenjavo stanovanja naredila. To je zdaj korak, ki me čaka. Tudi malo zavlačujem. Ampak z vsako stvarjo zavlačujem, ker moram predelati. Ko predelam, se odločim in odstranim. Nič ne delam na hitro. To je zdaj zadnji korak, ki ga moram narediti.

Na vprašanje, kaj bi policija in socialni delavci morali narediti, da bi se počutila bolj varno po odhodu iz varne hiše, je R ... odgovorila, da bi policija lahko prišla k njej in ji povedala, da je še zmeraj zaprt, da je ne rabi skrbeti, da bi jo malo potolažili. Socialna pa, da tudi pokliče, te vpraša kak je, je v redu ali imate kake težave. Kako je zdaj s punco, se da kaj pomagat, vam lahko kaj pomagamo. Da pokažejo zanimanje. Pri nas si bila, ti lahko še kaj pomagamo, pridi, če kaj rabiš. Jaz če ne bi imela EMMO, jaz ne vem, kako bi, pa brez domačih seveda. No, saj rečem, sestra obvezno pokliče.

Kaj bi morali v Sloveniji narediti, da bi se počutili bolj varne.

Predvsem več informiranja. Saj je tega veliko, te zloženke, pa po televiziji. Ampak nihče se ne zaveda, da veliko nasilnežev ne pusti, da to gledaš in to bereš in ti do tega sploh ne prideš, ko si v tem krogu nasilja. Osveščanje na neki drugačen način, jaz ne vem na kakšen. Jaz imam tu v bloku eno družino, kjer je moški zelo nasilen, jaz to vidim in ji rečem, pridi k meni, pogovarjajmo se, jaz te razumem pa tako, jaz ji ne bom rekla, pojdi tja, pojdi sem. Ampak da daš kako anonimno, ali pa da v šolah se pogovarjajo z otroki, da jih osveščajo, kaj je nasilje, kaj je alkohol, pol otroci velikokrat povejo, moj ati pije, včeraj je pa mamico udaril, čeprav potem rečejo, no, starši pa potem pridejo pa rečejo, saj sploh ni res. To ne smeš kar tako vzeti. Če ti vidiš, da se otrok čudno obnaša, k psihologu takoj, starše poklicati. Vidijo, da travo kadijo pa rečejo, ja, starši ne verjamejo. Jaz sem rekla, pokličite me, jaz vse verjamem. Pa je špricala, pa mi nobeden ni javil, pa je imela, ne vem koliko enk, pa ni nobeden nič javil. Oni so kar tiho. Ja, saj sem jo iskala po šoli, pa ji rekla, naj pride na pogovor, pa ni hotela. Med uro T ... pridi. Otrok mora dobiti zaupanje.

INTERVJU Z LIZIKO

1) Kje ste dobili informacijo za možnost bivanja v varni hiši?

Informacijo za VH sem dobila na centru. Veš, kak je bilo. Jaz sem šla do S..., gor te pa je ona meni svetovala, kaka je to postopek. Pri naslednjem, ko bo on kaj naredil, se takrat pokliče policija in takrat bo on dobil prepoved približevanja in takrat lahko mi to rešujemo in res dala mi je telefonsko, dala mi

je vse. No, te pa je res prišel spet pijan domu, no ni bil glih pijan, glih toliko, da ga je čutil. Pa je začel neke telefone po tleh metati, da sem prasicca pa ne vem, kaj še vse grozil, da ko bo prišel domov, nas bo potolkel pa ne vem, kaj še vse. Pa sem tak stala pa sem si mislila, če ne bom zdaj tega naredila, te bomo še naprej trpeli, pa sem šla policijo poklicala in sem vse povedala. Dala sem od S... telefonsko. Jaz sem pa šla h kolegici in je prišla socialna delavka h kolegici po mene. Pa res iz kriznega centra so klicali, če rabim karkoli. Res, da tistikrat nisem mela niti tolarja v žepu, ko sem šla v varno hišo. Pa sem samo ime pa priimek napisala pa sem takoj dobila enkratno nakazano. Res sem bila zelo zadovoljna. Meni je tak steklo, da če vsakemu tak pomagajo, pol se naj ljudje ne pritožujejo, da jim ne pomagajo, ker te je vzrok pri njem, ne pri centru.

2) Ali ste pred prihodom že kdaj iskali pomoč in kje?

Ja, na centru pa na policiji, ko sem videla, da je tako daleč, ker je deset let to trajalo. Policijo sem skoraj vedno klicala, ko sem videla, da ne gre drugače, pa na center sem šla. No in dokler nisem šla v varno hišo, smo se o tem na centru vedno pogovarjali. Ko sem jaz zvedela za varno hišo, sem šla sama gor na center. Dosti manj problemov bi bilo in dosti manj trpljenja, če bi jaz šla že prej v varno hišo, ko sva še bila v Prešernovi. Te pa sva kar naenkrat dobila to stanovanje, pa sem si mislila, pa dva otroka imama pa, saj ga bo pamet srečala. Figo te pa je bilo tu tako, pa smo prišli domov, pa mi je pohištvo lomil. Prej smo pa samo s pogovori, pa policijo. Te je enkrat dobil neko malo kazen, pol je bil dva meseca v redu, te so si mislili, ja, saj se bo poboljšal, te mu še tote kazni niso poslali. Seveda te pa je imel moč. Če vidiš, da so neki problemi z moškimi, je fajn, da se na centru pogovarjaš. Enkrat, dvakrat še to gre, pol ko pa vidijo, da ni boljše, pa nima smisla to naprej delati. Taki moški, ki je žensko enkrat udaril, takega ni, ki bi ga obrnil. Ker moj bivši je bil pol leta v redu, dokler se ni alkohola dotaknil, pa je to enkrat naredil, te pa je to že skoraj vsaki tretji dan bilo.

3) Opišite pomoč, ki ste jo dobili!

Pomoč, ki sem jo dobila, sem že opisala. Najprej pogovori, pol varna hiša. Meni se je pred varno hišo fajn zdelo, da sva šla gor pa sva vse povedala. Ker on je to gori vse priznal pa rekel, da bo zdaj v redu, da se bo poboljšal. Samo kaj, ko se on tega ni držal. On je prišel gor do S... te sva bila že narazen, pa mi je neko svinjarijo tistikrat naredil, tak da je prišla policija, pa je že ona vedla, kaj se je zgodilo. Pa me je ona pol klicala pa mi je rekla, veš Lizika, zdaj pa se bo spremenil. Sem ga videla, je bil tu pri meni, zdaj pa se bo šel zdraviti. Jaz sem pa bila prepričana, da se ne bo. Tistikrat ne vem, če sem to rekla, mislim da sem rekla, da ne vem, če bo to tak. Moj brat ga je peljal v Ormož, pa ne boš verjela, da je bil moj bivši skoraj prej doma z vlakom kot brat z avtom. En kolega mu je samo rekel, če se on zaveda, kaj je izgubil. Te pa je ponorel in je hodil celi cajt k meni, pa sem mu rekla, pa midva se nimava kaj več truditi. Jaz te nimam več rada, kak bi te midva pol skup živela, da bova tak kot brat pa sestra spala. Pa je rekel, saj seks ni vse. Pa sem rekla, ja, kak bi te to bilo, sva neki moški pa ženska pa bova skup živela večer pa vsak v svoji postelji spala, saj smo vsi krvavi pod kožo. Ni šans, ni šans, jaz sem dve leti zdaj sama pa mi nič ne fali. Meni je to zdaj vse, da mam dece poleg sebe. Pa mi včasih kolegica reče, ja kak te lahko tak živiš, pa ne greš na večerjo. Kaj mam jaz za vuni za iskati. Zdaj mam jaz toto toplino, da se zvečer poleg otrok uležem, za enkrat. Ko bom pa rabila kaj več, pa si bom te že poiskala. Pa ne takega, kak je toti, ker sem bila še tistikrat res premlada pa presmotana, da bi ga spoznala, zdaj pa se mi to ne more več zgoditi. Sem skoraj sto procentna, lahko bi prišel, prespal, samo prijavila v stanovanje pa ne bi nikogar več. Res ne, ker sem imela preveč problemov.

a) Kako ste bili zadovoljni?

b) Kaj se vam je zdelo dobro in kaj ne?

Jaz pravim, da sem dobila pomoč, koliko sem je le lahko. Ker kak je to tisto soboto steklo, mi ne more nihče reči, da ti ne pomagajo. Pomagajo, samo, ko ti oni rečejo, tak pa tak moreš narediti, jih moreš poslušati. Če si ti pameten, jih poslušaj, ko ti svetujejo in boš od tega nekaj naredil. Ker namesto tebe

pa nihče ne bo rekel, tak, zdaj pa odidi. Pa nihče te ne more odvreči, če ona hoče pri njem vztrajati. Morem reči, da tisto soboto pri meni še ni bilo tak kritično. Samo jaz sem mislila, če zdaj ne bom tega naredila, kak dolgo še bomo trpeli. Jaz sem policijo poklicala, sem pokazala, da je telefon dol vrgel, pa sem dala številko od S..., pa sem rekla, tak, jaz grem zdaj v varno hišo.

4) Kako dolgo se vam je dogajalo nasilje, preden ste odšli v varno hišo?

Prej sva se že malo pogovarjali o tem, da je nasilje trajalo okoli deset let.

Ja, samo ti bom tak rekla. On ni bil vsaki dan pijan. To je bilo mogoče enkrat v dveh mesecih. Samo te pa je norel, me je narezal pa polomil vse, kaj je kje bilo. Zunaj smo spali. Prvič me je udaril, ko sem bila sedem mesecev noseča. Te sva bila skupaj kako leto, ker sem takoj zanosila. Te pa veš, kak je bilo, avta nisem mela, doma štirje bratje, placa ni bilo, kam boš šel. Pa bala sem se, ker mi je grozil. Jaz ko sem prvič odšla, sem bila trda. Sem se k sosedi skrila in vse, kar sem s sabo, odnesla sem si skrila. No in ko je potem do mene prišel, je bil čisto drugi. Da on ne bo tega naredil. Ker grozi tak samo tisti, ki ga je samo strah, tak da sem pol drugič lažje odšla. Trikrat sem od njega odšla, pol pa mi je bilo dovolj, ker to je moje stanovanje in jaz iz njega ne bom šla. Pol pa mi je grozil, pa eh kako je bilo.

5) Kaj se je dogajalo v varni hiši?

a) Kaj vam je bilo všeč in kaj ne?

Enih štirinajst dni sem bila samo tam. Ker te sem že bila v tem stanovanju, te pa obojnega nisem mogla plačevati. Tu so bili stroški, tam so bili stroški, jesti si mogel, dva otroka za sabo. Vse, vse se je dogajalo. Jaz sem pač taka, da se znam prilagajati, ker pač nismo vsi isti. Smo se razumele pa vse in res ni bilo nobenega problema. Jaz sem bila zelo zadovoljna.

b) Mi mogoče lahko poveste kak dogodek, ki se vam je še posebej vtisnil v spomin?

Se druga nismo, pač od kod si pa kdo koga od kod pozna. Pa si komaj spoznal, kak je svet mali. Ko si nismo mele kaj za začetni, smo pač šimfale. Otroci pa so se zaigrali. Takrat smo bile tri. Jaz sem imela dva otroka, pa te še ena je imela enega sina pa še ona druga je imela dvojčka.

6) Kako ste se razumeli z zaposlenimi?

Vredi, fajn.

a) Se vam zdi, da ste kdaj kaj nujno rabili, pa niste dobili?

Res ne smem nič reči. So ti pomagali, so ti stali ob strani, so ti povedli vse, res nimam kaj reči. Res, če mi kdo reče, da ni pomoči, to ni res, vsaj to, kaj sem jaz doživela, nimam kaj. Meni se je največji problem začel takrat, ko sem prišla nazaj iz varne hiše. Te pa je trebalo stike, preživnina, te se pa to vleče na sodišču. Pa oni bedak je hodil noret sem. Pa non stop policija, pa zakaj nimate tega pa zakaj nimate onega, pa sodišče sem mogla čakati. Ne vem, da to ni nekega zakona, da bi takega popatrali, pa bi ga odpeljali, da bi se ene tri mesece hladil tam noter. Da bi malo prišel k sebi. Kaj je te meni pomagala prepoved približevanja, pa sto jurjev globe pa ne vem kaj vse, če on lahko pride, pa mi vrata gor zlomi pa nas tu noter potolče, pa bo to v desetih minutah naredil, kaj te meni pol pomaga prepoved približevanja. Ker ko je nekdo nor, pa hoče nekaj narediti, njemu tisti papir nič ne pomeni, ker ko me bo dobil, me bo pa skup zlomil. Te pa sem po mesti hodila, pa je že imel prepoved približevanja, pa je sem jaz po tota strani hodila, on pa po drugi. 50 metrov je glih bilo, tak da nisem mogla nič. Tak je hodil po tisti strani, ko taka hijena napihnjena. Veš, kaki občutek je to, ko boš poklical policijo, pa on hodi po svoji strani, to ti bodo rekli. Ko pa bo že enkrat skočil v mene, te je pa tak prepozno, pa ljudje na cesti se ne vtikajo. Ker me je tudi na javnem placu, ko smo šli po mesti, vlačil, pa sem dve uri

hodila tak ob cesti, da bi policijski avto, srečala pa skočila, pa ga ustavila. Pa točno te jih ni bilo ali pa so mi za las smuknili. Pa hodil pa me vlačil pa grozil, misliš, da se je kdo vtaknil, čisto nihče.

b) Kaj bi lahko naredili boljše?

Veš, oni naredijo vse, kar je v njihovi moči, odvisno pa je, ali boš ti to sprejel. Oni ti lahko ponudijo varno hišo, ti lahko ponudijo pomoč, ti lahko ponudijo vse na svetu, samo če boš ti rekel ne, te ti oni ne morejo pomagati. Jaz res mislim, da, koliko je meni S... šla na roko, pa koliko je za mene napisala, pa M... glih tak. Jaz sem M... v soboto popoldne poklicala. Ona je bila nekje v Mariboru, pa ti povem, da se je vse preko telefonov reševalo. Ob enajstih zvečer je meni policaj papirje prinesel za podpisat. On pa je prepoved približevanja tak dobil v tistem trenutku, ko je policaj do njega stopil. Tak, da karkoli bi naredil bi dobil tisto kaznen za plačati. Samo veš tista, kaznen je tak, če bo on hotel nekaj narediti, bo vzel pištolo, pa bo to v petih minutah naredil, ti tisti papir nič ne pomaga. In tu so ženske najbolj ogrožene. Saj je prepoved približevanja, samo to ni tista zaščita človeka, fizična zaščita. To bi ga mogel nekdo počakati in ko bi prvič kaj naredil, ga odpeljati na hladno pa ga pošteno prebutati.

7) Kakšne so bile sstanovalke?

Saj sem že omenila, dobro sem se razumela z vsemi.

a) Imate še vedno stike s katero izmed njih?

Se še srečaš kdaj.

8) Kako ste se odločili za odhod iz varne hiše?

No, jaz sem bila tam samo tisti prvi moment zaradi varnosti. Res sem mogla pol, preden sem prišla nazaj, ključavnico zamenjati, ker on je na policiji dobil ključe in se je lahko nazaj sem vselil. Ker jaz ne bom v varni hiši, on pa v mojem stanovanju. Te sem ključavnico zamenjal te sem pa prišla nazaj. Te so se začeli najhujši problemi.

a) Kako je bilo ob odhodu?

Ja. Pa strah me je bilo. Ker on je tak nepredvidljiv, da nikoli ne veš kdaj, pa kje, pa kak bo naredil.

b) Se vam zdi, da ste imeli kaj več znanja, kje iskati pomoč, kaj storiti, če se nasilje spet ponovi, kot pred prihodom v varno hišo?

c) Ste se počutili bolj varno in samozavestno?

Moram reči, da sem 99 %, da se meni kaj takega več ne more ponoviti. Tega več ne bo, da bi jaz trepetala. Mene je njega še zdaj strah, ker je tak hudo nepredvidljiv, ampak drugi, drugi ga pa nima kaj sрати. Bolj samozavestna se počutim. Zdaj meni nekdo ne more praviti, kaj lahko pa kaj ne. Jaz bom šla, kam bo meni pasalo. Jaz se zavedam, da imam dva otroka, da moram za njiju skrbeti, meni pa ne more nobeden več reči, kaj jaz lahko pa kaj ne smem. Ker jaz se zavedam, kaj lahko, pa kaj ne smem, zaradi otrok ne zaradi sebe pa zaradi enega deda. Lahko sva s kom kdaj kaka prijatelja, samo ko bo eno besedo narobe rekel, boljše, da ga nikdar več ne vidim. Da bi še moji otroci mogli še enkrat trpeti, ker smo preveč. Ena ima velike posledice v šoli. In kdo je to kriv, mi stari biki. Glej, sam je imel tako otroštvo, ki so se doma rezali in je dobesedno gledal, kaj je stari delal mami. Pa je vedel, kak se on počuti kot otrok, ki je to zraven gledal. Zakaj to svojemu otroku lahko privoščiti. Jaz tega ne zastopim pa nikdar ne bom mogla. Naša stara dva sta se tudi rezala, pa sta se lovila, pa vse živo, pa jaz tega svojim otrokom ne delam. Ko mene moji dve razjezita tak, da več ne morem, grem ven na balkon pa se zjočem, pa je to deset, petnajst minut ali pa eno uro pa pridem noter, pa rečem, no otroci, tak zdaj pa dalje. Pa zaradi tega nobenega ne tepem pa ga v strah spravljam, ker vem, da to nima smisla, ker

vem, kaj sem sama doživljala. Prvo ti reče rad te imam, pol te nareže, ko bika, pol ti pa zopet reče rad te imam. Zvečer pa tak zdaj pa gremo skupaj spat, pa sem rekla, ti si mene udaril, ti po meni ne boš plezal. Te pa sem bila kurba pa prasica pa imam drugega. Te pa, če bi rekla, da ga mam, bi me tak skup zlomil, če pa sem rekla, da ga nimam, pa je rekel, da lažem.

9) Kaj vam je povzročalo največje težave, ko ste zapustili varno hišo?

Te je bilo to, ko je sem hodil, pa mu ni mogel nič nič. Pa lomil pa ne vem kaj vse, pa mu niso mogli nič, ker je bil tu prijavljen. To so pa toti zakoni, da takemu ne more nihče nič, ki samo sranje dela pa samo škodo, da to ne more nobeden spremeniti. Takega bi jaz poslala na en samotni otok, pa naj kamenje nosi, da mu ne bodo šle bedarije po buči. To so bili vsaki vikend strahovi, kdaj bo prišel pa kaki bo prišel. Je prišel eno jutro, pijan, celi potolčen, je odvedel otroke. Otrok se še niti zajtrka ni najedel, plenice mu nisem zamenjala v pižamah, smo ven leteli. Te pa grozil, kak nas bo vse poklal, pa ne vem, kaj še vse, te sem na srečo Fadilo srečala, pa sem rekla, daj pokliči policijo. Te pa mi je dece odvedel gor k materi, gori otrokom v obraz rekel, zdaj pa grem, pa jo bom zaklal, ko prasico. Tak, da me je njegov brat klical, pa je rekel Lizika, ovi te išče, ti bo še kaj naredil. Saj ko so oni videli, da je kritično, so bili toliko. Ali pa recimo, ko je prišel tja pijan, pa je začel tam sranje delati, so me takoj poklicali, Lizika, zakleni se, ovi spet nori. Te veš, kaki občutek je to, ko veš, da ti je vrata že dvakrat utrgal pa je tu notri. V pogojni je že bil, pa so mu povedli enkrat nekaj naredi pa ga bodo odpeljali. Te pa je tam šipo zlomil, zjutraj je prišel najprej sem težit, te je šel tja pa je šipo zlomil, pa so me klicali, zakleni se. Jaz pa kličem policijo, pa mi je rekel en policaj: »Mi nismo varnostniki«. Jaz pa dva otroka tu notri pa v tretjem štoku. In mi je rekel na 113, mi nismo varnostniki. Jaz pa tak zmešana, da sem v enem stavku povedala, kdo sem, kaj sem, pa kaj se dogaja. Poglej, kak je tam bilo, dva otroka brez staršev, brez babice brez vsega so ostali. Kdo je to kriv? Toti zakoni naši. Te pa tam čuvajo, ne vem, kaj vse tu pa ne more priti vsaj eno uro ali pa vsaj tisti moment, ko pride, pa ga dobiti. Saj mu nihče ni rekel, da more tu 14 dni stati. Kaj te misliš, da sem jaz upala tu noter ostati, po tem beži. Moji otroci so marsikaj hudega videli.

10) Ali ste še imeli stike s strokovnimi delavkami?

a) Kaj ste od njih dobili?

Ja imam. No, saj to se zdaj tak rešuje, če kaj kritičnega pride, pač policijo pokličem. Sva mela na sodišču in je dobil pogojno dve leti. Zdaj se je malo umiril. Zdaj pa tak vprašanje, kak dolgo spet. Ker ko se mu bo spipalo, te se mu bo spipalo za vse nazaj, kaj je bil v redu. Zdaj drugo te nimam več na centru, kot te to pomoč prejeman. Zdaj trenutno ne rabim več drugega, lahko se pa jutri zgodi, da bom mogla spet leteti gor.

b) Kaj bi socialne delavke lahko storile, da bi vam olajšale življenje po odhodu iz varne hiše?

To je bolj problem tistih, ki nimajo kam iti. Jaz sem imela stanovanje, jaz sem imela kam iti. Jaz zdaj drugega res ne rabim kot to pomoč kaj prejeman. Ko pa sem enkratno rabila pa sem tudi samo poklicala, pa je M... rekla, naj pridem pa mi je ona napisala. Jaz sem res dobila vse, kar sem lahko. Vprašanje pa je, kak je za tiste, ki nimajo kam iti. No, po odhodu sem bila non stop na centru, ker je non stop bila neka svinjarija. Ampak res, svetovale, pomagale, S... je toliko za mene zapisala, toliko povedala, res nimam kaj.

11) Kaj bi policija lahko storila, da bi vam olajšala življenje po odhodu iz varne hiše?

Eh, bili so tu pa so rekli, ne moremo mu nič, dokler je tu prijavljen. Rekel mi je, naj grem drugi dan na policijo in ga naj kazensko ovadim. Drugi dan pa sem prišla gor pa sem hotela dati ovadbo pa so mi rekli, da ne morem, ker sva prijavljena v istem gospodinjstvu. Te pa se je začel taki začarani krog. No in dve leti po tem, ko sem jaz bila v varni hiši, mi je gospod V... rekel, ko bi ti vedla, koliko korakov in zapisnikov sem mogel narediti, da sem to spraval na sodišče. Sodišče pa mu drugega ni dodelilo kot

pogojno. Takega bi mogli za pet let zapreti pa mu dodeliti enega dobrega psihologa. Zgleda, da bi mogel, če bi ga hoteli v rest spraviti, priti še malo sem, pa še malo polomiti pa mene skup zlomiti, da bi jaz šla k zdravniku, da bi imela papir, te pa bi te mogoče šel v rest.

12) Ali ste s partnerjem imeli kakšen postopek na sodišču (delitev premoženja, prijava nasilništva)?

No, nekaj si že omenila, sta imela postopek na sodišču. Kaj sta pa imela vse?

Za preživnino, za videvanje otrok, za nasilje.

a) Kako dolgo je trajal?

Za videvanje otrok pa za preživnino se je začelo takoj, ko sva šla narazen. Ni hotel podpisati, ni hotel preživnine plačevati, nič. Zdaj te po dveh letih sem dobila papir, da so deca moji pa da bi jih on lahko videl enkrat na teden pod nadzorom centra za socialno delo. Je pa odvetnica rekla in sodnica tudi, če bo on toliko pameten, mu jaz otroke lahko dam, če bo pa kaka svinjarija, se pa tako takoj policija pokliče. Te bo jih pa res lahko videl samo pod nadzorom centra. On se pa centra izogiblje. Ker mislim, da so toliko videli, da je imel toliko napak in da je krivec on, pa čeprav jaz sebe ne mislim ven vleči. Za nasilništvo pa mislim, da je bilo kaki mesec. Letos je to vse steklo, so bile vse obravnave pa vse. Vse obravnave so bile letos januarja za nasilništvo. 3 obravnave. Od januarja pa do zdaj (maj). Dve leti pa je trajalo prej, ko smo trpeli pa vse prenašali, ne da bi mu nekdo neki papir dal. Ker on je taki, če mu non stop nekdo diha za vrat, pa mu pravi, da ne sme tega, ker bo drugače to pa to te, ne upa. Kak se pa enkrat to neha, te je pa spet potrebno kaj skup zlomit. Pa še tako blizu sva doma. Zdaj pa jaz zaradi njega ne mislim biti za štirimi stenami zaprta, ker me smo vse tri tak, da rade gremo ven pa smo od zunaj. Zdaj pa, ko smo se ga bale, smo bile non stop tu noter zaprte. Zdaj pa gremo ven, pa čeprav ga srečamo.

13) Kaj bi sodstvo lahko storilo, da bi vam olajšalo življenje po odhodu iz varne hiše?

Malo bolj bi ga lahko zašili, kot so ga. Ker on je zelo političen. On ko bo prišel kam, tak on se bo ponižal, bo vse priznal, se bo krivega počutil in zato je dobil tak milo kazen. Saj ko je recimo policija prišla, on se je umiril, je bil v redu, samo ko je policija šla, te pa drugič ne bi bila sposobna klicat, to pa vem, da ne bi. Pa to na sodiščih traja. Pa saj se tak vse iz zapisnikov vidi, kaj je bilo pa kdaj je bilo. Pol pa tam moreš za vsaki datum posebej govoriti, kaj je bilo, pa vse obnavljati. Te pa te je za kateri datum vprašal, kaj je bilo, takrat pa si še mogel študirati, kaj je bilo, da si isto povedal, kot je bilo zapisano. Zdaj se pa ti zmislji za 2006 leta nazaj točno, kak je bilo. Sicer pa to kaj je na tistih papirjih napisano, to je malo. To je kapljica v morje proti tem, kaj je bilo. Kolikokrat jaz policije nisem mogla klicati. Te je prišel enkrat tak pijan, da me je tak ugriznil tak, da mi je vse ven ugriznil. Se mi še vedno vidi. Te pa v bolnico pa po injekcije, da ne bi dobila zastrupitve. Je rekel policaj, takoj se mi spravi, veš, kak je človeški ugriz nevaren, isto kot če bi te pes ugriznil.

14) Kaj mislite, da bi v Sloveniji morali narediti, da bi so počutili bolj zaščiteni?

Tote nasilneže spraviti nekam. Taki, kateri se na žensko pa na otroke spravlja, pa to je največja smet za mene. To bi mogli imeti en poseben oddelek za tote nasilneže pa jih tam noter malo mučiti tak da bi si zapomnili. Da bi še on videl, kak je to. Jaz sem bila, ko sem prišla iz varne hiše, 24 ur na dan v strahu.

INTERVJU Z MANDY

1) Kje ste dobili informacijo za možnost bivanja v varni hiši?

To mi je povedal policaj. Ko pač nisem vedela, kam bi šla, pa mi je povedal, da obstaja to. Je kar on sam klical. Ker pa je bila glih sobota ali nedelja in mi je pač dal številko, ker je rekel, da ne sprejemajo čez vikend. Če mam kam iti, naj grem.

2) Ali ste pred prihodom že kdaj iskali pomoč in kje?

V krizi sem policijo poklicala. Jaz sem se v trenutku spomnila, da bi pač mogla nekam iti. In sem jaz kar tisto večer odšla. Policija je bila enih trikrat. Te pa sem, ko so prišli, dala ovadbo pa sem prekinila. Že ko je bil policaj tam pa je rekel, da bo on plačal, pa ne vem, kaj vse. Te pa sva se tak zaradi denarja kregala, te pa sem pač ven vzela ovadbo.

3) Opišite pomoč, ki ste jo dobili!

a) Kako ste bili zadovoljni?

b) Kaj se vam je zdelo dobro in kaj ne?

Pomagal mi je, ker mi je povedal to informacijo. Samo, če ženska rabi pomoč, rabi nujno. Če nima kam iti, posebej z otrokom. Sem mogla pol klicat kolegico. On je bil tačas zraven mene, da sem se zmenila in da sem šla. Bil je zraven, da sva spakirali. Tote denarne kazni to za mene nič, ne pomaga. Da bi ga odpeljali. Da bi njega odpeljali, ne da sva mogli midve oditi. Ko je policija prišla, se je lagal, on nič ni bil kriv. Vse na mene krivdo. To se mi ni zdelo v redu, ko sem jaz tisto ovadbo vzela ven. On mi je razložil. Tak pa tak je on bo mogel plačati ali pa lahko vi vzamete ven. Če mi on ne bi povedal, da lahko vzamem, nazaj ne bi vzela. Zdaj pa vsaka ženska si misli, pol bo pa še hujše, kaj bo pa šele pol z mano naredil. Pa če še nima kam iti, kaj bo drugo naredila, kot da bo ven vzela. Prvič, ko je prišel, se mi je zdelo, da je bil bolj za mene. On mi je rekel, da oni pridejo v primeru, ko se že nekaj zgodi. Za vsako malenkost ga ni treba zdaj glih klicati. On me je samo porinil. Bi pa se nadaljevalo, če ne bi poklicala. On pa je takoj, ko sem policijo poklicala, šel ven pa se je umiril. Je začel pred policijo, da imam v telefonu neke številke od ljubimcev. Te so pa pogledali, pa sploh ni bilo nič. Ker jaz mu ga nisem hotela dat, pol policaj je pa pogledal, pa sploh ni bilo nič.

4) Kako dolgo se vam je dogajalo nasilje, preden ste odšli v VH?

Jaz sem že prej imela partnerja, ko je bil nasilen. Zdaj se je pa on na to izgovarjal, saj ona je že imela prej probleme. Ker oni prejšnji me je, ko sem spala, po glavi s sekiro, sem bila v bolnici pa sreča, da sem sploh preživela. Je hodil pol toti drugi z mano po sodiščih in zdaj se na to izgovarja. Tisti denar, ko sem ga dobila, je bilo še vse dobro, ko pa nisem imela več denarja, pol pa se je začelo. Z onim prejšnjim sem bila pet let, s totim zdaj pa osem. Od začetka je bilo vse dobro. Ko sem imela denar. Ko pa več nisem imela denarja te se je pa začelo zaradi položnic pa tako. Ker jaz kadim in je pol govoril, da vse zakadim, pa zato nimam nič pa tak. Ko je bilo treba plačati položnice, je že bilo kreganje. Jaz pol leta nisem hotela z njim spati, ker sem nekaj videla. Pol se je pa samo še stopnjevalo. Če bi jaz z njim spala, te bi mi on dal denar pa vse, drugače pa ne.

5) Kaj se je dogajalo v varni hiši?

Jaz sem prva prišla noter v toto VH. Kaki teden sem bila pri kolegici. Pri kolegici se mi je zdelo, da sem na poti. Komaj sem čakala, da bi nekam lahko šla. Po drugi strani pa sem si mislila, kak bo to, ko bom prišla tja. Strah me je bilo. Vse sem tam pustila, kako bom zdaj brez vsega pa v varno hišo. Ko sem pa prišla noter, se mi je pa takoj dopadlo. Same sva bile. Prvič je bilo tako, da sva bile same pa mir. To je bilo prvi teden. Na začetku so mi samo povedali, da sem prišla noter. Nič pa, kako to zgleda. Jaz sem pa vse sorte slišala. Sem si predstavljala, da so tam varnostniki pa da ne moreš ven nič. Zato me je bilo tak strah. Predstavljala sem si ko zapor. Pol mi je bilo pa fajn. Sem bila več kot eno leto.

a) Kaj vam je bilo všeč in kaj ne?

To, da smo mogle poklicat, ko smo šle kam, to se mi je zdelo nikakor. Res je, da bi one te vedele, če do česa pride. Proti koncu sem si našla partnerja pa sem bila večinoma tam. Bi se mogla skoraj oglasiti, te ko sem bila v VH, ne te, ko me ni bilo. To je bilo moteče. To se je meni zdela kontrola. Zdaj pa, če nisem, te pa je bilo vse narobe. Pa še nekaj je bilo. To čiščenje. S totim čiščenjem so bile non stop težave. Dokler sem bila sama, je bilo vse dobro. Pa ko je druga prišla je še tudi bilo vse v redu, ko pa je tretja prišla, pa je bilo non stop nekaj. Pa spet glede tega javljanja, kje si. Če greš recimo v mesto v trgovino, to se takoj zavleče. Jaz nisem klicala. Ker sem vedela, da bom prišla nazaj in kaj bi te zapravljala za sporočilo. Ko sem pa ostala pri mojem, sem pa napisala. Pa za to stanovanje. Ti si moreš iskat. Pa eno leto sem že bila noter. Te pa ne vem, če si še lahko pol naprej noter ali ne. Sem se bala, da bi me kar na cesto dali. Da bi ti pomagali stanovanje iskat. Ene se ne znajo zmenit, si ne znajo poiskat. Da bi ti pomagala pa recimo rekla, to probajte poklicat pa to. Zdaj pa ti si mogel sam. Jaz si še nikoli nisem stanovanja iskala. Niti nisem približno vedela, kak bi zdaj to jaz. Pa dobro sem klicala. Ampak ti moreš gledati na denar, če boš lahko plačal. Nazadnje pa še prideš, pa te nima dolgo pa te ven vržejo. Jaz mam lastnika res v redu. Je tak prijazen. Kam koli sem hodila, so bili tak freht, on pa je res tak prijazen. Jaz sem dobila občutek, da si morem vse sama. Na začetku ni bilo nič, pol so pa že kako hrano prinesle. Jaz ko sem šla, sem bila brez vsega. Nimaš niti stvari za obleči, nimaš niti tak nič pa domov te je strah iti. Denarja pa tudi ne, sploh če si brezposeln. Jaz niti podpore nisem dobila nič. Jaz dobivam iz ZPIZ-a. Samo v tistem trenutku, ko sem jaz šla, nisem imela nič. Jaz sem si mogla vso hrano vse sama kupiti. Nič ni bilo noter. To je napaka. Ko ženska pride noter, da bi takrat dobila take stvari, kot so cukar, moko, olje take osnovne stvari. Ena je bila, ko je imela samo otroške doklade pa tri otroke. Zdaj pa trije otroci nekaj pojejo. Te pa, dokler je imela, jim je kupovala za jest, ko pa ni več imela, pa niso jedli nič. Mogli bi pomagati. Vsaj tisti prvi teden ali pa mesec. Tu so prišle samo za tistih deset minut pa so se samo pizdle, ti to ti to, pa to pa to pa to pa to. Fajn bi bilo, da bi te nekdo poslušal pa ti pomagal, ker ti si že tako razočaran. Premalo je tega, da bi ti pomagale vsaj glede hrane. Ti ne moreš sam klicati, da bi dobil neko donacijo. Kot socialna pa je to čisto drugače, če pokličeš pa vprašaš, če bi lahko dali kaj za varno hišo. Smo klicale na Perutnino, pa so rekli, da moramo pisno poslati, socialna ne. Pa bi dobile. Sigurno. Ker recimo otroci tega ne razumejo, zakaj ni za jesti. Pa zakaj oni zdaj jejo, mi pa bomo pol jedli. Ona pa je rekla, pol ko bo teta fertik. Ona pa ni imela kaj, pa je pač tako rekla.

b) Mi mogoče lahko poveste kak dogodek, ki se vam je še posebej vtisnil v spomin?

Ena se je rada zlagala. Te pa sva jo midve z drugo rade dobile na laži. Glede enega pubeca se je lagala. Sama sebe je klicala, da je zvonilo, pa se pol menla sama s sabo. Midve pa sva se smejale. Pa za novo leto ali ne vem, ker praznik je bil. Smo se tak smejale pa plesale smo.

6) Kako ste se razumeli z zaposlenimi?

a) Se vam zdi, da ste kdaj kaj nujno rabili, pa niste dobili?

b) Kaj bi lahko naredili boljše?

V redu. Samo R... je do mene bila res dobra. R... se mi je zdela bolj življenjska. M... je bila stroga, tak da bi se drla, ne pa da bi lepo rekla. Ti si že tako v krizi pa prideš za to, da te ne bi nobeden nadiral, te pa te nadere. To ni. R... pa nikoli nisem slišala, da bi se na koga zadržala. Z R... si se lahko vse zmenil. Ker M... je bila bolj vzvišena pa pedantna. R... pa je bila bolj flegma. Pa še kak taki izraz je imela R..., da smo se smejali. Te pa je že M... postrani gledala. Ona je bolj sproščena. To je super, da se lahko z nekom pogovarjaš bolj sproščeno. Ko so bili neki delavci, ki so popravljali pohištvo in ona je pred njimi, lahko bi nam rekla tudi pol, rekla odstranite toti murek, to so bacili gor.

Pa že tako se je videlo, da se niso nič zavzele. Čisto za vsaki praznik se je peč pokvarila ali pa je olja zmanjkalo. Ne bomo te me olja kupovale. Saj nismo bile me krive, da ga je zmanjkalo. Če je mrzlo, se pač greje. Pol pa je govorila, pa to še ne bi smelo sfalit, pa take. Večkrat smo bile na mrzlem. Edino R... je prinesla pečke, da smo se grele. Je od doma prišla s fantom pa je prinesla tri pečke. Te za novo leto, ko smo se tak fajn imele smo bile na mrzlem pa smo te plesale, da smo se malo zagrele. Ko se je

pokvarila peč, tudi ni bilo nobenega servisa, da bi prišel. To bi mogli takoj priti, ne pa da smo bile pol na mrzlem.

7) Kakšne so bile sstanovalke?

- a) Kako ste se razumeli z njimi?
- b) Imate še vedno stike s katero izmed njih?

Dokler sem bila sama, je bilo vse dobro. Pa ko je druga prišla, je še tudi bilo vse v redu, ko pa je tretja prišla, pa je bilo non stop nekaj. Ena je bila, ko je imela samo otroške doklade pa tri otroke. Zdaj pa trije otroci nekaj pojejo. Te pa, dokler je imela, jim je kupovala za jest, ko pa ni več imela, pa niso jedli nič. Za novo leto ali ne vem, ker praznik je bil. Smo se tak smejale pa plesale smo. Na socialnem smo imele sestanke. Meni se to sploh ni dalo iti. Pa ena ni mogla pa druga ni mogla. Sestanek smo imele, če je bilo kaj takega narobe, da smo se te tam zmenile. Ko smo se skregale, takoj sestanek. Je bila ena M..., ko smo se ji tak smejali včasih. Smo se skregale, ampak smo vseeno nekak čez par minut že pozabile. Super je bilo. Dobro smo se razumele. Mam še z večino stike. Pa srečaš se.

8) Kako ste se odločili za odhod iz varne hiše?

- a) Kako je bilo ob odhodu?
- b) Se vam zdi, da ste imeli kaj več znanja, kje iskati pomoč, kaj storiti, če se nasilje spet ponovi, kot pred prihodom v varno hišo?
- c) Ste se počutili bolj varno in samozavestno?

Jaz bi še kar bila notri, samo so mi pač že silo delale, ker je bilo že več kot eno leto. Počutila sem se tak smotano. Sem mislila, kaj me bodo zdaj na cesto vrgli, če si ne bom našla nič. Ker jaz sem imela nagledano stanovanje na Hajdini. Sem čakala, ker je mislil iti tam eden ven. Pol pa niso šli ven in sem jaz ostala brez vsega. Sem pa čakala tam več kot tri mesece, pol leta sem čakala. Tak, da si nisem niti nič drugega iskala. No pol sem pa videla, da ne bo nič iz tega, pa niti nisem imela volje kaj iskati. Te pa mi je ena sstanovalka rekla, pa daj greva nekaj iskat, pa mi je pomagala pa z mano je šla. To mi je dosti pomenilo, da je eden šel z mano.

- a) Kako je bilo ob odhodu?
- b) Se vam zdi, da ste imeli kaj več znanja, kje iskati pomoč, kaj storiti, če se nasilje spet ponovi, kot pred prihodom v varno hišo?

Ja sem imela. To sicer zdaj ne vem, če še lahko greš nazaj v varno hišo.

- c) Ste se počutili bolj varno in samozavestno?

Malo me je bilo strah, kak bo z denarjem. Tam mi je bilo fajn, tak da mi je bilo težko it. Samo sem se hitro navadila. Bila sem vesela, da bom sama, da bom sama kuhala. Da me nobeden ne bo kontroliral. Če ne bi bilo teh kontrol, pa to pa bi jaz z veseljem bila še v varni hiši. Meni je bilo lepo tam. Lepo smo se imele. Ena je bila tak vesela, da ni mogla spati, ko je šla. Ko mi je rekel, da se je za mene odločil, sem bila zelo vesela. Samo sem pa še vedno razmišljala, kak bo zdaj to, pa kak bo zdaj ono, pa kak bo tretje.

9) Kaj vam je povzročalo največje težave, ko ste zapustili varno hišo?

Težave so bile s plačilom. Največje težave so bile z denarjem, ko je bilo treba za tri mesece naprej plačati. Če bom jaz to zmogla. Te sem zaprosila za pomoč pa sem dobila. Najbolj je bil problem zdaj za šolo. Ko je bilo treba knjige kupiti.

10) Ali ste še imeli stike s strokovnimi delavkami?

- a) Kaj ste od njih dobili?

Nimam, razen ko kaj nesem za otroške noter. Nobeden ne pokliče, kak si pa kako se imaš. Zdaj ko si šel na svoje, te nič več ne šmirglajo. Vse sem povabila, naj pridejo sem pa skos, da nimajo časa, ampak da enkrat pa bodo prišle.

b) Kaj bi socialne delavke lahko storile, da bi vam olajšale življenje po odhodu iz varne hiše?

Denarne pomoči pa tudi to, da bi poklicale pa bi vprašale, kak je zdaj. Jaz sicer, če kaj takega ne vem pač pokličem. Pa vedno molim, da bi bila R... na telefonu, ker jaz ne vem, kdaj ima kera telefon. Nerodno pa mi je vprašat, če bi lahko dobila R... Saj mi M... tudi razloži, če je kaj takega. Pa reče, da je lepo, da sem poklicala.

11) Kaj bi policija lahko storila, da bi vam olajšala življenje po odhodu iz varne hiše?

Jaz mislim samo to, da ko odideš in ostaneš brez vsega, da bi ti nekdo pomagal. Da bi ti nekdo pomagal tisto kaj si ti ustvaril, pol nazaj dobiti. Sem bila tam, ko dobiš brezplačno pravno pomoč pa moreš izpolniti neki obrazec, ki ga sploh ne znam izpolniti. Zdaj pa ga mam nekje tam, pa sploh ne vem, če ga bom vložila.

12) Ali ste s partnerjem imeli kakšen postopek na sodišču (delitev premoženja, prijava nasilništva)?

a) Kako dolgo je trajal?

Ne, to za preživnino sva se sama zmenila pa za stike pa to.

13) Kaj bi sodstvo lahko storilo, da bi vam olajšalo življenje po odhodu iz varne hiše?

Da bi skrajšali to pa tote obravnave, pa to to me strašno moti. Ker jaz sem že imela na sodišču pa vem, kako to zgleda. Oni prejšnji je pol umrl. Tale je pa hodil z mano po sodiščih in zdaj bi se vsem povedal, da sem imela že prej probleme, kdo bi mi te verjel. Nimam zaupanja. Zdaj pa tam v tistem okolju je on bil doma in tak kot je on rekel, to so verjeli. Vsi bi šli njemu za pričo, kdo bi pa meni šel. Jaz sem dobila taki občutek, ko je on rekel, da je policaj njemu verjel, da pač vsi njemu verjamejo.

14) Kaj mislite, da bi v Sloveniji morali narediti, da bi so počutili bolj zaščiteni?

Moški bi se mogel odselit, ne pa da ženska z otroki mora iti. Ti moreš študirat, kam bi šel z otrokom. Jaz sem doma imela vse kruh pa vse, on bi si sigurno lažje našel nekaj. Sigurno bi to bolj pomagali. To bi ga sigurno bolj prepričalo, da bi se spremenil. Za nasilneže bi mogle biti večje kazni. Da bi šel v zapor, ne pa te denarne kazni. Ko tiste denarne kazni, pol na koncu ti še reče, saj si ti dala noter, zdaj pa ti plačaj.

INTERVJU Z MARIJO

1) Kje ste dobili informacijo za možnost bivanja v varni hiši?

Na socialnem. Sem se zatekla k njim in sem iskala možnost, če bi bila mogoče kje kaka starejša gospa, ki bi vzela koga k sebi za pomoč. Pa so pač rekli, da ne vejo za nobeno tako, da mi pa lahko ponudijo varno hišo, če sem pripravljena iti tja. Malo sem bila skeptična v zvezi s tem pa sem pol vseeno, ker me je trikrat klical v tistem času, ko sem bila tam. Pa so videle, kako sem se odzvala, da sem čisto prebledela pa se direktno tresla. Pa so rekle, da bi najboljša bilo, če bi kar šla tja še isti dan. Nič mi niso povedale, niti kje to je, niti kako to zgleda. Čisto nič. Ko sem prišla tja, te mi je bilo najprej vse skupaj čudno, ampak sem se kar hitro navadila.

2) Ali ste pred prihodom že kdaj iskali pomoč in kje?

Nikoli. Ker jaz sem v tej vezi vztrajala samo zaradi hčerke, ne zaradi sebe. Jaz sem živela v takem strahu. Ko sem vedla, da misli priti domov, sem se tresla kot šiba na vodi. Da bi jaz kdaj pokazala malo življenja, da bi bila kaj nasmejana, ne. Sicer mi je pa tak rekel, da se nimam kaj smejeti.

3) Opišite pomoč, ki ste jo dobili!

a) Kako ste bili zadovoljni?

Po eni strani vsi pravijo, da to ravno ni pomoč. Oni ti že dajo bivanje. Zdaj pa, če si ti brez denarja, pa bi hotel eno narediti pa drugo narediti, ne moreš. Ker praktično ti moreš tudi za to stanovanje plačati. In se ne strinjam s tem, da se mora to plačati. Če ti oni nudijo pomoč, ne bi jo bilo potrebno plačati. To ni samo mene motilo.

b) Kaj se vam je zdelo dobro in kaj ne?

To druženje se mi je bilo kar v redu. Ni se mi pa to zdelo dobro, da nisi imel nobene zasebnosti pa nič. Dva meseca je hčerka bila z mani pol, pa je šla k njemu nazaj. Zaradi sošolk. In se mi leto in pol sploh ni javila. No pol mi je pa letos spet začela pisati in sva se začele dobivati, no zdaj pa z atom noče imeti stikov. To je bil taki močni šok, da se ne da opisat. Jaz sem včasih, ko mi je tista močna kriza nastopila, po dva dni sem se jokala. Nihče me niti ni smel pogledati, takoj sem bila solzna. Ko sem prišla v varno hišo, sem spala samo po dve tri ure. Nisem mogla. Leto in tri mesece sem bila v varni hiši. Zato ker sem še delala izpit za avto pa šolala sem se, pa eno pa drugo pa praktično nisem mela niti časa, da bi si kaj iskala. Kar se pa tiče pomoči. Saj sem dobila to denarno pomoč druge pomoči pa ni bilo. Od prostovoljk že, od socialnih delavk pa ne bi rekla. Niso imele pravega pristopa. Ni bilo to tisto, da bi se odprla nekemu, ki mi ni do tega. Čeprav jaz sem s časoma to vse dala ven iz sebe. Lahko rečem, da mi je bilo dosti lažje. Čeprav se pa nekih strahov še vedno ne morem otresti. Zdaj na primer sem pri fantu in on gre na pijačo s kolegi, tak mi je težko pri srcu, da me misli pobrati. Ne vem.

15) Kako dolgo se vam je dogajalo nasilje, preden ste odšli v varno hišo?

Štirinajst let in pol. Preden sem zanosila, sva bila z bivšim štiri mesece skupaj. Te pa je vedno govoril, kako bi imel otroka z mano pa vedno eno in isto. Nisem hotela popustiti, pol pa sem že zaradi božjega mira. Po mesecu in pol sem zanosila, odkar sem zanosila me je prvič udaril. Pol je pa vedno bilo neko maltretiranje. Vedno na dnevnem redu. Sploh nič mira nisem imela. Ko sem bila sedem mesecev noseča, sem prvič mislila oditi. Sem že spakirala vse stvari, pa sem makar peš hotela iti v Obrež. In te sem se ob enajstih zvečer peš odpravila, da bi šla. No pol je prišel za mano in sva se kregala po poti in me je na koncu le prepričal, da sem šla nazaj. Po tem je bilo pa samo še hujše. Po štirih letih in pol sem se jaz njemu prvič gor postavila. Sem šla na vse ali nič, mi je bilo vseeno za vse, pa čeprav bi me ubil. Sem mu tako klofuto primazala, da sem mu ustnico presekala. Pol sem ga pa še enkrat tak med noge brcnila, da ne vem, kak dolgo ni mogel k sebi priti. Lahko pa rečem, da je takrat nehal piti. Te je nekaj časa bilo v redu. Pol pa se je spet začelo, vedno bolj, vedno bolj stopnjevati. Posesivnost, agresivnost. Agresivnost niti ne, toliko bolj to maltretiranje psihično. Od takrat, ko sem se mu jaz gor postavila, me nikoli več ni upal udariti. Psihično pa sem jaz bila čisto na dnu.

16) Kaj se je dogajalo v varni hiši?

a) Kaj vam je bilo všeč in kaj ne?

Spoprijateljila sem se praktično z vsemi, kaj so bile tam. Pa tudi v stikih sem še z marsikatero. Še vedno imam v varni hiši kolegico. Eno obiskujem doma.

b) Mi mogoče lahko poveste kak dogodek, ki se vam je še posebej vtisnil v spomin?

Ne, bolj me je to presenetilo, da deset dni po tem, ko sem jaz noter prišla, je tudi ena starejša gospa prišla. In je govorila, ne bom šla nazaj, ne bom šla nazaj. Pol po devetih mesecih sem jaz rekla kar tak iz čistega miru, N... vi boste šli nazaj. Ona me je debelo pogledala, od kod te zdaj to meni. In sem rekla, prej se mi ni zdelo, zdaj pa vem, da bo. In po enem tednu, kar sem jaz rekla, da bo šla, je šla. Za čisto vsako, katera je prišla noter, sem jaz vedla, katera bo šla nazaj, pa katera ne.

17) Kako ste se razumeli z zaposlenimi?

Jaz sem praktično z vsemi bila v prijateljskem odnosu. Nisem se pa ravno odprla. Pri prostovoljkih ja, z vsemi sem si bila dobra, z eno pa še posebej. Še vedno se dobivava. Jaz sem tak odprta oseba tako, da nisem imela nekih problemov v zvezi s tem.

a) Se vam zdi, da ste kdaj kaj nujno rabili, pa niste dobili?

Ja takoj na začetku, ko sem prišla. Imela sem osemnajst tisoč tolarjev in s tistim sem se mogla preživljati dva tedna. Ko že tako nimaš nič pa moraš jesti pa si vse kupiti, malo je kritično. Po dveh tednih komaj sem dobila enkratno socialno pomoč. Drugače pa tisto, kar me je zanimalo, so mi povedale. Če ne one pa pač kaka prostovoljka. Tako da v zvezi s tem ne bi imela nobenih pripomb.

b) Kaj bi lahko naredili boljše?

Po mojem, ja. Bi moglo celotno socialno biti bolj odprto do teh, ki pridejo v varno hišo. Bolj bi morale pomagati. Že glede tega, ko v varno hišo prideš brez denarja. Da bi vsaj imel recimo tri mesece tisti denar, da ne bi rabil plačati pa nič, da bi imel tisti denar za sebe, da bi si praktično lahko nekaj privoščil. To me je telo motilo. Ker sem praktično en čas bila brez denarja. To je bilo februarja lansko leto. Nisem pa hotela nikomur reči. Niti mojemu fantu ne. On mi je govoril, da mi da denar, pa nisem hotela nič vzeti. Če nimam nočem. Vsaki ljubi dan me je spraševal, če mi da. Ne. Sem rekla, komaj dva tedna sma skup, pa boš ti meni denar dajal. Bo izgledalo, kot da te imam zaradi denarja. Pol pa me rajši niti ni več spraševal. Dala sem mu vedeti, da se me z denarjem ne da kupiti. To glede denarja ni motilo samo mene. Eni gospe je od tistega, kar je dobila, ostalo pet tisočakov in od tistega se je morala živeti celi mesec dni. Moglo bi biti vsaj tak, da če si v varni hiši, da bi dobivali vsaj hrano ali pa kaj.

Kaj pa recimo to, da ste morali povedati za skoraj vsaki odhod, kam greš, se vam je zdelo dobro ali vas je motilo?

Po eni strani je bilo moteče. Dobro, če si za dalj časa šel ven, je po eni strani bilo potrebno vedeti. Lahko bi bilo samo tako, da bi sostanovalki povedal, kam greš, ne pa da si mogel še socialno klicati. Ker sigurno si povedal, kateri sostanovalki, kam greš. Socialna nam je vedno govorila, da nismo v zaporu. Po eni strani si se pa ravno tak počutil. Ker si mogel povedati čisto vse, kam greš. Dobro, če si šel v trgovino, nisi rabil povedati. Če so one v tistem času, ko te ni bilo prišle, so te pa že takoj na mobitel klicale, kje si. Pa sem povedala sostanovalki, ker se mi je zdelo noro vedno razlagati eno pa isto. Čeprav jaz v zvezi s tem nisem imela nobenih težav. Ko sem kam šla, sem pač klicala M... ali pa R... pa sem povedala, kam grem.

18) Kakšne so bile sostanovalki?

a) Kako ste se razumeli z njimi?

Z vsemi super.

b) Imate še vedno stike s katero izmed njih?

Kot sem že rekla, sem se z vsemi spoprijateljila, kaj so bile tam. Pa tudi v stikih sem še z marsikatero. Še vedno imam v varni hiši kolegico. Eno pa celo obiskujem doma.

19) Kako ste se odločili za odhod iz varne hiše?

To je bilo oktobra. Meni je novembra poteklo. Te pa mi je moj rekel. Brez veze ti je, če si vsaki dan pri meni. Ker sem včasih bila kar po teden dni tam, pa v varno hišo sploh nisem hodila. Pa je rekel, plačuješ tam, pa tam nisi. Tak da sem pol te e zaradi tega.

a) Kako je bilo ob odhodu?

Malo mi je bilo težko. Čeprav še vedno mam stike s temi, ki so bile noter.

b) Se vam zdi, da ste imeli kaj več znanja, kje iskati pomoč, kaj storiti, če se nasilje spet ponovi, kot pred prihodom v varno hišo?

c) Ste se počutili bolj varno in samozavestno?

Ja, sem. Meni je bilo tam super. Ker sem za sebe naredila skoraj preveč. Nobena ne naredi toliko iz sebe, kot sem jaz iz sebe naredila. Že zaradi tega, ker mi je hčerka odšla, sem pridobila na moči. Praktično sem tisto bolj tlačila v sebe. Ko sem imela krize, sem se nekemu zjokala, tako da nimam zdaj nekih problemov v zvezi s tem.

20) Kaj vam je povzročalo največje težave, ko ste zapustili varno hišo?

Nič ni bilo takega. Ker sem se preselila k fantu in res mi je bil v pomoč. Ker prej nisem imela nič, zdaj pa naenkrat praktično vse. Leto dni po tistem, kar sem šla, sem mela izpit za avto, sem imela šolo, sem imela vse.

21) Ali ste še imeli stike s strokovnimi delavkami?

a) Kaj ste od njih dobili?

Enkrat ali dvakrat smo se še dobile za poravnavo računov pa za izpis iz varne hiše, drugo pa ne.

b) Kaj bi socialne delavke lahko storile, da bi vam olajšale življenje po odhodu iz varne hiše?

Lahko rečem, da nisem nič potrebovala in nisem nič pričakovala. Ko si enkrat nekaj rabil, pa nisi dobil, pol tudi nisi več pričakoval, da ti bodo še pomagale.

22) Kaj bi policija lahko storila, da bi vam olajšala življenje po odhodu iz varne hiše?

Nisem nič pričakovala, ker nisem imela nobenega stika z njimi.

23) Ali ste s partnerjem imeli kakšen postopek na sodišču (delitev premoženja, prijava nasilništva)?

Ne. Jaz sem rekla, naj vse tam ostane, kjer je, jaz nočem čisto nič imeti.

24) Kaj bi sodstvo lahko storilo, da bi vam olajšalo življenje po odhodu iz varne hiše?

Glede na to, da nisem imela nobenih postopkov, nisem o tem tudi nič razmišljala.

25) Kaj mislite, da bi v Sloveniji morali narediti, da bi so počutili bolj zaščiteni?

Ponekod v varnih hišah imajo več pomoči. Pomagajo iskati službo, pomagajo iskati eno in drugo. Meni niso pomagale nič iskati, kako službo ali pa stanovanje. Tega tu na Ptujju ni. Ko si prišel, sem si mislil, zdaj mi bodo pomagali stanovanje poiskati, pa službo pa eno pa drugo, pol pa se je vse tisto praktično sesulo v prah. To bi lahko počeli skupaj, da bi vedel, da so ti v neko pomoč. Bolj bi ti morali biti na razpolago, kot so. Mogli bi se več pogovarjati s tabo. Mogli bi se pogovarjati o tvojih težavah, ne pa da se moreš najaviti pa povedati, jaz bi rabila to pa to pomoč. Mogli bi ti omogočiti to, da bi vsaj enkrat mesečno se lahko pogovoril s tako osebo, ki je dejavna v tem poklicu. Jaz sem si želela z eno usposobljeno osebo pogovoriti. To bi morale vedeti, da če toliko preživiš in daš toliko hudi časov skozi, da bi se rad pogovoril. Ko če takrat, ko si ti v krizi, moraš čakati, do ne vem katere ure, te že vse mine. Imaš občutek, da se nimaš komu potožiti.

INTERVJU Z VIJOLICO

- 1) Kje ste dobili informacijo za možnost bivanja v varni hiši?
- 2) Ali ste pred prihodom že kdaj iskali pomoč in kje?
- 3) Opišite pomoč, ki ste jo dobili!
  - a) Kako ste bili zadovoljni?
  - b) Kaj se vam je zdelo dobro in kaj ne?

Ko sem hodila na socialno za denarni dodatek pa za otroške, sem videla tam, da imajo tudi za varno hišo zloženke. Te sem pa tisto nekaj brala. Pol smo se pa še v službi pogovarjale, da me pač majka meče ven in da nimam kam iti. Pri mojem je pa tudi tak, da hiša je z mamom, sta sama, ampak mama njegova mene ne trpi. Tak da tja nisva mogli iti. Te mi je pa ena sodelavka povedala, naj grem na socialno, pa naj povem, kak je, kako mam doma, da me mečejo ven in da pač imam tega pubeca, ampak da se mama ne strinja in me meče ven. Pol mi je pa še ena rekla, da naj grem vprašat, kak je s to varno hišo. In pol sem jaz stvari v avto spakirala, nekaj sem jih doma pustila, sem rekla, jih bom že enkrat šla iskat. To je bilo eno nedeljo, tak da vem, da na socialnem niso delali, tak da sva šli do mamine sestre, do botre. Te sva pa šli tja, pa sem pač povedala, da imam cote v avtu in da nimava kam iti. Če pač lahko tam prespiva, to je bilo glih iz nedelje na ponedeljek, ker vem, da sva drugi dan šli na socialno do socialne delavke. Te pa sem tam pač povedala, kak je, pa so me takoj spravile v varno hišo. Pred tem sem si tudi že iskala stanovanje, ampak ni bilo uspešno.

- 4) Kako dolgo se vam je dogajalo nasilje, preden ste odšli v varno hišo?

Kar lepi cajt. Kako leto, dve. Šlo je bolj za psihično nasilje.

- 5) Kaj se je dogajalo v varni hiši?
  - a) Kaj vam je bilo všeč in kaj ne?
  - b) Mi mogoče lahko poveste kak dogodek, ki se vam je še posebej vtisnil v spomin?

Po mojem je bilo vse dobro. Ko sem bila jaz, smo bile samo tri z mojo malo vred. Ena je hitro po tem, ko sem prišla, šla nazaj k svojemu dedu. Mogle smo vse javljati, če smo šle kam. Po eni strani je to bilo v redu za tiste, ki so jih res dedu iskali. Mene pa tak ni nihče iskal. Pač javit sem mogla, od kdaj do kdaj me ne bo. Vem, da sem večkrat pozabila. Vem, da je bila enkrat socialna delavka tako jezna, ker sem pozabila na sestanek priti na socialno. Ona me je klicala meni, je pa glih telefon crknil in me ni mogla dobiti. Saj pol nič ni bilo narobe. Po eni strani mi ni bilo v redu, tak sem se počutila, kot da sem 5 - letni otrok. Tam na prvi relaciji je pač bilo tak, da je bila ena starejša ženska in je pač vse povedala. Zatožila je vse. Tako da si mogel paziti, kaj sva se menile. Tukaj na drugi pa ni bilo tak. Tu pa smo se zmenile pa smo držale skup, tak da za marsikaj one sploh niso vedele. Tisti čas nisem imela stikov z domačimi nekje tri mesece. Mene so klicali na moj telefon od doma in jaz sem videla našo številko, pa se pač nisem javila. Mama je verjetno mislila, da sem se bek spravila ali pa kaj. Botri sem

tudi rekla, da ne sme povedati nič. Ker meni je socialna delavka rekla, da je to pač tako, da ne sme nihče vedeti, samo policija ve za to, drugi pa ne smejo vedeti in niti moj pubec, ni vedel kje sem. Vedeli so, da sem v varni hiši, samo botra si ni mislila, da bom tak hitro dobila to. Pol je bil pa ravno pust in mala je mogla priti v šolo zamaskirana, te bi pa mogla iti domov po njeno maškarado. Te sem botro poklicala, ker nisem mela te denarja tudi. Te sem še avto ruknila, pa bi mogla v službo iti, pa malo na Ptuj peljati, te me je tota, ko sva bili skupaj v sobi, pol peljala. Te sem pa poklicala botro, ker ona ima hčerko, ki ima dva sina in imata veliko te maškarade doma. Te pa sem jo prosila, če bi mi imela kaj za posoditi. Te pa sva šli še tisti dan na kosilo k botri in sva imeli avto tam parkirani pred garažo. Mimo botre pa se tudi k mojemu dedku pelješ. In tisti čas so bili dedek nekaj bolni in je hodila mama vsaki dan k njim. Te pa je vidla moj avto zunaj stati in se je vstavila. Te sva se te pol začeli pogovarjati, pa naju je povabila, naj prideva kaj. Prvo sem bila tak trmasta, da sem rekla, da sploh ne bom šla več nikoli domov, pa nikoli se ne bom menila pa nič. Te pa je ena dva meseca minilo, pa mi ni bilo več vseeno. Če tako dolgo živiš poleg staršev, ti je pač težko, ker se tako dolgo ne vidite in se ne menite. Pol sva se pa te začele menit pa sem te šla domu. Te mi je še nadevala vsega boga, naj si nesem, pa tak nisem mela kam dat, ker je bil en hladilnik pa ena skrinja pa smo mele vse nabasano noter. Ko je foter videl, da se ne bom javila, je klical mojega pubeca na telefon. Pa mu je rekel moj, da ne ve, kje sem. Si je mislil foter, da me on kje skriva. Te pa je on rekel, da me ni pri njemu in da ne ve, kje sem. Te pa se je foter razpizdil in je rekel, da mu bo policijo poslal. Te pa je rekel, ti kar pošlji. Saj pol tak ni poslal policije pa nič. Ker si je mama mislila, da bom dva dni nekje v avtu spala, potem bom pa prišla nazaj, ker tak ne bom mela kam iti. Te pa je videla, da se je vse preobrnilo, ko me že teden dni ni bilo. Te pa ji več ni bilo vseeno. Tak, da se je ona tolažila s tem, da mi je telefon zvonil. Ker če bi se jaz hin rihtala te ne bi telefon zvonil, ker baterija ti zdrži tri dni. Jaz sem na začetku enkrat še na prvi relaciji sla iz službe k eni sodelavki. Te pa jaz tam nisem imela ključev od stanovanja, sem mogla pozvoniti. Te pa on druga ženska cela živčna, kje zdaj jaz hodim. Te je že klicala socialno delavko, če sem kaj javila, kje sem, da me ni. Te vem, da sem prišla nekje ob šestih domov. Te je rekla sostanovalka samo hvala bogu, da si prišla, drugič mi pa povej, kam greš, da ne bom v skrbeh. Ker me še niso tak poznale in niso vedele, s kom imam probleme, pa kake probleme imam. Ker to je bilo še v prvih dneh, ko sem se jaz samo še v sobo zapirala. Ker jaz, ko sem nekje na začetku, rabim nekaj cajta, da se privadam. Te mi je socialna rekla, to si zdaj prvič in zadnjič naredila. Pa glede pospravljanja. Stalno tebi tudi ni za pospravljati pa pucati. So mi rekli, da kako bom jaz pol na stanovanju imela, jih nič ne briga, tam pa mora biti čisto pa pospravljeno.

Če bi se mi pa še enkrat ponovilo nasilje, pa bi šla nazaj. Jaz sem si že mislila, zakaj nisem prej odšla. Vsi so videli, da to ni v redu, kako se mama do mene obnaša, ker je čisto drugače kak do drugih sester pa bratov. Jaz sem pač bila tista žrtev, ki sem mogla vse prenašati, pa mi je pač počilo. Ata je bil pa tako samo čez vikend doma, ker je v Nemčiji delal. On je šel v nedeljo v Nemčijo pa v petek prišel domov. Verjetno bi drugače bilo, če bi živel poleg nas pa bi videl kak je.

6) Kako ste se razumeli z zaposlenimi?

Socialna delavka mi je že od začetka delovala ful stroga pa ful zajebana. To je bilo samo od začetka. Ona je pač bila bolj disciplinirana, je hotela red pa čistočo pa vse tak, kot mora biti. Pri drugi socialni delavki pa je bolj tak bilo, ni bila tak stroga. Po eni strani je bilo dobro, da je bila stroga, ker to so le odrasle ženske, ne več deca. Če ne bi tak strogo povedala, kot je, je nobeden ne bi resno jemal.

- a) Se vam zdi, da ste kdaj kaj nujno rabili pa niste dobili?
- b) Kaj bi lahko naredili boljše?

Ne vem.

7) Kakšne so bile sostanovalkе?

- a) Kako ste se razumeli z njimi?
- b) Imate še vedno stike s katero izmed njih?

V redu. Nimam kaj reči. Mam še stike z eno. Z eno drugo sva se na začetku dobro razumeli, pol pa ne več tak, ko sem ugotovila, kaka je. Dostikrat je posodo samo vrgla v umivalnik pa je šla. Pol se nekaj cajta nisva niti menile več. Tak da naju je pol socialna spraševala, kaj je bilo. Pa sem jaz rekla, da jaz nisem nič takega rekla, da ne vem. Ona je pa za mene isto rekla. V glavnem brez veze. Jaz sem pol še enkrat šla na obisk nazaj. Saj ne vem, če bi to lahko ali ne. Nisem niti socialni povedala. Šla sem pač malo pogledat, kak se imajo. Pa ne vem pol, nič ni rekla, ko je bila pri meni, ko mi je opomin prinesla. Imele sva še neke dolgove za varno hišo za plačat. Pa mi je pol zrihtala še denarno pomoč, da sem to lahko plačala. Jaz sem na začetku mislila, da bo več za plačat varne hiše. Nisem si mislila, da bo tako malo. Mislila sem si, da nam bodo socialne delavke pomagale stanovanje iskati, ne pa da bomo to čisto same delale. Pa sem se menila z socialno delavko, pa je rekla, da direktor ne dovoli tega, te pa ne vem. V ta prvo varno hišo so večkrat hodile. Tam je bilo drugače, tam je bila ena non stop doma. Tu v ta drugo pa so prišle samo, da so pogledale tu pa tam. To je bila samo kontrola. Po navadi so se nam najavile, ko so prišle, vedno pa tudi ne. Ko smo vedele, da bodo prišle, smo spucale. V oporo mi je bilo to, da sem imela kje biti. Druga se mi pa ni zdelo, da bi mi kaj pomagale. Ker so pač samo prišle gledat, kak je, kot policajke. Meni druga niso pomagale, razen streho nad glavo so mi dale. Včasih sem si mislila, zakaj sploh živim na totem svetu, če tak nimam nič dobrega. Saj nisem mela nič od tega, samo delala sem. Odkar sem pa sem prišla, imam pa čisto drugo mišljenje. To, da sem dobila stanovanje, zdaj lahko rečem, da živim kot ptiček. Prej je bilo, kot da sem v ujetništvu. Zdaj pa, če mi je, grem domov, če ne ne.

8) Kako ste se odločili za odhod iz varne hiše?

a) Kako je bilo ob odhodu?

14 dni, preden sem šla, sem šla k socialni delavki, da sva neke napisale, ne vem več kaj. Te sem pa rekla, da se bojim, da v tako kratkem cajtu ne bom našla stanovanja. Takega, da ga bom lahko plačevala. Te pa je rekla, da za to si ne rabim beliti glave, da me ven vrgli ne bodo iz hiše, če ne bom imela kam iti. Da to se ne rabim bati. Pol mi je pa povedala za to stanovanje. Pa mi je povedala ceno, te pa nisem vedela, ali bom lahko ali ne bom mogla. Nisem se mogla takoj odločit, ali naj grem ali ne. Pa ne bi rada non stop mojega prosila za neki denar pa si pol skos dolžen. Te pa sem si mislila, te pa grem pa bom videla, kaj bo. Jaz sem se najbolj bala, da bom mogla stanovanje kaj naprej plačati. Ker po navadi se morajo za par mesecev naprej plačati. Te pa sem šla pa sem pač vprašala, kako je glede plačila. Te pa je on rekel, da ni treba nič naprej plačati, ampak samo vsaki mesec. Te pa sem se odločila pa sem šla.

b) Se vam zdi, da ste imeli kaj več znanja, kje iskati pomoč, kaj storiti, če se nasilje spet ponovi, kot pred prihodom v varno hišo?

c) Ste se počutili bolj varno in samozavestno?

Ne vem, no. Stanovanje sem si tak že prej iskala, samo pač ne tak intenzivno. Pa lahko rečem, da mi je za to stanovanje socialna delavka povedala. Počutila sem se dosti bolj samozavestna, ko sem enkrat šla. Pač zdaj mi nima nobeden več nič govoriti, zdaj lahko grem, kam čem. Bom lahko spala pa če mi ne bo za umivat posode, bom jo pač pustila. Nobeden me ne bo komandiral idi to pa idi ono. Bolj samozavestna sem. Zdaj sem se pa tak navadila. Ne bi šla več domov. Vem, da ene grejo nazaj domov iz varne hiše. Jaz pa več ne bi šla. Ko prej, ko sem delala nočne, te pa podnevi tak ni isto spati kot ponoči. Te pa me je hodila buditi. Zdaj pa spim, kak dolgo spim, ko se zbudim, se zbudim.

9) Kaj vam je povzročalo največje težave, ko ste zapustili varno hišo?

Nič mi ni nekih težav povzročalo.

10) Ali ste še imeli stike s strokovnimi delavkami?

Nazadnje smo se videle, ko sem hodila za ta denarni dodatek. Nimamo nekih stikov.

a) Kaj ste od njih dobili?

No, tisti denarni dodatek, kaj sem rekla, sem dobila, drugače pa nimamo stikov. Fajn bi bilo, če bi še kdaj poklicale ali pa prišle okoli.

Na začetku, ko sem prišla v varno hišo, sem bila čisto brez denarja. Te pa mala je v dijaškem domu jedla. Jaz pa te pač kaj sem v službi pojedla, drugega pa nič. Ona ko je prišla z otrokom, so ji pripeljali jesti, jaz pa sem se spraševala, kaj pa te mi smo?

11) Kaj bi policija lahko storila, da bi vam olajšala življenje po odhodu iz varne hiše?

12) Ali ste imeli kakšen postopek na sodišču (delitev premoženja, prijava nasilništva)?

a) Kako dolgo je trajal?

13) Kaj bi sodstvo lahko storilo, da bi vam olajšalo življenje po odhodu iz varne hiše?

Ta vprašanja sem sicer omenila, vendar sva se z Vijolico po skupnem dogovoru dogovorili, da jih ne bom postavljala, ker Vijolica ni imela stika ne s policijo ne s sodstvom.

14) Kaj mislite, da bi v Sloveniji morali narediti, da bi so počutili bolj zaščiteni?

Ne vem.

INTERVJU Z MOJCO

1) Kje ste dobili informacijo za možnost bivanja v varni hiši?

Na internetu. Pol sem pa šla do socialne delavke. Prvo sem šla do ene, ko deva nasvete pa mi je rekla, če bi se še pogovorili. Sem rekla, da jaz se ne bi več nič pogovarjala, ker jaz sem se odločila, da nisva več za skupaj in gotovo. Nimam se več kaj pogovarjat. Če se ni imel cajt pet let pogovarjat, pol se tudi zdaj ni treba. Potem sva se pa z J... zmenile, da ko ga ne bo doma, naj pokličem in me pride iskat.

2) Ali ste pred prihodom že kdaj iskali pomoč in kje?

Ne.

3) Opišite pomoč, ki ste jo dobili!

/

a) Kako ste bili zadovoljni?

/

b) Kaj se vam je zdelo dobro in kaj ne?

/

4) Kako dolgo se vam je dogajalo nasilje, preden ste odšli v varno hišo?

Kaj pa jaz vem. On me je skos psihično nadlegoval. Odkar sva bila skupaj. Tako po dveh mesecih je pokazal, kak je, pol pa me je komandiral, pa ne smeš it sem, pa ne smeš it tja. Na skrivaj sem domov hodila. Sem mogla hitro domov iti, preden je on prišel. Pol sva pa še otroka dobila. Pol pa še tisto. Sem mogla otroka imeti, pol pa še njemu bi mogla skos pomagat. Pet let sva bila skupaj, prvo leto je

še bil nekak, pol je pa pokazal. Potem pa skos, eh, saj bo boljše, pa saj bo boljše. Sva šla po dveh letih narazen, pa pol nazaj skupaj, pol sem pa zanosila. Sem mislila, da bo boljše. Pa sva šla pol na svoje, ker sva živela prej pri njegovih starših, pa nič. On bi samo denar, samo denar, samo bi delal, družina pa ni važno. Tistih pet minut, ko si je vzel čas, se mu je zdelo dost. Pol pa bi mogla otroka v dnevni v stajnici pustiti pa njemu v delavnici pomagat.

5) Kaj se je dogajalo v varni hiši?

a) Kaj je bilo dobro in kaj ne?

Dobro je to, da si se umaknil, da si imel mir, da te ni noben iskal. Ni mi bilo pa fajn, da če kam greš, te že grdo gledajo. Saj veš sam, koliko je varno pa koliko ni. Pa tisto kuhanje pa pospravljanje. Se nismo mogle nikakor zmenit. Jaz sem hodila v službo, sem prišla ob štirih domov, one so se že najedle. Jaz sem sama kuhala. Ker tudi ne jem vsega. Pol sem si pa vzela kaj, ko sem prišla. Ta mali se je pa najedel v vrtcu. Sem imela dosti stvari. Stanovanje sem iskala, opremo sem iskala, v službo sem hodila, one so bile pa skos doma, je le drugače. So zmeraj govorile, da ne delam toliko kot one. Normalno, če mene ni bilo. Pol sem jaz drugega spoznala, pa me še bolj ni bilo. Tako, da sem kar po treh mesecih pol kar v stanovanje. To ko pač nisi sam, kar je razumljivo, še zmeraj te ne pustijo pri miru. Z J... sem si bila dobra, z M... pa niti nisem imela dosti stika. Ker ko sem prišla, sem se z J... pogovarjala in pol me je imela kar ona prek. Tak, da jaz sem pač povedala, samo jim pač ni pasalo, da sem tak zvečer hodila domov. So mi povedale druge stanovalke, kaj so rekle socialne delavke. Rekle so, da naj merkam. Pa saj sem svoboden človek. Saj zato sem pol tudi si stanovanje hitro našla. Tam me je spet skos nekdo nadzoroval, tako kot me je prej on. Samo gledaš na uro, kdaj boš nazaj. Saj on mene ni vedel kje iskati. Takrat ko sem jaz šla, je dva tedna norel. Me je hodil domov iskat pa tako. No pol, pa ko me je kje srečal, me je pa podjebaval pa tako. Ni bilo tako fizičnega nasilja, psihično samo.

b) Mi mogoče lahko poveste kak dogodek, ki se vam je še posebej vtisnil v spomin?

Kaj pa jaz vem. Me ni bilo veliko tam. Najbolj se mi je vtisnilo to, da sta mi dve sostanovalki pomagali. Pa ko smo hodili konja jahat, se je še otroku tako dopadlo.

6) Kako ste se razumeli z zaposlenimi?

Z J... sem se dobro razumela. Skos mi je pomagala. Ko pa nje ni bilo, pa M... te denarne pomoči pa to sem skos dobila. Na začetku se tako izpoveš, pol pa če rabiš kak nasvet, pa tako vprašaš.

a) Se vam zdi, da ste kdaj kaj nujno rabili pa niste dobili?

Mislím, da so mi kar pomagali. Še več kot bi morali, lahko rečem.

b) Kaj bi lahko naredili boljše?

Npr. če gre za fizično nasilje, bi bilo potrebno bolj skrbeti za žensko varnost. Ne vem, če kje obstaja kak varnostnik v hiši ali pa kaj takega. Npr. da on prileti v hišo, rečejo, zakleni se. Kaj pa, če niso zaklenjena vrata. Ženske, ki so zraven, tudi ne morejo kaj veliko narediti. Preden pa ti policijo pokličeš. Druga je pa kar fajn, vsaj tukaj v tej varni hiši. Ti pomagajo iskat in pohoštvo in stanovanja. Ker to, ko prideš v kraj, kjer je VH, vsi vejo, kje je. Ni to odmaknjeno. Koga vprašaš tu po Krškem, vsi vejo. Tudi ženske pridejo ven, pa povejo, kje to je. Jaz nisem nobenemu povedala. Fajn bi bilo, če bi lahko mama ali pa sestra ali pa kaka kolegica prišla na obisk. Za moške razumem, da ne, kaka kolegica pa po mojem ne bi bilo nič kaj takega. One, ko so že bile v VH, so pol hodile na skrivaj na obiske. Da morejo prej poklicat. Samo to je malo čudno, saj ona ve, ki je in pravila ve in vse. Lahko bi samo s predčasnim dogovorom. Samo tebi se ne da že en teden naprej klicat, da prideš, te že vse mine.

- 7) Kakšne so bile sestanovalke?
a) Kako ste se razumeli z njimi?
b) Še imate stike s katero izmed njih?

Drugače dobro, edino ena je bila malo težavna. Se je vtikala v take stvari, ko jo nič ne brigajo. Ostali dve sta pa bili zelo v redu. Sta tudi otroka radi imeli. Še zmeraj imamo stike pa si povemo kake nove stvari. Pa otroka so malo pomeerkale, ko sem jaz kaj pospravljala ali pa take stvari. Dobro smo se razumele in pomagale smo si.

- 8) Kako ste se odločili za odhod iz VH?
a) Kako je bilo ob odhodu?

Zato, ker se mi je zdelo, da me imajo preveč pod kontrolo. Jaz rabim prostor. Pa tudi zaradi vsega drugega. S partnerjem se naj ne bi dobivala pa to. Zakaj ne, če se mama rada, bom že jaz videla, saj nisem tako neumna.

- b) Se vam zdi, da ste imeli kaj več znanja, kje iskati pomoč, kaj storiti, če se nasilje spet ponovi, kot pred prihodom v varno hišo?
c) Ste se počutili bolj varno in samozavestno?

Že ko greš od tistega, ko te ustrahuje, dobiš neko samozavest. Zavedaš se, da ne smeš več pustiti, da se ti to naredi. Ne bom več spraševala, če lahko kam grem. Povem, da grem, ko pridem, pridem, vprašam, če mi bo merkal otroka, če ne, ga bom dala kam drugam. Prej sem bila bolj taka mila, zdaj pa če je ne, je ne. Namesto da bi se na moškega bolj navezala, sem se na otroka. Moški je pač nekdo, ko je zraven. Se mi zdi, da sem že malo preveč na otroka. Prej sva vedno bila skupaj, vsepovsod sva šla skupaj. Sva bila 24 ur na dan skupaj tako, da sem se kar preveč navezala. Saj vem, da ni samo moj. Mogla se bom naučiti.

- 9) Kaj vam je povzročalo največje težave, ko ste zapustili varno hišo?

Mislím, da nič takega. Malo so me finance, drugo pa ni nič kaj takega.

- 10) Ali ste še imeli stike s strokovnimi delavkami?
a) Kaj ste od njih dobili?

Ja, 2 x. J... je imela še neke oblekice za malega.

- b) Kaj bi socialne delavke lahko storile, da bi vam olajšale življenje po odhodu iz varne hiše?

Po odhodu ni bilo nič kaj takega. Kaj so mi lahko, so mi pomagale. Za denarne pomoči je pa tak neki cenzus, tisto pa tako ne morejo nič.

- 11) Kaj bi policija lahko storila, da bi vam olajšala življenje po odhodu iz varne hiše?

Enkrat sem ga prijavila, ker mi je grozil. Pol mi je obljubil, da se bo umiril in se je. Druga pa nisem imela s policijo, razen ene prijave. Mogli bi malo bolj resno jemati vse skupaj. Ne pa to so kar ene babe, so drugega dobile pa jih je strah. Večinoma tako gledajo. Enkrat so me klicale iz VH, da se je en avto pripeljal pa sta dva stopila ven pa sta gledala, če je avto doma. Pa sem klicala na policijo pa so mi rekli, ja pojdite pogledat, pa ni bil sicer nobeden od teh naših. Bi pričakovala, da bodo prišli v spremstvo, ne pa da grem sama tja. Če je tam, pol tako nimaš časa poklicat. Isto takrat, ko sem prijavila za grožnje. Sem poklicala pa jih dva tri dni ni bilo, pol sem pa še enkrat klicala pa so pol šele prišli pa zapisnik naredili. Ne jemljejo resno.

- 12) Ali ste s partnerjem imeli kakšen postopek na sodišču (delitev premoženja, prijava nasilništva)?

Za otroka za preživnino pa stike.

a) Kako dolgo je trajal?

Samo eno obravnavo smo imeli, ker sva se že prej zmenila.

13) Kaj bi sodstvo lahko storilo, da bi vam olajšalo življenje po odhodu iz varne hiše?

Ne bi smeli dat ženskam na izbiro, da se lahko zmenita glede preživnine. Jaz mu ne morem reči, daj tole je premalo. Ne bi smeli pustiti, da bi to ženske same določale, tako kot sem jaz. 60 EUR to je malo malo. Tam so mu določili 120 EUR, pa je rekel, da je to preveč. Pa sem rekla, da bi bilo fajn, da bi oni določili. Pa so rekli, če sta se zmenila za 60, pa naj ostane na 60. Pol je pa rekel, pa bom dal tudi 70. Pa so pol kar na 60 ostali. Ne vem, če niso poslušali. Mogel bi biti izračun tako, kot je za vrtec. Na toliko dohodka toliko preživnine. Meni se zdi, da resno ne jemljejo tega, da so bolj na moški strani. Niso imeli časa poslušati. Smo kar na hitro tisto podpisali, pa je to to.

14) Kaj bi sodstvo lahko storilo, da bi vam olajšalo življenje po odhodu iz varne hiše?

Glede te preživnine ne bi smeli pustiti, bi mogli izračunati na podlagi plače. Policija je tudi bolj tako odvisno od policajja, socialne delavke so pa kar v redu, samo ne morejo nič veliko narediti, ker to ima vse država prek, vsaj glede denarja.

INTERVJU Z ANO

1) Kje ste dobili informacijo za možnost bivanja v VH?

Pri prijateljici sem zvedela za to. K njej sem se takrat zatekla, ona ima pa eno svojo kolegico, ko dela na teh SOS telefonih pa je pol njo poklicala, no pol smo pa me skupaj govorile s to kolegico. Ona mi je obrazložila takrat, kako poteka to. Da se moraš javiti na socialni ali pa ne vem iti v kak krizni center, če nimaš kje drugje prespat. Potem pa da te pač odpeljejo v varno hišo. Samo takrat me je malo, ker je rekla, da ne morem imeti sina zraven, drugače bi jaz šla že prej v varno hišo. Ko majo to omejitev, da ne vem, do katerega leta pač lahko, sin je bil pa že toliko star. Tako da, ko mi je razložila ta pravila varne hiše, pa to, ampak pol nisem šla takrat prvič v varno hišo glih zaradi tega, ko je rekla, da ne morem imeti sina zraven. To je bilo maja. Pol sem bila nekaj časa pri tej kolegici, tri dni, pol je pa kolegica rekla, pa daj, saj se bosta pomenila pa bo nehal bo boljše, pa greva midva zraven, pa sem nekako nasedla pa sem rekla, veš da gremo mi gor. Takrat je vse obljubil, da ne bo pil pa vse. Eh, pol je bilo pa sam še slabi. Dokler res pol nisem šla. Decembra sem pol spet šla k tej kolegici, ker se je to ponoči dogajalo. Zjutraj sem pa klicala na center, ko poznam M..., pa sem povedala situacijo, kakšna je. Pa je rekla, ali naj pride po mene ali lahko jaz tja pridem. Sem rekla, da lahko jaz, ker sem bila tule v okolici Krškega, ker je kolegica tu doma. Tako, da sem pol jaz sem prišla, evo. Pol pa tisti sprejem, ko sem prideš, te vprašajo, kaj je bilo, pol so me pa odpeljali v VH.

2) Ali ste pred prihodom že kdaj iskali pomoč in kje?

Nekaj o tem sva sicer že rekli.

Sem že prej, sam takrat, ko je bil Tine še v mali šoli, takrat sem šla tud stran od njega (*samo za informacijo, T... je sedaj star 19 let*). Sem bila pa pri moji mami tri mesece. Samo ni bilo miru, je skos zvonil pa klicaril pa tako no, da je mogla tud policija večkrat prit. Takrat se je pol odločil, da bo šel na zdravljenje in je pol šel na zdravljenje. Tako da ni pil pol deset let. Tako da sem že tud prej iskala pomoč.

3) Opišite pomoč, ki ste jo dobili!

a) Kako ste bili zadovoljni?

b) Kaj se vam je zdelo dobro in kaj ne?

Vse mi je obrazložila, kako poteka to, da so pač pravila taka in taka, tako da res vse. Zadovoljna sem bila s temi informacijami.

Vedela sem, kam se obrniti, ampak vseeno mi je bil nek tabu VH. Tista pravila pa to sem vedla, recimo, ker mi je povedla, kako vse poteka. Samo se mi zdi na splošno tako, da se premalo govori o varnih hišah. Recimo, da se lahko ženska tja zateče. Jaz sem mela predstavo, da je to nek zapor od začetka. No, pol, ko sem pa prišla not, pa sem videla, da to ni to, da je čisto drugače. Samo premalo informacij devajo ženskam. Vsaj ne vem, da bi malo obrazložili ženskam potek ali pa kaj to pomeni, da ni to nek zapor. Jaz sem mela tako predstavo. Da to prideš tam in si zaklenjen in ne vem, nimaš izhoda nikamor. Da si pol skos tam noter. Mislim, da bi tud katera druga ženska, če bi vedla več, bi se malo lažje odločila za v varno hišo. Saj govorijo varne hiše, varne hiše, samo sistem je treba obrazložiti.

4) Kako dolgo se vam je dogajalo nasilje, preden ste odšli v VH?

Dve leti zdaj nazadnje. Nisem imela toliko energije, da bi šla, pa tud skos me je v strahu držal. Se mi zdi, da je slutil tud on. On ni živel z očetom in on je meni skos govoril, da moj sin bo pa živel z očetom. Tako da ne bom slučajno jaz kam šla s sinom. V bistvu sem mela že prej namen it, samo sem rekla, niti nimam toliko moči, pa bom počakala, da bo sin polnoleten, da ne bo pol rekel, da sem ga jaz stran od njega dala. Verjetno bi šla že takrat, ko je bil v mali šoli. Samo takrat sem bila še tud jaz premlada. Če bi bila starejša, bi verjetno že prej to naredila.

Kak dolgo je pa prej trajalo. Ko pol deset let ni pil, pred tem si pa rekla, da je bil že nasilen.

Prej ni bil tako nasilen. Je pil pa tako boj besedno pa tisti pogledi, kadar je bil pijan. Recimo, če sem ga pogledala, češ kaj pa tako gledaš. Iskal je, sam takrat ni bilo tako fizično, ampak vseeno tista napetost pa tisto je pa bilo. Prav merkat sem mogla, kaj bom naredila, kak se bom obrnila, pač zmeraj je nekaj najdel. Pol deset let je bilo kar v redu, ko ni pil, zadnji dve leti je pa bilo kr. Po desetih letih je spet začel piti pa travo kadi že skos. Pol pa kombinacija alkohol, trava. In je to začel od jutra do večera se nažirat, delal ni nikjer, skos sem ga jaz preživljala. In to je mel časa. V bloku smo bili takrat. Pol smo se v hišo preselili. No pol nekak se je z delom zamotil, ampak vseeno ... oh, grozno je bilo v glavnem. Se je napil, že zjutraj ko se je vstal, pa je mogel že na vse zgodaj kaj spit.

5) Kaj se je dogajalo v VH?

a) Kaj vam je bilo všeč in kaj ne?

Marsikaj se je dogajalo. Dobrega in slabega, vsega je bilo. Tako ko vsepovsod v vsaki skupnosti. To je pač ena skupnost, ko skupaj živiš z ženskami in se moraš tud malo prilagajat. Vsaka ima svoje navade, vsaka ima svoje potrebe. Jaz sem se z vsako ujela res. Ampak je pa tako, da se pa moraš tud malo ti prilagajat osebi ali pa druga tebi. Drugače ne funkcionira to. Meni je bilo všeč. No, kar sem bila jaz v VH, se je kr nekaj žensk zamenjalo, smo se pa kr zastopale. Pa všeč mi je bilo recimo to, da smo skupaj kuhale, da nismo tako, recimo, da bi vsaka za sebe kuhala. Recimo manjši stroški so, na štiri se razporedi, pa ne sukamo se vse štiri okoli šporheta. Že tukaj je verjetno manj kreganja. Če bi vse štiri kuhale vsaka za sebe, bi že bilo prerivanje. To se mi je dopadlo, da smo se tako zmenile med sabo. Pa tud to, recimo, en cajt je ena kuhala, en cajt je druga. Smo si malo porazdelile to kuhanje. Všeč mi je bila strašno lokacija tam. Mir. Da ni tega džumbusa ne, da je nekje odmaknjeno, da ni v mestu, ko so

avtomobili pa ono pa tretje. Lokacija je strašno lepa. Kar se pa tiče teh delavk, ki so hodile v VH, pač vsak dan no. No prej ni bilo vsak dan, dokler ni M... prišla. Prej je bilo tako, da je bila B... vodja, pa še zraven je hodila J... Ni bilo vsak dan, da bi prišle, ampak 2 x, 3 x na teden. Ampak niso bile vsak dopoldne tam, tako kot M... Imele smo mogoče enkrat na teden sestanek vse uporabnice. Pa smo kake probleme reševali, ki so se pojavili. Včasih smo se malo pokregale, malo pohecale, vsega je bilo. Tako za dve tri urice so prišle. No pol, ko je pa M... prišla, je bilo pa čisto drugače. Ta sistem se mi veliko bolj dopade, ko ga je M... imela. Da je prišla vsak dan in je bila vsak dan z nami. In tudi drugačen način dela. Bolj se mi dopade, recimo, njen način dela kot prejšnji. Ona je imela tudi te individualne pogovore. Prej je bilo pa to sam takrat, če je katero kaj težilo, pa si pol tako pač kaj pojamral, če si imel kaj pojamrat ali pa če si imel kaj za vprašat ... ne prej mi ni bilo tako všeč. Se mi zdi, da M... ima prav sistem. Sam je preobremenjena s papirji. Ona si pa res vzame čas. Ker tudi ženska sploh od začetka ful rabi pogovorov. Saj ni mus, da so to pogovori o nasilništvu, lahko je tudi kaj drugega, da žensko malo preusmeriš. Ni mus v njo drezat, da govori o tem. M... se mi res zdi, da je prava oseba zato. Od začetka je to manjkalo. Od začetka, ko ti prideš, ko si tak sesipan, pa ne znajdeš se tako, pa marsikaj bi vprašal. One so pa recimo sam 2 x, 3 x na teden prišle pa še takrat se jim je zmeraj mudilo, pa tako malo na hitrico, M... si je pa vzela čas. Meni se je zdelo od začetka, da sem premalo dobila. Premalo informacij za naprej kako recimo. Kako je s temi odvetniki, sodišči, postopki. Premalo je bilo informacij glede stanovanja.

b) Mi mogoče lahko poveste kak dogodek, ki se vam je še posebej vtisnil v spomin?

Jož, pa ni za povedat (smeh). Mislim, je za povedat samo ne vem kako boš to napisala.

Me smo imele tako. Poleti smo se zelo rade sončile od zunaj. V bistvu smo bile takrat vse brezposelne, samo ena je bila zaposlena. Pa smo se malo sončile, da nisi skos v hiši noter, lepo deknice, pa smo ležale. Pa se je ena gugala. Medve z ... tam leživa, ona se guga pa guga. Kar naenkrat se ji je pa utrgalo tisto dol in je padla. Ampak nam je bilo to tako smešno, čeprav se je udarila, ampak bog pomagaj. Tako da to mi je ostal v spominu in tudi v hlačke mi je ušlo (smeh).

Mi smo imeli kar več takih luštnih dogodkov, da smo se nasmejali. Tako malo smo si ponagajali pa tako, da smo si malo drugačen dan naredile. Štekale smo se, zato smo si lahko tudi kake take dovolile.

Pa tudi to ne bom nikoli pozabila. M... nas je vedno vprašala, kakšno željo maš. In jaz sem mela ful željo, da bi enkrat probala konja jahat. In sem to izrazila. In M... mi je res to omogočila. No in nas je ne glih tisti dan, ampak enkrat drugič, napokala v avto in sem jaz prvič jahala konja. To je bilo tudi eno tako lepo doživetje za mene. Ful je bilo dobro. Če pogledaš zdaj, kako ti lahko ena strokovna sodelavka, ko te nekaj takega vpraša kot recimo kaj si želiš, naredi dobrega. To že tudi vidiš, kak človek je. Ne vem, če bi to kdaj prejšnja vodja naredila, da bi to vprašala. Tukaj mora biti človeško delo, ne strokovno. Jaz tudi mislim, da bi morala biti vodja nekdo, ki je že dala nekaj skos v življenju. Ko dan pa noč v glavnem prejšnja pa zdajšnja vodja. Fajn bi bilo, da bi mogoče tudi, če ne bi bila socialna delavka, bila vodja ženska, ki je to že preživela in bi lahko povedala ženski, ki pride, da je tudi ona to skos dala. Ko na začetku se ti zdi, da ne vidiš nobene prihodnosti, nimaš niti interesa, vse se ti zdi črno in nimaš nobenega samospoštovanja. In bi bilo fajn, če bi vsaj kdaj kaka, ki je to preživela, prišla in povedla, da se je njej isto dogajalo.

6) Kako ste se razumeli z zaposlenimi?

No, razumela sem se z vsakim zaposlenim, tudi s prejšnjo vodjo pa J..., ki je hodila zraven. Ampak nisem pa bila tako odprta do njiju. Nisem jih tak začutila kot M... M... sem čisto drugače začutila. Je prva ženska, ki lahko rečem, da sem ji 95 % vse povedala. Pri prejšnjih zaposlenih pa nisem začutila tistega in se pol nisem tako odpirala. To tudi začutiš pri zaposlenih, komu lahko kaj več poveš in komu ne. Še moja mama ne ve toliko, kot recimo M... Z njo sem res bila zelo zadovoljna. Jo bom ohranila res v lepem spominu in upam, da bova še naprej ostali prijateljici.

- a) Se vam zdi, da ste kdaj kaj nujno rabili pa niste dobili?
- b) Kaj bi lahko naredili boljše?

Od začetka je bilo premalo informacij. Recimo, da dam lahko vlogo za hišo, pa partner je sina pretepel, kaj lahko naredim, pa ne vem, čeprav se mi je malo svitalo, da lahko greš po brezplačno pravno pomoč, zaprosiš za odvetnika, ker dosti žensk tega ne ve. Več informacij o tem, da se postopki začnejo odvijati. Ali ločitev, ali preživnina, ali stiki ali premoženje, bilo kaj. To se mi zdi, da sem mela premalo informacij od začetka. Pa mogoče, da bi žensko, ko se odloči, da bo neki postopek stekel na sodišču, malo pripravili in ji povedali, kako to sploh poteka. Ti še nisi bil nikoli na sodišču in greš z enim strahom, nimaš pojma, kako to poteka, si že tako tam čisto zmešan. Če pa ti maš že prej informacije, recimo, da bo prišel tvoj bivši partner in ti in tej bojo in oni bojo potem se lahko malo prej pripraviš, pa malo veš, kako vsaj približno poteka to. Mogoče bi pravica iz centra mogla malo priti in obrazložiti te postopke, kako grejo, da se malo pripraviš in prideš pripravljen na sodišče. Da ne trepetiš tako.

7) Kakšne so bile sestanovalke?

- a) Kako ste se razumeli z njimi?
- b) Imate še vedno stike s katero izmed njih?

Ta čas, ko sem jaz bila noter, se jih je kar nekaj zamenjalo. Je bilo pa tudi recimo starostno kar velik razpon od malo čez 20 pa do 70 let. Je kar pestro, kar se tiče starosti. Ženski, ko pride čisto na začetku, recimo, grejo na živce otroci. Normalno, ti otroku ne moreš dopovedat, naj bo tiho, ker ona rabi počitek, ker to se vse sliši. Če bi bila možnost, bi bilo fajn, čeprav vem, da je premalo hiš, da bi te ženske, ki imajo otroke, bile v materinskem domu ali pa nekje skupaj, druge ženske, ko pa nimajo otrok, pa nekje drugje skupaj. Ker ti, ko prideš, ti gre vse na živce, ali bo otrok jokal ali bo kričal, ker otroci so si pač različni, eni so pridni eni ne. Pa čeprav imaš rad otroke, te moti. Čeprav imaš svojo sobo, se vseeno sliši in te moti. To bi jaz prvo sortirala. Od začetka me je motilo, pol mi je bilo pa fajn, če je bil kak otrok. Drugače pa smo se dobro razumele. Bilo je pa vsega slabega in dobrega in smeha in joka. Stike mam skoraj z vsemi. Z dvema sploh, z eno sva sodelavki, z dvema hodimo skupaj na EMMO. Pa tud tak kak vikend gremo kam. Z drugimi se pa slišim. Edino z eno sva prekinile stike. Tiste ženske, ki so že dalj časa noter, ti tud veliko pomagajo, ti dajo kako informacijo ali pa kaj. Jaz sem tud tak tip, da sem vsem drugim pomagala, sebi pa nisem znala pomagat.

8) Kako ste se odločili za odhod iz VH?

- a) Kako je bilo ob odhodu?

Odločila sem se zato, ker sem bila že tako dolgo noter pa sem vedla, da moram nekam it. Kljub temu da me je bilo strah kam. Stanovanja nisem mela, podnajema si nisem mogla privoščiti, ker sem samo socialno dobivala, k mami ni problem, bi lahko šla takoj že takrat, pa si nisem upala, ker je bližina bivšega nasilneža in me je bilo strah. Samo pol pa sem se kar odločila, treba bo it. To sem se pol kar na hitro odločila. Najprej sem šla k eni kolegici iz VH in to glih na osmega marca. En teden sem bila. Pol pa tam ni bilo v redu, pa mi je mami že tako rekla, daj pridi k meni, pa me je bilo strah. Ampak pol sem bila pa primorana, da sem šla k njej. No, zdaj sem pa tam pri mami in sinu. Ob odhodu sem bila malo zbegana, spet nekam na novo. Spet ne veš, kako bo in spet se prilagajat. Mešani občutki so bili zadnje dneve, preden sem šla. Skrbelo me je, če se bom znala zdaj spet na novo vživeti, ustaliti. Samo sem se hitro navadila, tako da mi ni bilo nič hudega, ko sem šla.

- b) Se vam zdi, da ste imeli kaj več znanja, kje iskati pomoč, kaj storiti, če se nasilje spet ponovi, kot pred prihodom v VH?

Bila sem opremljena. In tudi preden sem šla mi je M... rekla, da če se mi bo še kdaj dogajalo nasilje, se lahko kadarkoli vrneš. Sem rekla ja, se zavedam, da se lahko vrnem. Ker problematična nisem bila, nobenih problemov nisem počenjala tako, da vem, da se lahko vrnem. Zdaj bi se takoj odločila. Sploh ne bi nič razmišljala. Ker zdaj vem, kako to izgleda, kako poteka, tako da takoj! Niti minute ne bi razmišljala, če bi se mi spet dogajalo nasilje. Takoj v VH.

c) Ste se počutili bolj varno in samozavestno?

Pol, ko sem šla, sem spet mela občutek: No, pa sem spet nekaj naredila. Tudi sem, zdaj ko sem ven prišla, spet polna energije, skos morem nekaj početi, laufati, več idej mam, samozavestna bolj, znam se postaviti za sebe. Pri tem mi je veliko pomagala M..., res sem jih hvaležna, da sem se tako ojačala. Ker se mi zdi, če ne bi bilo M..., da vprašanje, no, če bi bilo tako. Veliko takih napotkov mi je dala. Všeč mi je bilo, da sva z M... predebatirali, kaj bi naredila, če se recimo srečama na cesti, kar je velika verjetnost glede na to, da sva v istem kraju. Ni mi tako na pladnju prinesla, ampak me je vprašala, kaj bi naredila. Ona te je vprašala in ti si pol povedal, kaj bi naredil. Tako, da je en plan tega, kaj narediti, če srečam nasilneža. Imela sem tudi vse telefonske, kam se lahko obrnem, in vse potrebne naslove. Ko sem prišla nazaj k mami, si nekaj časa sploh nisem upala ven, sama pa sploh ne. Edino, če je šel sin z mano ali pa mami, ko sem šla v trgovino, tisto ja. Pol sem si pa malo priklicala v spomin tisto, kar sva z M... predebatirale, in sem si mislila, nič grem, kar bo pa bo. Če bi ga srečala, bi šla v trgovino ali pa med množico tako, da me ne bi kje na samem dobil. Tisti čas bi pa policijo poklicala. Naši policisti so tud obveščeni, da sem prišla nazaj. Imam zelo dobrega kriminalista, ki je skos spremljal to moje potekanje in tudi bil v VH 2 x. In tud, ko sem mu povedla, da me je strah priti nazaj, mi je rekel, pejd in ko se boš odločila, da boš prišla, nam javi in bomo tud bolj pozorni in bilo kaj bi bilo, ali bo prišel zvonit ali karkoli nam javljaj, in bomo takoj tam. Tako, da mi je tud to dalo malo tistega občutka samozavesti. Še zdaj me včasih pokliče ta kriminalist in me vpraša, kako kaj poteka na sodišču, kaj se je že kaj rešilo, če se kaj z partnerjem srečam. Tako, da non stop spremlja in res vsaka jim čast. Res sem zelo zadovoljna. Slišala sem pa tako od ostalih, da nimajo takih izkušenj. Ne vem, ali je tud odvisno od vsakega kriminalista posebej, od njegove osebnosti. Eni menda kar čakajo, če bo kaj bo že poklicala, ne pa da te bodrijo s tem, povej, ko boš prišla nazaj, bomo tud bolj pozorni. Tako da sem s tud zaradi tega bolj upala priti nazaj.

9) Kaj vam je povzročalo največje težave, ko ste zapustili VH?

Ker sem bila že tako dolgo v VH, je bila opcija ali v drugo VH ali pa kam drugam živeti. To mi je bilo grozno, to tveganje, ali bi šla v drugo VH ali bi šla k prijateljici. To mi je povzročalo malo težav, nisem vedela, kaj bi bila boljša odločitev. Čeprav sem se odločila za slabšo odločitev, ampak jaz pravim, nič zato, spet me je nekaj izučilo in na napakah se učimo. Največje težave mi je povzročal strah. Službo sem takoj dobila prek ene prijateljice, ki je bila tudi v VH in mi je rekla, da bodo jemali in mi dala številko. Takoj sem poklicala in mi je rekla, da lahko pridem še isti dan na razgovor in sem dobila službo. Samo strah mi je povzročal težave. Ampak čedalje manj, vsak mesec je boljše. Zdaj bom dobila tudi solzivec. Sem vprašala kriminalista, če ga lahko uporabim in mi je rekel, da če me napade, ga seveda lahko, ne pa kar tako. In se bom spet boljše počutila, če vem, da mam nekaj pri roki, če me slučajno napade. Čeprav pa se, če sem doma, ko se usedem v avto, se če vedno zaklenem. Mi da občutek varnosti. Nikoli ne veš, ko se ustavljam pri semaforjih in gre vse počasi, bi mi lahko vrata odprl. Ko se vračam nazaj proti domu se tudi vedno zaklenem. To mi pomaga, boljše se počutim tako.

10) Ali ste še imeli stike s strokovnimi delavkami?

a) Kaj ste od njih dobili?

b) Kaj bi socialne delavke lahko storile, da bi vam olajšale življenje po odhodu iz VH?

Z M... imam. Z nobenim drugim. Od M... sem zelo veliko dobila, napotkov, nasvetov, sebe sem ojačala. Skratka veliko. Dala mi je občutek, da se lahko še vedno vrnem, to mi je veliko pomagalo. Jaz vsako žensko, ko vem, da se ji to dogaja, vzpodbujam, daj, pejd, nimaš kaj zgubit. Obrni se ali na policijo ali na socialno ali bilo kam, na SOS telefon, skratka pejd v VH. Ni bau bau VH. Jaz šele zdaj vidim, kako je življenje. Se mi zdi, da šele zdaj znam živeti. Zdaj vidim, da življenje je lepo. Prej ga nisem znala živeti in nisem ga mogla.

11) Kaj bi policija lahko storila, da bi vam olajšala življenje po odhodu iz VH?

To, kar sem že rekla. Edino, kar me pa moti ... jaz sem svojo hišo zapustila in vse noter, nisem nič takrat vzela sabo, samo denarnico, mobilni, ključke. Edino, kar me pa moti, ko sem zadnjič vprašala policijo, kako bi jaz prišla po svoje stvari v hišo, če bi dobila spremstvo zraven. Pa še jaz niti ne bi svojih stvari vzela, naj bodo tam, kjer so, saj sem si druga nakupila. Sin bolj teži za svoje stvari, za pisalno mizo pa stol. Pa sem vprašala, če bi šla po te stvari, če bi dobila spremstvo zraven, ker je pač nasilen, so pa rekli, da to policija ne hodi zraven, da morem najeti varnostno službo, to pa sigurno ni poceni. Edino tukaj se mi zdi, po moji logiki, bi mogli iti zraven, sicer ne vem, ker ne poznam zakonov. Tukaj sem bila razočarana. Saj pravim pol sinu, pa tisto pisalno mizo boš pa že požrl, ko tako vprašanje, če je še cela. Drugače sem bila zadovoljna, me tudi večkrat kriminalist pokliče in vpraša za počutje in sem povedla, da delam in je bil zelo vesel. Zelo me spremljajo. Ne vem, ali vsako v našem kraju, ne vem. Do mene so vedno bili korektni.

12) Ali ste s partnerjem imeli kakšen postopek na sodišču (delitev premoženja, prijava nasilništva)?

a) Kako dolgo je trajalo?

Imela sem postopek za nasilništvo. Za nasilništvo nad mano in nad sinom. Pa za premoženje. To dvoje sem mela. S tem, da za nasilništvo je dobil kazen 4 leta pogojno, pa na dve leti obveznega zdravljenja v psihiatrični bolnici za alkohol pa mamila pa shizofrenijo. To ga je sodni izvedenec pregledal. Samo se je pol on z odvetnikom pritožil tako, da še ni pravnomočna. Tukaj se mi zdi luknja, ker pritožil se je marca, zdaj je maj pa sem spraševala malo odvetnika, kako dolgo bo to trajalo, pa je rekel najmanj 4 mesece. Zdaj pa računaj 4 mesece, pa počitnice bojo pa bo spet konec leta. Tukaj majo luknjo. Ta cajt on še ni obsojen, če mene sreča ali pa sina, ga lahko pretepe in mu še ne velja pogojna. Tukaj nekaj ni v redu. Da je bil zdaj prvič obsojen, je trajalo 4 mesece, zdaj bomo pa videli, kako dolgo se bo zavleklo. Kar se tiče pa premoženja, tukaj pa, čeprav je dal prednostno, pa preden se zaslišijo vse priče moje in njegove, pa bo sigurno še trajalo leta in leta. Traja pa že eno leto. Sigurna sem, da bo trajalo še 4, 5 let, ker se bo pritoževal v nedogled. Čeprav sem se sprijaznila, kljub temu da je moja hiša, briga me. S sabo ne bom nič odnesla. Če mi je takrat uspelo, da sem nekaj postavila, mi bo pa še zdaj uspelo, da bom nekaj postavila. Če sem že uspela s službo, vidim, da mi gre na boljše. Nekak bo že v življenju, s sabo pa tako noben nič ne odnese. Škoda mojih živcev. Meni je bolj važen moj mir, moji živci, ko pa tisto premoženje. To sem zdaj prišla tako daleč, od začetka pa nisem bila. Zdaj mi je pa res vseeno. Čeprav mami pravi, ja, pa saj si ja vse ti postavila. Sem rekla, ja sem, vse, pa jebi ga, ker meni je bolj važno, da sem jaz tukaj mirna, da ga ne srečujem na sodišču. Po mojem tako vsa tista hiša v razsulu. Vprašanje, v kakem stanju sploh je. Ker tudi kosil ni nič, pol noter tud vprašanje kako je.

13) Kaj bi sodstvo lahko storilo, da bi vam olajšalo življenje po odhodu iz VH?

Nič niso naredili. Jaz mislim, da tukaj bodo mogli vse narediti na novo. Nove zakone. To se predolgo vleče. To je strašno moteče. Po tolikem času, ko si ti v VH, se že nekako postaviš na svoje noge in tudi si drugačen. Ampak vseeno ta sodišča, ta mesec pa drug mesec pa pol tisto, ko ga tam vidiš, tisto te spet iztiri. Pa sploh, če imaš strah pred njim, greš že na sodišče s strahom pa še na sodišču ti grozi. Ko mi o tako grozi pa tako, to sodnica nič ne sliši. Enkrat ga je prekinila pa še to takrat, ko sem ga jaz napeljala na to. Hotela sem ga sprovcirati sama. Sem si mislila, zdaj te bom pa jaz sprovcirala, tako da boš popizdil in šel ven. In sem res tako naredila. Ko sem prišla noter in sem začela govoriti, sem

točno vedla, da mi bo začel skakat v besedo, ker mi je vedno. Pri postopku za nasilništvo ga je poslal ven. Tukaj pri premoženju pa ne sliši. V glavnem on mi začne skakat v besedo, vedla sem, da sodnica ne bo nič, ker ni nikoli. Pol sem se pa obrnila k njemu in sem rekla, veš kaj, poslušaj: 22 let sem te poslušala in 22 let si me dol tlačil, zdaj boš pa tiho, pa boš ti mene poslušal in tud slišal vse, vse bo prišlo na dan. Pol je pa znorel. In pol ga je poslala ven. To sem naredila namenoma, da sem potem lahko bila bolj mirna in bolj sproščeno govorila. To nimajo dobro. Ali bi mogla bit zaslišanja taka, da se ti sploh ne vidiš, sploh če so otroci vpleteni. Pa ne govorim samo za moj primer, to govorim na splošno. Pa to, da sediš v isti sobi pa čakaš, da te noter pokličejo, pa pol v dvorani spet skupaj sediš in res ni prijetno. Kar se tiče sodstva, je vse res čist zgrešeno. Mogli bi pospešit postopke, to bi mogli naredit v enem ali pa v dveh mesecih, ne pa da se to tako vleče. Drugo pa, da bi ločili nasilneža in žensko, da ne bi bila skupaj v istih prostorih, sicer ne vem kako, ampak tako ni dobro.

14) Kaj mislite, da bi v Sloveniji morali narediti, da bi so počutili bolj zaščiteni?

Kljub vsemu sem zadovoljna, da je socialna vedno šla zraven kot spremstvo na sodišče, da je pol tam s tabo pa pol od zunaj počaka. Bi bilo fajn, da bi socialna tudi lahko šla zraven noter. Sicer se nikoli nismo pozanimale, mogoče bi celo lahko šla. Ker ženska je takrat zmedena, sploh ker je v bližini partner, pa včasih kaj pozabi, pa bi mogoč socialna lahko malo dopolnila, ko si ti konec, ker si zmeden. Zakone bi mogli pisati bolj konkretno pa bolj ostro. Jaz se tudi zaradi tega nisem odločila poklicati policijo, ker on se bo takrat umiril in vem, da ga ne bi smeli odpeljati. Kaj čem pol klicarit. Ker me je vprašal pol kriminalist, zakaj nisem nikoli poklicala. Pa sem rekla, saj ga tako ne bi odpeljali, če bi se pomiril. Pa je rekel, ja to je pa res, ker ne smemo. Pol me je pa še vprašal, če je hiša tvoja, zakaj si se pa ti odmaknila. Pa sem mu rekla, ja kaj pa naj bi čakala, da me bo zadavil, saj če me sin ne bi rešil bi me tako že zadavil. Zakone bi skratka, glede na to, koliko je tega nasilništva, mogli čisto spremeniti.

INTERVJU Z TADEJO

1) Kje ste dobili informacijo za možnost bivanja v varni hiši?

Mislím, da sem enkrat poslušala pri poročilih pa da sem v časopisu brala. Nekaj je bilo po časopisih, nekaj po radiu, ogromno je bilo tega. Živa resnica je, da je bilo veliko tega objavljeno. Vem, da sem čula nekaj za Maribor. Bajе, da je tam bolj zavarovana, jaz še sicer nisem bila tam. Ker jaz sem bila preveč v strahu. M... me je zato nagovarjala, naj si v zvezek pišem vse občutke in še vedno mam toti zvezek. Tisti cajt je on hčerko nagovarjal, da mi je pisala. Pa vlačil je otroke okoli po gostilnah tam do dveh treh zjutraj, mislim ne po gostilnah, ampak tam, ki je bil alkohol. Točno je vedel, k kerí družini more it, ki imajo alkohol. In okoli me je iskal. Saj je on vedel, ki sem mogoče. Al pa ni hotel vedeti. V glavnem govoril je okoli, skratka sramoto mi je delal. Ker so se pol po celi firmi menli, da sem bila v varni hiši. Meni to ni bilo sramotno. Meni je varna hiša nudila vse, čisto vse, kar mi je lahko. Res, da mi je od začetka bila muka, ker sem bila čisto brez vsega. So mi rekli, naj si pač probam sposodit. Pa sem si res v tistem sposodila. No potem, ko si pa dobil plačo, pa si si lahko te kupil, kar si nual.

2) Ali ste pred prihodom že kdaj iskali pomoč in kje?

Jaz sem vedno vse prijavila na socialno. Koliko se je le dalo. Non stop sem klicala in vse povedala gospe M... Ona je bila vedno vse na tekočem. In zadnjikrat sem poslušala od nje. In vse, kar mi je povedala, mi je pravilno povedala. Je rekla, kolikokrat ste odšli, zdaj pa že enkrat naredite nekaj, če mislite in vztrajajte do konca. In povedala mi je čisto vse. Saj sem si zaslužila. Vrnila sem se nazaj. Pa ona je vedla, da nimam prav, ker je že tolikokrat slišala, kaj doživljam. Naredila sem napako. Pol me

je pa kregala, zdaj se pa že enkrat odločite. Pa sem vedno hodila k njej, pa me je nadržla. Pa še vseeno sem imela veselje, pa še zdaj bi mogla iti k njej čim večkrat. Vedno sem dobila tudi kako enkratno denarno pomoč. Pa večkrat so mi tak naredili, da so kar oni plačali. Meni je to še boljše. Včasih sem si mislila, pa si nora, da si ji šla vse povedla, ker si ona to pol v arhiv shrani. Pol na koncu mi je pa še prav prišlo, ker je prišla pričat na sodišče. Ker se je pač dogajalo nasilje v družini pa alkohol. Hčerka se je očetu odpovedala. Ona danes vidi. Šla je k odvetniku pa povedala, da več noče govoriti z očetom. Njo je tak hudo strah. Ona je rekla, da gre rajši k tujim ljudem živeti, kot pa da je tu pri meni in v strahu živi. Nikdar ne veš, kdaj bo prišel.

3) Opišite pomoč, ki ste jo dobili!

a) Kako ste bili zadovoljni?

b) Kaj se vam je zdelo dobro in kaj ne?

Včasih me je motilo, da sem jih poslušala, ko sem na center hodila. Samo saj vem, da imajo prav, pa ti prav povejo. Pa še premalo naredijo. Premalo smo zaščitene.

Pa v varni hiši je hišni red. Samo se ga nismo držale. Še smo delale po svoji glavi. Čeprav je bolj na ostro, je še premalo ostro. Več bi mogla biti na terenu. Pa saj vem, ona ima poleg tega še, mislim da socialne pomoči. Ona bi mogla imeti samo to prek, pa saj je zadosti izobraženih, da bi lahko kdo drugi tiste druge stvari delal.

4) Kako dolgo se vam je dogajalo nasilje, preden ste odšli v varno hišo?

Celo življenje. Celo življenje že mam non stop toto policijo. Jaz ne vem, kaj sem bila tak čorava, da sem še tako dolgo vztrajala. On je že mene, ko še nisem niti rodila, me je že socialna imela prek. 16 let je trajalo. Zdaj je pa bilo obupno. Vse si je lastil, da je vse njegovo pa praktično nič ni njegovo. Hiša je pa polovico še od moje mame, desetina pa od mojih bratov še. Tako da edino, kaj me lahko terja, je za to, kaj je delal. Jaz sem bila kolikokrat tu na kolenih, pa sem ga prosila, prosim te, zapusti me pa idi, ker vidiš, da nisva za skupaj. Ko on je včasih dobro zaslužil. Na žagi je delal pa je dobil tedensko plačo. Samo kaj, ko je v soboto dobil plačo, v torek sem že jaz bila dobra, da sem mu denar dala. Pol pa je že po hčerko hodil, ki je imela štipendijo, da je še njo izkoriščal. Saj ona zdaj to ve.

5) Kaj se je dogajalo v varni hiši?

a) Kaj vam je bilo všeč in kaj ne?

b) Mi mogoče lahko poveste kak dogodek, ki se vam je še posebej vtisnil v spomin?

Še premalo je vsega. Še premalo se zanimajo za nas. Večkrat bi mogle priti na obisk. Ti tak cajt mine, če pridejo. Včasih nimaš kaj za delati, pa je bilo tak fajn, da so prišle. Samo enih par je prišlo, ki so res imele zanimanje za nas. Ona, ko me je pripeljala, pa sem vedno hodila k njej, pa mi je vse to zrihtala. Saj je dosti naredila, samo nikoli pol ni prišla na obisk k meni v varno hišo. Saj verjetno nima cajta. Lahko pa bi vseeno mogoče prišla. Lahko bi tudi kdaj kdo prišel, da bi ti kake nasvete dal. Ali iz socialnega ali pa mogoče iz kakega tožilstva, iz policije tudi ne bi bilo slabo, da bi ti povedali kako pa kaj. Pa saj ti povejo čisto vse, pa dobiš tiste brošure pa vse, pa si lahko vse prečitaš. Samo mogoče se tistega vsega ne držiš. Pa veš, kaj ti je dolgi čas, pa ne veš pa naveličaš se. Ker jaz sem tu, ko sem bila v varni hiši, prej živela in mi je bilo poznano okolje, te pa me je bilo strah iti ven pa v bližini službe sem bila. Saj si imel vse omogočeno. Lahko si šel ven, lahko si vse napisal, nihče ti ni rekel, ne smeš iti. Vse je hotela socialna delavka vedeti, pa saj po eni strani je imela prav, saj nikdar ne veš, kaj se zgodi. Saj včasih me je malo motilo, samo vsega si pa tudi ne moreš privoščiti. Jaz sem enkrat šla v mestu, pa ki sem te jaz pričakovala, da me bo doma čakala. Niso se napovedale. Te so me nadržle,

zakaj nisem povedala. Na nekem tožilstvu ali ki sem bila, saj sem imela dokaz, pa saj nič ni bilo, samo jezne so bile, kaj nisem povedala. Ker sem pač bila med ta novimi in ona se je mogla oglasiti. Pa več kaj, ne rad tudi čisto vse poveš. Saj če greš v trgovino, to ti ni treba, vse ostalo pa moreš. Samo sem šla enkrat v trgovino zvečer, pa sem sostanovalki povedala. Te pa je prišel, pa hčerko poslal v trgovino, pol pa me je napadel, ki mam otroške, da naj mu dam otroške doklade, pa kje so denarji. Te sem mu otroške dala, pa je hotel še plačo, te sem komaj zbežala do avta, da sem policijo poklicala, da so ga toliko zadržali, da sem se odpeljala. Vedno sem bila v strahu. Mi je sporočilo pol napisal, da že sumi, ki je varna hiša. Samo vprašanje, če je on to vedel. Ve pa marsikdo, kje to je. Ker vidijo, ker se prehitro menjujejo to ženske. Preveč je že to se razvedelo za to hišo, kje je. To bi mogla biti večja stavba, da bi lahko bilo več ljudi noter, pa enega varnostnika ali pa policajca skos tam imeti. Koliko sem jaz slišala, v Mariboru je bolj varovana.

6) Kako ste se razumeli z zaposlenimi v varni hiši?

Dobro smo se zastopile. Pa že tote, ko so hodile na obisk, niso bile slabe pa si ji lahko kaj povedal. Te je poslušala pa ti je prinesla kako presenečenje. Sama iz srca je prišla, pa je kaj prinesla. Niti nič kaj takega ne pričakuješ.

a) Se vam zdi, da ste kdaj kaj nujno rabili pa niste dobili?

b) Kaj bi lahko naredili boljše?

Saj bi ti pomagali, pa ne upaš reči. Fajn bi bilo, če bi socialna v rezervi imela neki denar, da bi kdaj kaj nabavila za vse. Ko vidi, da je kriza na primer. Je prišla ena ženska s tremi otroki, ki je v takem nasilju živela. Pa so takoj poskrbeli, pa je že drugi ali tretji dan imela denar nakazan. Jaz sem tudi prišla v taki krizi. Doma sem imela vsega za jesti, ostala sem pa čisto brez vsega. Nisem imela niti za eno žemljo, pa nisem dobila pomoči. Rekla mi je samo, naj si probam nekje sposodit. Ona ženska pa je te dobila tisti paket, pa je imela vsega za preživetje. Je sicer res, da ona ni bila v službi, samo koliko je on zaslužil, tisto je imela. Je bila vezana na njega. Vsaka bi mogla dobiti, ko pride, če je res v krizi, en taki paket. Sicer ona se je zlagala, je imela na banki še dosti denarja. Samo je bila pa po drugi strani dobričina, pa je še ostalim dala. Kljub temu da je imela tri otroke, ki so tak dosti pojedli, je še vseeno nam dala.

7) Kašne so bile sostanovalkami?

a) Kako ste se razumeli z njimi?

b) Imate še vedno stike s katero izmed njih?

Je bilo v redu. Skos je bila katera nova, ker so se skos menjavale. Edino ena je bila bolj taka, da je nobena ni marala, ker ni skrbela za čistočo. Ena me pokliče. Je spoznala enega dečka pa zdaj tu blizu živi. Zapomnila sem si stanovalko. Z eno sva bili samo dva ali tri dni skup, ampak si jo zapomniš. Sem jo videla v Jagru pa sva malo poklepotali.

8) Kako ste se odločili za odhod iz varne hiše?

a) Kako je bilo ob odhodu?

Veš kaj, on se mi je po telefonu delal dober pa te tudi na sodišču je tisto obljubo izpolnil. Samo se je delal nekje mesec dni dobrega, te pa je zopet začel isto, tak da nisem nič dobrega naredila. Otrok mu je tam nekaj udaril po avtu, ki ga je tak mel samo za rezervne dele, te pa ga je šel pa udaril tak hudo. Pa me je še takoj, ko sem iz VH prišla, socialna delavka večkrat poklicala. Ko sem bila v krizi, ker sem dobila taki poračun. Pa mi je rekla, pa saj sem vam jaz rekla, kaj bo. Veš, majo izkušnje, ti da tisti

nasvet. Že tisto slutiti, ko se ji izpoveš. No, otroka je udaril, te pa ga je ponoči začelo dušiti te pa ne več kak bi otroku pomagal. Hitro sem vzela mokro brisačo pa sem letela, pa da je hitro malo vode popil. Te sem mu dala Lekadol. Pol pa ga je začelo tak hudo dušiti, pa sem mu te nekaj s tisto vodo pomagala. Zjutraj tam okoli pol osmih pa ga je zopet začelo, je spet dobil tisti napad. Te sem ga pa hitro peljala k zdravniku. Te pa ga je zdravnica nekje prijela pa se je začel dreti, te pa je takoj rešilca poklicala. Te pa so videli, da ima v celem želodčku polno krvi noter. Pol je bil pa operiran. Pa nisem vedela, komu naj povem. Pa sem šla na policijo, pa sem prijavila, pa sem mu rekla, zgini nekam, ker sem videla, da ga je on udaril. No, ko sem to prijavila, so me takoj zaslišali, njega so tudi zaslišali, otrok je tudi potem povedal. Je hotel tudi prikivati, pa je rekel, da je pred tednom dni s biciklom padel, pa je pol vseeno povedal, da ga je trikrat močno udaril. Pol je na sodišču tudi priznal pa povedal. Nima kaj več tukaj iskati, jaz ga ne sprejemem. Je pa ga začasno prijavil njegov brat. Ne vem, kaj naj naredim. Res bi mogla iti včasih nekomu, da bi mi kake nasvete dal. Če bi mogla to še enkrat doživeti, kar sem doživela, te pa res rajši grem nekam.

b) Se vam zdi, da ste imeli kaj več znanja, kje iskati pomoč, kaj storiti, če se nasilje spet ponovi, kot pred prihodom v varno hišo?

Ja imam. Samo ni prav mogoče, da ti rečejo nimaš več možnosti, da se vrneš. Ker sem pač dala to odpoved, pa sem se vrnila k njemu, so mi rekli, da nimam več možnosti za bivanje v varni hiši.

c) Ste se počutili bolj varno in samozavestno?

Ti dajo. Ogromno nekih nasvetov pa nekaj. Res vsega ti povejo.

9) Kaj vam je povzročalo največje težave, ko ste zapustili varno hišo?

Nisem jaz imela nekih težav. V strahu si. Mene je kolikokrat mama sprejela pa tuji ljudje. No, ne čisto tuji, ampak znanci. Te pa me je zasledoval. Pa me je zjutraj, ko sem šla od mame v službo, me je čakal na tisti cesti, ker je vedel, da se bom tam peljala, ker nisem imela kje drugje iti.

10) Ali ste še imeli stike s strokovnimi delavkami?

a) Kaj ste od njih dobili?

b) Kaj bi socialne delavke lahko storile, da bi vam olajšale življenje po odhodu iz varne hiše?

Ja pomagale so mi takrat, ko sem dobila taki poročun za električno, pa ti elektro reče, da se na socialno obrni, te pa so mi to pol one zrihtale. Pa večkrat se še tam srečaš, ko sem kaj hodila, drugače pa se ne čujemo več pogosto. Drugače pa ne bi bilo slabo, če bi se še kaj pozanimala, kak si pa tak. Pa saj vem, da majo toliko dela, da ne folgajo več.

11) Kaj bi policija lahko storila, da bi vam olajšala življenje po odhodu iz varne hiše?

Jaz sem tak že prej tolikokrat klicala policijo. Jaz sem čez pol vasi letala, pa vsepovsod ti dajo telefon za policijo. Te pa je policija prišla pa se je delal tak finega. Češ da sem prišla tečna iz službe, pa da ni on nikomur nič naredil, da samo tam mirno sedi. Te pa so otroke včasih zasliševali. Pa veš, kolikokrat je on mene zgrabil pa me tolkel. Te pa ga tak prvič nikoli niso odpeljali. Te pa če vidijo, da je že večkrat bilo to, pa kolikokrat so že prišli. Pa ko so prišli, pa je že jecljal, ker je bil tak pijan, mogli bi ga odpeljati. Včasih je že prišel kateri taki policaj, da me je že minilo in sem že vedela, da ne bom nič dosegla. Kvečjemu sem še jaz bila pol kaznovana. Sem dobila sodnika za prekrške. Ljudje z njim niso bili zadovoljni, ker je zidarstvo delal, pol se je pa doma nad mano znašal, pa sem bila kurba pa prasica pa svinja pa ne vem, kaj še vse. Vse sem bila samo človek ne za njega. Te ko je prišla prvič policija, pa so mi rekli, pa saj nič ne dela. Pol pa so mu te tak kot po navadi rekli, da če se ne bo umiril, ga

bodo odpeljali. Te pa mu je rekel, kaj si ti njen jebač. Te pa se je policaj že takoj zaradi brez obraznosti razkuril. Te je pa rekel, ja, sem ja.

12) Ali ste s partnerjem imeli kakšen postopek na sodišču (delitev premoženja, prijava nasilništva)?

So na sodišču naju še vedno hoteli skupaj spravljati. Ker je to pač družina pa otroci. Pa so hoteli, da se pobotava. Pa so mu rekli, zakaj ne bi malo manj pili. Je priznal, češ da je kriv alkohol.

a) Kako dolgo je trajal?

Veš, kaj sem jaz delala. Pa sem prijavila pa sem umaknila. Pa je začel isto, pa sem spet vse ponovila. Pa sva imela na tožilstvu nekaj, pa je obljubil pa mi srebrni prstan kupil. Te pa je bil spet mir nekaj cajta, pa ne dolgo, pa je spet začel. Drugače pa zdaj nazadnje so njega junija odpeljali, te pa smo imeli komaj novembra to glavno obravnavo. Te pa pol desetega januarja je bilo to glavno. Te pa njegova sestra plačuje Čeferina, pa se je zdaj pritožil. Pa saj ni nič dosegel. Mi je pa žal, da jaz nisem šla dalje, ker je dobil absolutno premalo kazen. Je pa bil tu pred kratkim en policaj, ker ima še neko kazen. Te pa sem mu jaz rekla, da je v zaporu. Te pa sva se malo pogovarjala, pa je rekel, jaz vam povem, da ga toliko podučijo v zaporu, da ima tisto v sebi, da ne sme nekih norij delat. Samo ne vem. Odvetnik je sam rekel, da je težki povratnik. Že od njega oče je enega moškega ubil. Pa je imel v sebi tisto moč, tisto agresijo, pa on je odvisen od alkohola. Dobil je poleg zapora še obvezno zdravljenje zaradi alkoholizma. On je mislil, da bom vse popustila, pa sem čisto vse obrnila. Čisto vse sem povedala, čisto vsega in svašta. Nimam upanja, nimam zaupanja, nimam volje in ne bom imela, da bi z njim še karkoli, vedno bom v strahu živela. Zdaj živim kak čem, lahko grem, kam čem, lahko se po mestu potikam, če grem v trgovino, si lahko nekaj pogledam. Prej tega ni bilo. Ne bi se smela lepo obleči, mažem se tak ne, samo to kaj si kako kremo kupim, pa da se oblečem. On je rekel, iz službe imaš, da si mi v desetih minutah doma.

13) Kaj bi sodstvo lahko storilo, da bi vam olajšalo življenje po odhodu iz varne hiše?

Premalo naredijo pa predolgo to traja. Pa to, da te poskušajo še skup spravljati. Pa jaz zaj niti ne vem, če lahko jaz dobim kako preživnino ali kaj. Jaz to vse sama preživljam, pa nič ne vem. Ker jaz morem zdaj čisto vse sama preživljati. Ker otrok je že zdaj čisto isti karakter kot foter. Ne smeš mu čisto nič reči. Kaj je, kaj bi rada. Bi me kar udaril. Bojim se, kaj bo, ko bo že tam star osemnajst. So mi rekli zdaj v šoli, da bo poklican k psihologu. Zdaj menda bo te peti razred naredil, če ne bi on peti razred ponavljal. Ker on je drugače bolj nadarjen kot punca, samo kaj če noče. Pa saj mu rečem, pa me ne uboga.

14) Kaj mislite, da bi v Sloveniji morali narediti, da bi so počutili bolj zaščiteni?

Ko prijaviš, bi bilo fajn, da bi mu policija dala tiste neke straha.

8.3 KODIRANJE PODATKOV

PRED PRIHODOM:

- Informacijo za možnost bivanja v VH dobila na socialnem (KJE JE IZVEDELA)
- V odnosu vztrajala zaradi hčerke (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Živela v strahu (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Nikoli nasmejana (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Nasilje trajalo 14,5 let (TRAJANJE NASILJA)
- Ponudili VH (SOCIALNE SLUŽBE)
- Poslali tja še isti dan (SOCIALNE SLUŽBE)

- Niso povedali, kje je, niti kako zgloda (SOCIALNE SLUŽBE)
- So mi rekli v šoli, da bo poklican k psihologu (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Obrazložila, naj se obrnem na socialno, da te odpeljejo v krizni center, potem v VH (SOCIALNE SLUŽBE)
- Motilo me je, da nisem mogla imeti sina zraven, ker je bil toliko star (SOCIALNE SLUŽBE)
- Klicala na CSD (SOCIALNE SLUŽBE)
- Zjutraj šla na CSD, potem v VH (SOCIALNE SLUŽBE)
- Že prej iskala pomoč, ko je bil sin v mali šoli (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Ni bilo miru, večkrat posredovala policija (POLICIJA)
- Za VH obrazložili vsa pravila (SOCIALNE SLUŽBE)
- Zadovoljna z informacijami (SOCIALNE SLUŽBE)
- Premalo informacij dajo ženskam (SOCIALNE SLUŽBE)
- Na CSD so povedali postopek (SOCIALNE SLUŽBE)
- Naslednjič, ko kaj naredi, se pokliče policija in dobi prepoved približevanja (SOCIALNE SLUŽBE)
- Poklicala policijo (POLICIJA)
- Se zatekla k prijateljici (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Socialna delavka prišla k prijateljici po mene (SOCIALNE SLUŽBE)
- Iz kriznega centra klicali, če kaj potrebujem (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ime pa priimek napisala, dobila enkratno denarno pomoč (SOCIALNE SLUŽBE)
- Zelo zadovoljna (SOCIALNE SLUŽBE)
- Večkrat iskala pomoč na CSD (SOCIALNE SLUŽBE)
- in na policiji (POLICIJA)
- Policijo klicala vedno, ko ni šlo drugače (POLICIJA)
- Na CSD so se samo pogovarjali (SOCIALNE SLUŽBE)
- 1 x dobil malo kazni, bil dva meseca v redu, ni rabil plačat (POLICIJA)
- Zdelo se mi je fajn, da sva se hodila na CSD pogovarjat (SOCIALNE SLUŽBE)
- Enkrat me je klicala socialna delavka, da zdaj se bo pa šel zdraviti, nisem verjela (SOCIALNE SLUŽBE)
- Dobila vso pomoč, ki je možna (SOCIALNE SLUŽBE)
- Pomagajo, če se držiš navodil (SOCIALNE SLUŽBE)
- So ti pomagali (SOCIALNE SLUŽBE)
- So ti stali ob strani (SOCIALNE SLUŽBE)
- So ti povedali vse (SOCIALNE SLUŽBE)
- Nimam kaj reči (SOCIALNE SLUŽBE)
- Oni naredijo vse kar, je v njihovi moči (SOCIALNE SLUŽBE)
- Odvisno, ali boš sprejel (SOCIALNE SLUŽBE)
- Je trebalo stike, preživnina, pa vleče se na sodišču (SODSTVO)
- Nonstop policija, zakaj nimate tega, pa zakaj nimate onega (POLICIJA)
- Kaj meni pomaga prepoved približevanja, pa sto jurjev globe, če on lahko pride, mi vrata zlomi pa nas tu noter potolče (ZAKONODAJA)
- Ko je nekdo nor, pa hoče nekaj narediti, mu tisti papir nič ne pomeni (ZAKONODAJA)
- Veš, kaki občutek je to, ko boš policijo poklical, on hodi po svoji strani, ti bodo rekli (ZAKONODAJA)
- Saj je prepoved približevanja, to ni tista, fizična zaščita (ZAKONODAJA)
- V pogojni je že bil, pa so mu povedali, 1 x nekaj naredi, pa ga bodo odpeljali (POLICIJA)
- Kličem policijo, pa mi je policaj rekel: »mi nismo varnostniki« (POLICIJA)
- Jaz pa dva otroka tu noter (POLICIJA)
- Tam čuvajo, ne vem, kaj vse, tu pa ne more priti eno uro ali pa vsaj tisti moment, ko pride, pa ga dobiti (POLICIJA)
- Sva imela na sodišču, je dobil pogojno dve leti (SODSTVO)
- Pomoč iskala na CSD Novo mesto (SOCIALNE SLUŽBE)
- Povedali so za VH, da je tam varno (SOCIALNE SLUŽBE)
- Obrazložili pravila (SOCIALNE SLUŽBE)
- Pomoč iskala na CSD (SOCIALNE SLUŽBE)
- Policija hodila na intervencije (POLICIJA)
- S policijo nisem bila najbolj zadovoljna (POLICIJA)
- Imela občutek, da ne verjamejo (POLICIJA)
- Odvisno od policista (POLICIJA)

- Eni se zavzamejo, eni ne verjamejo (POLICIJA)
- Velikokrat so ga odpeljali, dobil je kazni (POLICIJA)
- S CSD bila zadovoljna (SOCIALNE SLUŽBE)
- Svetovali, pomagali, spravili v VH (SOCIALNE SLUŽBE)
- Sistem bi bilo treba obrazložiti (INFORMIRANJE)
- Najprej so me odpeljali k zdravniku, nato pa v VH (SOCIALNE SLUŽBE)
- Vedno so mi šli na roko (SOCIALNE SLUŽBE)
- Drugi dan šla na CSD in takoj v VH (SOCIALNE SLUŽBE)
- Šli na policijo, dali prijavo, sem odstopila (POLICIJA)
- Njegov psihiater svetoval, naj se razideva in kot izhod ponudil varno hišo (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Zdravnica rekla, naj pretehtam, kaj je bolj važno stanovanje ali moja sreča (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Imam sošolko, zaposleno na CSD Krško, šla sem k njej (SOCIALNE SLUŽBE)
- Predlagala VH in policijo (SOCIALNE SLUŽBE)
- Nisem hotela dati ovadbe (SOCIALNE SLUŽBE)
- Šla sem v VH (SOCIALNE SLUŽBE)
- Dvakrat bil obsojen za umor (SODSTVO)
- Preden sem šla v VH, sem večkrat hodila na CSD, ker sem imela težave s punco (SOCIALNE SLUŽBE)
- Hodila tudi k šolski psihologinji (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Nobene pomoči od nikogar (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Vse samo zanima ovadba (SOCIALNE SLUŽBE)
- Sem šla do socialne delavke (SOCIALNE SLUŽBE)
- Prvo sem šla do ene, ko deva nasvete (SOCIALNE SLUŽBE)
- Mi je rekla, če bi se še pogovorila (SOCIALNE SLUŽBE)
- Jaz se ne bi več pogovarjala (SOCIALNE SLUŽBE)
- Sva se z J... zmenile, ko ga ne bo doma, pokličem in me pride iskat (SOCIALNE SLUŽBE)
- Isto takrat, ko sem prijavila za grožnje (POLICIJA)
- Sem poklicala, pa jih dva tri dni ni bilo (POLICIJA)
- Sem pa še enkrat klicala, pol so šele prišli zapisnik naredit (POLICIJA)
- Ne jemljejo resno (POLICIJA)
- Ko prijaviš, bi bilo fajn, da bi mu policija dala neke strahе (POLICIJA)
- Ko nisem vedela, kam bi šla, mi je povedal, da obstaja to (POLICIJA)
- Je, kar sam klical (POLICIJA)
- Je bila sobota ali nedelja (POLICIJA)
- Mi je dal številko (POLICIJA)
- Ne sprejemajo čez vikend (SOCIALNE SLUŽBE)
- Če mam kam iti, naj grem (POLICIJA)
- Policija je bila enih trikrat (POLICIJA)
- Ko je bil policaj tam, je rekel, da bo on plačal (POLICIJA)
- Pomagal mi je, ker mi je dal informacijo (POLICIJA)
- Če ženska rabi pomoč, rabi nujno (SOCIALNE SLUŽBE)
- Če nima kam iti, posebej z otrokom (SOCIALNE SLUŽBE)
- Sem mogla klicat kolegico (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Je bil tačas zraven mene, da sem se zmenila in šla (POLICIJA)
- Bil je zraven, da sva spakirali (POLICIJA)
- Te denarne kazni to za mene nič ne pomaga (ZAKONODAJA)
- On mi je razložil (POLICIJA)
- Bo mogel plačati ali pa vi vzamete ven (POLICIJA)
- Če mi ne bi povedal, ne bi vzela nazaj (POLICIJA)
- Prvič, ko je prišel, se mi je zdelo, da je bil bolj za mene (POLICIJA)
- Mi je rekel, da oni pridejo v primeru, ko se že nekaj zgodi (POLICIJA)
- Za vsako malenkost ga ni treba zdaj glih klicati (POLICIJA)
- So pogledali, pa sploh ni bilo nič (POLICIJA)
- Na začetku so mi povedali, da sem prišla noter (SOCIALNE SLUŽBE)
- Nič pa kako to zgleda (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ko nisem vedela, kam bi šla, mi je povedal, da obstaja to (POLICIJA)

- Je kar sam klical (POLICIJA)
- Je bila sobota ali nedelja (POLICIJA)
- Mi je dal številko (POLICIJA)
- Ne sprejemajo čez vikend (SOCIALNE SLUŽBE)
- Če mam kam it, naj grem (POLICIJA)
- Policija je bila enih trikrat (POLICIJA)
- Ko je bil policaj tam, je rekel, da bo on plačal (POLICIJA)
- Pomagal mi je, ker mi je dal informacijo (POLICIJA)
- Če ženska rabi pomoč, rabi nujno (SOCIALNE SLUŽBE)
- Če nima kam iti, posebej z otrokom (SOCIALNE SLUŽBE)
- Sem mogla klicat kolegico (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Je bil tačas zraven mene, da sem se zmenila in šla (POLICIJA)
- Bil je zraven, da sva spakirali (POLICIJA)
- Te denarne kazni to za mene nič ne pomaga (ZAKONODAJA)
- On mi je razložil (POLICIJA)
- Bo mogel plačati ali pa vi vzamete ven (POLICIJA)
- Če mi ne bi povedal, ne bi vzela nazaj (POLICIJA)
- Prvič, ko je prišel, se mi je zdelo, da je bil bolj za mene (POLICIJA)
- Mi je rekel, da oni pridejo v primeru, ko se že nekaj zgodi (POLICIJA)
- Za vsako malenkost ga ni treba zdaj glih klicati (POLICIJA)
- So pogledali, pa sploh ni bilo nič (POLICIJA)
- Na začetku so mi povedali, da sem prišla noter (SOCIALNE SLUŽBE)
- Nič pa, kako to zgleda (SOCIALNE SLUŽBE)
- Predvsem več informiranja (INFORMIRANJE)
- Nihče se ne zaveda, veliko nasilnežev ne pusti, da to gledaš in to bereš in ti do tega sploh ne prideš, ko si v krogu nasilja (INFORMIRANJE)
- Osveščanje na neki drugačen način, ne vem na kakšen (INFORMIRANJE)
- Če gre za fizično nasilje, bi bilo potrebno bolj skrbeti za ženskino varnost (POLICIJA)
- Da bi ga odpeljali (POLICIJA)
- Da bi njega odpeljali, ne da sva mogle midve oditi (ZAKONODAJA)
- Po mesecu in pol, ko sem zanosila, me je prvič udaril (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Po štirih letih in pol sem mu prvič vrnila, mu primazala klofuto (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Nehal je piti (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Nekaj časa bil v redu (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Po tem stopnjevala posesivnost in agresivnost (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Nikoli več, me ni udaril (VRSTA NASILJA)
- Psihično bila čisto na dnu (VRSTA NASILJA)
- Informacijo za možnost bivanja v VH dobila iz radia in časopisov (KJE JE IZVEDELA)
- Vedno sem se prijavila na socialno (UKREPANJE V NASILJU)
- Nasilje trajalo 16 let (TRAJANJE NASILJA)
- Bilo obupno (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Vse si je lastil, pa nič ni njegovo (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Doma se je znašal nad mano (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Bila sem kurba, prasica, svinja (VRSTA NASILJA)
- Bila sem vse samo, človek ne (VRSTA NASILJA)
- Za VH izvedela pri prijateljici (KJE JE IZVEDELA)
- K njej sem se zatekla (UKREPANJE OB NASILJU)
- Ima kolegico na SOS telefonih (KJE JE IZVEDELA)
- Ostala 3 dni pri prijateljici (UKREPANJE OB NASILJU)
- Obljubil, da bo nehal piti (UKREPANJE OB NASILJU)
- Bilo samo še slabše (KJE JE IZVEDELA)
- Decembra sem šla k isti prijateljici (UKREPANJE OB NASILJU)
- 3 mesece bila pri mami (UKREPANJE OB NASILJU)
- Ni bilo miru (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Odločil za zdravljenje, ni pil 10 let (UKREPANJE V NASILJU)
- Varna hiša je bila tabu (PREDSTAVA O VH)
- Imela predstavo, da si zaklenjen in nimaš izhodov (PREDSTAVA O VH)
- Nasilje nazadnje dogajalo 2 leti (TRAJANJE NASILJA)

- Nisem imela energije, da bi šla (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Držal v strahu (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Imela sem namen prej iti, vendar nisem imela moči (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Počakala, da bo sin polnoleten (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Verjetno bi šla že takrat, ko je bil sin v mali šoli, pa sem bila premlada (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Takrat ni bil tako nasilen (VRSTA NASILJA)
- Bolj besedno in pogledi, ko je bil pijan (VRSTA NASILJA)
- Bila je napetost (VRSTA NASILJA)
- 10 let bilo kar v redu, ko ni pil (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Spet začel piti, travo redno kadil (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Grozno je bilo (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Če me sin ne bi rešil, bi me tako že zadavil (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Informacijo za VH dobila na CSD (KJE JE IZVEDELA)
- Nasilje trajalo 10 let (TRAJANJE NASILJA)
- Bilo bi dosti manj trpljenja in problemov, če bi šla takrat, ko sva bila še v prvem stanovanju (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Naenkrat sva dobila to stanovanje (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Mislila, da ga bo pamet srečala, glede na to, da imava dva otroka (KAJ JO JE DRŽALA V NASILJU)
- Nič ni bilo boljše (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Ni bil vsaki dan pijan, 1 x v dveh mesecih (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Vse je polomil in me narezal (VRSTA NASILJA)
- Zunaj smo spali (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Prvič me je udaril, ko sem bila sedem mesecev noseča (VRSTA NASILJA)
- Skupaj sva bila kako leto (TRAJANJE NASILJA)
- Bala, ker je grozil (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Doma niso imeli prostora (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Prvo ti reče rad te imam, pol te nareže kot bika, pol ti pa zopet reče rad te imam (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- 3 x odšla od njega (UKREPANJE OB NASILJU)
- Informacijo za VH dobila od socialne delavke (KJE JE IZVEDELA ZA VH)
- Nasilje se je zgodilo prvič v življenju (TRAJANJE NASILJA)
- Ni dolgo trajalo, kakšnih 14 dni (TRAJANJE NASILJA)
- Večkrat nadlegoval (VRSTA NASILJA)
- Informacijo za VH dobila od socialne delavke, 2 leti preden sem šla (KJE JE IZVEDELA ZA VH)
- Poslušali so, svetovali zapustiti partnerja (SOCIALNE SLUŽBE)
- Večkrat dobila enkratno denarno pomoč (SOCIALNE SLUŽBE)
- Včasih me je motilo, da sem jih poslušala na CSD (SOCIALNE SLUŽBE)
- Za VH Ptuj izvedela od policije, na intervenciji (KJE JE IZVEDELA ZA VH)
- Nasilje se mi je dogajalo dobrih 15 let (TRAJANJE NASILJA)
- Ko imaš otroke, misliš na vsemogoče, misliš, da se bo nehalo (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Ugotovila, da ne gre nikamor (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Soseđa prepričala, da grem na CSD (UKREPANJE OB NASILJU)
- Imela sem možnost, da bi šla, pa se takrat nisem odločila (UKREPANJE OB NASILJU)
- Informacijo za VH dobila na CSD, ko sem hodila po denarne pomoči (KJE JE IZVEDELA ZA VH)
- Prebrala v zloženkah (KJE JE IZVEDELA ZA VH)
- V službi pogovarjale, da me mama ven meče in nimam kam iti (UKREPANJE OB NASILJU)
- Pri partnerju ne morem biti, ker z mamó živita sama in me mama ne mara (UKREPANJE OB NASILJU)
- Sodelavka rekla, naj grem na CSD in povem, kaka je situacija (UKREPANJE OB NASILJU)
- Hitro spakirala stvari v avto (UKREPANJE OB NASILJU)
- Prvo noč s hčerko prespali pri botri (UKREPANJE OB NASILJU)
- Nasilje se mi je dogajalo okoli leto, do dve (TRAJANJE NASILJA)
- Šlo je za psihično nasilje (VRSTA NASILJA)
- Za VH sem izvedela, ko sem hodila po denarne pomoči na CSD, iz zloženek (KJE JE IZVEDELA ZA VH)
- Predstavljala sem si zapor, policijo (PREDSTAVA O VH)
- 15 let sem živela v nasilju z moškim (TRAJANJE NASILJA)

- Nisva bila poročena, nisva imela otrok (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- V moškem sem iskala varnost (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Tale moški je bil takšen, postavil se je za mene (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Hčerka je bila stara 8 let, ko sem našla njen dnevnik. V njem je pisalo, da jo je spolno zlorabil (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Sama sem doživela spolno zlorabo, zato sem takrat doživela bolj svojo zlorabo kot njeno (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Bila v šoku (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Poskušala sem narediti takole, da bi se ga rešile (UKREPANJE OB NASILJU)
- Trajalo še 10 let (TRAJANJE NASILJA)
- V tem času bil parkrat v zaporu (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Nismo bili veliko skupaj (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Šel v tujino (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Nisem odreagirala na nasilje, zlorabe, pijačo, ker sem to poznala iz otroštva (UKREPANJE OB NASILJU)
- Odreagirala na napad z nožem (UKREPANJE OB NASILJU)
- Začela razmišljati, da se razideva (UKREPANJE OB NASILJU)
- Partner bil težki duševni bolnik (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Večinoma vztrajala zaradi stanovanja (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Nikoli ni delal (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Ukvarjal samo s kriminalnimi zadevami (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Podnevi spal, ponoči ni dal miru (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Odtrgal me od domačih (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- 15 let nisem imela stikov (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Nekaj časa bila pri sestri (UKREPANJE OB NASILJU)
- Ogrožena njena družina (UKREPANJE OB NASILJU)
- Ogrožal je vse okoli (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Ni bil fizično nasilen, psihično pa strašno (VRSTA NASILJA)
- Bila sem robot (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Dokler je bil na tabletah, je bilo vse v redu, ni jih hotel jemati, ker so ga omrtvile (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Pil je, drogiral se z marihuano (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Bala sem se, nisem upala oditi (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Mislila, da če bom tako delala, kot hoče, bo v redu (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Ni bilo, vedno več hočejo (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Najhuje je to, da je punco zlorabil (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Po njegovih pogledih morala vedeti, kako se naj obnašam (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Ure in ure je kričal in me zmerjal (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Vsi so rekli, pojdi stran od njega, nobeden ni vprašal, kako mi lahko pomaga (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Govoril, da me bo prizadel preko otroka (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Bilo me je strah, da bi puncji kaj naredil (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Vseeno sem ga imela rada (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Na internetu (KJE JE IZVEDELA ZA VH)
- Sem se odločila, da nisva več za skupaj in gotovo (UKREPANJE OB NASILJU)
- Nimam se več kaj pogovarjat (UKREPANJE OB NASILJU)
- Če se ni imel kaj pet let pogovarjat, pol se tudi zdaj ni treba (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- On me je skos psihično nadlegoval (VRSTA NASILJA)
- Od kar sva bila skupaj (TRAJANJE NASILJA)
- Po dveh mesecih je pokazal, kak je (TRAJANJE V NASILJU)
- Me je komandiral, ne smeš iti sem, pa ne smeš it tja (VRSTA NASILJA)
- Na skrivaj sem domov hodila (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Pol sva pa še otroka dobila (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Sem mogla otroka imeti pa še njemu bi mogla skos pomagat (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Pet let sva bila skupaj (TRAJANJE NASILJA)
- Prvo leto je bil še nekak, pol je pa pokazal (TRAJANJE NASILJA)
- Sva šla po dveh letih narazen (UKREPANJE OB NASILJU)
- Pol nazaj skupaj (ŽIVLJENJE V NASILJU)

- Pol sem pa zanosila (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Sem mislila, da bo boljše (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- On bi samo denar, samo bi delal, družina pa ni važno (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Enkrat sem ga prijavila, ker mi je grozil (UKREPANJE OB NASILJU)
- Mi je obljubil, da se bo umiril in se je (UKREPANJE OB NASILJU)
- To mi je povedal policaj (KJE JE IZVEDELA ZA VH)
- V krizi sem poklicala policijo (UKREPANJE OB NASILJU)
- Jaz sem se v trenutku spomnila, da bi mogla nekam iti (UKREPANJE OB NASILJU)
- Ko so prišli, dala ovadbo, pa sem prekinila (UKREPANJE OB NASILJU)
- Sva se zaradi denarja kregala, pa sem vzela ven ovadbo (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Ko je policija prišla, se je lagal (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- On nič ni bil kriv (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Vse na mene krivdo (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Pa če še nima kam iti (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Kaj bo drugo naredila kot da bo ven vzela (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- On me je samo porinil (VRSTA NASILJA)
- Bi pa se nadaljevalo, če ne bi poklicala (VRSTA NASILJA)
- Je takoj, ko sem poklicala policijo, šel ven pa se je umiril (UKREPANJE OB NASILJU)
- Je začel pred policijo, da imam v telefonu neke številke od ljubimcev (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Jaz sem že prej imela partnerja, ko je bil nasilen (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Se je na to izgovarjal, da sem imela že prej probleme (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Ko nisem imela več denarja, se je začelo (TRAJANJE NASILJA)
- Z onim prejšnjim sem bila pet let, s tem pa osem (TRAJANJE NASILJA)
- Od začetka je bilo vse dobro (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Ko nisem imela denarja, te se je pa začelo zaradi položnic (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Je govoril, da se vse zakadim, pa zato nimam nič (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Pol leta nisem hotela z njim spati (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Pol se je pa samo še stopnjevalo (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Če bi jaz z njim spala, bi mi dal denar pa vse (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Kaki teden sem bila pri kolegici (UKREPANJE OB NASILJU)
- Pri kolegici se mi je zdelo, da sem na poti (UKREPANJE OB NASILJU)
- Komaj sem čakala, da bi nekam lahko šla (UKREPANJE OB NASILJU)
- Kak bo to, ko bom prišla tja (PREDSTAVA O VH)
- Strah me je bilo (PREDSTAVA O VH)
- Vse sem tam pustila (ŽIVLJENJE V NASILJU)
- Kako bom zdaj brez vsega pa v varno hišo (PREDSTAVA O VH)
- Sem vse sorte slišala (PREDSTAVA O VH)
- Sem si predstavljala, da so tam varnostniki (PREDSTAVA O VH)
- Da ne moreš nič ven (PREDSTAVA O VH)
- Zato me je bilo tako strah (PREDSTAVA O VH)
- Predstavljala sem si kot zapor (PREDSTAVA O VH)
- Sem že imela na sodišču, pa vem, kako to zgleda (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Ti moreš študirat, kam bi šel z otrokom (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)
- Sem doma imela, vse kruh, pa vse, on bi sigurno lažje našel nekaj (KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU)

MED BIVANJEM:

- Druženje je bilo kar v redu (ZADOVOLJSTVO)
- Nisi imel nobene zasebnosti (ZADOVOLJSTVO)
- Dva meseca je bila hčerka z mano, potem je šla nazaj k njemu (DOGAJANJE V VH)
- To je bil šok (DOGAJANJE V VH)
- Ko je tista močna kriza nastopila, sem po dva dni jokala (POČUTJE)
- Takoj sem bila solzna (POČUTJE)
- Ko sem prišla v VH, sem spala samo po dve uri (DOGAJANJE V VH)
- Leto in tri mesece sem bila v VH (TRAJANJE BIVANJA)
- Delala sem izpit za avto pa šolala sem se (DOGAJANJE V VH)
- Od začetka mi je bila muka, ker sem bila čisto brez vsega (ZADOVOLJSTVO)
- To je bilo oktobra (ODLOČITEV ZA ODHOD)

- Meni je novembra poteklo (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Te pa mi je moj rekel, brez veze ti je, če si vsaki dan pri meni (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Ker sem včasih bila kar po teden dni tam, pa v varno hišo sploh nisem hodila (DOGAJANJE)
- Pa je rekel, plačuješ tam, pa tam nisi (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Tak da sem pol te že zaradi tega (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- V VH je hišni red (DOGAJANJE V VH)
- Nismo se ga držale (DOGAJANJE V VH)
- Čeprav je bilo na ostro, je bilo premalo ostro (DOGAJANJE V VH)
- Samo enih par je prišlo, ki so res imele zanimanje za nas (DOGAJANJE V VH)
- Naveličaš se (POČUTJE)
- Strah me je bilo iti ven (POČUTJE)
- Vedno sem bila v strahu (POČUTJE)
- Preveč se je že razvedelo za to VH, kje je (ZADOVOLJSTVO)
- Dobro sem se razumela z zaposlenimi (ZAPOSLENI)
- Tote, ko so hodile na obisk, niso bile slabe (ZAPOSLENI)
- So te poslušale pa prinesle kako presenečenje (ZAPOSLENI)
- Prišla sem v krizi (POČUTJE)
- Ostala sem čisto brez vsega (POČUTJE)
- On se mi je po telefonu delal dober, pa te tudi na sodišču je tisto obljubo izpolnil (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Marsikaj se je dogajalo dobrega in slabega (DOGAJANJE V VH)
- Skupaj živiš z ženskami in se moraš prilagajati (SOSTANOVALKE)
- Vsaka ima svoje navade, svoje potrebe (SOSTANOVALKE)
- Z vsako sem se ujela (SOSTANOVLAKE)
- Meni je bilo všeč (POČUTJE)
- Všeč mi je bilo, da smo skupaj kuhale (ZADOVOLJSTVO)
- Manjši stroški so, pa ne sukamo se vse okoli šporheta (DOGAJANJE V VH)
- Smo si porazdelile kuhanje (DOGAJANJE V VH)
- Všeč mi je lokacija tam, mir (ZADOVOLJSTVO)
- Na začetku ne vidiš prihodnosti (POČUTJE)
- Nimaš interesa (POČUTJE)
- Vse se ti zdi črno (POČUTJE)
- Nimaš samospoštovanja (POČUTJE)
- Razumela sem se z vsakim zaposlenim (ZAPOSLENI)
- Kar nekaj sostanovalk se je zamenjalo (SOSTANOVALKE)
- Starostno velik razpon (SOSTANOVALKE)
- Ženski na začetku grejo na živce otroci (POČUTJE)
- Čeprav imaš rad otroke, te moti (POČUTJE)
- Potem je bilo fajn, če je bil kak otrok (POČUTJE)
- Odločila sem se zato, ker sem bila že tako dolgo noter, pa sem vedla, da moram nekam it (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Kljub temu da me je bilo strah kam (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Samo pol pa sem se kar odločila, treba bo it (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- To sem se pol kar na hitro odločila (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Štirinajst dni sem bila tam (TRAJANJE BIVANJA)
- Sem že bila v tem stanovanju, obojega nisem mogla plačevati (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Tu stroški, tam stroški, hrana, dva otroka (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Se znam prilagajati (POČUTJE)
- Smo se razumele (SOSTANOVALKE)
- Sem bila zadovoljna (ZADOVOLJSTVO)
- Otroci so se zaigrali (DOGAJANJE)
- Bile smo tri (SOSTANOVALKE)
- Ni mi bilo všeč, da sem bila oddaljena od staršev (ZADOVOLJSTVO)
- Nekatere so bile zahtevne in zahrbtnne (SOSTANOVALKE)
- Všeč mi je bilo, ko mi je ena pomagalo okopati punčko (SOSTANOVALKE)
- Včasih mi je ponudila pomoč (SOSTANOVALKE)
- Takrat sem bila brez energije (POČUTJE)
- Smo se lepo razumeli (ZAPOSLENI)

- Ostal mi je spomin na moj rojstni dan (DOGAJANJE V VH)
- Bil je najlepši rojstni dan (POČUTJE)
- Ostal mi je spomin, ko sem se s kuharico naučila kuhati (DOGAJANJE V VH)
- Nisem se najbolje razumela s sestanovalkami (SOSTANOVALKE)
- Odhoda iz varne hiše sem se resnično veselila in bila sem srečna (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Ampak priznam, da mi je bilo težko zapustiti sstanovalke, saj so mi bile pri srcu (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Ob odhodu so mi zaželeli veliko sreče in lepih želja (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Dopadlo se mi je vse, kar se je dogajalo (ZADOVOLJSTVO)
- Nikoli nisi bil sam (ZADOVOLJSTVO)
- Prostovoljke so hodile (DOGAJANJE V VH)
- Da je treba plačati VH, se učiš odgovornosti za potem, ko moreš sam vse plačati (ZADOVOLJSTVO)
- Na začetku sem bila mesec dva sama (DOGAJANJE V VH)
- Da smo mogle poklicati pa povedati, kam gremo, se je meni zdelo dobro (ZADOVOLJSTVO)
- Zelo lepe spomine imam iz VH (ZADOVOLJSTVO)
- Bilo je čudno (SOCIALNE SLUŽBE)
- Po eni strani to ravno ni pomoč (SOCIALNE SLUŽBE)
- Oni ti dajo bivanje (SOCIALNE SLUŽBE)
- Če si brez denarja, pa bi hotel eno narediti pa drugo narediti, ne moreš (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ti moreš za to stanovanje plačali (SOCIALNE SLUŽBE)
- Dobila sem denarno pomoč, druge pomoči pa ni bilo (SOCIALNE SLUŽBE)
- Niso imele pravega pristopa (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ni bilo to tisto, da bi se odprla nekomu (SOCIALNE SLUŽBE)
- Niso pomagale iskati službo ali stanovanje (SOCIALNE SLUŽBE)
- Sem si želela z eno usposobljeno osebo govoriti (SOCIALNE SLUŽBE)
- Takrat, ko si v krizi, moraš čakati do, ne vem, katere ure, te že vse mine (SOCIALNE SLUŽBE)
- Z J... sem si bila dobra (SOCIALNE SLUŽBE)
- Z M... pa nisem imela dosti stika (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ko sem prišla, sem se z J... pogovarjala (SOCIALNE SLUŽBE)
- Pol me je imela kar ona prek (SOCIALNE SLUŽBE)
- Jaz sem pač povedala (SOCIALNE SLUŽBE)
- Samo jim pač ni pasalo, da sem tak zvečer hodila domov (SOCIALNE SLUŽBE)
- Zato sem pol tudi stanovanje hitro našla (SOCIALNE SLUŽBE)
- Tam me je spet skos nekdo nadzoroval, tako kot me je on prej (SOCIALNE SLUŽBE)
- Samo gledaš na uro, kdaj boš nazaj (SOCIALNE SLUŽBE)
- Skos mi je pomagala (SOCIALNE SLUŽBE)
- Te denarne pomoči pa to sem skos dobila (SOCIALNE SLUŽBE)
- Na začetku se tako izpoveš, pol pa če rabiš kak nasvet, pa tako vprašaš (SOCIALNE SLUŽBE)
- Mislim, da so mi kar pomagali (SOCIALNE SLUŽBE)
- Še več, kot bi morali, lahko rečem (SOCIALNE SLUŽBE)
- Če on prileti v hišo, rečejo, zakleni se (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ženske, ki so zraven, tudi ne morejo kaj veliko narediti (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Ti pomagajo iskati pohištvo in stanovanje (SOCIALNE SLUŽBE)
- Sem klicala na policijo (POLICIJA)
- So mi rekli, pojdite pogledat (POLICIJA)
- Bi pričakovala, da bodo šli v spremstvo (POLICIJA)
- Če je tam, pol tako nimaš časa poklicati (POLICIJA)
- Na začetku ni bilo nič, pol so pa že kako hrano prinesle (SOCIALNE SLUŽBE)
- R... je bila do mene res dobra (SOCIALNE SLUŽBE)
- R... se mi je zdela bolj življenjska (SOCIALNE SLUŽBE)
- M... je bila stroga, tak da bi se drla, ne pa da bi lepo rekla (SOCIALNE SLUŽBE)
- R... pa nikoli nisem slišala, da bi se na koga zadržala (SOCIALNE SLUŽBE)
- Z R... si se lahko vse zmenil (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ker M... je bila bolj vzvišena in pedantna (SOCIALNE SLUŽBE)
- R... pa je bila bolj flegma (SOCIALNE SLUŽBE)
- To je super, da se lahko z nekom pogovarjaš bolj sproščeno (SOCIALNE SLUŽBE)
- Pa že tako se je videlo, da se niso nič zavzele (SOCIALNE SLUŽBE)
- Čisto za vsaki praznik se je peč pokvarila ali pa je olja zmanjkalo (SOCIALNE SLUŽBE)

- Edino R... je prinesla pečke, da smo se grele (SOCIALNE SLUŽBE)
- Je od doma prišla s fantom pa prinesla tri pečke (SOCIALNE SLUŽBE)
- Na začetku bi mogli se usest in se pomenit, kako to rešiti (SOCIALNE SLUŽBE)
- Bolj bi morali biti na razpolago, kot so (SOCIALNE SLUŽBE)
- Več pogovarjati s tabo (SOCIALNE SLUŽBE)
- Več bi mogle biti na terenu (SOCIALNE SLUŽBE)
- Samo to bi mogle imeti prek (SOCIALNE SLUŽBE)
- Večkrat bi mogle priti na obisk (SOCIALNE SLUŽBE)
- Lahko bi kdaj kdo iz socialnega, tožilstva ali policije prišel, da bi ti povedali, kako pa kaj (INFORMIRANJE)
- To bi mogla biti večja stavba, več ljudi noter, pa enega varnostnika ali pa policaja skos tam imeti (VARNA HIŠA)
- Če bi socialna v rezervi imela denar, pa bi nabavila za vse (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ko vidi, da je kriza (SOCIALNE SLUŽBE)
- Od začetka nisem upala niti ven iti (POČUTJE)
- Bala sem se, da ga bom kje srečala (POČUTJE)
- Fajn je bilo, ko je kak otrok praznoval rojstni dan (DOGAJANJE V VH)
- Smo priredile fešto (DOGAJANJE V VH)
- Povabile smo socialne delavke in prostovoljke (DOGAJANJE V VH)
- Nič ne bi spremenila (ZADOVOLJSTVO)
- Večinoma sem se dobro razumela (SOSTANOVALKE)
- Vedno, ko je kaka ženska prišla, smo se zmenile, da smo skupaj kuhale (DOGAJANJE V VH)
- Vsaka je dala pol denarja pa smo kupile, kaj smo rabile (DOGAJANJE V VH)
- Bil je en hladilnik in kar je bilo noter, je bilo od vseh (DOGAJANJE V VH)
- Z eno mamico sva se zmenile, da sem jaz kuhala, ona pa pospravljala pa peglala (DOGAJANJE V VH)
- Ja, mogel si iti (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Ker si imel omejen rok (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Pa enkrat si se mogel na svoje noge postaviti (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Hudo mi je bilo (POČUTJE)
- Tak sem se jokala (POČUTJE)
- Bilo vse dobro (ZADOVOLJSTVO)
- Mogle smo vse javljati, kam smo šle (ZADOVOLJSTVO)
- Je bilo v redu za tiste, ki so jih iskali (ZADOVOLJSTVO)
- Mene ni nihče iskal (POČUTJE)
- Večkrat sem pozabila (POČUTJE)
- Počutila sem se kot 5 - letni otrok (POČUTJE)
- Na prvi relaciji je ena zatožila vse (DOGAJANJE V VH)
- Na drugi smo skupaj držale, tako da za marsikaj niso vedele (DOGAJANJE V VH)
- Nisem imela stikov z domačimi 3 mesece (DOGAJANJE V VH)
- Nisem se javila (DOGAJANJE V VH)
- Mama je mislila, da sem se bek spravila (DOGAJANJE V VH)
- Na začetku rabim nekaj cajta, da se privadim (POČUTJE)
- Mislila sem, da bo več za plačat VH (ZADOVOLJSTVO)
- Ko smo vedele, da bodo prišle, smo spucale (DOGAJANJE V VH)
- Nisem se mogla takoj odločit, ali naj grem ali ne (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Pa ne bi rada nonstop mojega prosila za neki denar, pa si pol skos dolžen (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Te pa sem si mislila, te pa grem, pa bom videla, kaj bo (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Jaz sem se najbolj bala, da bom mogla stanovanje kaj naprej plačati (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Te pa sem šla pa sem pač vprašala, kako je glede plačila (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Te pa je on rekel, da ni treba nič naprej plačati, ampak samo vsaki mesec (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Te pa sem se odločila pa sem šla (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Brat mi je dal avto na obroke (DOGAJANJE V VH)
- Pridejo ženske z otroki (DOGAJANJE V VH)
- To je živa katastrofa (ZADOVOLJSTVO)
- Prideš tako psihično uničen in ti rabiš mir (POČUTJE)
- Nisem bila veliko v VH, ker je bila taka skupina žensk, da mi je bilo težko z njimi biti (SOSTANOVALKE)
- Mene so živcirale (SOSTANOVALKE)

- Jaz sem hotela imeti mir (POČUTJE)
- Da sem hodila domov samo spat (DOGAJANJE V VH)
- So večinoma ženske, ki niso v službi, cele dni poležavajo, ponoči pa ne dajo miru (SOSTANOVALKE)
- Bil mi je hudo prvi mesec (POČUTJE)
- Šel si stran od doma (POČUTJE)
- Nisi se mogel svobodno gibati, ker si bil vedno na preži, kje te bo videl pa ti kaj naredil (POČUTJE)
- Dobro je bilo to, da si se lahko umaknil (ZADOVOLJSTVO)
- Lahko si se v miru stuširal pa perilo opral, pa zlikal (ZADOVOLJSTVO)
- Če nisi imel za obleči, so priskrbeli, pa vložke, pa darila (ZADOVOLJSTVO)
- Sem bila nervozna, ko je prišla v VH kaka socialna (POČUTJE)
- Varna hiša mi je nudila vse, čisto vse, kar mi je lahko (SOCIALNE SLUŽBE)
- So mi rekli, naj si probam sposoditi denar (SOCIALNE SLUŽBE)
- Dobiš brošure, pa si lahko vse prečitaš (SOCIALNE SLUŽBE)
- Vse si imel omogočeno (SOCIALNE SLUŽBE)
- Vse je hotela socialna delavka vedeti (SOCIALNE SLUŽBE)
- Včasih me je malo motilo (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ne rad čisto vse poveš (SOCIALNE SLUŽBE)
- Bi ti pomagali, pa ne upaš reči (SOCIALNE SLUŽBE)
- Nisem imela niti za eno zemljo, pa nisem dobila pomoči (SOCIALNE SLUŽBE)
- V Na začetku je bila B... pa J..., so hodile 2 x, 3 x na teden (SOCIALNE SLUŽBE)
- Imele smo enkrat na teden sestanek (SOCIALNE SLUŽBE)
- Za dve tri ure so prišle, pa smo kake probleme reševali (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ko je M... prišla, je bila vsak dan z nami (SOCIALNE SLUŽBE)
- Imela individualne pogovore (SOCIALNE SLUŽBE)
- M... ima pravi sistem (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ona si res vzame čas (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ženska od začetka ful rabi pogovorov (SOCIALNE SLUŽBE)
- Od začetka je to manjkalo (SOCIALNE SLUŽBE)
- Si sesipan, ne znajdeš se, bi marsikaj vprašal (SOCIALNE SLUŽBE)
- Od začetka sem premalo dobila (SOCIALNE SLUŽBE)
- Premalo informacij, kako je z odvetniki, sodišči, postopki (SOCIALNE SLUŽBE)
- Premalo informacij glede stanovanja (SOCIALNE SLUŽBE)
- M... nas je vprašala, kako željo imaš (SOCIALNE SLUŽBE)
- M... mi je to omogočila (SOCIALNE SLUŽBE)
- Nisem jih tako začutila kot M... (SOCIALNE SLUŽBE)
- Začutiš pri zaposlenih, komu lahko poveš (SOCIALNE SLUŽBE)
- Imam zelo dobrega kriminalista (POLICIJA)
- Ko sem povedala, da me je strah priti nazaj, mi je rekel, pejd, nam javi (POLICIJA)
- Bomo bolj pozorni (POLICIJA)
- Kaj bi bilo, nam javljaj in bomo takoj tam (POLICIJA)
- Mi je tudi to dalo malo občutka samozavesti (POLICIJA)
- Nekaj sem nujno rabila, pa nisem dobila (SOCIALNE SLUŽBE)
- S strokovnimi delavkami sem se zadnjič dobila ob odhodu iz varne hiše (SOCIALNE SLUŽBE)
- Od takrat naprej pa nič več (SOCIALNE SLUŽBE)
- Nikoli nisem imela problemov (SOCIALNE SLUŽBE)
- Nič ne bi spremenila (SOCIALNE SLUŽBE)
- Sem šla na Karitas pa na Rdeči križ (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Podporo in svojo osebnost sem si bolj izdelala (SOCIALNE SLUŽBE)
- Socialna delavka mi je že od začetka delovala ful stroga in zajebana (SOCIALNE SLUŽBE)
- Bil je dobro, da je bila stroga, če ne je ne bi nihče resno jemal (SOCIALNE SLUŽBE)
- Mislila sem, da bo več za plačat VH (SOCIALNE SLUŽBE)
- Mislila sem, da nam bodo socialne delavke pomagale stanovanje iskati (SOCIALNE SLUŽBE)
- V prvo VH so večkrat hodile (SOCIALNE SLUŽBE)
- V drugo so prišle samo pogledat tu pa tam (SOCIALNE SLUŽBE)
- To je bila samo kontrola (SOCIALNE SLUŽBE)
- V oporo mi je bilo, da sem imela kje biti (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ni se mi zdelo, da bi mi kaj pomagale (SOCIALNE SLUŽBE)
- Meni druga niso pomagale, razen streho nad glavo so mi dale (SOCIALNE SLUŽBE)

- Ne vem, zakaj je bilo njim v interesu, če si bil več kot osem ur odsoten javit (SOCIALNE SLUŽBE)
- Njim se je fučkalo, kje si (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ko prideš, pa si brez denarja, ti pomagajo, ti dajo kaj (SOCIALNE SLUŽBE)
- Bi bil fajn, če bi kdaj kaka prišla in povedala, da se je njej isto dogajalo (INFORMIRANJE)
- Več informacij o tem, da se postopki začnejo odvijati (INFORMIRANJE)
- Pravnica iz CSD morala priti in obrazložiti postopke (INFORMIRANJE)
- Pridejo ženske z otroki, to ne bi smelo biti skupaj (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ne bi to smelo biti na tako domačem kraju (VARNA HIŠA)
- Mislim, da bi vedno mogla biti tam kaka socialna delavka (SOCIALNE SLUŽBE)
- Fajn bi bilo, če bi bile ločene ženske z otroki in tiste brez (VARNA HIŠA)
- Fajn bi bilo, če bi lahko mama ali pa sestra ali pa kaka kolegica prišla na obisk (VARNA HIŠA)
- Da bi ti pomagali stanovanje iskat (SOCIALNE SLUŽBE)
- Da bi ti pomagala, pa recimo rekla, to probajte poklicat, pa to (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ko ženska pride noter, da bi takrat dobila take stvari, kot so moka, cukrer, olje take osnovne stvari (SOCIALNE SLUŽBE)
- Mogli bi pomagati (SOCIALNE SLUŽBE)
- Vsaj tisti prvi teden ali pa mesec (SOCIALNE SLUŽBE)
- Fajn bi bilo, da bi te nekdo poslušal pa ti pomagal, ker si tako že razočaran (SOCIALNE SLUŽBE)
- Premalo je tega, da bi ti pomagale vsaj glede hrane (SOCIALNE SLUŽBE)
- To bi mogli takoj priti, ne pa da smo bile na mrzlem (SOCIALNE SLUŽBE)
- VH sem se razumela edino z Ano (SOSTANOVALKE)
- Njej sem največ zaupala (SOSTANOVALKE)
- Ona me je vlekla nazaj (SOSTANOVALKE)
- Je rekla, ajde zrihtaj se, gremo (SOSTANOVALKE)
- Smo šle ali na pico ali na kosilo ali na pijačo ali na sprehod (SOSTANOVALKE)
- Me je potegnila ven (SOSTANOVALKE)
- Jaz sem bila čisto fertik (POČUTJE)
- Samo ležala sem (POČUTJE)
- Ko prideš tja, si strašno izgubljen (POČUTJE)
- Ne vidiš nobenega izhoda (POČUTJE)
- Se nakopiči vse (POČUTJE)
- Prvi korak si naredil, dalje pa ne znaš (POČUTJE)
- Ko se rešiš nasilja, zaživiš neko drugo življenje tebi nepoznano (POČUTJE)
- Če živiš tako od otroštva, je za tebe boleče in moteče (POČUTJE)
- Ko greš od doma, greš, brez da bi on vedel (DOGAJANJE)
- Je dobro, da ga ti obvestiš (DOGAJANJE)
- Saj jaz nisem bila tako dolgo, jaz sem bila samo tri mesece (TRAJANJE BIVANJA)
- Sem mu poslala sporočilo, da sem ga zapustila in se ne bom vrnila (DOGAJANJE)
- Dobro je to, da si se umaknil (ZADOVOLJSTVO)
- Da si imel mir (ZADOVOLJSTVO)
- Da te ni nobeden iskal (ZADOVOLJSTVO)
- Šele po enem tednu, ko je bil zaprt, sem se odločila, da grem iz varne hiše (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Jaz sem se šele čez tri mesece, potem navadila (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Ker meni je bilo strašno težko oditi od doma in isto težko se mi je bilo potem vrniti (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Ni mi bilo fajn, če kam greš, te grdo gledajo (ZADOVOLJSTVO)
- Saj veš sam, koliko je varno, pa koliko ni (ZADOVOLJSTVO)
- Pa tisto kuhanje pa pospravljanje (ZADOVOLJSTVO)
- Se nismo mogle nikakor zmenit (DOGAJANJE)
- Jaz sem hodila v službo (DOGAJANJE)
- Sem prišla ob štirih domov (DOGAJANJE)
- One so se že najedle (DOGAJANJE)
- Sem sama kuhala (DOGAJANJE)
- Ker tudi vsega ne jem (DOGAJANJE)
- Sem imela dosti stvari (DOGAJANJE)
- Stanovanje sem iskala (DOGAJANJE)
- Opremo sem iskala (DOGAJANJE)
- V službo sem hodila (DOGAJANJE)

- One pa so bile skos doma (DOGAJANJE)
- So zmeraj govorile, da ne delam toliko kot one (DOGAJANJE)
- Normalno, če mene ni bilo (DOGAJANJE)
- Pol sem jaz drugega spoznala pa me še bolj ni bilo (DOGAJANJE)
- Tako da sem kar po treh mesecih v stanovanje (TRAJANJE BIVANJA)
- Z J... sem si bila dobra (ZAPOSLENI)
- Z M... pa nisem imela dosti stika (ZAPOSLENI)
- So mi povedale druge stanovalke, kaj so rekle socialne delavke (ZAPOSLENI)
- Pa saj sem svoboden človek (POČUTJE)
- Zato sem pol tudi stanovanje hitro našla (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Tam me je spet skos nekdo nadzoroval, tako kot me je on prej (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Samo gledaš na uro, kdaj boš nazaj (POČUTJE)
- Saj on mene ni vedel kje iskati (POČUTJE)
- Me ni bilo veliko tam (DOGAJANJE)
- Najbolj se mi je vtisnilo to, da sta mi dve sostanovalki pomagali (SOSTANOVALKE)
- Ko smo hodili konja jahat, se je še otroku tako dopadlo (DOGAJANJE)
- One, ko so že bile v VH, so pol hodile na skrivaj na obiske (DOGAJANJE)
- Edino ena je bila malo težavna (SOSTANOVALKE)
- Se je vtikala v take stvari, ko jo nič ne brigajo (SOSTANOVALKE)
- Ostali dve sta pa bili zelo v redu (SOSTANOVALKE)
- Sta tudi otroka radi imeli (SOSTANOVALKE)
- Otroka so malo pomerkale, ko sem jaz kaj pospravljala ali pa take stvari (SOSTANOVALKE)
- Dobro smo se razumele in pomagale smo si (SOSTANOVALKE)
- Se mi je zdelo, da me imajo preveč pod kontrolo (ZADOVOLJSTVO)
- Jaz rabim prostor (ZADOVOLJSTVO)
- S partnerjem se naj ne bi dobivala (ZADOVOLJSTVO)
- Zakaj ne, če se imava rada (ZADOVOLJSTVO)
- Bom že jaz videla, saj nisem tako neumna (ZADOVOLJSTVO)
- Že ko greš od tistega, ki te ustrahuje, dobiš neko samozavest (POČUTJE)
- Zavedaš se, da ne smeš pustiti, da se ti to naredi (POČUTJE)
- So me klicale iz VH, da se je en avto pripeljal (DOGAJANJE)
- Sta dva stopila ven pa sta gledala, če je avto doma (DOGAJANJE)
- Jaz sem prva prišla noter v to varno hišo (DOGAJANJE)
- Ko sem prišla noter, se mi je takoj dopadlo (ZADOVOLJSTVO)
- Pol mi je bilo pa fajn (ZADOVOLJSTVO)
- Sem bila več kot eno leto (TRAJANJE BIVANJA)
- To, da smo mogle poklicati, ko smo kam šle, to se mi je zdelo nikakor (ZADOVOLJSTVO)
- Res je, da bi one to vedele, če do česa pride (ZADOVOLJSTVO)
- Proti koncu sem si našla partnerja pa sem bila večinoma tam (DOGAJANJE)
- To je bilo moteče (ZADOVOLJSTVO)
- To se je meni zdela kontrola (ZADOVOLJSTVO)
- Če nisem, te pa je bilo vse narobe (ZADOVOLJSTVO)
- To čiščenje (DOGAJANJE)
- S čiščenjem so bile nonstop težave (DOGAJANJE)
- Dokler sem bila sama, je bilo vse dobro (DOGAJANJE)
- Pa ko je druga prišla, je še tudi bilo vse v redu (DOGAJANJE)
- Ko pa je tretja prišla, pa je bilo nonstop nekaj (DOGAJANJE)
- Če greš, recimo, v mesto v trgovino, se takoj zavleče (DOGAJANJE)
- Jaz nisem klicala (DOGAJANJE)
- Ker sem vedela, da bom prišla nazaj in kaj bi te zapravljala za sporočilo (DOGAJANJE)
- Ko sem pa ostala pri mojem, sem pa napisala (DOGAJANJE)
- Pa za to stanovanje (DOGAJANJE)
- Ti si moreš iskat (DOGAJANJE)
- Eno leto sem že bila noter (TRAJANJE BIVANJA)
- Ne vem, če si še lahko pol naprej noter ali ne (POČUTJE)
- Sem se bala, da bi me kar na cesto dali (POČUTJE)
- Jaz si še nikoli nisem stanovanja iskala (POČUTJE)
- Ti moreš gledati na denar, če boš lahko plačal (DOGAJANJE)

- Sem dobila občutek, da si morem vse sama (ZADOVOLJSTVO)
- Ko sem šla, sem bila brez vsega (DOGAJANJE)
- Nimaš niti stvari za obleči (DOGAJANJE)
- Nimaš niti tak nič pa domov te je strah iti (POČUTJE)
- Denarja pa tudi ne, sploh če si brezposeln (DOGAJANJE)
- Jaz niti podpore nisem dobila (DOGAJANJE)
- Dobivam iz ZPIZ-a (DOGAJANJE)
- V tistem trenutku, ko sem jaz šla, nisem imela nič (DOGAJANJE)
- Sem si mogla vso hrano vse sama kupiti (DOGAJANJE)
- Nič ni bilo noter (ZADOVOLJSTVO)
- To je napaka (ZADOVOLJSTVO)
- So prišle samo tistih deset minut, pa so se samo pizdle (ZAPOSLENI)
- Recimo otroci tega ne razumejo, zakaj ni jesti (ZADOVOLJSTVO)
- Za novo leto ali, ne vem, za kateri praznik je bilo, smo se tako smejale pa plesale smo (DOGAJANJE)
- V redu (SOSTANOVALKE)
- Večkrat smo bile na mrzlem (ZADOVOLJSTVO)
- Te za novo leto, ko smo se tak fajn imele, smo bile na mrzlem (DOGAJANJE)
- Smo plesale, da smo se malo zagrele (DOGAJANJE)
- Ko se je pokvarila peč, tudi ni bilo nobenega servisa (ZADOVOLJSVTO)
- Jaz bi še kar bila notri, samo so mi pač že silo delale, ker je bilo že več kot eno leto (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Počutila sem se tak smotano (POČUTJE)
- Sem mislila, kaj me bodo zdaj na cesto vrgli, če si ne bom našla nič (POČUTJE)
- Sem imela nagledano stanovanje (DOGAJANJE)
- Sem čakala, ker je mislil iti eden ven (DOGAJANJE)
- Pol pa niso šli ven in sem jaz ostala brez vsega (DOGAJANJE)
- Sem čakala tam pol leta (DOGAJANJE)
- Si nisem niti nič drugega iskala (DOGAJANJE)
- Pol sem pa videla, da ne bo nič iz tega (DOGAJANJE)
- Niti nisem imela volje kaj iskati (DOGAJANJE)
- Mi je sostanovalka rekla, daj greva nekaj iskat (SOSTANOVALKE)
- Mi je pomagala pa z mano je šla (DOGAJANJE)
- Mi je dosti pomenilo, da je eden šel z mano (POČUTJE)
- Malo me je bilo strah, kak bo z denarjem (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Tam mi je bilo fajn, tak da mi je bilo težko iti (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Če ne bi bilo teh kontrol, bi jaz z veseljem še ostala v varni hiši (ZADOVOLJSTVO)
- Meni je bilo tam lepo (ZADOVOLJSTVO)
- Lepo smo se imele (ZADOVOLJSTVO)
- Ko mi je rekel, da se je za mene odločil, sem bila zelo vesela (POČUTJE)
- Samo sem pa še vedno razmišljala, kak bo zdaj to (POČUTJE)
- Ob odhodu sem bila malo zbegana (ODLOČITEV ZA ODHOD)
- Spet ne veš, kako bo in spet se prilagajati (ODLOČITEV ZA ODHOD)

PO ODHODU:

- V stikih sem še z marsikatero (STIKI)
- Še vedno imam v VH kolegico (STIKI)
- Eno obiskujem doma (STIKI)
- Ker sem se preselila k fantu, mi je bil res v pomoč (TEŽAVE)
- Prej nisem imela nič, zdaj pa naenkrat vse (TEŽAVE)
- Naj vse tam ostane, ker jaz nočem čisto nič imeti (TEŽAVE)
- Ko sem iz VH prišla, me je socialna delavka večkrat poklicala (STIKI)
- Bila sem v krizi, ker sem dobila taki poračun (TEŽAVE)
- Nima kaj več tukaj iskati, jaz ga ne sprejemem (TEŽAVE)
- Ne vem, kaj naj naredim (POČUTJE)
- Bi mogla iti včasih nekemu, da bi mi kake nasvete dal (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Nisem imela nekih težav (TEŽAVE)

- V strahu si (TEŽAVE)
- Večkrat se srečaš, se pa ne čujemo več pogosto (STIKI)
- Mi je žal, da nisem šla dalje, ker je dobil absolutno premalo kazen (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Odvetnik je sam rekel, da je težki povratnik (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Nimam upanja, nimam zaupanja, nimam volje, da bi z njim še karkoli (POČUTJE)
- Vedno bom v strahu živela (TEŽAVE)
- Zdaj živim, kak čem, lahko grem, kam čem, lahko se po mestu potikam (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Zdaj niti ne vem, če lahko dobim kako preživnino (TEŽAVE)
- Vse sama preživljam (TEŽAVE)
- Otrok je zdaj čisto isti karakter kot foter (TEŽAVE)
- Ne smeš mu nič reči (TEŽAVE)
- Bi me kar udaril (TEŽAVE)
- Bojim se, kaj bo, ko bo star osemnajst let (TEŽAVE)
- Najprej sem šla k eni kolegici iz VH (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- En teden sem bila (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Tam ni bilo v redu (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Mi je mami že tako rekla, da pridi k meni, pa me je bilo strah (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Pol sem bila pa primorana, da sem šla k njej (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Zdaj sem pri mami in sinu (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Sem se hitro navadila (POČUTJE)
- Mi ni bilo hudega, ko sem šla (POČUTJE)
- Bila sem opremljena (POČUTJE)
- Zdaj bi se takoj odločila (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Sploh ne bi razmišljala (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Takoj v VH (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Ko sem šla, sem spet imela občutek: no, pa sem spet nekaj naredila (POČUTJE)
- Sem zdaj, ko sem sem prišla, spet polna energije (POČUTJE)
- Skos moram nekaj početi, laufati (POČUTJE)
- Več idej imam (POČUTJE)
- Samozavestna bolj (POČUTJE)
- Znam se postaviti za sebe (POČUTJE)
- Imela sem tudi vse telefonske (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Vse potrebne naslove, kam se lahko obrnem (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Ko sem prišla k mami, si nekaj časa nisem upala ven (TEŽAVE)
- Sama sploh ne (TEŽAVE)
- Edino, če je šel sin z mano ali pa mami (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Sem si priklicala v spomin tisto, kar sva z M... predebatirale, sem si mislila, grem, kar bo, pa bo (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Če bi ga srečala, bi šla v trgovino ali pa med množico (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Tisti čas bi policijo poklicala (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Naši policisti so obveščeni, da sem prišla nazaj (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Največje težave mi je povzročal strah (TEŽAVE)
- Službo sem takoj dobila prek ene prijateljice (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Samo strah mi je povzročal težave (TEŽAVE)
- Ampak čedalje manj, vsak mesec je boljše (TEŽAVE)
- Zdaj bom dobila tudi solzivec (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Se bom spet boljše počutila (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Ko se usedem v avto, se še vedno zaklenem (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Mi da občutek varnosti (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Ko se vračam nazaj proti domu, se tud zaklenem (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- To mi pomaga (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Boljše se počutim tako (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Z M... imam stike (STIKI)
- Z nobenim drugim (STIKI)
- Šele zdaj vidim, kako je življenje (POČUTJE)
- Šele zdaj znam živeti (POČUTJE)
- Zdaj vidim, da je življenje lepo (POČUTJE)
- Sem se sprijaznila, kljub temu da je moja hiša (ŽIVLJENJE PO ODHODU)

- Briga me (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Če mi je takrat uspelo, da sem nekaj postavila, mi bo še zdaj uspelo, da bom nekaj postavila (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Sem že uspela s službo (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Vidim, da mi gre na boljše (POČUTJE)
- Meni je bolj važen mir, moji živci, kot pa tisto premoženje (POČUTJE)
- Sem dve leti zdaj sama, pa mi nič ne fali (POČUTJE)
- Meni je to zdaj vse, da imam dece poleg sebe (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Meni se je največji problem začel, ko sem prišla iz VH (TEŽAVE)
- Oni bedak je hodil noret sem (TEŽAVE)
- Sem po mestu hodila, je že imel prepoved približevanja, jaz sem po eni strani hodila, on pa po drugi (TEŽAVE)
- Petdeset metrov je bilo tak, da nisem mogla nič (TEŽAVE)
- Veš, kaki občutek je to, ko boš policijo poklical, on hodi po svoji strani, ti bodo rekli (TEŽAVE)
- Ko bo že enkrat v mene skočil, je pa tak prepozno, pa ljudje na cesti se ne vtikajo (TEŽAVE)
- Če bo on hotel nekaj narediti, bo vzel pištolo, bo to v petih minutah naredil (TEŽAVE)
- Tu so ženske najbolj ogrožene (TEŽAVE)
- Strah me je bilo (TEŽAVE)
- On je tak nepredvidljiv (TEŽAVE)
- Sem 99 %, da se meni kaj takega ne more več ponoviti (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Tega več ne bo, da bi jaz trepetala (POČUTJE)
- Mene je njega še zdaj strah, ker je tak nepredvidljiv (TEŽAVE)
- Bolj samozavestna se počutim (POČUTJE)
- Meni nekdo ne more praviti, kaj lahko, kaj ne (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Bom šla, kam bo meni pasalo (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Ena hčerka ima velike posledice v šoli (TEŽAVE)
- Kdo je to kriv, mi, stari biki (POČUTJE)
- Tu je lomil, ne vem, kaj vse, pa mu niso mogli nič, ker je tu prijavljen (TEŽAVE)
- Vsaki vikend so bili strahovi, kdaj bo prišel pa kaki bo prišel (TEŽAVE)
- Je prišel eno jutro, pijan celi potolčen, odvedel otroke (TEŽAVE)
- Grozil, da nas bo vse potolkel (TEŽAVE)
- Mi je dece odvedel gor k materi, otrokom v obraz rekel, zdaj pa grem, pa jo bom zaklal ko prasico (TEŽAVE)
- Me je njegov brat klical, ovi te išče, ti bo še kaj naredil (TEŽAVE)
- Kaki občutek je to, ko veš, da ti je že 2 x vrata gor utrgal (TEŽAVE)
- Je prišel težit (TEŽAVE)
- Zdaj se je malo umiril (TEŽAVE)
- Blizu sva doma (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Ko smo se ga bale smo bile nonstop noter zaprte (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Zdaj gremo ven, čeprav ga srečamo (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Jaz se bila, ko sem prišla iz VH, 24 ur na dan v strahu (TEŽAVE)
- Z eno osebo se slišiva (STIKI)
- Zdaj sva obe zaposleni pa piševa SMS (STIKI)
- Dobila sem znanja in vem, kaj morem storiti, če se nasilje zopet zgodi (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Zbrala sem poguma in se ne skrivam več (POČUTJE)
- Samo pokličem policijo, na pomoč sosede, zavpijem ali pa ga ustrašim s predmetom (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Počutim se veliko bolj varno in bolj samozavestno (POČUTJE)
- Nikdar nisem pomislila, da bom tako pogumna (POČUTJE)
- Nič mi ni povzročalo močnih težav, ko sem zapustila varno hišo (TEŽAVE)
- Skoraj z vsemi, kaj smo bile v varni hiši, še imamo stike (STIKI)
- Stanovanje si imel, nisi pa imel popolnoma nič za postaviti noter skoraj (TEŽAVE)
- Mogel si začeti (TEŽAVE)
- Pol sem se pa navadila (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Definitivno si bolj podkovan (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Veš, kam se lahko obrneš pa vse (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Samozavestna sigurno pa bolj varna tudi (POČUTJE)
- Finance (TEŽAVE)

- Trebalo si je nekaj nabavit, pa nisi vedel kje začeti (TEŽAVE)
- S tistim denarjem nisi mogel skoraj nič (TEŽAVE)
- Sem naletela na enega fajn gospoda (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Pohištvo, če hočem, mi ga da (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Zdaj smo si nekaj prišparali, smo naredili stene, da imamo spalnico pa dve otroški sobi (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Bo že dve leti, kaj sem jaz tu (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Mi je skoraj novo kuhinjo dala (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Bolj samozavestna sem postala in bolj razgledana (POČUTJE)
- Vem, kam se lahko obrnem (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Če imaš 500 EUR na mesec vseh prihodkov in dva šoloobvezna otroka, ne gre ti (TEŽAVE)
- Dobro, da vem veliko sama narediti (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Moka je bolj poceni kot kruh pa sama pečem (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Res ne vem, kako mi bo šlo skozi (TEŽAVE)
- Sem pol še enkrat šla na obisk nazaj (STIKI)
- Šla sem pač malo pogledat, kak se imajo (STIKI)
- Zdaj lahko rečem, da živim kot ptiček (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Počutila sem se dosti bolj samozavestna, ko sem enkrat šla (POČUTJE)
- Zdaj mi nima nobeden več nič govoriti, zdaj lahko grem, kam čem (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Lahko spim, če mi ni za pomivat posode, jo pač pustim (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Bolj samozavestna sem (POČUTJE)
- Nič mi ni nekih težav povzročalo (TEŽAVE)
- Nazadnje smo se videle, ko sem hodila za denarni dodatek (STIKI)
- Nimamo neki stikov (STIKI)
- Iščem način, da bi se pogovarjale, ker nimava odnosa (TEŽAVE)
- Ona veliko sovraštvo čuti do mene (TEŽAVE)
- Ne razume, če jaz rečem, da sem se ga bala (TEŽAVE)
- Ne vem, kako se bomo iz tega spacale (TEŽAVE)
- Moram in sebi pomagat in puncu (TEŽAVE)
- Si najmanj pol leta v strahu, da se ne bi kje pojavil (TEŽAVE)
- Ko je eden iz Doba pobegnil, sem bila celi dan zaklenjena pa vsa panična (TEŽAVE)
- Se še danes bojim, da bo prišel (POČUTJE)
- Imam nočne more (POČUTJE)
- Ko ostanemo same, nam po navadi moški pustijo mnogo dolgov (TEŽAVE)
- Imam kredit od njega (TEŽAVE)
- Še sama imam za stanovanje kredit (TEŽAVE)
- Večinoma te silijo delat (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Saj sem v službi (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Zaradi nje se strašno krivo počutim (POČUTJE)
- Nisem pravilno odreagirala (POČUTJE)
- Sem si komaj malo opomogla, da lahko malo diham (POČUTJE)
- Punca, če rečem, da grem na pijačo, si kar domišlja, da grem s kakim moškim (TEŽAVE)
- Se rada o teh stvareh pogovarjam (POČUTJE)
- Se mi zdi, da večkrat, ko o teh stvareh govorim, bolj se čistim (POČUTJE)
- Še zdaj, ko so ga zaprli, sem šla parkrat k njemu (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Sem mu odnesla par oblek (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Sva nekatere stvari razčistila (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Še vedno iz enega straha sem hodila (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Če začnem razmišljat, ko sem sama, kar nekam grem, da se zamotim (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Jaz ne govorim o tem nobenemu (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Gledam, da za 100 % spremenim življenje (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Da se odselim (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Da me nič ne spominja tudi iz samega kraja (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Nisem mogla zdržati doma (TEŽAVE)
- Nisem se počutila dobro (POČUTJE)
- Sem šla k njemu v zapor 4 - krat (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Da razčistimo, kaj zdaj narediti (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Vso zadevo meni prepustil, da jo rešim, kakor hočem (ŽIVLJENJE PO ODHODU)

- Sem mu samo kratko pismo napisala (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Se nimamo več kaj pogovarjat (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Se ne bom javljala na telefon (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Njegove stvari peljala k njemu domov (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Avto prodala (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Mi je pismo napisal, da se mi opravičuje za vse, kar mi je naredil (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Sem poskusila na lep način, da ne bi bila ves čas v strahu (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Vedno, kadar sem kaj naredila, sem se boljše počutila (POČUTJE)
- Bolj močno (POČUTJE)
- Delam na tem, da bi zamenjavo stanovanja naredila (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- To je korak, ki me čaka (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Malo zavlačujem (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Z vsako stvarjo zavlačujem, ker moram predelati (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Ko predelam, se odločim in odstranim (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Nič ne delam na hitro (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- To je zdaj zadnji korak, ki ga morem narediti (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Ženske pridejo ven pa povejo, kje to je (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Jaz nisem nobenemu povedala (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Še zmeraj imamo stike pa si povemo kake nove stvari (STIKI)
- Ne bom več spraševala, če lahko kam grem (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Prej sem bila bolj taka mila, zdaj pa če je ne, je ne (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Namesto da bi se na moškega bolj navezala, sem se na otroka (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Moški je pač nekdo, ki je zraven (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Malo so mi finance (TEŽAVE)
- Drugo pa nič kaj takega (TEŽAVE)
- S časoma sem vse to iz sebe dala (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Jaz mam lastnika res v redu (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Je tako prijazen (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Samo sem se hitro navadila (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Bila sem vesela, da bom sama (POČUTJE)
- Da bom sama kuhala (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Da me ne bo nobeden več kontroliral (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Ja sem imela (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- To sicer zdaj ne vem, če še lahko greš nazaj v varno hišo (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Težave so bile s plačilom (TEŽAVE)
- Največje težave so bile z denarjem (TEŽAVE)
- Ko je bilo treba za tri mesece najprej plačati (TEŽAVE)
- Sem zaprosila za pomoč pa sem dobila (UKREPANJE OB TEŽAVAH)
- Najbolj je bil problem zdaj za šolo (TEŽAVE)
- Ko je bilo treba knjige kupiti (TEŽAVE)
- Nimam, razen ko kaj nesem za otroške noter (STIKI)
- Nobeden ne pokliče, kak si, pa kako se imaš (STIKI)
- Zdaj, ko si šel na svoje, te nič več ne šmirglajo (STIKI)
- Vse sem povabila, naj pridejo sem, pa skos nimajo časa (STIKI)
- Enkrat ali dvakrat smo se še dobile za poravnavo računov pa izpis iz VH, drugo pa ne (SOCIALNE SLUŽBE)
- Od socialnih delavk po odhodu nisem nič potrebovala in nisem nič pričakovala (SOCIALNE SLUŽBE)
- Od policije nisem nič pričakovala, ker nisem imela nobenega stika z njimi (POLICIJA)
- Ni prav, da ti rečejo, nimaš več možnosti, da se vrneš (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ker sem dala odpoved in se vrnila k njemu, nimam več možnosti za bivanje v VH (SOCIALNE SLUŽBE)
- Pomagale so mi, ko sem dobila poračun za elektriko (SOCIALNE SLUŽBE)
- Elektro reče, da se na socialno obrni, so mi to pol zrihtale (SOCIALNE SLUŽBE)
- Na sodišču so naju še vedno hoteli skupaj spravljati (SODSTVO)
- Ker je to družina pa otroci (SODSTVO)
- So hoteli, da se pobotava (SODSTVO)
- So mu rekli, zakaj ne bi malo manj pili (SODSTVO)
- Je priznal, da je kriv alkohol (SODSTVO)

- Zdaj nazadnje so njega junija odpeljali, smo imeli komaj novembra glavno obravnavo (SODSTVO)
- Desetega januarja je bilo glavno (SODSTVO)
- Se je pritožil (SODSTVO)
- Ni nič dosegel (SODSTVO)
- Dobil je poleg zapora še obvezno zdravljenje zaradi alkoholizma (SODSTVO)
- Premalo naredijo pa predolgo traja (SODSTVO)
- Me včasih pokliče kriminalist (POLICIJA)
- Vpraša, kako poteka na sodišču, kaj se je že rešilo (POLICIJA)
- Če ga kaj srečam (POLICIJA)
- Nonstop spremlja, vsaka jim čast (POLICIJA)
- Sem zelo zadovoljna (POLICIJA)
- Sem vprašala policijo, kako bi prišla po svoje stvari v hišo (POLICIJA)
- Če bi dobila spremstvo (POLICIJA)
- So rekli, da to policija ne hodi zraven (POLICIJA)
- Da morem najet varnostno službo (POLICIJA)
- Sem bila razočarana (POLICIJA)
- Zelo me spremljajo (POLICIJA)
- Ne vem, ali vsako v našem kraju (POLICIJA)
- Do mene so bili vedno korektni (POLICIJA)
- Imela sem postopek za nasilništvo (SODSTVO)
- Za nasilništvo nad mano in sinom (SODSTVO)
- Pa za premoženje (SODSTVO)
- Za nasilništvo je dobil kazen 4 leta pogojno (SODSTVO)
- Dve leti obveznega zdravljenja v psihiatrični bolnici za alkohol pa mamila pa shizofrenijo (SODSTVO)
- Se je pritožil tako, da še ni pravnomočna (SODSTVO)
- Pritožil se je marca, zdaj je maj (SODSTVO)
- Sem spraševala odvetnika, kako dolgo bo trajalo, pa je rekel še najmanj 4 mesece (SODSTVO)
- Tukaj majo luknjo (ZAKONODAJA)
- Ta cajt on še ni obsojen (SODSTVO)
- Še mene sreča ali pa sina, ga lahko pretepe pa mu še ne velja pogojna (ZAKONODAJA)
- Da je bil zdaj prvič obsojen, je trajalo 4 mesece (SODSTVO)
- Zdaj bomo videli, kako dolgo se bo zavleklo (SODSTVO)
- Kar se premoženja tiče, traja že eno leto (SODSTVO)
- Sigurna sem, da bo trajalo še 4, 5 let (SODSTVO)
- Ker se bo pritoževal v nedogled (ZAKONODAJA)
- Nič niso naredili (SODSTVO)
- To se predolgo vleče (SODSTVO)
- To je strašno moteče (SODSTVO)
- Če imaš strah pred njim, greš na sodišče s strahom (SODSTVO)
- Pa še na sodišču ti grozi (SODSTVO)
- Ko mi grozi to sodnica, nič ne sliši (SODSTVO)
- Pri postopku za nasilništvo ga je poslal ven (SODSTVO)
- Pri premoženju pa nič ne sliši (SODSTVO)
- Kar se tiče sodstva, je vse res čisto zgrešeno (SODSTVO)
- Sem zadovoljna, da je socialna vedno šla zraven na sodišče (SOCIALNE SLUŽBE)
- Tam s tabo, pol pa zunaj počaka (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ženska je takrat zmedena (SODSTVO)
- Sploh ker je v bližini partner (SODSTVO)
- Drugo nimam več na centru, kot to pomoč prejemam (SOCIALNE SLUŽBE)
- Trenutno ne rabim nič drugega (SOCIALNE SLUŽBE)
- Bili so tu, pa so rekli, da ne morejo nič, dokler je tu prijavljen (ZAKONODAJA)
- Sem hotela dati ovadbo, pa so mi rekli, da ne morem, ker sva prijavljena v istem gospodinjstvu (ZAKONODAJA)
- Se je začel začarani krog (ZAKONODAJA)
- Sodišče mu drugega ni dodelilo kot pogojno (SODSTVO)
- Zgleda, da bi mogel, če bi ga hoteli v rest spraviti, priti sem pa še malo polomiti, pa mene skup zlomiti, da bi šla k zdravniku (ZAKONODAJA)
- Za preživnino, za videvanje otrok, za nasilje (SODSTVO)

- Za videvanje otrok pa preživnino se je začelo takoj, ko sva šla narazen (SODSTVO)
- Ni hotel podpisati, ni hotel preživnine plačevati, nič (SODSTVO)
- Po dveh letih sem dobila papir, da so deca moji, da bi jih on lahko videl enkrat na teden pod nadzorom centra za socialno delo (SODSTVO)
- Za nasilništvo pa mislim, da je bilo kaki mesec (SODSTVO)
- Letos so bile vse obravnave (SODSTVO)
- 3 obravnave, od januarja do maja (SODSTVO)
- Tam moraš za vsaki datum posebej govoriti, kaj je bilo (SODSTVO)
- Si še mogel študirati, kaj je bilo, da si isto povedal, kot je zapisano (SODSTVO)
- Zdaj se pa zmisli ti za leto 2006 nazaj točno, kako je bilo (SODSTVO)
- So mi ponudili pomoč, da se na njih lahko obrnem (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Postopek na sodišču imam (SODSTVO)
- Traja pa že zelo dolgo (SODSTVO)
- Žrtve nasilja trenutno nismo zaščitene, policija in sodstvo ne naredi nič na tem področju (ZAKONODAJA)
- Če zdaj jaz rabim kaj, ni nobenih težav (SOCIALNE SLUŽBE)
- Policija bi lahko malo bolj resno jemala to vse skupaj (POLICIJA)
- Večina se jih ni kaj doti zavzemala (POLICIJA)
- Razen nekaj izjem (POLICIJA)
- Enih par je res bilo v redu (POLICIJA)
- Ločitev sem imela (SODSTVO)
- Več kot eno leto (SODSTVO)
- Kaj dosti oni ne naredijo (SODSTVO)
- Sva imela to za preživnino, so mi poslali, koliko mi je dolžen, in to je to (SODSTVO)
- Dobim za oba otroka 42 EUR preživnine (ZAKONODAJA)
- Kaj si moreš, nič (ZAKONODAJA)
- Si zrihtam vse subvencije, kjer je le možno (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Imele sva še neke dolgove za varno hišo za plačat (SOCIALNE SLUŽBE)
- Mi je pol zrihtala še denarno pomoč, da sem to lahko plačala (SOCIALNE SLUŽBE)
- Največ psihično so mi pomagali pri zavodu EMMA (SOCIALNE SLUŽBE)
- So mi nudili predvsem varnost in zaupanje (SOCIALNE SLUŽBE)
- Kadarkoli se lahko na njih obrneš (SOCIALNE SLUŽBE)
- Tu smo vsi na ti (SOCIALNE SLUŽBE)
- Pogovarjamo se (SOCIALNE SLUŽBE)
- Oni te usmerjajo (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ti to vse sam narediš (SOCIALNE SLUŽBE)
- Nam pomagajo, da se razvijamo (SOCIALNE SLUŽBE)
- Da, nekje še vedno vidimo smisel življenja (SOCIALNE SLUŽBE)
- Sestra je na policijo poklicala in povedala, da se počutim ogrožena (POLICIJA)
- Če lahko povejo, če je to on (POLICIJA)
- So rekli ne (POLICIJA)
- Na EMMI so mi rekli, da drugič naj njih pokličem (SOCIALNE SLUŽBE)
- Dobijo informacijo (SOCIALNE SLUŽBE)
- Večinoma te silijo delat (SOCIALNE SLUŽBE)
- So mi na zavodu EMMA rekli, zakaj hodim (SOCIALNE SLUŽBE)
- So mi dali misliti (SOCIALNE SLUŽBE)
- Pokličem pa rečem, nimam denarja, nazaj me pokliči (SOCIALNE SLUŽBE)
- Se pol pogovarjamo dve ali pa tri ure (SOCIALNE SLUŽBE)
- Na EMMI so nas opozorili, ne govorite o tem prijateljici, ne partnerju, ker ne razumejo (SOCIALNE SLUŽBE)
- Socialna mi je rekla, si boste mogli koga poiskati (SOCIALNE SLUŽBE)
- Sami ne boste mogli skos živeti (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ne, ker ga nočem (SOCIALNE SLUŽBE)
- Na EMMI rečejo, list papirja pa gremo (SOCIALNE SLUŽBE)
- Kakšen je tvoj problem (SOCIALNE SLUŽBE)
- Nič ti ne rečejo, ne boš mogla celo življenje razmišljati, da si bila v nasilju (SOCIALNE SLUŽBE)
- Na socialnem pa enkrat so edino poklicali, kako sem, zdaj pa nobeden več nič (SOCIALNE SLUŽBE)
- Če ne bi imela EMMO, ne vem, kako bi (SOCIALNE SLUŽBE)

- Pa brez domačih seveda (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Kaj so mi lahko, so mi pomagale (SOCIALNE SLUŽBE)
- Za denarne pomoči je pa tak neki cenzus, tisto pa tako ne morejo nič (SOCIALNE SLUŽBE)
- Za otroka za preživnino pa stike (SODSTVO)
- Samo eno obravnavo smo imeli, ker sva se že prej zmenila (SODSTVO)
- Jaz mu ne morem reči, daj tole je premalo (ZAKONODAJA)
- 60 EUR je malo (ZAKONODAJA)
- Tam so mu določili 120 EUR pa je rekel, da je to preveč (SODSTVO)
- Sem rekla, da bi bilo fajn, če bi oni določili (SODSTVO)
- So rekli, če sta se zmenila za 60, naj ostane na 60 (SODSTVO)
- Pol je rekel, pa bom dal tudi 70 (SODSTVO)
- So pol kar ostali na 60 (SODSTVO)
- Ne vem, če niso poslušali (SODSTVO)
- Meni se zdi, da resno ne jemljejo tega, da so bolj na moški strani (SODSTVO)
- Niso imeli časa poslušat (SODSTVO)
- Smo kar na hitro tisto podpisali, pa je to to (SODSTVO)
- Policija je bolj tako (POLICIJA)
- Odvisno od policajja (POLICIJA)
- Socialne delavke so kar v redu (SOCIALNE SLUŽBE)
- Ne morejo nič veliko narediti (SOCIALNE SLUŽBE)
- To ima vse država preko, vsaj glede denarja (ZAKONODAJA)
- Sicer če kaj takega ne vem, pač pokličem (SOCIALNE SLUŽBE)
- Vedno molim, da bi bila R... na telefonu (SOCIALNE SLUŽBE)
- Nerodno pa mi je vprašat, če bi lahko dobila R... (SOCIALNE SLUŽBE)
- Mi M... tudi razloži, če je kaj takega (SOCIALNE SLUŽBE)
- Sem bila tam, ko dobiš brezplačno pravno pomoč, pa moreš izpolniti neki obrazec, ki ga sploh ne znam izpolniti (SODSTVO)
- Vsi bi šli njemu za pričo (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Kdo bi meni šel (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Sem dobila taki občutek, da vsi njemu verjamejo (DRUGE OBLIKE POMOČI)
- Ko tiste denarne kazni pol na koncu ti še reče, saj si ti dala noter, zdaj pa ti plačaj (ZAKONODAJA)
- Obravnave me strašno moti (SODSTVO)
- Ne bi bilo slabo, če bi se še kaj pozanimale, kak si (SOCIALNE SLUŽBE)
- Mislim, da tukaj bodo mogli vse naredit na novo (ZAKONODAJA)
- Nove zakone (ZAKONODAJA)
- Mogli bi pospešit postopke (SODSTVO)
- Ločili nasilneža in žensko, da ne bi bila skupaj v istih prostorih (SODSTVO)
- Bi bilo fajn, da bi socialna tudi lahko šla zraven noter (SODSTVO)
- Včasih kaj pozabi, pa bi socialna lahko malo dopolnila (SODSTVO)
- Zakone bi mogli pisati bolj konkretno pa bolj ostro (ZAKONODAJA)
- Zakone bi glede na to, koliko je tega nasilništva, mogli čisto spremeniti (ZAKONODAJA)
- Bi ga mogel nekdo počakati, ko bi prvič nekaj naredil, ga odpeljati na hladno pa ga pošteno prebutati (POLICIJA)
- Takega bi mogli za pet let zapreti, pa mu dodeliti enega dobrega psihologa (ZAKONODAJA)
- Tote nasilneže spraviti nekam (ZAKONODAJA)
- To bi mogli imeti posebej oddelek za te nasilneže, pa jih malo mučiti tam noter, da bi si zapomnili (ZAKONODAJA)
- Bi lahko socialne delavke prihajale k nam domov, da vprašajo, kako nam gre, ko smo zapustili hišo (SOCIALNE SLUŽBE)
- Par besed nam kaj svetovali in to bi že nekako olajšalo življenje (SOCIALNE SLUŽBE)
- Policisti bi nas lahko opozorili, če je tisti nasilnež še v Sloveniji (POLICIJA)
- Opozoriti bi nas morali, da pazimo nase in nam povedali, da če se kaj zgodi, moramo takoj sporočiti in bodo takoj ukrepali (POLICIJA)
- Mogli bi strogo kaznovati nasilneže, ne pa jim samo izrekati opomine, kot se to dogaja v sedanji praksi (SODSTVO)
- Skrajšati postopke (SODSTVO)
- Bolj resno take stvari jemati (SODSTVO)
- Glede preživnine (SODSTVO)

- Država bi se mogla bolj zavzemati (ZAKONODAJA)
- Nasilneže bolj trdo prijeti (ZAKONODAJA)
- On bi mogel iti ven iz stanovanja, ne pa da mora iti mama z otroki, on se pa lepo šopiri (ZAKONODAJA)
- Fajn bi bilo, če bi še kdaj poklicale ali pa prišle okoli (SOCIALNE SLUŽBE)
- Policija lahko prišla k njej in ji povedala, da je še zmeraj zaprt (POLICIJA)
- Da je ne rabi skrbeti (POLICIJA)
- Ne bi smeli dat ženskam na izbiro, da se lahko zmenita glede preživnine (SODSTVO)
- Mogel bi biti izračun, tako kot je za vrtec (ZAKONODAJA)
- Na toliko dohodka toliko preživnine (ZAKONODAJA)
- Denarne pomoči pa tudi to, da bi poklicale, pa bi vprašale, kak je zdaj (SOCIALNE SLUŽBE)
- Mislim samo to, da ko odideš in ostaneš brez vsega, da bi ti nekdo pomagal (ZAKONODAJA)
- Bi ti nekdo pomagal tisto, kaj si ti ustvaril, pol nazaj dobiti (SODSTVO)
- Moški bi se mogel odseliti, ne pa da ženska z otroki mora iti (ZAKONODAJA)
- Sigurno bi to bolj pomagalo (ZAKONODAJA)
- Za nasilneže bi mogle biti večje kazni (SODSTVO)
- Da bi šel v zapor, ne pa te denarne kazni (ZAKONODAJA)
- Da bi skrajšali postopke (SODSTVO)
- Zdaj pa ga mam nekje tam, pa sploh ne vem, če ga bom vložila (TEŽAVE)
- Za preživnino sva se sama zmenila pa za stike (ŽIVLJENJE PO ODHODU)
- Kdo bi mi verjel (POČUTJE)
- Nimam zaupanja (POČUTJE)

POVZETEK

1. PRED PRIHODOM

➤ **KJE JE IZVEDLA ZA VH** *(Zanimalo me je, kje so ženske izvedele za možnost bivanja v VH)*

- Informacijo za možnost bivanja v VH dobila na socialnem
- Informacijo za možnost bivanja v VH dobila iz radia in časopisov
- Za VH izvedela pri prijateljici
- Ima kolegico na SOS telefonih
- Informacijo za VH dobila na CSD
- Informacijo za VH dobila od socialne delavke
- Informacijo za VH dobila od socialne delavke, 2 leti preden sem šla
- Za VH Ptuj izvedela od policije, na intervenciji
- Za VH sem izvedela, ko sem hodila po denarne pomoči na CSD, iz zloženek
- Na internetu
- To mi je povedal policaj
- Pomagal mi je, ker mi je dal informacijo

POVZETEK

Iz medijev sta informacijo dobili le dve ženski, in sicer ena z radia in časopisov, druga z interneta. 4 ženske so za možnost bivanja v VH izvedele na CSD-ju. Nekatere od socialnih delavk, spet druge iz zloženek. 2 ženski sta informacijo dobili od policistov na intervenciji. Ena ženska pa je informacijo dobila pri svoji prijateljici, ki ima prijateljico, ki je zaposlena na SOS telefonih.

➤ **PREDSTAVA O VH** *(Zanimalo me je, kaj si ženske predstavljajo pod institucijo VH. Ali je za njih bila to takojšnja alternativa ali so se za to možnost le stežka odločile?)*

- Varna hiša je bila tabu
- Kako bom zdaj brez vsega pa v varno hišo
- Kak bo to, ko bom prišla tja
- Sem vse sorte slišala
- Predstavljala sem si zapor, policijo
- Sem si predstavljala, da so tam varnostniki
- Predstavljala sem si kot zapor

- Imela predstavo, da si zaklenjen in nimaš izhodov
- Da ne moreš nič ven
- Strah me je bilo
- Zato me je bilo tako strah

POVZETEK

Ženske so si varno hišo večinoma predstavljale kot zapor. Imele so predstavo, da je tam policija, da so tam varnostniki, da nimaš izhodov in si zaklenjen. Zato so se s strahom odločile za to alternativo. Varna hiša je za eno žensko predstavljala tabu. Spraševale so se, kako bo, ko bodo prišle tja, v večini primerov brez vsega.

➤ KAJ JO JE DRŽALO V ODNOSU (*Zanimalo me je, kaj je bilo »tisto«, ki je ženske držalo, da so vztrajale v odnosu*)

- V odnosu vztrajala zaradi hčerke
- Verjetno bi šla že takrat, ko je bil sin v mali šoli, pa sem bila premlada
- Mislila, da ga bo pamet srečala, glede na to, da imava dva otroka
- Ko imaš otroke, misliš na vsemogoče, misliš, da se bo nehalo
- Počakala, da bo sin polnoleten
- Ti moreš študirat, kam bi šel z otrokom
- Bilo me je strah, da bi puncu kaj naredil
- Držal v strahu
- Bala, ker je grozil
- Bala sem se, nisem upala oditi
- Nisem imela energije, da bi šla
- Imela sem namen prej iti, vendar nisem imela moči
- Mislila, da če bom tako delala, kot hoče, bo v redu
- Vseeno sem ga imela rada
- Doma niso imeli prostora
- Večinoma vztrajala zaradi stanovanja
- Pa če še nima kam iti
- Sem že imela na sodišču pa vem, kako to zgleda
- Sem doma imela vse, kruh, pa vse, on bi sigurno lažje našel nekaj

POVZETEK

Poglavitna razloga, ki so jih ženske navedle, kot »tisto«, kar jih je držalo v odnosu, sta bila strah in otroci. Poleg tega je pomemben razlog tudi stanovanjske narave. Nekatere so vztrajale, ker je bilo stanovanje njihovo, nekatere, ker niso imele kam iti. Ena ženska pa je navajala tudi, da preprosto ni imela energije. Poleg tega večina upa in misli, da se bo nasilje predvsem zaradi otrok prenehalo.

➤ ŽIVLJENJE V NASILJU (*Zanimalo me je, kako je ženska doživljala življenje v nasilju. Kaj se je dogajalo?*)

- Živela v strahu
- Nikoli nasmejana
- Bilo obupno
- Grozno je bilo
- Ni bilo miru
- Bila sem robot
- Doma se je znašal nad mano
- Zunaj smo spali
- Po mesecu in pol, ko sem zanosila, me je prvič udaril
- Vse si je lastil, pa nič ni njegovo
- Po njegovih pogledih morala vedeti, kako se naj obnašam
- Ure in ure je kričal in me zmerjal
- Prvo ti reče rad te imam, pol te nareže kot bika, pol ti pa zopet reče rad te imam
- Odrčgal me od domačih
- 15 let nisem imela stikov

- Sem mogla otroka imeti pa še njemu bi mogla skos pomagat
- 10 let bilo kar v redu, ko ni pil
- Spet začel piti, travo redno kadil
- Pol leta nisem hotela z njim spati
- Pol se je pa samo še stopnjevalo
- Če bi jaz z njim spala, bi mi dal denar pa vse
- Nehal je piti
- Nekaj časa bil v redu
- Po tem stopnjevala posesivnost in agresivnost
- Dokler je bil na tabletah, je bilo vse v redu, ni jih hotel jemati, ker so ga omrtvile
- Pil je, drogiral se z marihuano
- Sem mislila, da če bom delala tako, kot hoče, bo vse v redu
- Ni bilo, vedno več hočejo
- Bilo bi dosti manj trpljenja in problemov, če bi šla takrat, ko sva bila še v prvem stanovanju
- Naenkrat sva dobila to stanovanje
- Nič ni bilo boljše
- Pol sem pa zanosila
- Sem mislila, da bo boljše
- Od začetka je bilo vse dobro
- Ko nisem imela denarja te se je pa začelo zaradi položnic
- Ni bil vsaki dan pijan, 1 x v dveh mesecih
- Ugotovila, da ne gre nikamor
- Govoril, da me bo prizadel preko otroka
- Je govoril, da se vse zakadim, pa zato nimam nič
- Bila sem kurba, prasica, svinja
- Bila sem vse, samo človek ne
- Ko je policija prišla, se je lagal
- On nič ni bil kriv
- Vse na mene krivdo
- Je začel pred policijo, da imam v telefonu neke številke od ljubimcev
- Partner bil težki duševni bolnik
- Nikoli ni delal
- Ukvarjal samo s kriminalnimi zadevami
- Podnevi spal, ponoči ni dal miru
- Ogrožal je vse okoli
- On bi samo denar, samo bi delal, družina pa ni važno
- Sva se zaradi denarja kregala, pa sem vzela ven ovadbo
- Jaz sem že prej imela partnerja, ko je bil nasilen
- Se je na to izgovarjal, da sem imela že prej probleme
- Kaj bo drugo naredila, kot da bo ven vzela
- Nisva bila poročena, nisva imela otrok
- V moškem sem iskala varnost
- Tale moški je bil takšen, postavil se je za mene
- Hčerka je bila stara 8 let, ko sem našla njen dnevnik. V njem je pisalo, da jo je spolno zlorabil
- Sama sem doživela spolno zlorabo, zato sem takrat doživela bolj svojo zlorabo kot njeno
- Bila v šoku
- V tem času bil parkrat v zaporu
- Nismo bili veliko skupaj
- Šel v tujino
- Najhuje je to, da je punco zlorabil
- Če se ni imel cajt pet let pogovarjat, pol se tudi zdaj ni treba
- Na skrivaj sem domov hodila
- Pol sva pa še otroka dobila
- Pol nazaj skupaj
- Vse sem tam pustila
- Če me sin ne bi rešil, bi me tako že zadavil
- Vsi so rekli, pojdi stran od njega, nobeden ni vprašal, kako mi lahko pomaga

POVZETEK

Ženske svoje življenje v nasilju opisujejo kot obupno, grozno, polno strahu. Ena ženska je dejala, da se je počutila kot robot. Večina jih je govorila o tem, da je vmes nehal piti in bil nekaj časa v redu potem se je pa spet stopnjevalo. Dve sta omenjali tudi kajenje marihuane v kombinaciji z alkoholom. Ženske so govorile o tem, da so mislile, če bodo delale, kot hoče, da bo vse v redu. Ena ženska je povedala tudi, da je partner spolno zlorabil njeno hčerko. Povedala je, da je bila v šoku, ker je tudi sama doživela spolno zlorabo v otroštvu. Povedala je, da se je partner ukvarjal samo s kriminalom in bil tudi večkrat zaprt. Več žensk je govorilo, da so se prepirali zaradi denarja in da so jih partnerji odtrgali od domačih.

➤ TRAJANJE NASILJA (*Zanimalo me je, kako dolgo so ženske živele v nasilju*)

- Nasilje trajalo 14,5 let
- Nasilje trajalo 16 let
- Nasilje se mi je dogajalo dobrih 15 let
- 15 let sem živeła v nasilju z moškimi
- Trajalo še 10 let
- Nasilje trajalo 10 let
- Nasilje nazadnje dogajalo 2 leti
- Nasilje se mi je dogajalo okoli leto, do dve
- Nasilje se je zgodilo prvič v življenju
- Ni dolgo trajalo, kakšnih 14 dni
- Skupaj sva bila kako leto
- Od kar sva bila skupaj
- Po dveh mesecih je pokazal, kak je
- Pet let sva bila skupaj
- Prvo leto je bil še nekak, pol je pa pokazal
- Ko nisem imela več denarja, se je začelo
- Z onim prejšnjim sem bila pet let, s tem pa osem

POVZETEK

Nasilje se je ženskam dogajalo od 14 dni pa vse tja do 16 let.

➤ VRSTA NASILJA (*Zanimalo me je, s katero vrsto nasilja so se ženske spopadale. Ali je šlo za fizično, psihično, spolno ali ekonomsko nasilje ali kombinacijo navedenih?*)

- Me je komandiral, ne smeš iti sem, pa ne smeš it tja
- On me je skos psihično nadlegoval
- Psihično bila čisto na dnu
- Ni bil fizično nasilen, psihično pa strašno
- Šlo je za psihično nasilje
- Takrat ni bil tako nasilen
- Bolj besedno in pogledi, ko je bil pijan
- Bila je napetost
- Nikoli več me ni udaril
- Večkrat nadlegoval
- Prvič me je udaril, ko sem bila sedem mesecev noseča
- On me je samo porinil
- Bi pa se nadaljevalo, če ne bi poklicala
- Vse je polomil in me narezal

POVZETEK

Pri polovici žensk, s katerimi sem opravljala intervjuje, je šlo za psihično nasilje, pri drugi pa za fizično v kombinaciji s psihičnim nasiljem.

➤ UKREPANJE OB NASILJU (*Zanimalo me je, kako so ženske ukrepale ob nasilju. Kako so se branile. Kaj so naredile, ko je bila mera polna?*)

- Po štirih letih in pol sem mu prvič vrnila, mu primazala klofuto
- Kaki teden sem bila pri kolegici
- K njej sem se zatekla

- 3 x odšla od njega
- Decembra sem šla k isti prijateljici
- 3 mesece bila pri mami
- Ostala 3 dni pri prijateljici
- Pri kolegici se mi je zdelo, da sem na poti
- Komaj sem čakala, da bi nekam lahko šla
- Nekaj časa bila pri sestri
- Ogrožena njena družina
- Hitro spakirala stvari v avto
- Prvo noč s hčerko prespali pri botri
- V službi pogovarjale, da me mama ven meče in nimam kam iti
- Sodelavka rekla, naj grem na CSD in povem, kaka je situacija
- Soseđa prepričala, da grem na CSD
- Vedno sem vse prijavila na socialno
- Je takoj, ko sem poklicala policijo, šel ven pa se je umiril
- V krizi sem poklicala policijo
- Ko so prišli, dala ovadbo, pa sem prekinila
- Enkrat sem ga prijavila, ker mi je grozil
- Poskušala sem narediti takole, da bi se ga rešile
- Obljubil, da bo nehal piti
- Mi je obljubil, da se bo umiril in se je
- Sva šla po dveh letih narazen
- Sem se odločila, da nisva več za skupaj in gotovo
- Nimam se več kaj pogovarjat
- Nisem odreagirala na nasilje, zlorabe, pijačo, ker sem to poznala iz otroštva
- Odreagirala na napad z nožem
- Začela razmišljati, da se razideva
- Pri partnerju ne morem biti, ker z mamó živita sama in me mama ne mara
- Imela sem možnost, da bi šla, pa se takrat nisem odločila
- Jaz sem se v trenutku spomnila, da bi mogla nekam it

POVZETEK

Ženske so na nasilje odreagirale na različne načine. Več se jih je zatekalo k prijateljicam, k sestri, k mami, k botri. Ena ženska je na fizično nasilje odgovorila s klofuto in nikoli več je ni udaril, je bil pa strašno psihično nasilen. Ena ženska je rekla, da ni odreagirala ne na nasilje, zlorabe in pijačo, ker je to poznala že od otroštva. Odreagirala pa je na napad z nožem. Nekatere so v krizi poklicale policijo. Ena se je zatekala na CSD.

➤ **SOCIALNE SLUŽBE** (*Zanimalo me je, na kakšen način so ali niso socialne delavke pomagale ženskam najti pot iz nasilja. Osredotočila sem se na to, kaj so naredile in kaj bi po mnenju žensk morale narediti socialne službe?*)

- Na CSD so povedali postopek
- Večkrat iskala pomoč na CSD
- Na CSD so se samo pogovarjali
- Zdelo se mi je fajn, da sva se hodila na CSD pogovarjat
- Enkrat me je klicala socialna delavka, da zdaj se bo pa šel zdravit, nisem verjela
- Dobila vso pomoč, ki je možna
- Pomagajo, če se držiš navodil
- So ti pomagali
- So ti stali ob strani
- So ti povedali vse
- Nimam kaj reči
- Oni naredijo vse, kar je v njihovi moči
- Odvisno, ali boš sprejel
- Poslušali so, svetovali zapustiti partnerja
- Večkrat dobila enkratno denarno pomoč
- Včasih me je motilo, da sem jih poslušala na CSD

- Ponudili VH
- Poslali tja še isti dan
- Niso povedali, kje je, niti kako zgleđa
- Bilo je čudno
- Klicala na CSD
- Zjutraj šla na CSD, potem v VH
- Za VH obrazložili vsa pravila
- Zadovoljna z informacijami
- Premalo informacij dajo ženskam
- Obrazložila, naj se obrnem na socialno, da te odpeljejo v krizni center, potem v VH
- Naslednjič, ko kaj naredi, se pokliče policija in dobi prepoved približevanja
- Socialna delavka prišla k prijateljici po mene
- Iz kriznega centra klicali, če kaj potrebujem
- Ime pa priimek napisala, dobila enkratno denarno pomoč
- Zelo zadovoljna
- Pomoč iskala na CSD Novo mesto
- Povedali so za VH, da je tam varno
- Obrazložili pravila
- Pomoč iskala na CSD
- S CSD bila zadovoljna
- Svetovali, pomagali, spravili v VH
- Najprej so me odpeljali k zdravniku, nato pa v VH
- Drugi dan šla na CSD in takoj v VH
- Imam sošolko, zaposleno na CSD Krško, šla sem k njej
- Predlagala VH in policijo
- Nisem hotela dati ovadbe
- Šla sem v VH
- Sem šla do socialne delavke
- Prvo sem šla do ene, ko deva nasvete
- Mi je rekla, če bi se še pogovorila
- Jaz se ne bi več pogovarjala
- Sva se z J... zmenile, ko ga ne bo doma, pokličem in me pride iskat
- Ne sprejemajo čez vikend
- Če ženska rabi pomoč, rabi nujno
- Če nima kam iti, posebej z otrokom
- So mi povedale, da sem dobila prostor v VH
- Nič pa, kako to zgleđa
- Preden sem šla v VH, sem večkrat hodila na CSD, ker sem imela težave s punco
- Vse samo zanima ovadba
- Na začetku bi mogli se usest in se pomenit kako to rešiti
- Bolj bi morali biti na razpolago, kot so
- Več pogovarjati s tabo

POVZETEK

Veliko žensk je iskalo pomoč na CSD-jih. Nekatere so z delom centrov bile zadovoljne, druge ne. Iz tega sklepam, da je to odvisno tako od socialnih delavk in njihovega zavzemanja kot tudi žensk in njihovih pričakovanj. Na CSD-jih ženskam po večini pomagajo s pogovori med partnerjema, z denarnimi pomočmi ali pa jih napotijo v VH. Ženski večkrat samo ponudijo VH, ne povejo pa, kako to zgleđa. Tako si ženske ustvarjajo svoje predstave o tem in se težje odločijo za odhod v VH.

- **POLICIJA** (*Zanimalo me je, kako se svojih nalog v zvezi z nasiljem nad ženskami lotevajo policisti. Zanimala me je njihova zavzetost za pomoč ženskam*)
  - Ni bilo miru, večkrat posredovala policija
  - Poklicala policijo
  - Policijo klicala vedno, ko ni šlo drugače
  - 1 x dobil malo kazen, bil dva meseca v redu, ni rabil plačat
  - Policija hodila na intervencije
  - S policijo nisem bila najbolj zadovoljna

- Imela občutek, da ne verjamejo
- Odvisno od policista
- Eni se zavzamejo, eni ne verjamejo
- Velikokrat so ga odpeljali, dobil je kazni
- Policija bi lahko malo bolj resno jemala to vse skupaj
- Večina se jih ni kaj dosti zavzemala
- Razen nekaj izjem
- Enih par je res bilo v redu
- Šli na policijo, dali prijavo, sem odstopila
- Isto takrat, ko sem prijavila za grožnje
- Sem poklicala, pa jih dva tri dni ni bilo
- Sem pa še enkrat klicala, pol so šele prišli zapisnik naredit
- Ne jemljejo resno
- Policija je bolj tako
- Odvisno od policaja
- Ko nisem vedela, kam bi šla, mi je povedal, da obstaja to
- Je kar sam klical
- Je bila sobota ali nedelja
- Mi je dal številko
- Če mam kam it, naj grem
- Policija je bila enih trikrat
- Ko je bil policaj tam, je rekel, da bo on plačal
- Je bil tačas zraven mene, da sem se zmenila in šla
- Bil je zraven, da sva spakirali
- On mi je razložil
- Bo mogel plačati ali pa vi vzamete ven
- Če mi ne bi povedal, ne bi vzela nazaj
- Prvič, ko je prišel, se mi je zdelo, da je bil bolj za mene
- Ko prijaviš, bi bilo fajn, da bi mu policija dala neke straha
- Bi ga mogel nekdo počakati, ko bi prvič nekaj naredil, ga odpeljati na hladno pa ga pošteno prebutati
- Če gre za fizično nasilje, bi bilo potrebno bolj skrbeti za ženskino varnost
- Da bi ga odpeljali

POVZETEK

Večina žensk je mnenja, da je zavzemanje policistov odvisno od vsakega policista posebej. Večina žensk meni, da jim policisti ne verjamejo in da nasilja ne jemljejo resno. Na policiste, ki se zavzemajo, gledajo kot na izjeme. Večkrat se je zgodilo, da niso hoteli priti na intervencijo z izgovorom, da ne hodijo za vsako malenkost, da niso varnostniki ali pa da oni pridejo samo takrat, ko se že kaj zgodi. Edino ena ženska je res bila zadovoljna s policijo. Ker je imela zelo dobrega kriminalista, ki se je vedno zavzemal in jo skozi spremljal. Vse ostale so imele mešane izkušnje. Z nekaterimi izjemami dobre, z vsemi ostalimi slabe.

➤ **DRUGE OBLIKE POMOČI** (*Zanimalo me je, kakšnih drugih oblik pomoči se še ženske poslužujejo*)

- So mi rekli v šoli, da bo poklican k psihologu
- Že prej iskala pomoč, ko je bil sin v mali šoli
- Se zatekla k prijateljici
- So mi ponudili pomoč, da se na njih lahko obrnem
- Njegov psihiater svetoval, naj se razideva in kot izhod ponudil varno hišo
- Zdravnica rekla, naj pretehtam, kaj je bolj važno stanovanje ali moja sreča
- Hodila tudi k šolski psihologinji
- Nobene pomoči od nikogar
- Sem mogla klicat kolegico

POVZETEK

Ženske poleg navedenih pomoči iščejo pomoč še pri sorodnikih, prijateljicah, psihologu, psihiatru, zdravnikih, Karitasu in Rdečem križu.

➤ **INFORMIRANJE** (*Zanimali so me konkretni predlogi, kako informirati ženske, da jih bodo informacije dosegle*)

- Nihče se ne zaveda, veliko nasilnežev ne pusti, da to gledaš in to bereš in ti do tega sploh ne prideš, ko si v krogu nasilja
- Osveščanje na neki drugačen način, ne vem na kakšen

POVZETEK

Pomembno je informiranje žensk na vse možne načine, ker nasilneži ženskam ne pustijo gledati in brati reklam za boj proti nasilju in opcijah, kam se lahko zatečejo.

1. MED BIVANJEM

➤ **ZADOVOLJSTVO** (*Zanimalo me je, kako so bile ženske zadovoljne z bivanjem v VH. Kaj je bilo dobro in kaj je bilo slabo v VH?*)

- Dobro je to, da si se umaknil
- Da si imel mir
- Da te ni nobeden iskal
- Dobro je bilo to, da si se lahko umaknil
- Všeč mi je lokacija tam, mir
- Ko sem prišla noter, se mi je takoj dopadlo
- Pol mi je bilo pa fajn
- Sem bila zadovoljna
- Dopadlo se mi je vse, kar se je dogajalo
- Meni je bilo všeč
- Meni je bilo tam lepo
- Zelo lepe spomine imam iz VH
- Nič ne bi spremenila
- Bilo vse dobro
- Lepo smo se imele
- Druženje je bilo kar v redu
- Všeč mi je bilo, da smo skupaj kuhale
- Nikoli nisi bil sam
- Lahko si se v miru stuširal pa perilo opral, pa zlikal
- Če nisi imel za obleči, so priskrbeli, pa vložke, pa darila
- Da je treba plačati VH, se učiš odgovornosti za potem, ko moreš sam vse plačati
- Mislila sem, da bo več za plačat VH
- Da smo mogle poklicati pa povedati, kam gremo, se je meni zdelo dobro
- Mogle smo vse javljati, kam smo šle
- Je bilo v redu za tiste, ki so jih iskali
- To, da smo mogle poklicati, ko smo kam šle, to se mi je zdelo nikakor
- Res je, da bi one to vedele, če do česa pride
- To je bilo moteče
- Če greš, recimo, v mesto v trgovino, se takoj zavleče
- Jaz nisem klicala
- Ker sem vedela, da bom prišla nazaj in kaj bi te zapravljala za sporočilo
- Ko sem pa ostala pri mojem, sem pa napisala
- To se je meni zdela kontrola
- Če nisem, te pa je bilo vse narobe
- Počutila sem se kot 5 - letni otrok
- Se mi je zdelo, da me imajo preveč pod kontrolo
- Ni mi bilo fajn, če kam greš, te grdo gledajo
- Saj veš sam, koliko je varno, pa koliko ni
- S partnerjem se naj ne bi dobivala
- Zakaj ne, če se imava rada
- Nisi imel nobene zasebnosti
- Od začetka mi je bila muka, ker sem bila čisto brez vsega
- Preveč se je že razvedelo za to VH, kje je
- Ni mi bilo všeč, da sem bila oddaljena od staršev

- To je živa katastrofa
- Pa tisto kuhanje pa pospravljanje
- Jaz rabim prostor
- Bom že jaz videla, saj nisem tako neumna
- Sem dobila občutek, da si morem vse sama
- Nič ni bilo noter
- To je napaka
- Recimo otroci tega ne razumejo, zakaj ni jesti
- Večkrat smo bile na mrzlem
- Ko se je pokvarila peč, tudi ni bilo nobenega servisa
- Če ne bi bilo teh kontrol, bi jaz z veseljem še ostala v varni hiši

POVZETEK

Za ženske je zelo pomembno, da so se lahko umaknile in so imele mir. Večina žensk je bilo v VH zadovoljnih, imele so se lepo in na VH imajo lepe spomine. Pomembno jim je bilo, da niso bile nikoli same. Večini žensk se je zdelo moteče javljanje, kam gredo in kdaj pridejo. To so doživljale kot kontrolo. Kot moteče so doživljale tudi to, da niso imele nobene zasebnosti.

➤ **POČUTJE** (*Zanimalo me je, kako so se ženske počutile v VH*)

- Ko prideš tja, si strašno izgubljen
- Ko sem prišla v VH, sem spala samo po dve uri
- Ne vidiš nobenega izhoda
- Se nakopiči vse
- Prvi korak si naredil, dalje pa ne znaš
- Že ko greš od tistega, ki te ustrahuje, dobiš neko samozavest
- Zavedaš se, da ne smeš pustiti, da se ti to naredi
- Jaz sem bila čisto fertik
- Samo ležala sem
- Bilo mi je hudo prvi mesec
- Šel si stran od doma
- Nisi se mogel svobodno gibati, ker si bil vedno na preži, kje te bo videl pa ti kaj naredil
- Jaz sem hotela imeti mir
- Prideš tako psihično uničen in ti rabiš mir
- Na začetku rabim nekaj cajta, da se privadim
- Hudo mi je bilo
- Tak sem se jokala
- Od začetka nisem upala niti ven iti
- Bala sem se, da ga bom kje srečala
- Takrat sem bila brez energije
- Se znam prilagajati
- Na začetku ne vidiš prihodnosti
- Nimaš interesa
- Vse se ti zdi črno
- Nimaš samospoštovanja
- Prišla sem v krizi
- Ostala sem čisto brez vsega
- Strah me je bilo iti ven
- Vedno sem bila v strahu
- Ko je tista močna kriza nastopila, sem po dva dni jokala
- Takoj sem bila solzna
- Ko mi je rekel, da se je za mene odločil, sem bila zelo vesela
- Samo sem pa še vedno razmišljala, kak bo zdaj to
- Mi je dosti pomenilo, da je eden šel z mano
- Počutila sem se tak smotano
- Sem mislila, kaj me bodo zdaj na cesto vrgli, če si ne bom našla nič
- Nimaš niti tak nič pa domov te je strah iti
- Ne vem, če si še lahko pol naprej noter ali ne
- Sem se bala, da bi me kar na cesto dali

- Jaz si še nikoli nisem stanovanja iskala
- Ko se rešiš nasilja, zaživiš neko drugo življenje, tebi nepoznano
- Če živiš tako od otroštva, je za tebe boleče in moteče
- Sem bila nervozna, ko je prišla v VH kaka socialna
- Bil je najlepši rojstni dan
- Ženski na začetku grejo na živce otroci
- Čeprav imaš rad otroke, te moti
- Potem je bilo fajn, če je bil kak otrok
- Naveličaš se

POVZETEK

Ženske se na začetku počutijo zelo izgubljene. Prvi korak naredijo, naprej pa ne znajo. Ne vidijo nobene prihodnosti, vse se jim zdi črno. Psihično so uničene in rabijo mir. Ne upajo ven, ker se bojijo, da bi ga kje srečale. Ženske veliko jokajo in govorijo o težavah s spanjem. Ženskam na začetku grejo na živce otroci predvsem zato, ker rabijo mir. Življenje brez nasilja občutijo kot boleče in moteče, ker je za njih novo. Ena ženska je povedala tudi o strahu, da jo bodo iz VH vrgli na cesto, če se ne bo držala roka enega leta.

- **DOGAJANJE V VH** (*Zanimalo me je, kaj se je dogajalo v VH. Kako so preživljale dneve, kako so se znašle v taki obliki bivanja?*)
  - Smo si porazdelile kuhanje
  - Manjši stroški so, pa ne sukamo se vse okoli šporheta
  - Vedno, ko je kaka ženska prišla, smo se zmenile, da smo skupaj kuhale
  - Vsaka je dala pol denarja pa smo kupile, kaj smo rabile
  - Bil je en hladilnik in kar je bilo noter, je bilo od vseh
  - Z eno mamico sva se zmenile, da sem jaz kuhala, ona pa pospravljala pa peglala
  - Jaz sem hodila v službo
  - Sem prišla ob štirih domov
  - One so se že najedle
  - Sem sama kuhala
  - Ker tudi vsega ne jem
  - To čiščenje
  - S čiščenjem so bile nonstop težave
  - Dokler sem bila sama, je bilo vse dobro
  - Pa ko je druga prišla, je še tudi bilo vse v redu
  - Ko pa je tretja prišla, pa je bilo nonstop nekaj
  - V tistem trenutku, ko sem jaz šla, nisem imela nič
  - Sem si mogla vso hrano vse sama kupiti
  - V VH je hišni red
  - Nismo se ga držale
  - Čeprav je bilo na ostro, je bilo premalo ostro
  - Se nismo mogle nikakor zmenit
  - Dva meseca je bila hčerka z mano, potem je šla nazaj k njemu
  - To je bil šok
  - Delala sem izpit za avto, pa šolala sem se
  - Ker sem včasih bila kar po teden dni tam, pa v varno hišo sploh nisem hodila
  - Sem imela dosti stvari
  - Stanovanje sem iskala
  - Opremo sem iskala
  - V službo sem hodila
  - Samo enih par je prišlo, ki so res imele zanimanje za nas
  - Marsikaj se je dogajalo dobrega in slabega
  - Otroci so se zaigrali
  - Ostal mi je spomin na moj rojstni dan
  - Ostal mi je spomin, ko sem se s kuharico naučila kuhati
  - Prostovoljke so hodile
  - Na začetku sem bila mesec dva sama
  - Fajn je bilo, ko je kak otrok praznoval rojstni dan
  - Smo priredile fešto

- Povabile smo socialne delavke in prostovoljke
- Na prvi relaciji je ena zatožila vse
- Na drugi smo skupaj držale, tako da za marsikaj niso vedele
- Nisem imela stikov z domačimi 3 mesece
- Nisem se javila
- Mama je mislila, da sem se bek spravila
- Ko smo vedele, da bodo prišle, smo spucale
- Brat mi je dal avto na obroke
- Pridejo ženske z otroki
- Da sem hodila domov samo spat
- Ko greš od doma, greš, brez da bi on vedel
- Je dobro, da ga ti obvestiš
- Sem mu poslala sporočilo, da sem ga zapustila in se ne bom vrnila
- One pa so bile skos doma
- So zmeraj govorile, da ne delam toliko kot one
- Normalno, če mene ni bilo
- Pol sem jaz drugega spoznala, pa me še bolj ni bilo
- Me ni bilo veliko tam
- Ko smo hodili konja jahat, se je še otroku tako dopadlo
- One, ko so že bile v VH, so pol hodile na skrivaj na obiske
- So me klicale iz VH, da se je en avto pripeljal
- Sta dva stopila ven pa sta gledala, če je avto doma
- Jaz sem prva prišla noter v to varno hišo
- Proti koncu sem si našla partnerja pa sem bila večinoma tam
- Pa za to stanovanje
- Ti si moreš iskat
- Ti moreš gledati na denar, če boš lahko plačal
- Ko sem šla sem bila, brez vsega
- Nimaš niti stvari za obleči
- Denarja pa tudi ne, sploh če si brezposeln
- Jaz niti podpore nisem dobila
- Dobivam iz ZPIZ-a
- Za novo leto ali ne vem za kateri praznik je bilo, smo se tako smejale pa plesale smo
- Te za novo leto, ko smo se tak fajn imele, smo bile na mrzlem
- Smo plesale, da smo se malo zagrele
- Sem imela nagledano stanovanje
- Sem čakala, ker je mislil iti eden ven
- Pol pa niso šli ven in sem jaz ostala brez vsega
- Sem čakala tam pol leta
- Si nisem niti nič drugega iskala
- Pol sem pa videla, da ne bo nič iz tega
- Niti nisem imela volje kaj iskati
- Mi je pomagala pa z mano je šla

POVZETEK

V VH se je dogajalo marsikaj. Ženske so veliko govorile o kuhanju. Iz tega lahko sklepam, da jim je to zelo pomembno. Večini je bilo všeč, da so kuhale skupaj in si tako delile stroške in delo. Ena je rekla, da je sama kuhala, ker je tako pozno hodila iz službe in ker vsega ne je. Težave so se večinoma pojavljale glede čiščenja. Več žensk je bilo zelo zaposlenih med bivanjem v VH. Delale so izpit za avto, šolale so se, iskale stanovanja, opremo za stanovanje, v službo so hodile. Nekatere so si tudi poiskale partnerja tako, da so večino časa preživljale pri njemu. Otroci so se zaigrali. Za rojstne dneve in novo leto so si naredile zabavo.

- **TRAJANJE BIVANJA** (*Zanimalo me je, kako dolgo so ženske bile v VH*)
- Leto in tri mesece sem bila v VH
- Štirinajst dni sem bila tam
- Saj jaz nisem bila tako dolgo
- Jaz sem bila samo tri mesece
- Tako da sem kar po treh mesecih v stanovanje

- Sem bila več kot eno leto
- Eno leto sem že bila noter

POVZETEK

Zanimivo je, da večina žensk ostane ali celo leto ali celo več ali pa zelo kratki čas, nekje do tri mesece.

➤ ZAPOSLENI (*Zanimalo me je, kako so se ženske razumele z zaposlenimi v VH*)

- Dobro sem se razumela z zaposlenimi
- Tote, ko so hodile na obisk, niso bile slabe
- So te poslušale pa prinesle kako presenečenje
- Razumela sem se z vsakim zaposlenim
- Smo se lepo razumeli
- Z J... sem si bila dobra
- Z M... pa nisem imela dosti stika
- So mi povedale druge stanovalke, kaj so rekle socialne delavke
- So prišle samo tistih deset minut pa so se samo pizdle

POVZETEK

Večina žensk se je dobro razumela z zaposlenimi.

➤ SOSTANOVALKE (*Zanimalo me je, kako so se ženske razumele s sostanovalkami*)

- Dobro smo se razumele in pomagale smo si
- V redu
- Edino ena je bila malo težavna
- Ostali dve sta pa bili zelo v redu
- Večinoma sem se dobro razumela
- Smo se razumele
- Z vsako sem se ujela
- V VH sem se razumela edino z Ano
- Njej sem največ zaupala
- Ona me je vlekla nazaj
- Me je potegnila ven
- Nisem se najboljše razumela s sostanovalkami
- Nekatere so bile zahtevne in zahrbtnne
- Mene so živcirale
- Se je vtikala v take stvari, ko jo nič ne brigajo
- Najbolj se mi je vtisnilo to, da sta mi dve sostanovalki pomagali
- Sta tudi otroka radi imeli
- Otroka so malo pomeerkale, ko sem jaz kaj pospravljala ali pa take stvari
- Všeč mi je bilo, ko mi je ena pomagalo okopati punčko
- Včasih mi je ponudila pomoč
- Je rekla, ajde zrihtaj se, gremo
- Smo šle ali na pico ali na kosilo ali na pijačo ali na sprehod
- Mi je sostanovalka rekla, daj greva nekaj iskat
- So večinoma ženske, ki niso v službi, cele dni poležavajo, ponoči pa ne dajo miru
- Nisem bila veliko v VH, ker je bila taka skupina žensk, da mi je bilo težko z njimi biti
- Bile smo tri
- Kar nekaj sostanovalk se je zamenjalo
- Starostno velik razpon
- Skupaj živiš z ženskami in se moraš prilagajati
- Vsaka ima svoje navade, svoje potrebe

POVZETEK

Večina žensk se je dobro razumela z večino sostanovalk. Dve ženski pa sta povedali, da se nista najboljše razumeli s sostanovalkami. Večina je bila zadovoljna, ker so si pomagale med sabo. Omenjale so tudi pomembnost prilagajanja.

- **ODLOČITEV ZA ODHOD** (*Zanimalo me je, kako so se ženske odločile zapustiti VH. Ali je na njihovo odločitev vplival omejen rok enega leta?*)
  - To je bilo oktobra
  - Meni je novembra poteklo
  - Te pa mi je moj rekel, brez veze ti je, če si vsaki dan pri meni
  - Pa je rekel, plačuješ tam, pa tam nisi
  - Tak da sem pol te že zaradi tega
  - Odločila sem se zato, ker sem bila že tako dolgo noter, pa sem vedla, da moram nekam it
  - To sem se pol kar na hitro odločila
  - Sem že bila v tem stanovanju, obojega nisem mogla plačevati
  - Tu stroški, tam stroški, hrana, dva otroka
  - Ja mogel si iti
  - Ker si imel omejen rok
  - Odhoda iz varne hiše sem se resnično veselila in bila sem srečna
  - Nisem se mogla takoj odločit, ali naj grem ali ne
  - Te pa sem se odločila pa sem šla
  - Šele po enem tednu, ko je bil zaprt, sem se odločila, da grem iz varne hiše
  - Ker meni je bilo strašno težko oditi od doma in isto težko se mi je bilo potem vrniti
  - Jaz bi še kar bila notri, samo so mi pač že silo delale, ker je bilo že več kot eno leto
  - On se mi je po telefonu delal dober pa te tudi na sodišču je tisto obljubo izpolnil
  - Kljub temu da me je bilo strah kam
  - Samo pol pa sem se kar odločila, treba bo it
  - Ampak priznam, da mi je bilo težko zapustiti sstanovalke, saj so mi bile pri srcu
  - Ob odhodu so mi zaželeli veliko sreče in lepih želja
  - Pa enkrat si se mogel na svoje noge postaviti
  - Pa ne bi rada nonstop mojega prosila za neki denar pa si pol skos dolžen
  - Te pa sem si mislila, te pa grem pa bom videla, kaj bo
  - Jaz sem se najbolj bala, da bom mogla stanovanje kaj naprej plačati
  - Te pa sem šla, pa sem pač vprašala, kako je glede plačila
  - Te pa je on rekel, da ni treba nič naprej plačati, ampak samo vsaki mesec
  - Jaz sem šele tri mesece potem navadila
  - Malo me je bilo strah, kak bo z denarjem
  - Tam mi je bilo fajn, tak da mi je bilo težko iti
  - Ob odhodu sem bila malo zbegana
  - Spet ne veš, kako bo in spet se prilagajati

POVZETEK

Več žensk se je za odhod iz varne hiše odločilo zaradi omejenega roka, ki se jim je iztekal. Ena je imela težave s plačilom svojega stanovanja in VH. Več se jih je kar na hitro odločilo, treba bo iti, in so šle. Večina jih je ob odhodu občutila strah pred tem, kako bo in kako bo z denarjem. Večini je bilo težko iti, edino ena je dejala, da se je odhoda resnično veselila.

- **SOCIALNE SLUŽBE** (*Zanimalo me je, na kakšen način so ali niso socialne delavke pomagale ženskam najti pot iz nasilja. Osredotočila sem se na to, kaj so naredile in kaj bi po mnenju žensk morale narediti socialne službe*)
  - Po eni strani to ravno ni pomoč
  - Oni ti dajo bivanje
  - Če si brez denarja, pa bi hotel eno narediti pa drugo narediti, ne moreš
  - Ti moreš za to stanovanje plačati
  - Dobila sem denarno pomoč, druge pomoči pa ni bilo
  - Niso imele pravega pristopa
  - Ni bilo to tisto, da bi se odprla nekomu
  - Niso pomagale iskati službo ali stanovanje
  - Sem si želela z eno usposobljeno osebo govoriti
  - Takrat, ko si v krizi, moraš čakati, do ne vem katere ure, te že vse mine

- Na začetku ni bilo nič, pol so pa že kako hrano prinesle
- R... je bila do mene res dobra
- R... se mi je zdela bolj življenjska
- M... je bila stroga, tak da bi se drla, ne pa da bi lepo rekla
- R... pa nikoli nisem slišala, da bi se na koga zadrla
- Z R... si se lahko vse zmenil
- Ker M... je bila bolj vzvišena in pedantna
- R... pa je bila bolj flegma
- To je super, da se lahko z nekom pogovarjaš bolj sproščeno
- Pa že tako se je videlo, da se niso nič zavzele
- Čisto za vsaki praznik se je peč pokvarila ali pa je olja zmanjkalo
- Edino R... je prinesla pečke, da smo se grele
- Je od doma prišla s fantom pa prinesla tri pečke
- Varna hiša mi je nudila vse, čisto vse, kar mi je lahko
- So mi rekli, naj si probam sposoditi denar
- Dobiš brošure, pa si lahko vse prečitaš
- Vse si imel omogočeno
- Vse je hotela socialna delavka vedeti
- Včasih me je malo motilo
- Ne rad čisto vse poveš
- Bi ti pomagali, pa ne upaš reči
- Nisem imela niti za eno žemljo, pa nisem dobila pomoči
- Motilo me je, da nisem mogla imeti sina zraven, ker je bil toliko star
- Na začetku je bila B..., pa J..., so hodile 2 x, 3 x na teden
- Imele smo enkrat na teden sestanek
- Za dve tri ure so prišle pa smo kake probleme reševali
- Ko je M... prišla, je bila vsak dan z nami
- Imela individualne pogovore
- M... ima pravi sistem
- Ona si res vzame čas
- Ženska od začetka ful rabi pogovorov
- Od začetka je to manjkalo
- Si sesipan, ne znajdeš se, bi marsikaj vprašal
- Od začetka sem premalo dobila
- Premalo informacij, kako je z odvetniki, sodišči, postopki
- Premalo informacij glede stanovanja
- M... nas je vprašala, kako željo imaš
- M... mi je to omogočila
- Nisem jih tako začutila kot M...
- Začutiš pri zaposlenih, komu lahko poveš
- Sem zadovoljna, da je socialna vedno šla zraven na sodišče
- Tam s tabo, pol pa zunaj počaka
- Nekaj sem nujno rabila, pa nisem dobila
- Vedno so mi šli na roko
- Nikoli nisem imela problemov
- Nič ne bi spremenila
- Podporo in svojo osebnost sem si bolj izdelala
- Socialna delavka mi je že od začetka delovala ful stroga in zajebana
- Bil je dobro, da je bila stroga, če ne je ne bi nihče resno jemal
- Mislila sem, da bo več za plačat VH
- Mislila sem, da nam bodo socialne delavke pomagale stanovanje iskati
- V prvo VH so večkrat hodile
- V drugo so prišle samo pogledat tu pa tam
- To je bila samo kontrola
- V oporo mi je bilo, da sem imela kje biti
- Ni se mi zdelo, da bi mi kaj pomagale
- Meni druga niso pomagale, razen streho nad glavo so mi dale
- Mi je pol zrihtala še denarno pomoč, da sem to lahko plačala

- Ne vem, zakaj je bilo njim v interesu, če si bil več kot osem ur odsoten, javit
- Njim se je fučkalo, kje si
- Ko prideš, pa si brez denarja, ti pomagajo, ti dajo kaj
- Z J... sem si bila dobra
- Z M... pa nisem imela dosti stika
- Ko sem prišla, sem se z J... pogovarjala
- Pol me je imela kar ona prek
- Jaz sem pač povedala
- Samo jim pač ni pasalo, da sem tak zvečer hodila domov
- Zato sem pol tudi stanovanje hitro našla
- Tam me je spet skos nekdo nadzoroval, tako kot me je on prej
- Samo gledaš na uro, kdaj boš nazaj
- Skos mi je pomagala
- Te denarne pomoči pa to sem skos dobila
- Na začetku se tako izpoveš, pol pa če rabiš kak nasvet, pa tako vprašaš
- Mislim, da so mi kar pomagali
- Še več kot bi morali, lahko rečem
- Če on prileti v hišo, rečejo, zakleni se
- Ti pomagajo iskati pohoštvo in stanovanje
- Kaj so mi lahko, so mi pomagale
- Za denarne pomoči je pa tak neki cenzus, tisto pa tako ne morejo nič
- Socialne delavke so kar v redu
- Ne morejo nič veliko narediti
- Več bi mogle biti na terenu
- Samo to bi mogle imeti prek
- Večkrat bi mogle priti na obisk
- Če bi socialna v rezervi imela denar, pa bi nabavila za vse
- Ko vidi, da je kriza
- Par besed nam kaj svetovali in to bi že nekako olajšalo življenje
- Fajn bi bilo, če bi še kdaj poklicale ali pa prišle okoli
- Mislim, da bi vedno mogla biti tam kaka socialna delavka
- Da bi ti pomagali stanovanje iskat
- Da bi ti pomagala pa recimo rekla, to probajte poklicat, pa to
- Ko ženska pride noter, da bi takrat dobila take stvari, kot so moka, cukar, olje, take osnovne stvari
- Mogli bi pomagati
- Vsaj tisti prvi teden ali pa mesec
- Fajn bi bilo, da bi te nekdo poslušal pa ti pomagal, ker si tako že razočaran
- Premalo je tega, da bi ti pomagale vsaj glede hrane
- To bi mogli takoj priti, ne pa da smo bile na mrzlem

POVZETEK

V VH so po večini zadovoljne, da imajo kje biti. Nekatere ženske pravijo, da razen denarnih pomoči in bivanja v VH od socialnih delavk, ki so zaposlene za delo v VH, niso dobile nič. Ženske si želijo podpore pri iskanju službe in stanovanja ter psihično podporo ob stiskah, ki jih doživljajo. Predvsem na začetku bivanja v VH si želijo pogovorov in informacij. Mnogo ženskam se zdi moteče, da morajo socialnim delavkam javljati, če kam grejo in kako dolgo bodo ostale. Za večino to predstavlja sredstvo kontrole, ne pa pomoči. Skratka nekatere ženske so s pomočjo, ki so jo dobile v VH, bile zelo zadovoljne, spet druge so dobile premalo. To je spet odvisno tako od socialnih delavk, ki delajo v VH, kot tudi od vsake posameznice posebej. Predvsem so zelo pohvalile konkretno eno socialno delavko iz VH Krško, ker jim je poleg bivanja pomagala tudi s psihično podporo, predvsem pa je bila na razpolago več časa, kot so ostale socialne delavke v VH Ptuj in Krško. Čas je pri delu z ženskami bistvenega pomena. Ženske so mnenja, da bi socialne delavke mogle biti več prisotne v VH. Morale bi se več pogovarjati, mogle bi pomagati iskati stanovanje. Predvsem bi pa mogle pomagati na začetku, ko ženska pride in nima ničesar, predvsem z hrano

- **POLICIJA** (*Zanimalo me je, kako se svojih nalog v zvezi z nasiljem nad ženskami lotevajo policisti. Zanimala me je njihova zavzetost za pomoč ženskam*)
- Mi je rekel, da oni pridejo v primeru, ko se že nekaj zgodi

- Za vsako malenkost ga ni treba zdaj glih klicati
- So pogledali, pa sploh ni bilo nič
- Sem klicala na policijo
- So mi rekli, pojdite pogledat
- Bi pričakovala, da bodo šli v spremstvo
- Če je tam, pol tako nimaš časa poklicati
- Od policije nisem nič pričakovala, ker nisem imela nobenega stika z njimi
- Imam zelo dobrega kriminalista
- Ko sem povedala, da me je strah priti nazaj, mi je rekel pejd, nam javi
- Bomo bolj pozorni
- Bilo kaj bi bilo, nam javljaj in bomo takoj tam
- Mi je tudi to dalo malo občutka samozavesti

POVZETEK

Večina žensk je mnenja, da je zavzemanje policistov odvisno od vsakega policista posebej. Večina žensk meni, da jim policisti ne verjamejo in da nasilja ne jemljejo resno. Na policiste, ki se zavzemajo, gledajo kot na izjeme. Večkrat se je zgodilo, da niso hoteli priti na intervencijo z izgovorom, da ne hodijo za vsako malenkost, da niso varnostniki ali pa da oni pridejo samo takrat, ko se že kaj zgodi. Edino ena ženska je res bila zadovoljna s policijo. Ker je imela zelo dobrega kriminalista, ki se je vedno zavzemal in jo skozi spremljal. Vse ostale so imele mešane izkušnje. Z nekaterimi izjemami dobre, z vsemi ostalimi slabe.

- **DRUGE OBLIKE POMOČI** (*Zanimalo me je, kakšnih drugih oblik pomoči se še ženske poslužujejo*)
- Ženske, ki so zraven, tudi ne morejo kaj veliko narediti

POVZETEK

Ženske poleg navedenih pomoči iščejo pomoč še pri sorodnikih, prijateljicah, psihologu, psihiatru, zdravnikih, Karitasu in Rdečem križu.

- **VARNA HIŠA** (*Zanimali so me konkretni predlogi, ki jih imajo ženske za izboljšanje življenja v VH*)
- To bi mogla biti večja stavba, več ljudi noter, pa enega varnostnika ali pa policajja skos tam imeti
- Fajn bi bilo, če bi bile ločene ženske z otroki in tiste brez
- Pridejo ženske z otroki, to ne bi smelo biti skupaj
- Ne bi to smelo biti na tako domačem kraju
- Fajn bi bilo, če bi lahko mama ali pa sestra ali pa kaka kolegica prišla na obisk

POVZETEK

Ženske predlagajo, da bi VH mogla biti večja stavba, kjer bi bil ves čas prisoten policist ali varnostnik. Predlagajo, da bi ločili ženske z otroki in tiste brez njih. Menijo, da ni dobro, da je VH na tako domačem kraju. Predlagajo tudi, da bi jih lahko obiskala kaka prijateljica ali sorodnica.

- **INFORMIRANJE** (*Zanimali so me konkretni predlogi, kako informirati ženske, da jih bodo informacije dosegle*)
- Lahko bi kdaj kdo iz socialnega, tožilstva ali policije prišel, da bi ti povedali kako pa kaj
- Sistem bi bilo treba obrazložiti
- Bi bil fajn, če bi kdaj kaka prišla in povedala, da se je njej isto dogajalo
- Več informacij o tem, da se postopki začnejo odvijati
- Pravnica iz CSD morala priti in obrazložiti postopke
- Predvsem več informiranja

POVZETEK

Ženske so izražale veliko željo po čim več informiranja. Pomembne so vse možne informacije o VH, vse informacije pravne narave, informacije, kako gre drugim ženskam, ki so VH že zapustile. Skratka informacije so za ženske bistvenega pomena.

2. PO ODHODU

- **ŽIVLJENJE PO ODHODU** (*Zanimalo me je, kaj se je dogajalo po odhodu iz VH*)
- Mi je žal, da nisem šla dalje, ker je dobil absolutno premalo kazni
- Odvetnik je sam rekel, da je težki povratnik
- Zdaj živim, kak čem, lahko grem, kam čem, lahko se po mestu potikam
- Najprej sem šla k eni kolegici iz VH
- En teden sem bila
- Tam ni bilo v redu
- Mi je mami že tako rekla, da pridi k meni, pa me je bilo strah
- Pol sem bila pa primorana, da sem šla k njej
- Zdaj sem pri mami in sinu
- Zdaj bi se takoj odločila
- Sploh ne bi razmišljala
- Takoj v VH
- Imela sem tudi vse telefonske
- Vse potrebne naslove, kam se lahko obrnem
- Službo sem takoj dobila prek ene prijateljice
- Sem se sprijaznila, kljub temu da je moja hiša
- Briga me
- Če mi je takrat uspelo, da sem nekaj postavila, mi bo še zdaj uspelo, da bom nekaj postavila
- Sem že uspela s službo
- Meni je, to zdaj vse, da imam dece poleg sebe
- Sem 99 %, da se meni kaj takega ne more več ponoviti
- Meni nekdo ne more praviti, kaj lahko kaj ne
- Bom šla, kam bo meni pasalo
- Blizu sva doma
- Ko smo se ga bale, smo bile nonstop noter zaprte
- Zdaj gremo ven, čeprav ga srečamo
- Dobila sem znanja in vem, kaj morem storiti, če se nasilje zopet zgodi
- Pol sem se pa navadila
- Definitivno si bolj podkovan
- Veš, kam se lahko obrneš pa vse
- Sem naletela na enega fajn gospoda
- Pohišstvo, če hočem, mi ga da
- Zdaj smo si nekaj prišparali, smo naredili stene, da imamo spalnico pa dve otroški sobi
- Bo že dve leti, kaj sem jaz tu
- Mi je skoraj novo kuhinjo dala
- Vem, kam se lahko obrnem
- Zdaj lahko rečem, da živim kot ptiček
- Zdaj mi nima nobeden več nič govoriti, zdaj lahko grem, kam čem
- Lahko spim, če mi ni za pomivat posode, jo pač pustim
- Še zdaj, ko so ga zaprli sem šla parkrat k njemu
- Sem mu odnesla par oblek
- Sva nekatere stvari razčistila
- Še vedno iz enega straha sem hodila
- Jaz ne govorim o tem nobenemu
- Gledam, da za 100 % spremenim življenje
- Da se odselim
- Da me nič ne spominja tudi iz samega kraja
- Sem šla k njemu v zapor 4 - krat
- Da razčistimo kaj zdaj narediti
- Vso zadevo meni prepustil, da jo rešim, kakor hočem
- Sem mu samo kratko pismo napisala
- Se nimamo več kaj pogovarjat
- Se ne bom javljala na telefon
- Njegove stvari peljala k njemu domov
- Avto prodala
- Mi je pismo napisal, da se mi opravičuje za vse, kar mi je naredil
- Delam na tem, da bi zamenjavo stanovanja naredila

- To je korak, ki me čaka
- Malo zavlačujem
- Z vsako stvarjo zavlačujem, ker moram predelati
- Ko predelam, se odločim in odstranim
- Nič ne delam na hitro
- To je zdaj zadnji korak, ki ga morem narediti
- Ženske pridejo ven pa povejo, kje to je
- Jaz nisem nobenemu povedala
- Ne bom več spraševala, če lahko kam grem
- Prej sem bila bolj taka mila, zdaj pa če je ne, je ne
- Namesto da bi se na moškega bolj navezala, sem se na otroka
- Moški je pač nekdo, ki je zraven
- Jaz mam lastnika res v redu
- Je tako prijazen
- Samo sem se hitro navadila
- Da bom sama kuhala
- Da me ne bo nobeden več kontroliral
- Ja sem imela
- To sicer zdaj ne vem, če še lahko greš nazaj v varno hišo
- Za preživnino sva se sama zmenila pa za stike

POVZETEK

Ženskam po odhodu iz VH veliko pomeni, da lahko grejo, kam hočejo, in delajo, kaj hočejo. Tudi to, da vedo, kam se lahko obrnejo, jim daje neko gotovost. Hitro se navadijo. Povejo, da ni dobro, da marsikatera ženska pove, kje se nahaja VH. Vse so se postavile na noge in zaživele novo življenje.

- **TEŽAVE** (*Zanimalo me je, s kakšnimi težavami so se ženske soočale po odhodu iz VH*)
- Nisem imela nekih težav
- Ker sem se preselila k fantu, mi je bil res v pomoč
- Prej nisem imela nič, zdaj pa naenkrat vse
- Nič mi ni povzročalo močnih težav, ko sem zapustila varno hišo
- Nič mi ni nekih težav povzročalo
- Meni se je največji problem začel, ko sem prišla iz VH
- Oni bedak je hodil noret sem
- Sem po mestu hodila, je že imel prepoved približevanja, jaz sem po eni strani hodila, on pa po drugi
- Petdeset metrov je bilo tak, da nisem mogla nič
- Veš, kaki občutek je to, ko boš policijo poklical, on hodi po svoji strani, ti bodo rekli
- Ko bo že enkrat v mene skočil, je pa tak prepozno, pa ljudje na cesti se ne vtikajo
- Če bo on hotel nekaj narediti, bo vzel pištolo, bo to v petih minutah naredil
- Tu so ženske najbolj ogrožene
- Tu je lomil, ne vem kaj vse, pa mu niso mogli nič, ker je tu prijavljen
- Vsaki vikend so bili strahovi, kdaj bo prišel, pa kaki bo prišel
- Je prišel eno jutro, pijan celi potolčen, odvlekel otroke
- Grozil, da nas bo vse potolkel
- Mi je dece odvlekel gor k materi, otrokom v obraz rekel, zdaj pa grem, pa jo bom zaklal ko prasico
- Me je njegov brat klical, ovi te išče, ti bo še kaj naredil
- Kaki občutek je to, ko veš, da ti je že 2 x vrata gor utrgal
- Je prišel težit
- Zdaj se je malo umiril
- Nisem mogla zdržati doma
- V strahu si
- Vedno bom v strahu živela
- Največje težave mi je povzročal strah
- Samo strah mi je povzročal težave
- Ampak čedalje manj, vsak mesec je boljše
- Ko sem prišla k mami, si nekaj časa nisem upala ven
- Sama sploh ne
- Strah me je bilo

- On je tak nepredvidljiv
- Mene je njega še zdaj strah, ker je tak nepredvidljiv
- Jaz sem bila, ko sem prišla iz VH, 24 ur na dan v strahu
- Si najmanj pol leta v strahu, da se ne bi kje pojavil
- Ko je eden iz Doba pobegnil, sem bila celi dan zaklenjena pa vsa panična
- Se še danes bojim, da bo prišel
- Težave so bile s plačilom
- Največje težave so bile z denarjem
- Finance
- Drugo pa nič kaj takega
- Malo so mi finance
- Bila sem v krizi, ker sem dobila taki poračun
- Stanovanje si imel, nisi pa imel popolnoma nič za postaviti noter skoraj
- Mogel si začeti
- Trebalo si je nekaj nabavit, pa nisi vedel kje začeti
- S tistim denarjem nisi mogel skoraj nič
- Če imaš 500 EUR na mesec vseh prihodkov in dva šoloobvezna otroka, ne gre ti
- Res ne vem, kako mi bi šlo skozi
- Ko ostanemo same, nam po navadi moški pustijo mnogo dolgov
- Imam kredit od njega
- Še sama imam za stanovanje kredit
- Ko je bilo treba za tri mesece najprej plačati
- Najbolj je bil problem zdaj za šolo
- Ko je bilo treba knjige kupiti
- Vse sama preživljam
- Zdaj niti ne vem, če lahko dobim kako preživnino
- Otrok je zdaj čisto isti karakter kot foter
- Ne smeš mu nič reči
- Bi me kar udaril
- Ena hčerka ima velike posledice v šoli
- Bojim se, kaj bo, ko bo star osemnajst let
- Iščem način, da bi se pogovarjale, ker nimava odnosa
- Ona veliko sovraštvo čuti do mene
- Ne razume, če jaz rečem, da sem se ga bala
- Ne vem kako se bomo, iz tega spacale
- Moram in sebi pomagati in puncu
- Punca, če rečem, da grem na pijačo, si kar domišlja, da grem s kakim moškim
- Naj vse tam ostane, ker jaz nočem čisto nič imeti
- Nima kaj več tukaj iskati, jaz ga ne sprejemem
- Zdaj pa ga mam nekje tam, pa sploh ne vem, če ga bom vložila

POVZETEK

Kar precej žensk pove, da po odhodu iz VH ni imelo nobenih težav. Medtem ko se drugim največje težave šele začnejo. Največje težave imajo s strahom. Strahom pred tem, ker jim partner še vedno grozi. Strah pred tem, da bi pobegnil z zapora. Strah pred srečanjem z njim, pred vlomom v stanovanje. Nekatere se bojijo celo za svoja življenja. Težave so s financami. Problemi so z nakupi knjig za šolo, krediti, opremljanjem stanovanja. Večina žensk živi na eksistenčnem minimumu. Pojavljajo pa se tudi težave z otroki. Pojavljajo se težave v šolah. Težave z nasilnostjo. Težave s vzpostavljanjem odnosa in predelavo spolne zlorabe. Ženske pa vsaka po svoje iščejo način, da se soočajo s svojimi in otrokovimi težavami. Predvsem pri otrocih so pogosto nemočne in si ne znajo pomagati. Učinkovitega načina, da bi jim pomagali po odhodu iz varne hiše, v Sloveniji še vedno nimamo.

- **UKREPANJE OB TEŽAVAH** (*Zanimalo me je, kako so se ženske soočale s težavami. Kaj so ukrenile, da so težave premostile. Na koga so se obrnile ob težavah?*)
- Bi mogla iti včasih nekemu, da bi mi kake nasvete dal
- Edino, če je šel sin z mano ali pa mami
- Sem si priklicala v spomin tisto, kar sva z M... predebatirale, sem si mislila, grem, kar bo, pa bo
- Če bi ga srečala, bi šla v trgovino ali pa med množico
- Tisti čas bi policijo poklicala

- Naši policisti so obveščeni, da sem prišla nazaj
- Zdaj bom dobila tudi solzivec
- Se bom spet boljše počutila
- Ko se usedem v avto, se še vedno zaklenem
- Mi da občutek varnosti
- Ko se vračam nazaj proti domu, se tud zaklenem
- To mi pomaga
- Boljše se počutim tako
- Samo pokličem policijo, na pomoč sosede, zavpijem ali pa ga ustrašim s predmetom
- Dobro, da vem veliko sama narediti
- Moka je bolj poceni kot kruh pa sama pečem
- Večinoma te silijo delat
- Saj sem v službi
- Če začnem razmišljat, ko sem sama, kar nekam grem, da se zamotim
- Sem poskusila na lep način, da ne bi bila ves čas v strahu
- S časoma sem vse to iz sebe dala
- Sem zaprosila za pomoč pa sem dobila

POVZETEK

Pri finančnih težavah ženske pogosto zaprosijo za enkratno denarno pomoč. Znajdejo se na različne načine. Nekatere veliko naredijo doma, da tako čim bolj znižajo stroške gospodinjstva. Ob strahu in psihičnih težavah reagirajo na različne načine. Nekatere se ob vožnji z avtomobilom zaklenejo, druge zavpijejo, se poskušajo pogovoriti s partnerjem na lep način, da ne bi bile več v strahu, grejo ven, da se zamotijo, obvestijo policijo, da so se vrnile v okoliš, si nabavijo solzivec in počasi predelujejo stvari.

- **POČUTJE** (*Zanimalo me je, kako so se ženske počutile, ko so zapustile VH. Kako so občutile same sebe?*)
- Sem se hitro navadila
- Mi ni bilo hudega, ko sem šla
- Bila sem opremljena
- Ko sem šla, sem spet imela občutek: no pa sem spet nekaj naredila
- Sem zdaj, ko sem sem prišla, spet polna energije
- Skos moram nekaj početi, laufati
- Več idej imam
- Samozavestna bolj
- Znam se postaviti za sebe
- Šele zdaj vidim, kako je življenje
- Šele zdaj znam živet
- Zdaj vidim, da je življenje lepo
- Vidim, da mi gre na boljše
- Meni je bolj važen mir, moji živci, kot pa tisto premoženje
- Sem dve leti zdaj sama, pa mi nič ne fali
- Tega več ne bo, da bi jaz trepetala
- Bolj samozavestna se počutim
- Vedno, kadar sem kaj naredila, sem se boljše počutila
- Bolj močno
- Zbrala sem poguma in se ne skrivam več
- Počutim se veliko bolj varna in bolj samozavestna
- Nikdar nisem pomislila, da bom tako pogumna
- Samozavestna sigurno pa bolj varna tudi
- Bolj samozavestna sem postala in bolj razgledana
- Počutila sem se dosti bolj samozavestna, ko sem enkrat šla
- Bolj samozavestna sem
- Bila sem vesela, da bom sama
- Sem si komaj malo opomogla, da lahko malo diham
- Se rada o teh stvareh pogovarjam
- Se mi zdi, da večkrat, ko o teh stvareh govorim, bolj se čistim
- Imam nočne more

- Nisem se počutila dobro
- Nimam zaupanja
- Nimam upanja
- Nimam zaupanja
- Nimam volje, da bi z njim še karkoli
- Zaradi nje se strašno krivo počutim
- Nisem pravilno odreagirala
- Kdo bi mi verjel
- Ne vem, kaj naj naredim

POVZETEK

Ženske se po odhodu počutijo bolj samozavestne, bolj močne, polne energije. Dobijo občutek, da šele zdaj znajo živeti, da jim nič ne manjka. Počutijo se bolj varne, razgledane in pogumne. Nekatere veliko govorijo o tem, da predelujejo. Pri nekaterih se pojavljajo nočne more. Predvsem na začetku tudi občutki nezaupanja in brezupnosti situacije.

- **STIKI** (*Zanimalo me je, ali so ženske imele stike z zaposlenimi v VH. Zanimalo me je tudi, ali so imele stike z bivšimi sostanovalkami?*)
  - V stikih sem še z marsikatero
  - Še vedno imam v VH kolegico
  - Z eno osebo se slišiva
  - Zdaj sva obe zaposleni pa piševa SMS
  - Skoraj z vsemi, kaj smo bile v varni hiši, še imamo stike
  - Eno obiskujem doma
  - Še zmeraj imamo stike pa si povemo kake nove stvari
  - Sem pol še enkrat šla na obisk nazaj
  - Šla sem pač malo pogledat, kak se imajo
  - Ko sem iz VH prišla, me je socialna delavka večkrat poklicala
  - Večkrat se srečaš, se pa ne čujemo več pogosto
  - Z M... imam stike
  - Z nobenim drugim
  - Nimam, razen ko kaj nesem za otroške noter
  - Nobeden ne pokliče, kak si, pa kako se imaš
  - Zdaj, ko si šel na svoje, te nič več ne šmirglajo
  - Vse sem povabila, naj pridejo sem, pa skos nimajo časa
  - Nazadnje smo se videle, ko sem hodila za denarni dodatek
  - Nimamo neki stikov
  - S strokovnimi delavkami sem se zadnjič dobila ob odhodu iz varne hiše
  - Od takrat naprej pa nič več

POVZETEK

Ženske po večini še imajo stike z bivšimi sostanovalkami ali vsaj s katero izmed njih, če ne gre drugače pa vsaj preko telefona. S strokovnimi delavkami pa po večini nimajo stikov. Razen ena ima reden stik s strokovno delavko. Večkrat se srečajo slučajno, ali pa ko ženske nesejo kakšno vlogo za denarni dodatek ali otroški dodatek.

- **SOCIALNE SLUŽBE** (*Zanimalo me je, na kakšen način so ali niso socialne delavke pomagale ženskam najti pot iz nasilja. Osredotočila sem se na to kaj so naredile in kaj bi po mnenju žensk morale narediti socialne službe*)
  - Sicer če kaj takega ne vem, pač pokličem
  - Vedno molim, da bi bila R... na telefonu
  - Nerodno pa mi je vprašat, če bi lahko dobila R...
  - Mi M... tudi razloži, če je kaj takega
  - Enkrat ali dvakrat smo se še dobile za poravnavo računov pa izpis iz VH, drugo pa ne
  - Od socialnih delavk po odhodu nisem nič potrebovala in nisem nič pričakovala

- Ni prav, da ti rečejo nimaš več možnosti, da se vrneš
- Ker sem dala odpoved in se vrnila k njemu, nimam več možnosti za bivanje v VH
- Pomagale so mi, ko sem dobila poračun za električno
- Elektro reče, da se na socialno obrni, so mi to pol zrihtale
- Drugo nimam več na centru, kot to pomoč prejemam
- Trenutno ne rabim nič drugega
- Če zdaj jaz rabim kaj, ni nobenih težav
- Imele sva še neke dolgove za varno hišo za plačat
- Največ psihično so mi pomagali pri zavodu EMMA
- So mi nudili predvsem varnost in zaupanje
- Kadarkoli se lahko na njih obrneš
- Tu smo vsi na ti
- Pogovarjamo se
- Oni te usmerjajo
- Ti to vse sam narediš
- Nam pomagajo, da se razvijamo
- Da nekje še vedno vidimo smisel življenja
- Na EMMI so mi rekli, da drugič naj njih pokličem
- Dobijo informacijo
- Večinoma te silijo delat
- So mi na zavodu EMMA rekli, zakaj hodim
- So mi dali misliti
- Pokličem pa rečem, nimam denarja, nazaj me pokliči
- Se pol pogovarjamo dve ali pa tri ure
- Na EMMI so nas opozorili, ne govorite o tem prijateljici, ne partnerju, ker ne razumejo
- Socialna mi je rekla, si boste mogli koga poiskati
- Sami ne boste mogli skos živeti
- Ne, ker ga nočem
- Na EMMI rečejo, list papirja pa gremo
- Kakšen je tvoj problem
- Nič ti ne rečejo, ne boš mogla celo življenje razmišljati, da si bila v nasilju
- Na socialnem pa enkrat so edino poklicali, kako sem zdaj, pa nobeden več nič
- Če ne bi imela EMMO, ne vem, kako bi
- Ne bi bilo slabo, če bi se še kaj pozanimale, kak si
- Bi lahko socialne delavke prihajale k nam domov, da vprašajo, kako nam gre, ko smo zapustili hišo
- Denarne pomoči pa tudi to, da bi poklicale pa bi vprašale, kak je zdaj

POVZETEK

Po odhodu iz VH po večini ženske nimajo več veliko stikov s socialnimi delavkami iz VH. Pokličejo pa, če rabijo kake informacije ali pa iščejo denarne pomoči. Dve ženski sta se po odhodu obrnili tudi na zavod EMMA. Z njihovim delom sta zelo zadovoljni. Predvsem jima na EMMI nudijo podporo in zaupanje. Pomagajo s pogovorom in usmerjanjem, ženske pa dejansko na koncu naredijo vse same. Ženskam pomagajo k razvoju in da nekje še vidijo smisel življenja. Ženske so tudi izrazile željo, da bi jih socialne delavke po odhodu iz VH še kdaj poklicale in ohranjale stik.

- **POLICIJA** (*Zanimalo me je, kako se svojih nalog v zvezi z nasiljem nad ženskami lotevajo policisti. Zanimala me je njihova zavzetost za pomoč ženskam*)
  - Me včasih pokliče kriminalist
  - Vpraša, kako poteka na sodišču, kaj se je že rešilo
  - Če ga kaj srečam
  - Nonstop spremlja, vsaka jim čast
  - Sem zelo zadovoljna
  - Sem vprašala policijo, kako bi prišla po svoje stvari v hišo
  - Če bi dobila spremstvo
  - So rekli, da to policija ne hodi zraven
  - Da morem najet varnostno službo
  - Sem bila razočarana
  - Zelo me spremljajo

- Ne vem ali vsako v našem kraju
- Do mene so bili vedno korektni
- Nonstop policija, zakaj nimate tega, pa zakaj nimate onega
- V pogojni je že bil, pa so mu povedali 1 x nekaj naredi, pa ga bodo odpeljali
- Kličem policijo pa mi je policaj rekel: »Mi nismo varnostniki«
- Jaz pa dva otroka tu noter
- Tam čuvajo, ne vem, kaj vse, tu pa ne more priti eno uro ali pa vsaj tisti moment, ko pride, pa ga dobiti
- Sestra je na policijo poklicala in povedala, da se počutim ogrožena
- Če lahko povejo, če je to on
- So rekli ne
- Policisti bi nas lahko opozorili, če je tisti nasilnež še v Sloveniji
- Opozoriti bi nas morali, da pazimo nase in nam povedali, da če se kaj zgodi, moramo takoj sporočiti in bodo takoj ukrepali
- Policija lahko prišla k njej in ji povedala, da je še zmeraj zaprt
- Da je ne rabi skrbeti

POVZETEK

Večina žensk je mnenja, da je zavzemanje policistov odvisno od vsakega policista posebej. Večina žensk meni, da jim policisti ne verjamejo in da nasilja ne jemljejo resno. Na policiste, ki se zavzemajo, gledajo kot na izjeme. Večkrat se je zgodilo, da niso hoteli priti na intervencijo z izgovorom, da ne hodijo za vsako malenkost, da niso varnostniki ali pa da oni pridejo samo takrat, ko se že kaj zgodi. Edino ena ženska je res bila zadovoljna s policijo. Ker je imela zelo dobrega kriminalista, ki se je vedno zavzemal in jo skozi spremljal. Vse ostale so imele mešane izkušnje. Z nekaterimi izjemami dobre, z vsemi ostalimi slabe.

- **SODSTVO** (*Zanimalo me je delo sodstva. Predvsem me je zanimalo, kako dolgo trajajo postopki in kako ženske občutijo zavzetost sodstva za njihove pravice*)
- Na sodišču so naju še vedno hoteli skupaj spravljati
- Ker je to družina pa otroci
- So hoteli, da se pobotava
- So mu rekli, zakaj ne bi malo manj pili
- Je priznal, da je kriv alkohol
- Zdaj nazadnje so njega junija odpeljali, smo imeli komaj novembra glavno obravnavo
- Desetega januarja je bilo glavno
- Se je pritožil
- Ni nič dosegel
- Dobil je poleg zapora še obvezno zdravljenje zaradi alkoholizma
- Premalo naredijo pa predolgo traja
- Imela sem postopek za nasilništvo
- Za nasilništvo nad mano in sinom
- Pa za premoženje
- Za nasilništvo je dobil kazen 4 leta pogojno
- Dve leti obveznega zdravljenja v psihiatrični bolnici za alkohol pa mamila pa shizofrenijo
- Se je pritožil tako, da še ni pravnomočna
- Pritožil se je marca, zdaj je maj
- Sem spraševala odvetnika, kako dolgo bo trajalo, pa je rekel še najmanj 4 mesece
- Ta cajt on še ni obsojen
- Da je bil zdaj prvič obsojen, je trajalo 4 mesece
- Zdaj bomo videli, kako dolgo se bo zavleklo
- Kar se premoženja tiče, traja že eno leto
- Sigurna sem, da bo trajalo še 4, 5 let
- Nič niso naredili
- To se predolgo vleče
- To je strašno moteče
- Če imaš strah pred njim, greš na sodišče s strahom
- Pa še na sodišču ti grozi
- Ko mi grozi, to sodnica nič ne sliši
- Pri postopku za nasilništvo ga je poslal ven

- Pri premoženju pa nič ne sliši
- Kar se tiče sodstva, je vse res čisto zgrešeno
- Ženska je takrat zmedena
- Sploh ker je v bližini partner
- Je trebalo stike, preživnina, pa vleče se na sodišču
- Sva imela na sodišču, je dobil pogojno dve leti
- Za preživnino, za videvanje otrok, za nasilje
- Za videvanje otrok pa preživnino se je začelo takoj, ko sva šla narazen
- Ni hotel podpisati, ni hotel preživnine plačevati, nič
- Po dveh letih sem dobila papir, da so deca moji, da bi jih on lahko videl enkrat na teden pod nadzorom centra za socialno delo
- Za nasilništvo pa mislim, da je bilo kaki mesec
- Letos so bile vse obravnave
- 3 obravnave, od januarja do maja
- Tam moraš za vsaki datum posebej govoriti, kaj je bilo
- Si še mogel študirati, kaj je bilo, da si isto povedal, kot je zapisano
- Zdaj se pa zmislj ti za leto 2006 nazaj točno, kako je bilo
- Postopek na sodišču imam
- Traja pa že zelo dolgo
- Ločitev sem imela
- Več kot eno leto
- Kaj dosti oni ne naredijo
- Sva imela to za preživnino, so mi poslali, koliko mi je dolžen, in to je to
- Dvakrat bil obsojen za umor
- Za otroka za preživnino pa stike
- Samo eno obravnavo smo imeli, ker sva se že prej zmenila
- Tam so mu določili 120 EUR pa je rekel, da je to preveč
- Sem rekla, da bi bilo fajn, če bi oni določili
- So rekli, če sta se zmenila za 60, naj ostane na 60
- Pol je rekel, pa bom dal tudi 70
- So pol kar ostali na 60
- Ne vem, če niso poslušali
- Meni se zdi, da resno ne jemljejo tega, da so bolj na moški strani
- Niso imeli časa poslušat
- Smo kar na hitro tisto podpisali, pa je to to
- Sem bila tam, ko dobiš brezplačno pravno pomoč, pa moreš izpolniti neki obrazec, ki ga sploh ne znam izpolniti
- Obravnave me strašno motijo
- Mogli bi pospešit postopke
- Ločili nasilneža in žensko, da ne bi bila skupaj v istih prostorih
- Bi bilo fajn, da bi socialna tudi lahko šla zraven noter
- Včasih kaj pozabi pa bi socialna lahko malo dopolnila
- Skrajšati postopke
- Bolj resno take stvari jemati
- Glede preživnine
- Ne bi smeli dat ženskam na izbiro, da se lahko zmenita glede preživnine
- Bi ti nekdo pomagal tisto, kaj si ti ustvaril, pol nazaj dobiti
- Da bi skrajšali postopke

POVZETEK

Ženske so po večini mnenja, da so postopki na sodišču mučni in da predolgo trajajo. Ženske imajo na sodišču postopek za stike z otroki in preživnine, nasilništvo in delitev premoženja. Ženske dobijo občutek, da jih ne poslušajo, jih ne jemljejo resno. Zgodilo se je celo, da so poskušali nasilneža in žensko spravljati skupaj pod okriljem družine. Predlagali so, da bi se še pomenila in da bi nasilnež malo manj pil. Kazni za nasilništvo so po večini pogojne, zraven pa obvezna zdravljenja zaradi alkoholizma. Preživnine, ki jih določijo, so nizke. Ženske imajo zelo konkretna pričakovanja, da bi sodstvo skrajšalo in pospešilo postopke. Poleg tega si želijo, da bi jih bolj resno jemali, da bi jim pomagali pri določanju ustreznih preživnin in pomoč pri pravični delitvi premoženja.

Ženske so predlagale tudi ločene obravnave ženske in nasilneža. Pojavi pa se tudi želja po podpori socialnih delavk tudi pri sami obravnavi.

➤ **DRUGE OBLIKE POMOČI** (*Zanimalo me je, kakšnih drugih oblik pomoči se še ženske poslužujejo*)

- Vsi bi šli njemu za pričo
- Kdo bi meni šel
- Sem dobila taki občutek, da vsi njemu verjamejo
- Sem šla na Karitas pa na Rdeči križ
- Si zrihtam vse subvencije, kjer je le možno

POVZETEK

Ženske poleg navedenih pomoči iščejo pomoč še pri sorodnikih, prijateljicah, psihologu, psihiatru, zdravnikih, Karitasu in Rdečem križu.

➤ **ZAKONODAJA** (*Zanimalo me je, kako ženske doživljajo našo zakonodajo. Ali se počutijo zaščitene pod našimi zakoni?*)

- Tukaj majo luknjo
- Če mene sreča ali pa sina, ga lahko pretepe, pa mu še ne velja pogojna
- Ker se bo pritoževal v nedogled
- Kaj meni pomaga prepoved približevanja, pa sto jurjev globe, če on lahko pride, mi vrata zlomi pa nas tu noter potolče
- Ko je nekdo nor, pa hoče nekaj narediti, mu tisti papir nič ne pomeni
- Veš, kaki občutek je to, ko boš policijo poklical, on hodi po svoji strani, ti bodo rekli
- Saj je prepoved približevanja, to ni tista fizična zaščita
- Bili so tu pa so rekli, da ne morejo nič, dokler je tu prijavljen
- Sem hotela dati ovadbo pa so mi rekli, da ne morem, ker sva prijavljena v istem gospodinjstvu
- Se je začel začarani krog
- Zgleda, da bi mogel, če bi ga hoteli v rest spraviti, priti sem pa še malo polomiti pa mene skup zlomiti, da bi šla k zdravniku
- Žrtve nasilja trenutno nismo zaščitene, policija in sodstvo ne naredi nič na tem področju
- Dobim za oba otroka 42 EUR preživnine
- Kaj si moreš, nič
- Jaz mu ne morem reči, daj tole je premalo
- 60 EUR je malo
- To ima vse država preko, vsaj glede denarja
- Te denarne kazni to za mene nič ne pomaga
- Ko tiste denarne kazni, pol na koncu ti še reče, saj si ti dala noter, zdaj pa ti plačaj
- Mislim, da tukaj bodo mogli vse narediti na novo
- Nove zakone
- Zakone bi mogli pisati bolj konkretno pa bolj ostro
- Zakone bi glede na to, koliko je tega nasilništva, mogli čisto spremeniti
- Takega bi mogli za pet let zapreti pa mu dodeliti enega dobrega psihologa
- Tote nasilneže spraviti nekam
- To bi mogli imeti posebej oddelek za te nasilneže pa jih malo mučiti tam noter, da bi si zapomnili
- Država bi se mogla bolj zavzemati
- Nasilneže bolj trdo prijati
- On bi mogel iti ven iz stanovanja, ne pa da mora iti mama z otroki, on se pa lepo šopiri
- Mogel bi biti izračun, tako kot je za vrtec
- Da bi njega odpeljali, ne da sva mogle midve oditi
- Na toliko dohodka, toliko preživnine
- Mislim samo to, da ko odideš in ostaneš brez vsega, da bi ti nekdo pomagal
- Moški bi se mogel odseliti, ne pa da ženska z otroki mora iti
- Sigurno bi to bolj pomagalo
- Za nasilneže bi mogle biti večje kazni
- Da bi šel v zapor, ne pa te denarne kazni
- Mogli bi strogo kaznovati nasilneže, ne pa jim samo izrekati opomine, kot se to dogaja v sedanji praksi

POVZETEK

Ženske so po večini mnenja, da denarne kazni in prepoved približevanja niso prava pomoč, ker ne pomenijo fizične zaščite. Poleg tega imajo občutek, da se vrtijo v začaranem krogu, ker se velikokrat zdi, da nasilnežu nobeden nič ne more. Ženske si želijo predvsem bolj konkretnih in ostrih novih zakonov, ki bi dejansko pripomogli tudi k fizični zaščiti ženske. Predvsem si želijo bolj trdih kazni za nasilneže. To pomeni v očeh žensk predvsem zaporno kazen, ne pa kazni denarne narave. Poleg tega si želijo, da bi zakoni določali odstranitev nasilneža iz stanovanja, ne pa tako, kot v sedanji praksi, da bežijo ženske z otroki. Želijo si tudi bolj korektne izračune preživnin, ki bi dejansko pomagale pri preživetju ženske z otroki.